

**T.C.
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**MEKÂNSAL ARAYÜZLER: 1960-1980 YILLARI ARASINDA İNÖNÜ
CADDESİ'NDE İNŞA EDİLEN MODERN APARTMANLAR
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Su Kardelen ERDOĞAN

**Danışman
Prof. Dr. Gaye BİROL**

İZMİR-2020

TEZ ONAYI

Su Kardelen ERDOĞAN tarafından hazırlanan " **Mekânsal Arayüzler: 1960-1980 Yılları Arasında İnönü Caddesi'nde İnşa Edilen Modern Apartmanlar Üzerine Bir Araştırma**" adlı tez çalışması 06/04/2020 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri önünde İzmir Demokrasi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Mimarlık Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman **Prof. Dr. Gaye BİROL**
İzmir Demokrasi Üniversitesi

Jüri Üyesi **Prof. Dr. Bedriye ASIMGİL**

Jüri Üyesi **Doç. Dr. Hikmet SİVRİ GÖKMEN**
Dokuz Eylül Üniversitesi

TAAHHÜTNAME

Bu tezin İzmir Demokrasi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde, akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Su Kardelen ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER	i
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
TABLO DİZİNİ.....	vii
TEŞEKKÜR	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem ve Amaç.....	1
1.2. Kapsam.....	5
1.3. Yöntem	7
2. 20. YÜZYIL MİMARİSİNDE KONUT TASARIMI VE KENTSEL ÇEVRE	10
2.1. 20. Yüzyıl Mimarlığında Konut Tasarımı.....	11
2.2. 20. Yüzyıl Mimarlığında Kentsel Çevre Tasarımı.....	17
2.3. Bölüm Sonucu	24
3. TÜRKİYE MİMARLIĞINDA MODERN DÜŞÜNCENİN ETKİLERİ VE KONUT TASARIMI.....	26
3.1. Modern Konut ve Apartmanın Türkiye'ye Girişi.....	28
3.1.1. Türkiye'de Konut Sunum Biçimleri	29
3.1.2. Türkiye'de Apartmanlaşma.....	38
3.2. 20. Yüzyılda İzmir'de Mimarlık Ortamı.....	43
3.2.1. 20. Yüzyılda İzmir'de Planlama Yaklaşımları.....	43
3.2.2. 20. Yüzyılda İzmir'de Konut Mimarlığı.....	58
3.3. Bölüm Sonucu	72
4. KENTSEL ÇEVREDE MEKÂNSAL İLİŞKİLER VE MEKÂN OKUMA YÖNTEMLERİ	73
4.1. Kamusal Mekân, Özel Mekân, Yarı-kamusal Mekân ve İlişkileri	73
4.1.1. Kamusal Mekân - Özel Mekân	74
4.1.2. Yarı-kamusal Mekân.....	79
4.2. Mekân Okuma Yöntemleri.....	83
4.3. Kentsel Çevrede Arayüzler.....	91
4.3.1. Kent Ölçeğinde Arayüzler.....	96
4.3.2. Yapı Ölçeğinde Arayüzler.....	102
4.4. Konutlarda Mekânsal Arayüzleri İncelemek Üzere Kullanılabilecek Bir Yöntem Önerisi.....	113
4.5. Bölüm Sonucu	116
5. İNÖNÜ CADDESİ KONUTLARININ MEKÂNSAL ARAYÜZLERİNİN İNCELENMESİ	118
5.1. İnönü Caddesi Konut Dokusu	118
5.2. Çalışma Kapsamında Seçilen Bölge ve Konutların Analizi.....	130
5.3. Bulgular	183
5.4. Bölüm Sonucu	196
6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	197
KAYNAKLAR	205
EKLER.....	215

TABLO EK.A.	215
TABLO EK.B.	216
TABLO EK.C.	217
TABLO EK.D.	218
TABLO EK.E.	219
TABLO EK.F.	220
ŞEKİL EK.G.	221
TABLO EK.H.	222
TABLO EK.I.	232
ÖZGEÇMİŞ	233

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

CIAM:	Congrès Internationaux D'architecture Moderne
SLOAP:	Space Left Over After Planning
İETT:	İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri
TOKİ:	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
EVKA:	Ev Kazandırma Projesi
TİBAŞ:	Türkiye İş Bankası A.Ş. Mensupları Munzam Sosyal Güvenlik ve Yardımlaşma Sandığı Vakfı
DETR:	Department of the Environment, Transport and the Regions
ESHOT:	Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2. 1. Modern Mimarlık: Uluslararası Sergi “Modern Architecture: International Exhibition”	12
Şekil 2. 2. Villa Tugendhat, iç mekân	13
Şekil 2. 3. Maison Domino	14
Şekil 2. 4. Villa Savoye	15
Şekil 2. 5. Marsilya Konut Bloğu	16
Şekil 2. 6. Unite d’Habitation, bir ünitenin iç mekânı	17
Şekil 2. 7. a. Pessac Konutları (Url-7) b. Weissenhof Yerleşkesi	20
Şekil 2. 8. Plan Voisin, Le Corbusier, 1925	21
Şekil 2. 9. Giambattista Nolli, Roma Haritası (1748) ve Robert F. Wagner, Sr. Houses projesi	23
Şekil 3. 1. Sümerbank Nazilli ve Bursa Merinos Fabrikaları Plan Şemaları	27
Şekil 3. 2. Burhan Arif’in önerdiği ızgara planlı örnek köy projesi ve Kazım Dirik’in önerdiği dairesel ideal cumhuriyet köyü projesi	28
Şekil 3. 3. Surp-Agop Sıra evleri, Taksim/İstanbul	30
Şekil 3. 4. Yedigün Dergisi “Güzel Evler” yazısı	31
Şekil 3. 5. Osman Kira Evi, Yenişehir/Ankara, Mimar: Bekir İhsan	32
Şekil 3. 6. Aptullah Ziya’nın kurguladığı plan şeması	33
Şekil 3. 7. İETT Sitesi, Okmeydanı, İstanbul	35
Şekil 3. 8. Bankaların o dönemde kullandıkları çekiliş afişlerinden bazıları	35
Şekil 3. 9. Cinnah 19, 1959, Ankara	36
Şekil 3. 10. Hukukçular Sitesi, 1964, İstanbul	37
Şekil 3. 11. Bağdat Caddesi, Marmara Apartmanı	38
Şekil 3. 12. İzmir, Hatay, İnönü Caddesi, bitişik nizam konut dokusu	40
Şekil 3. 13. TOKİ Toplu konut örneği, Ankara, Mamak	42
Şekil 3. 14. Kaya’nın (2002) incelediği altı planlama projesi ve sınırları	44
Şekil 3. 15. Yangın sonrası İzmir kenti	45
Şekil 3. 16. Danger-Prost Planı, 1925	45
Şekil 3. 17. Hermann Jansen planı, 1933	46
Şekil 3. 18. Le Corbusier İzmir ziyaretinde, 1948	47
Şekil 3. 19. Le Corbusier’in Planı, 1949; 1 / 20.000 ölçekte hazırlanan şematik teklif ve konut yapıları için öneri planlar	49
Şekil 3. 20. Birinci proje	51
Şekil 3. 21. İkinci proje	51
Şekil 3. 22. Üçüncü proje	52
Şekil 3. 23. Yarışmayı kazanan, Kemal Ahmet Aru – Gündüz Özdeş – Emin Canpolat Planı	52
Şekil 3. 24. İzmir İmar Planı Yarışma Sergisi, 1952	53
Şekil 3. 25. Alber Bodmer Planı	55
Şekil 3. 26. 1973 Nazım İmar Planı	56
Şekil 3. 27. 1989 Nazım İmar Planı	57
Şekil 3. 28. a) Osmanlı-Türk Evi, Tilkilik, İzmir b) Levanten-Rum Evi, Buca, İzmir c) Etkileşim Evi, Tilkilik, İzmir	59
Şekil 3. 29. Anadolu Apartmanı, Göztepe, İzmir	60
Şekil 3. 30. Hasan Nuri Bey Apartmanı, ön cephesi ve kat planları	62
Şekil 3. 31. Memurlar Kooperatifi, uygulandığı yıldan bir fotoğraf ve birimlerden birinin kat planı, Mimar: Harbi Hotan	63

Şekil 3. 32. Ayaktakiler (soldan sağa); Alp Türksoy, Suat Erdeniz, Mesut Özok, Melih Pekel, H. Ulvi Başman, Abdullah Pekön, Necmettin Emre, Sadi Kentoğlu, Hikmet Baraz, İhsan Ariş, Faruk San, Harbi Hotan, Orhan Akbaş. Ön sıradakiler; Fuat Bozinal, Muzaffer Seven, Akif Kınay, Faruk Aktaş	65
Şekil 3. 33. Akad Apartmanı, Alsancak, İzmir, Mimar: Emin Onat.....	66
Şekil 3. 34. Evrenesoğlu Apartmanı, giriş holü	66
Şekil 3. 35. Fuar Apartmanı, İzmir, Mimar: Fahri Nişli	66
Şekil 3. 36. Filiz Apartmanı, Güzelyalı, İzmir, esnek yaşama alanları.....	67
Şekil 3. 37. Filiz Apartmanı, Güzelyalı, İzmir, şeffaf cephe organizasyonu	68
Şekil 3. 38. EVKA-2 konutları.....	69
Şekil 3. 39. Tibaş Toplu Konut Sitesi, İzmir	71
Şekil 4. 1. Kamusal mekân - özel mekân ilişkileri.....	74
Şekil 4. 2. Newman'ın Kamusal-Özel Mekân İlişkileri Diyagramı.....	81
Şekil 4. 3. Bazı ülkelere göre özel mekân-kamusal mekân arasındaki denge ve oluşan yarı kamusal mekânlar	81
Şekil 4. 4. Geleneksel Türk Yerleşme Örüntüsü.....	82
Şekil 4. 5. Krier'in mekân okuma yöntemi	85
Şekil 4. 6. Zemin- bağlantı- yer kuramı	86
Şekil 4. 7. Conzen yöntemi (sırasıyla sokak, bina, arsa izleri)	87
Şekil 4. 8. Görsel ve işitsel ilişkinin sürekliliğini sağlayan fiziksel düzenleme örnekleri	93
Şekil 4. 9. 112 – entrance transition / 112- yapıya geçiş.....	98
Şekil 4. 10. 140 -private terrace on the street / 140-sokağa açılan teraslar.....	99
Şekil 4. 11. Dış mekânda ilişki kurmayı destekleyecek duvar organizasyonu şeması	99
Şekil 4. 12. 110-main entrance / 110- ana giriş.....	100
Şekil 4. 13. 88-street cafe / 88- sokak kafeleri.....	101
Şekil 4. 14. 164-street windows / 164-sokağa bakan pencereler	104
Şekil 4. 15. 222-low sill / 222-alçak denizlik.....	105
Şekil 4. 16. Krier'in analiz ettiği cephe biçimlenmeleri ve kent ilişkileri	106
Şekil 4. 17. 167-six foot balcony / 167-balkon genişliği a. Minimum balkon genişliğinde kullanılabilecek oturma düzeni şeması, b. balkon türü	107
Şekil 4. 18. 127-intimacy gradient / 127-mahremiyet dereceleri.....	109
Şekil 4. 19. 135-tapestry of light and dark / 135-aydınlık mekân kurgusu.....	110
Şekil 4. 20. 194-interior Windows / 194-iç mekân penereleri	111
Şekil 4. 21. 193-half-open Wall / 193-geçirgen duvarlar.....	112
Şekil 5. 1. İnönü Caddesi güzergahı	119
Şekil 5. 2. 1940'larda İnönü Caddesi	120
Şekil 5. 3. Le Corbusier'in Planı, 1949; 1 / 20.000 ölçekte hazırlanan şematik teklif ve konut yapıları için öneri planlar	120
Şekil 5. 4. a. 1950 İzmir hava fotoğrafları, b. 1963 İzmir hava fotoğrafları.....	123
Şekil 5. 5. Varyant yolu, 1954.....	124
Şekil 5. 6. Az katlı yapılar ve yeni inşa edilmiş Öncil Apartmanı (Mimar: Cavit Ölçer), 1969.....	125
Şekil 5. 7. Dede ve Torun Apartmanları, Mimar: Cavit Ölçer.....	126
Şekil 5. 8. 1970'lerde İnönü Caddesi	128
Şekil 5. 9. 1970'lerde İnönü Caddesi	129
Şekil 5. 10. 1970'lerde İnönü Caddesi	129
Şekil 5. 11. İnönü Caddesi üzerindeki iletişim olanakları ve mekânsal arayüzlerin bir kesiti	187

Şekil 5. 12. Yonca Apartmanı’nda giriş kapısının yapı hizasından geriye çekilerek bir giriş hacmi tanımlanması	188
Şekil 5. 13. Kavaklar Apartmanı’nda bitkilendirme ile ön bahçenin tanımlanması	189
Şekil 5. 14. Sahil Apartmanı cephe açıklıkları.....	189
Şekil 5. 15. Dilek Apartmanı balkon genişliği.....	190
Şekil 5. 16. a. Filiz Apartmanı iç mekân penceresi, b. Filiz Apartmanı giriş holünden yaşam alanına bakış.....	191
Şekil 5. 17. Gün Apartmanı, normal kat planı / cepheye konumlanmış yatak odası	192
Şekil 5. 18. Özden Apartmanı’nın kesit çizimlerinde köpeği ile gezmeye çıkan ve arka bahçesinde güneşlenen kadın figürleri	193
Şekil 5. 19. Pınar Apartmanı’nda aile yaşantısını ve dönemin giyim tarzını tarifleyen çizimler.....	193
Şekil 5. 20. Şehit Er Mehmet Akın Apartmanı’nın ön cephe çizimlerinde şapka giyen erkek figürleri.....	194
Şekil 5. 21. 789 Numaralı apartmanda erkekler ve şapka kullanımı	194
Şekil 5. 22. Barış Apartmanı sakinleri	195
Şekil 5. 23. Yiğitalp Apartmanı sakinleri.....	195
Şekil 5. 24. Dilek Apartmanı sakinleri.....	195

TABLO DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. 1. Tez akış şeması	9
Tablo 4. 1. Mekan okuma yöntemlerinin karşılaştırılması	90
Tablo 4. 2. Farklı ölçeklere göre arayüzler tarafından tanımlanan bölgeler	95
Tablo 4. 3. Arayüz mekânların ortaya çıktığı ölçekler.....	96
Tablo 4. 4. “Mekânsal Arayüzler” sınıflandırma tablosu	116
Tablo 5. 1. Yapı fişi örneği.....	131
Tablo 5. 2. Özlü Apartmanı Yapı Fişi.....	133
Tablo 5. 3. Güven Apartmanı Yapı Fişi.....	134
Tablo 5. 4. Gün Apartmanı Yapı Fişi.....	135
Tablo 5. 5. Tan Apartmanı Yapı Fişi	136
Tablo 5. 6. Birlik Apartmanı Yapı Fişi	137
Tablo 5. 7. Bahar Apartmanı Yapı Fişi.....	137
Tablo 5. 8. Gülyüz Apartmanı Yapı Fişi.....	139
Tablo 5. 9. Geyik Apartmanı Yapı Fişi.....	139
Tablo 5. 10. Erden Apartmanı Yapı Fişi	140
Tablo 5. 11. Pınar Apartmanı Yapı Fişi	142
Tablo 5. 12. Tunay Apartmanı Yapı Fişi	143
Tablo 5. 13. Barış Apartmanı Yapı Fişi	144
Tablo 5. 14. Alpan Apartmanı Yapı Fişi.....	145
Tablo 5. 15. Tunç Apartmanı Yapı Fişi	146
Tablo 5. 16. Müftüoğlu Apartmanı Yapı Fişi.....	147
Tablo 5. 17. Gazi Apartmanı Yapı Fişi.....	148
Tablo 5. 18. Sahil Apartmanı Yapı Fişi	149
Tablo 5. 19. Semt Apartmanı Yapı Fişi	150
Tablo 5. 20. Devrim Apartmanı Yapı Fişi	151
Tablo 5. 21. Pakkaner Apartmanı Yapı Fişi.....	152
Tablo 5. 22. Desen Apartmanı Yapı Fişi.....	153
Tablo 5. 23. Gündüç Apartmanı Yapı Fişi.....	154
Tablo 5. 24. Nazif Apartmanı Yapı Fişi.....	155
Tablo 5. 25. Barış Apartmanı Yapı Fişi	156
Tablo 5. 26. Dalya Apartmanı Yapı Fişi.....	157
Tablo 5. 27. Özden Apartmanı Yapı Fişi	158
Tablo 5. 28. Yüzbaşıoğlu Apartmanı Yapı Fişi	159
Tablo 5. 29. İnönü Caddesi No:789 Yapı Fişi	160
Tablo 5. 30. Ömür Apartmanı Yapı Fişi	161
Tablo 5. 31. Mehmet Akın Apartmanı Yapı Fişi	162
Tablo 5. 32. Hüsnü Bey Apartmanı	163
Tablo 5. 33. Koçan Apartmanı Yapı Fişi	164
Tablo 5. 34. Murat Apartmanı Yapı Fişi.....	165
Tablo 5. 35. Uğur Apartmanı Yapı Fişi	166
Tablo 5. 36. Deniz Apartmanı Yapı Fişi.....	167
Tablo 5. 37. Funda Apartmanı Yapı Fişi.....	168
Tablo 5. 38. Filiz Apartmanı Yapı Fişi	169
Tablo 5. 39. Yonca Apartmanı Yapı Fişi	170
Tablo 5. 40. Tülay Apartmanı Yapı Fişi	171
Tablo 5. 41. Dilek Apartmanı Yapı Fişi.....	172
Tablo 5. 42. Özden Apartmanı Yapı Fişi.....	173

Tablo 5. 43. Evren Apartmanı Yapı Fişi	174
Tablo 5. 44. Kavaklar Apartmanı Yapı Fişi	175
Tablo 5. 45. Esen Apartmanı Yapı Fişi.....	176
Tablo 5. 46. Yiğitalp Apartmanı Yapı Fişi	177
Tablo 5. 47. Barış Apartmanı Yapı Fişi	178
Tablo 5. 48. Firdevs Apartmanı Yapı Fişi	179
Tablo 5. 49. Umut Apartmanı Yapı Fişi	180
Tablo 5. 50. Polatyar Apartmanı Yapı Fişi	181
Tablo 5. 51. Şahin Apartmanı Yapı Fişi	182
Tablo 5.52. Sokaktan apartmana doğru geçiş alanlarının niteliğine ait sayısal veriler.....	184
Tablo 5.53. Yapı girişini tanımlayan mekânsal arayüz niteliklerine ait sayısal veriler.....	184
Tablo 5.54. Cephe ölçeğinde incelenen mekânsal arayüzlere ait sayısal veriler.....	186
Tablo 5.55. Cepheye konumlanan mekanlar ölçeğinde incelenen mekânsal ilişkilere ait sayısal veriler.....	186
Tablo 5.56. İç mekanda yer alan geçirgen elemanlara ait sayısal veriler.....	187

TEŞEKKÜR

Öncelikle, meslek olarak akademisyenliği seçtiğim bu dönemde bilgi ve birikimi ile bana yol gösteren, destekleyici tavrıyla yanımda olan ve yüksek lisans eğitimim süresince bana yeni ufuklar açarak değerli katkılarını esirgemeyen yüksek lisans tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Gaye BİROL'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimim boyunca bana düşünmeyi, araştırmayı, öğrenmeyi, öğretmeyi sevdiren ve bu mesleği seçmemde büyük rolü olan başta Sayın Prof. Dr. Aslıhan ÜNLÜ TAVİL olmak üzere hayatıma dokunmuş tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi her anlamda yanımda olan dayım Yusuf Ziya KUMCUOĞLU'na, her zaman arkamda sonsuz desteklerini hissettiğim annem Işıl ARTAN, babam Fahri ARTAN, kardeşim Egemen ARTAN'a ve başta bu yoğun süreç olmak üzere hayatımın her anında bana yol arkadaşı olan en büyük destekçim, sevgili eşim Ahmet Fatih ERDOĞAN'a teşekkürlerimle...

Su Kardelen ERDOĞAN
(Mimar)
Nisan, 2020

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Mekânsal Arayüzler: 1960-1980 Yılları Arasında İnönü Caddesi'nde İnşa Edilen Modern Apartmanlar Üzerine Bir Araştırma

Su Kardelen ERDOĞAN

İzmir Demokrasi Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Gaye BİROL

Kentsel yaşamın sürekliliği ve zenginliği, kentsel çevrede var olan kamusal ve özel mekânların birbiri arasında sınır yaratma ve birbiri ile iç-içe geçme biçimlerine dayanmaktadır. Geçmişten günümüze, endüstrileşme, teknolojiye ilerleme, modernleşme, hızlı kentleşme gibi etkenler ile bu temaslar farklı mekânsal öneriler doğurmuş ve kentsel dokuda kritik değişimlere yol açmıştır. Bu süreç içerisinde de kentsel yaşamda insan-konut-sokak-kent ilişkisi en çok tartışılan konulardan biri olmuş, dolayısıyla kentsel çevrede mekân üretimi açısından birçok çalışma geliştirilmiştir. Bu noktada, kentsel hayatın geçtiği kamusal mekân niteliğindeki sokaklar ve özel yaşamın temeli olan konutlar arasındaki geçişi sağlayan mekânsal oluşumları, bir başka deyişle “mekânsal arayüzleri” incelemek önem kazanmıştır.

Bu tezde, kentsel çevrede kamusal mekân-özel mekân ilişkilerini dengeleyerek kentsel yaşamı zenginleştirecek temaslara olanak tanıyan “mekânsal arayüzler”in araştırılması başlıca konu olarak ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, Türkiye’nin kentleşme sürecinde, modernleşmenin yereldeki mekânsal karşılıklarını araştırmak amaçlanmış ve çalışma alanı olarak İzmir’in en yoğun konut dokusuna sahip bölgelerinden biri olan İnönü Caddesi seçilmiştir. Bu doğrultuda, İnönü Caddesi üzerinde 1960-1980 yılları arasında inşa edilen modern apartmanların tasarlandığı mimari anlayıştan bağımsız olarak bağlamla ilişkilenmesini ve bu etkileşimi destekleyerek kentsel yaşama katkıda bulunan mekânsal arayüzlerini, dönemin önemli mekân okuma yöntemlerinden birini öneren “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” (Alexander ve ark., 1977) kitabı üzerinden incelemek hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda, tezin ilk bölümünde, tezin konusu ve belirlenen amaç doğrultusunda izlenen yöntem tanıtılmıştır. İkinci bölümde, 20. yüzyıl mimarlık anlayış etkisindeki konut tasarımı ve kentsel çevre tartışılmış, Sanayi Devrimi ve modernizm akımının bu konu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Üçüncü bölümde, söz konusu gelişmelerin Türkiye ve İzmir’deki konut tasarımı gelişimine etkileri irdelenmiş, Türkiye’deki konut üretim biçimleri ve apartmanlaşma sürecine değinilerek İzmir’deki mimarlık ortamına yansımaları araştırılmıştır. Dördüncü bölümde, kentsel çevrede mekân okuma yöntemlerine odaklanılarak kamusal-özel mekân ilişkileri ve bu konuda belirlenen tasarım yöntemleri incelenmiş, devamında ise bu okumadan faydalanarak mekânsal arayüzler tanımlanmış ve mekân okuma yöntemleri arasından seçilen Christopher Alexander ve arkadaşlarının önerisi, örüntü

temelli mekân okuma yöntemi referans alınarak mekânsal arayüzleri incelemek üzere bir yöntem geliştirilmiştir. Beşinci bölümde, tezin çalışma alanı olarak belirlenen İnönü Caddesi'nin konut dokusu ve çalışma kapsamında seçilen apartmanların sahip olduğu mekânsal arayüzler araştırılarak belirlenen yöntem yardımıyla analiz edilmiştir. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: mekânsal arayüz, kamusal-özel mekân, Türkiye'de modernizm, modern konut, İzmir, İnönü Caddesi

2020, 234 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

Spatial Interfaces: A Research on Modernist Apartment Buildings Built in Inonu Street Between 1960-1980

Su Kardelen ERDOGAN

**Izmir Democracy University
Graduate School of Applied and Natural Sciences
Department of Architecture**

Supervisor: Prof. Dr. Gaye BIROL

The continuity and quality of urban life is based on the organization styles of public and private spaces in the environment by creating borders and intersections between each other. From past to present, factors, like industrialization, technological developments, modernization, rapid urbanization, have caused different spatial design proposals and have led to critical changes in the urban texture. During this period, the relationship between people, house, street and city in urban life has been one of the most debated issues, so many studies have been developed in terms of space organization in the urban environment. At this point, it has become important to examine the “spatial interfaces” that provide the transition between the streets which are the public spaces where urban life passes and the houses which are the basis of private life.

The research of spatial interfaces which enables contacts that will enrich urban life by balancing public space-private space relations in the environment, is the main subject of this thesis. Within the study, it is aimed to research urbanization process of Turkey and reinterpretation of its modernization with a local way. And then, Inonu Street, which is one of the most densely residential areas of Izmir, was chosen as the study area. In this context, the purpose of the study is determined as to examine the relationship between the modern architectural concept and the context with the help of modern apartments built on Inonu Street between 1960-1980 and to define spatial interfaces contributing to urban life by supporting space interaction, with the help of “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” which is the one of the most important sources of space organizations of that period.

Accordingly, in the first part of the thesis, the purpose of the research and the method followed in line with the subject are introduced. In the second chapter, the housing design and the urban environment influenced by 20th century architecture is discussed and the effects of the industrial revolution and modernism on this issue are examined. In the third part, impacts of these improvements on the architectural environment both Turkey and Izmir was studied. In the fourth chapter, public-private space relations and design methods determined in this subject are examined by focusing on space reading methods in urban environment. Then, spatial interfaces were defined with the help of this reading and a method was developed to examine spatial interfaces by referring to the pattern-based suggestion (A Pattern Language: Towns,

Buildings, Construction (Alexander et.al, 1977) chosen among spatial reading methods. In the fifth chapter, the housing texture of Inonu Street, which is the study area of the thesis, and the spatial interfaces of the selected apartment buildings are analyzed with the help of the method. Finally, in the conclusion, the findings are discussed.

Keywords: spatial interfaces, public-private space, modernism in Turkey, modern housing, Izmir, İnönü Street

2020, 234 pages

1. GİRİŞ

1.1. Problem ve Amaç

Kent, kentlinin kurduğu mekânsal, fiziksel ve sosyal ilişkilerden beslenerek şekillenen ve bu ilişkiler ile birlikte yaşayan bir organizmadır. Bu organizmanın devamlılığı, kentsel çevrede, iç-dış, kamusal-özel, açık-kapalı tüm mekânların birbirleri ile kurdukları ilişki ile var olmakta ve toplum bu ilişkiler özelinde kentle temas kurarak yaşamaktadır. Bu ilişkiler sistemi, zaman zaman belli sınırlar içerisinde şekillenip mekânların kendi özel alanlarında tanımlanabilirken kimi zaman da çeşitli mekânsal birleşimlere açık olarak geçirgenleşip esneyebilmektedir. Böylelikle kent, insana çeşitli mekânsal alternatifler önererek yaşamsal sürekliliği olan mekânlar sunabilmektedir.

Bu doğrultuda, söz konusu ilişkiler sistemine dâhil olmak amacıyla toplumun kent içindeki en temel gereksinimlerinden biri olan barınma eyleminin nesnesi olan, tarih boyunca bir tasarım ürünü olarak şekillenerek yerleşimlerin yaşamsal ve mekânsal kalitesini belirleyen konutlar, kentsel çevrenin en temel birimlerinden biri olarak ön plana çıkmıştır.

Barınma, yaşama, korunma gibi temel eylemlerin ev sahibi olan konut, doğası gereği belli sınırlar üreterek çoğalmaktadır. Konutun kent içinde var olma biçimi, koyduğu sınırlar ve izin verdiği temaslar ile belirlenirken kentsel yaşamın niteliğini de şekillendirmektedir. Yani, konut ve kent arasındaki ilişki, duysal iletişime olanak veren geçirgenlik ve mekânsal etkileşim derecesi ile kurulmaktadır. Farklı ilişki sistemlerinin bir araya geldiği bu kesişim, kent içerisinde, kentin insanla kurduğu mekânsal ilişkinin ürünü olan “arayüz”ler (Serdar Köknar, 2001) tarafından oluşturulmaktadır. Arayüzler, kent yaşamının geçtiği kamusal mekânlar ve kentsel yaşamı şekillendiren konutlar arasında tampon bölgelerin oluşmasını sağlamaktadır. Bu noktada, kent ile konut arasında paylaşılan bir mekân olan arayüzün tanımının yapılması, günümüz kentlerinin temelini kuran gelişmelerin sonucunda şekillenen kentsel yaşam biçimlerinin araştırılması ve dolayısıyla arayüzlerin konut-kent çeperine olan katkısının anlaşılabilmesi açısından önem kazanmaktadır.

Asiliskender (2008), endüstrileşme sürecinin mekânsal ve toplumsal yapıya olan etkilerini iki başlıkta incelemektedir. Bunlardan ilki, işgücü ihtiyacına bağlı olarak yaşanan göçler sonucu kentlerin nüfus yoğunluğunun artmasıyla kozmopolit bir yapıya ulaşmaları, diğeri de teknolojik gelişmelerle birlikte üretim biçimlerindeki uzmanlaşma sonucunda geleneksel dokudan kopularak bireysel ve dışa dönük yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasıdır. Bu toplumsal değişim ışığında, endüstrileşme sonucu ön plana çıkan modernlik, sosyal ortamda yarattığı değişimle doğru orantılı olarak mekânın üretilmesi ve biçimlenmesi üzerinde de etkiler göstermiş ve teknolojik gelişmelerle değişen yaşam biçimleri kentlerdeki mekânsal kurguyu ve bahsi geçen ilişkiler sistemini şekillendirmiştir. Söz konusu dönemde, kişi geçmiş dönemlerdeki yerleşik alışkanlıklarının dışına çıkarak kendini bir birey olarak tanıma ve varlığını ortaya koyma fırsatı bulmuş, böylelikle bulunduğu mekânı da kendi bakış açısıyla tanımlama ve kurgulama (Asiliskender, 2008) arayışına girmiştir. Dolayısıyla, özel yaşam ve ev hayatı ön plana çıkmış, sokaklar sadece ulaşım ağını tarifleyen hatlar olarak benimsenmeye başlanmış ve kentsel kamusal mekânlar giderek hiçbir yaşamsal etkinliğe izin vermeyecek formlarda gelişmiştir.

Sanayi Devrimi öncesi oluşan kentsel mekân, yapılar arasında kalan boşlukların en az binalar kadar önem taşıdığı, doluluk-boşluk ilişkileri iyi tanımlanmış, kamusal-özel mekân ilişkileri güçlü kurgulanmış kentsel çevreler olma özelliği taşıırken, endüstrileşme sonrası doğan modern anlayış, bir yandan toplumsal yaşamın yeni bir modele evrilmesini sağlarken, diğer yandan da kentsel ve mimari açıdan benimsenen yeni tasarım ilkeleri sonucunda kentsel çevrede kritik dönüşümlerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu dönüşüm, mimarlık ve kent üzerine çalışmalar yapan kuramcılar tarafından “geçmişin estetik ve mekânsal niteliğine ulaşamamış olması” şeklinde eleştirilmektedir (Bala, 2006). Aynı biçimde, söz konusu dönemin tasarım anlayışı problemini Trancik (1986), binalardan arta kalan kısımların kendiliğindenliğe terkedilmesi olarak ifade etmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı da sahip olduğu mekânsal ilişkileri kaybeden kentlerde, kentsel yaşamın zenginliğinin zedelendiği belirtilmektedir.

Bu çalışma, bireyin kentsel çevrenin önerdiği kamusal-özel mekân ilişkileri doğrultusunda oluşturacağı toplumsal yaşamın niteliğini anlamak amacıyla, sokak-konut arasındaki mekânsal temasların ve konut yapılarının önerdiği arayüzlerin

araştırılmasına odaklanmaktadır. Kentsel çevrede kamusal ve özel mekânların kentliye önerdiği kentsel yaşama katılım şekli ve ilişkiler bütününe taşıdığı önem bağlamında, modern dönemde iç ve dış – özel ve kamusal mekânlar arasında nasıl arayüzler oluştuğu, bu mekânların hangi yapısal bileşenlere sahip olduğu ve tasarıma nasıl dâhil edildiğini araştırmak, bu çalışmanın başlıca problemi olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla, kentsel çevrenin toplumun o mekânda var olmasına ve yaşamasına izin veren ilişkiler sistemini anlamak amacıyla, arayüzlerin yerleşim içinde önerdiği fiziksel ve sosyal temasların araştırılması gerekliliği bir diğer problem olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, modern anlayışta tasarlanan kentsel çevrede, kamusal mekân olan sokakların kullanım değerini ne derecede yitirdiği ve özel mekân olan konutlar ile ne derece ilişkilendiği, kentsel çevrede kamusal-özel mekân arasındaki geçişi sağlayan arayüzler tarafından sağlanan etkileşimlerin hangi ortamlarda ve hangi elemanlarla oluştuğu sorgulanmaktadır. Ayrıca, özellikle modern anlayışın ürünü olan yapıli çevrelerdeki konutların sokak ile temas ettiği yüzey ve hacimlerinin, modern mimarlık anlayışının önerdiği evrensellik iddiasına karşın yerelde kentsel dokuyu hangi mekânsal ilişkileri önererek nasıl şekillendirdiğinin belirlenmesi, böylelikle yerelde yorumlanan farklı modernliklerin ortaya çıkarılması ve araştırılması, amaçlanan diğer konular olarak öne çıkmaktadır.

Tezin probleme bağıli olarak araştırdığı konu, konut yapıları özelinde kentsel çevrede önerilen mekânsal arayüzleri bulmak, bu arayüzlerin konut kullanıcısına sunduğı zengin konut yaşamı ve kentsel etkileşim biçimlerini incelemek ve İzmir kenti için önem taşıyan bir alanı bu bağlamda ele alarak konut-kent arasındaki arayüz mekânların kentsel yaşama katkısını ortaya koymaktır. Türkiye’deki modern mimarlık anlayışının İzmir’deki apartman tasarımına olan etkilerinin en açık şekilde görülebildiğı bölgelerden biri olan İnönü Caddesi üzerindeki seçilmiş apartman yapıları ile kentsel mekân arasında oluşan arayüzlerin incelenmesi sırasında, Alexander ve arkadaşlarının (1977) ‘A Patten Language: Towns, Buildings, Construction’ adlı kitabında yer alan değerlendirme sistematığının kullanılması amaçlanmaktadır.

‘Mekânsal arayüz’ kavramının kentsel çevrede var olma biçimlerini araştıran benzer çalışmaların bir kısmında, konu ile ilgili teorik çerçevenin belirlenmesinin ardından, kentsel ölçekte analizlerin yapıldığı ve arayüz mekanların kent yaşamı

üzerindeki etkisinin incelenmiş olduğu görülmektedir. Bu çalışmalara örnek olarak, Özaydın Kılıçreis (1993) işlevden bağımsız olarak iç ve dış mekandaki arayüzleri inceleyerek biçimsel bir sınıflandırma yapmış, Serdar Köknar (2001) kentsel mekânda arayüzlerin var olma biçimlerini ve kentsel yaşama katkısını tartışmış, Karabacak (2015) ise kent ölçeğindeki arayüz mekânları tanımlayarak örnekler üzerinden bu oluşumları analiz etmiştir. Yapılan okumalar sonucunda, çalışmaların yapı elemanlarının mekânsal arayüzlerin tasarım sürecine olan katkılarını kapsam dışı bıraktığı saptanmıştır. Diğer yandan, mimari tasarım sürecinde önerilen mekânsal arayüzlerin yapı ölçeğinde incelendiği çalışmalarda ise konut-sokak ilişkisine değinildiği ancak bu ilişkinin farklı mekan okuma yöntemleri ile irdelendiği görülmektedir. Bu çalışmalara örnek olarak da, Songülen (2012) Conzen'in önerdiği kent morfolojisi araştırmalarına dayanarak bir konut bölgesini incelemiş, Karakoç (2004) Trancik'in konut-kent ilişkisi üzerine geliştirdiği sistematik üzerinden okumalar yapmış, Faiz (2012) ise Hillier'in mekan dizimi yöntemini kullanarak belli bir dönem aralığına ait konut yapılarının iç mekanlarını incelemiştir. Bu çalışmalarda, arayüzlerin yapı ölçeğinde araştırılarak konut-kent ilişkisine olan katkısının incelendiği ancak inceleme yöntemi olarak farklı mekan okuma yöntemlerinin tercih edilerek söz konusu ilişkiye katkı koyacak tüm kentsel ilişkilerin ele alınmadığı saptanmıştır.

Yapılan literatür taraması sonucunda, çalışmanın yöntemi olarak seçilen "A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction" (Alexander ve ark, 1977) kitabında önerilen örüntü temelli metodun ise kentsel doku analizi çalışmalarında kullanıldığı görülmüştür. Bu çalışmalara örnek olarak Çetin ve Birol (2003) Alexander ve arkadaşlarının önerdiği örüntülerin negatifini alarak belirledikleri çalışma alanının taşımadığı kentsel niteliklere odaklanmış, Kıvılcım (2008) ve Melez Biçer (2008) benzer şekillerde Alexander ve arkadaşlarının sunduğu yöntemi yerin yaşamasını sağlayan nitelikler olarak kabul ederek bunları araştırmış, Durmuş (1997) ise seçtiği geleneksel yerleşim dokusunu örüntüler üzerinden okuyarak elde ettiği yapılaşma dilini günümüzdeki haliyle karşılaştırma üzerine çalışmıştır. İncelenen çalışmalardan görülmektedir ki, Alexander ve arkadaşlarının önerdiği örüntü temelli yöntemin farklı ölçeklerde ve farklı amaçlarla ele alındığı, ancak konut dokusundaki yapı-sokak-insan ilişkilerini içerecek bir çalışmada kullanılmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, kentsel yaşama önemli katkı sağlayan konut gruplarının önerdiği mekânsal arayüzlerin örüntü

temelli yöntem referans alınarak incelenmesi daha önce ele alınan bir konu olarak karşımıza çıkmamaktadır.

Sonuç olarak, çalışmanın konusu kapsamında yapılan literatür taraması sonucunda ‘mekânsal arayüz’ kavramının ele alındığı ölçekler ve incelendiği yöntemlerin farklılık gösterdiği görülmüş, bu çalışmanın amacı doğrultusunda seçilen inceleme ölçeği ve referans alınan yöntem ise tezin konusunu literatürdeki diğer çalışmalardan ayırmıştır.

1.2. Kapsam

Bu tezde, apartman yapılarında kentsel arayüzlerin oluşturduğu mekânsal ilişkilerin incelenmesi üzerine oluşturulan yöntem, modern mimarlığın ortaya koymuş olduğu ilkelerle hayata geçirilmiş konutların bulunduğu İzmir, İnönü Caddesi üzerindeki apartmanların incelenmesinde kullanılmıştır. İnönü Caddesi, Bayramyeri ile Üçkuyular arasında kalan yaklaşık 6 kilometre uzunluğundaki bir alanı kapsamaktadır. Apartman yapılarının tespit edilmesi, belgelerinin derlenmesi ve sonuç verilerinin daha kolay incelenebilmesi için çalışma alanı, Üçkuyular, Fahrettin Altay Metro Durağı ile Hıfzıssıhha, Poligon Metro Durağı arasında kalacak şekilde daraltılmıştır. İncelenen örnek yapılar ise, modern mimarlık ilkelerinin Türkiye’de özellikle apartman yapılarının tasarımında yaygın bir şekilde uygulandığı 1960-1980 yılları arasında İnönü Caddesi üzerinde inşa edilmiş olan yapılar olarak belirlenmiştir.

Türkiye’deki modern mimarlık üretimini İzmir kentini temel alarak araştıran birçok çalışma bulunmaktadır. Örnek olarak, Eyüce (1999) İzmir’deki modernizmin izlerini Mithatpaşa ve Alsancak’ta ararken, Terim (2006) konut üretim pratiklerini incelerken yine aynı bölgeye odaklanmış, benzer bir şekilde Ballice (2006) Kordon bölgesindeki apartmanlar üzerinden 20. Yüzyıl mimarisini incelemiştir. Sayar ve Sormaykan Akdur (2009) ise modern dönem konutlarının mekânsal analizini yaparken Karşıyaka bölgesini incelemişlerdir. Birol Akkurt ve Özkaban Avcı’nın (2010) çalışması ise modern konut üretimini Buca bölgesi üzerinden araştırmıştır. Söz konusu bu çalışmalar ve benzerlerinde, genellikle kent merkezine odaklanıldığı ve çalışma alanlarının belli bölgelerce sınırlı bırakıldığı görülmüştür. Bu nedenle, İnönü

Caddesi'nin, İzmir'de 1950 sonrası konut üretimine ve kentleşme sürecine yakından tanıklık eden bir alan olarak incelenmesi değerli bulunmuştur.

İnönü Caddesi, 1951 yılı İzmir Kenti Nazım İmar Planı Yarışması sonucu kazanan projeye uygun olarak 1955 yılında başlanan imar planı uygulamaları sonucunda konut bölgesi olarak gelişime açılmıştır. Cadde boyunca inşa edilen apartman yapıları, dönemin mimarları tarafından benimsedikleri modern tasarım anlayışı doğrultusunda özgünlük kaygısı taşınarak üretilmiştir (Güner, 2006). Caddenin yerleşime açılmasının ardından başta caddeye cephe veren apartmanlar olmak üzere 1950'lerin sonundan itibaren hızlı bir dönüşüm yaşanmış, 1965 yılında Kat Mülkiyeti Kanunu'nun kabulü ile birlikte bölgenin dokusunu oluşturan konutların hem yatayda hem düşeyde yoğunlaşması, bölgenin bitişik nizam çok katlı yapılardan oluşan dokusuna sahip olmasını sağlamıştır. 1970'lerdeki hızlı yapılaşma ile birlikte bu doku yoğunlaşarak korunurken 1980'lere gelindiğinde ise cadde üzerindeki parsellerin neredeyse tümü dolmuş, bölge günümüzdeki yerleşim dokusuna ulaşmıştır. Açılış tarihinden günümüze kadar geçen süreçte, cadde üzerinde konumlanmış apartmanların zemin katlarının sosyal ve ticari birimlere ayrılması, caddenin konut bölgesinin yanı sıra kamusal bir merkeze dönüşmesini sağlamıştır. Söz konusu aks üzerinde konumlanan bu kent parçası, hem kentin ana ulaşım güzergâhlarından biri olan Fahrettin Altay-Evka 3 Metro hattına sahip olması hem de ticari ve sosyal donatılarla beslenmesi nedeniyle zamanla önemli bir alt merkeze dönüşmüş, kendi kimliği olan bir odak haline gelmiştir.

Sonuç olarak, çalışmanın kapsamı belirlenirken,

- Kentte barınma amaçlı inşa edilmiş apartman tipi yapıların tipolojik olarak en yaygın olduğu bölgelerden biri olması,
- İlk planlama kararlarından itibaren konut bölgesi olarak seçilmesi ve bu şekilde gelişmesine karşın zamanla kamusal bir karakter kazanmış olması,
- Açıldığı dönemin Uluslararası Üslubun Türkiye'de en yaygın olduğu döneme tarihlenmesi nedeniyle özgün apartman tipi modern konut tasarımlarına sahip olması,
- Tüm dünyada 1950 sonrası dönemde yaşanan hızlı kentleşmenin bir örneğinin cadde üzerinden izlenebilmesi

nedenleriyle, İnönü Caddesi'nin seçilmesine karar verilmiştir.

Ayrıca,

- 1950'lerin sonunda caddenin açılmasını izleyen yıllarda caddenin iki yanında bölgenin ilk apartmanlarının inşa edilmeye başlanması,
- Söz konusu apartmanların Batı mimarisindeki gelişmeleri takip eden mimarlar tarafından apartman tipolojisinin nitelikli örnekleri olarak tasarlanması ve bu gelişmelerin 1960'lı yıllarda hız kazanması,
- 1965 yılında yürürlüğe giren Kat Mülkiyeti Kanunu ile birlikte 1970'li yıllarda apartmanlaşmanın artması,
- 1980'lere gelindiğinde caddenin konut dokusunun günümüzdeki niteliklerine ulaşmış olması

nedenleriyle de İnönü Caddesi üzerinde 1960-1980 yılları arası dönemde inşa edilmiş olan konut yapılarının çalışılmasına odaklanılmıştır.

1.3. Yöntem

Kentsel çevrede konutun sokakla temas ettiği noktalardaki arayüzleri araştırmayı ve bu mekânsal arayüzlerin önereceği yaşamsal çeşitliliği, İnönü Caddesi'nde konumlanan modern apartman tipolojisi üzerinden okumayı konu edinen bu çalışmada, ilk olarak dünyada ve Türkiye'de modern mimarlık anlayışı içerisinde konut ve kentsel çevre konuları mevcut literatürün taranması yoluyla incelenmiştir. Çalışmanın devamında, kentsel çevrede mekân ilişkileri ve mekân okuma yöntemleri üzerine inceleme yapılarak mekânsal arayüz kavramı tanımlanmıştır. Son olarak, arayüzlerin niteliklerini analiz etmek amacıyla bir inceleme sistemi oluşturulmuştur.

Bu aşamalarda çalışmanın temelini güçlendirmek amacıyla, 20. Yüzyılda kentsel çevre ve konut ilişkileri araştırılarak Türkiye'de kabul gören yaklaşımlar ve Türkiye'nin kentleşme süreci özelinde modernleşme adımları ele alınmıştır. Devamında, çalışma alanı olan İzmir'de gerçekleşen cumhuriyet dönemi planlama yaklaşımları ve uygulamaları ile şekillenen İzmir'in yerel konut dokusu incelenmiştir. Son olarak, İnönü Caddesi'nin İzmir içerisinde sahip olduğu kentsel kimlik ve baskın apartman dokusu araştırılarak çalışmanın amacını destekleyecek veriler toplanmıştır.

Bu noktada, İnönü Caddesi'nin konut dokusunun cadde yaşamını güçlendirecek mekânsal arayüz önerilerini analiz edebilmek amacıyla çalışmanın başında yapılan mekân okuma yöntemleri araştırmasının çıktısına dayanarak “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction (Alexander ve ark., 1977)” kitabının önerdiği yöntem seçilmiş ve mekân inceleme sistematigi söz konusu örüntü dilinden faydalanılarak geliştirilmiştir. Son olarak, cadde üzerindeki konutlar, geliştirilen sistematik doğrultusunda oluşturulan yapı fişleri yardımıyla incelenerek çıkan bulgular ile cadde özelinde önerilen kentsel ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu tezin sistematigi aşağıda maddeler halinde sunulmuştur (Tablo 1.1):

- Literatür taraması ile kuramsal altyapı oluşturulmuş, tarihsel okuma gerçekleştirilerek konu özelinde bilgi sahibi olunmuştur.
- Örnek inceleme ile çalışma kapsamına uygun binaların tespit edilip ilgili belediyelerden izin alınarak arşiv taraması yapılması sonucu elde edilen mimari projeleri ve verileri derlenmiştir.
- Analiz sürecinde ise, Christopher Alexander ve arkadaşlarının “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” kitabı temel alınarak belirlenen teorik çerçeve sonucunda, seçilen örneklerin değerlendirilmesinde kullanılmak üzere bir yapı fişi ve kontrol listesi oluşturulmuş, her bir yapıya uygulanarak bulgular elde edilmiştir.
- Bulguların derlenmesi ve çıkan sonuçların değerlendirilmesi ile çalışmanın sonucuna varılmıştır.

Tablo 1. 1. Tez akış şeması

GİRİŞ		BÖLÜM 1	PROBLEM, AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM
TEORİK ÇERÇEVE	LİTERATÜR TARAMASI	BÖLÜM 2	20. YÜZYIL MİMARİSİNDE KONUT TASARIMI VE KENTSEL ÇEVRE
		BÖLÜM 3	TÜRKİYE MİMARLIĞINDA MODERN DÜŞÜNCENİN ETKİLERİ VE KONUT TASARIMI
DENEYSEL ÇALIŞMA	METODOLOJİ	BÖLÜM 4	KENTSEL ÇEVREDE MEKÂNSAL İLİŞKİLER VE MEKÂN OKUMA YÖNTEMLERİ
	ALAN ÇALIŞMASI	BÖLÜM 5	İNÖNÜ CADDESİ KONUTLARININ MEKÂNSAL ARAYÜZLERİNİN İNCELENMESİ
SONUÇ		BÖLÜM 6	DEĞERLENDİRME

2. 20. YÜZYIL MİMARİSİNDE KONUT TASARIMI VE KENTSEL ÇEVRE

Mekân olgusu, tarih boyunca farklı anlayışlara, dönemin şartlarına ve çevresel etkilere göre çeşitli şekillerde tanımlanarak üretilmiştir. Mekânsal yapının bu farklılaşma/değişme/gelişme durumuna en büyük etki ise Sanayi Devrimi ile başlayan süreçte yaşanmıştır. 19. yüzyılın başında İngiltere’de başlayıp diğer Avrupa ülkelerine hızlıca yayılarak her alanda köklü bir değişiklik yaratan Sanayi Devrimi’nin temeli, 1765 yılında gerçekleşen buharlı makinelerin icadına dayanmaktadır ve teknoloji, sanat, kültür, ekonomi gibi hemen hemen her alanda yaşanan toplumsal gelişmelerin başlangıcıdır. Makineleşmeyle birlikte gelen seri üretim, fabrikalaşma, yeni güç kaynakları ve insan gücüne olan ihtiyacın azalması gibi gelişmelerin temelindeki teknoloji ve üretimdeki bu yenilikler, geleneksel toplum yapısını etkileyerek yeni bir mekân ve yaşam anlayışını da beraberinde getirmiştir (Kaya, 2003). Sanayi Devrimi öncesi dönemde toplumun yapısal özelliklerini, yaşam biçimini etkileyecek pek çok gelişme olduğu görülse de Sanayi Devrimi’nin yarattığı hızlı ve etkili değişim hiçbir dönemde yaşanmamıştır. Kentler ise topluma ev sahipliği yapan ve ondan beslenen en üst ölçekteki mekânsal organizasyon olarak, konutlar ise toplumun temelini oluşturan ailenin gündelik yaşamını geçirdiği barınma birimleri olarak bu dönemdeki gelişmelerden aynı hızda etkilenmiştir.

Döneme damga vuran anlayışlardan biri olan modern akımın temelleri, Rönesans ile başlayan Aydınlanma Çağı’nın getirdiği pozitif düşünce ve teknik yenilikler ile atılmış, Sanayi Devrimi sonrası yaşanan gelişmelerle mimarlıkta düşünce ve tasarım tarzında hızlı bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu ilklerle şekillenen modernizm, dönemin öncü mimarları tarafından benimsenerek 20. Yüzyılın başından itibaren mimarların bu ekolü ele alış biçimlerine göre uygulanmıştır. Böylelikle, yeni tasarım anlayışı pek çok mimar tarafından benimsenerek popüler hale gelmiş, konut ölçeğinde ve kentsel bağlamda mekânsal organizasyonu etkilemiştir.

Bu doğrultuda, 20. Yüzyılda yaygınlaşan modern tasarım anlayışıyla şekillenen mimarlık ortamının, konut tasarımı ve kentsel çevre tasarımı üzerindeki etkilerini incelemek bu bölümde ele alınacak başlıca iki konudur.

2.1. 20. Yüzyıl Mimarlığında Konut Tasarımı

Değişen toplumsal yaşam ve toplum için farklı standartlarda mekân tasarlama düşüncesi, 20. Yüzyılın başından itibaren birçok mimar tarafından benimsenmiştir. Gelenekselden koparak yenilikçi bir anlayışla uygulanmaya başlanan söz konusu modern akım ise bu doğrultuda etkilerini bir yüzyıl boyunca hissettirmiştir. Modern düşünce, dönemin hem teknolojik gelişmeleri hem de endüstrileşme ile artan kentsel nüfusu ile sosyal bir sorun haline gelen konutu farklı biçimde ele almaya başlamıştır. Bir başka deyişle, konut da bu bağlamda mimarlığın faaliyet alanına girmiştir (Bilgin, 2002). Mumford (1932) bu konuda şöyle demektedir; “Bir uygarlığın mimari eserleri büyük ölçüde inşa ettiği evlerden oluşur. Geçtiğimiz yüzyılda hayat koşullarımız tamamen değişti, ama teknik ve bilimsel başarılarımızı insan hayatının yararına kullanacak yeni bir ev ortamı tasarlamayı yalnızca son kuşakta düşünmeye başladık. İskân için yeni bir temel atılması, 1914’ten bu yana modern mimarının en büyük kazanımlarından biri...” (aktaran Colomina, 2011). Belirtildiği gibi, bu süreçte yaşanan değişimlerin tümü kentlerdeki yerleşim alanları ve konutlardan okunabilmektedir ve modern dönemde mekân, gelişen teknolojinin ve yarattığı yeni olanakların izinde değişen toplumsal yapıya uygun olarak yeniden tanımlanmaktadır. Sınırları ortadan kaldırılan ve hafifleyen mekân, özellikle konut işlevi için modern hayata ayak uyduran kullanıcıya uygun şekilde tariflenmiş ve uygulanmıştır.

Mimarlıkta modern akımın oluşumu, dönüşümü ve gelişiminin temellerini atan öncü isimlerin geçmişten koparak yeni mimarlık anlayışını benimsemesi ile yüzyılın ilk çeyreğinde şekillenen tasarım üslubunda, gelişen yapım yöntemlerinden faydalanarak işlevsellik ön plana çıkarılmış, iç-dış mekân ilişkileri üzerine düşünülmüş, tasarımda geometrik biçimlerden faydalanılmıştır. Bu bağlamda gelişen modern üslubun ortak noktaları olarak, süslemeden uzaklaşma ve üslupta basitleşme, makineleşmenin sayesinde artan işlevsellik ve yeni yapı malzemelerinin sağladığı olanaklar sayılabilmektedir. Ayrıca, belli ilkeler çerçevesinde gelişen tasarımlar, işlevsellik ön planda tutularak başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya benzer biçimlerde yayılmış ve 1950’lere kadar varlığını sürdürecektir olan ‘Uluslararası Üslup’un doğmasını sağlamıştır. İlk kez Russell Hitchcock ve Philip Johnson tarafından Modern Sanat Müzesi’nde düzenlenen bir mimari sergi için tasarlanan katalogta kullanılan ‘Uluslararası Üslup’ terimi, doğrusal formlarda, hafif strüktür ve

şeffaf yüzeyler ile tasarlanan açık iç mekânları yansıtmaktadır (Şekil 2.1). Yeni mekânsal organizasyonların benimsendiği bu tarz, şehir planlaması, toplu konut projeleri gibi her ölçekteki yapılaşmayı standardize etme üzerine çalışmıştır.

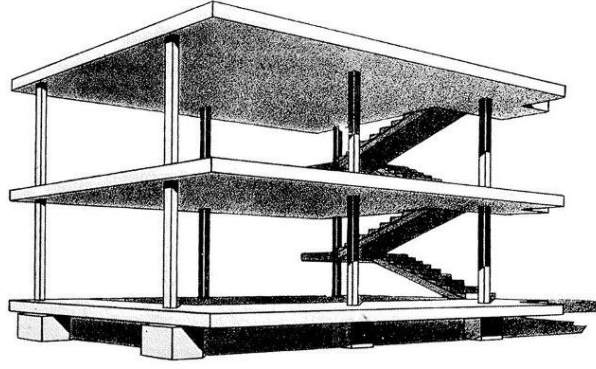
Şekil 2. 1. Modern Mimarlık: Uluslararası Sergi “Modern Architecture: International Exhibition” (Url-1)

Dönemin mimari anlayışında yenilikçi tavrın uygulanabilmesine zemin hazırlayan betonarme, cam ve çelik, yapı malzemesi olarak ön plana çıkmaktadır. Yapı malzemesi kullanımındaki bu değişiklikler ve bu değişimin sağladığı inşaat teknikleri seri üretim olanağı sağlamış ve hızlı kentleşmenin temelini atmıştır. Ayrıca, taşıyıcı sistem olarak yığma yapılar yerine beton ve çeliğin bir arada kullanılmasıyla iskelet sisteminde geniş açıklıklar geçilebilmesi cephe ve iç mekânın daha serbest ve daha açık tasarlanabilmesine olanak sağlamış, malzeme olarak camın ön plana çıkması ile daha şeffaf ve geçirgen mekânlar yaratılmaya başlanmıştır. Buna ek olarak, yeni yapı malzemeleri ile artan yapım tekniği seçenekleri dönemin mimarları arasında tasarımsal anlamda bir yarış ortamı da yaratmış, yeni teknikler yorumlanarak sıkça uygulanmaya başlamıştır. Böylelikle, modern mimaride mekân anlayışının ortak noktaları olan hacimlerin mekân içerisinde akışkan olması, hareketli ve geçirgen olması, cephelerde daha geniş açıklıklar geçilerek iç mekân-dış mekân kaynaşmasının sağlanması, yapı teknolojinin gelişmesiyle uygulanmaya başlanan ve geliştirilen yöntemlerle ortaya çıkmıştır (Şekil 2.2).

Şekil 2. 2. Villa Tugendhat, iç mekân (Url-2)

Mimari elemanlarla sınırları belirlenen mekânın hacmi, modern dönemde belli objelerle ve düzlemlerle hatta boşluklarla tanımlanabilmektedir. Kullanıcı bu ilişkileri kendi koyup mekânın sınırlarını kendi tanımlamaktadır (Meiss, 1990, aktaran Dağaltı, 2010). Bu mekân tanımlama yöntemleri ışığında, modern mimari mekânı daha çok somut elemanlarla birbirini takip eden hacimlerle değil de belli objeler arasında boşlukların takibi ile zihinde canlanabilecek kurguda tasarlamıştır ve mekânın hacmi kullanıcıya bırakılmıştır. Bir başka deyişle, mekân içerisinde bölümlenmiş hacimleri kullanmaktansa, hacimlerin ilişkilerini farklı ayırıcılarla akışkanlaştırmak, saydam dış duvarla da kent hayatını iç mekân hacimlerine yaymak tasarım anlayışı olarak önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda şekillenen modern anlayışta, barınma kültürü de yeniden şekillenmiştir. Konut planı artık açık olarak tanımlanmaktadır, mekân akışkandır ve iç-dış ayrımı yapılmamaktadır. Maison Domino, sadece betonarme iskelet üzerinde yükselen hacmiyle bu görüşe katkıda bulunan en önemli örneklerden biridir (Şekil 2.3). Le Corbusier'nin modern konut modelini yansıtan bu soyut yapı, evin tüm elemanlarını yok sayarak bağımsız bir mekân olarak ortaya çıkmaktadır. Böylelikle serbestlik ilkesi de sağlanmış olmaktadır.

Şekil 2. 3. Maison Domino (Url-3)

Yeni plan şemasına sahip konutlar, modern insanın yeni yaşam şeklini de tanımlamaktadır. Bu yeni yaşam şekli, özgür bireyleri temsil ettiğinden şeffaflık ön plandadır ve modern mimarının temel yapı elemanlarından olan cam, bu amaç doğrultusunda özellikle mekânsal sınırları kaldırma, görsel akışkanlığı sağlama amacıyla sıkça kullanılmaktadır (Dağaltı, 2010). Meiss'e (1990) göre modern anlayışın en başarılı noktalarından biri saydamlık fenomeni ve yüzeylerin birbirinin ardında ortaya çıkmasıdır (aktaran Dağaltı, 2010). Konutun içindeki görsel ve işitsel ilişkinin kurulabilmesini sağlayan bu mekânsal örüntü, kullanıcıya evinin içinde serbest olmasını, rahat hareket edebilmesini ve eylemlerini kontrol edebilmesini sağlamak gibi birçok kolaylık sunmaktadır. Benzer bir yaklaşımla Bozdoğan (2018), konuttaki cam cephelerin etkisini, özel ile kamusal arasındaki sınırların yeniden tanımlayarak iç mekân ile dış dünyayı görsel açıdan devamlı kıldığını, böylelikle yaşamın gelenekselin aksine daha özgürleştiğini vurgulamaktadır.

Dönemin tasarlanan örneklerine bakıldığında ise karşılaşılan ortak nokta, hacimsel olarak geleneksel ayırıcıların dışında iç ve dış mekân arasında yeni bir iletişim kurmayı hedefleyen yaklaşımların geliştirilmeye çalışılmasıdır. Bu durum da iç mekân elemanlarını daha geçirgen, daha yönlendirici, daha birleştirici tasarlayarak sağlanmıştır. Ayrıca, dış duvarın karakteri geçilen açıklıklarla ve taşıyıcıdan kurtulmasıyla etkileşime daha müsait olarak kullanılmasına olanak tanınmıştır. Colomina (2011), bu gelişmeyi mekânı tanımlayan duvarların giderek inceltildiği ve eskinin küçük açıklıkları yerine geniş açıklıklar tercih edildiğini söyleyerek açıklamaktadır.

Dönemin en önemli tasarım kararları olan; serbest plan, serbest cephe, yatay pencereler, teras çatı ve yapının yerden yükseltilmesi, kentsel bağlamda da birçok konunun tartışıldığı 1. CIAM toplantısında ortaya konmuştur. Bu ilkelere yola çıkarak tasarlanan Le Corbusier'nin manifesto değerindeki yapısı Villa Savoye'da dış mekânla etkileşimin kesintisiz olmasına özen gösterildiği görülmektedir (Şekil 2.4). Dış mekândan iç mekâna baktığımızda bakışımız pencerelerden geçerek manzaraya ulaşır (Colomina, 2011). Yani dışarıyı ile kurulan görsel etkileşim yapının hacmi boyunca devam edebilmektedir. Bu nedenle, Le Corbusier'nin tasarımlarında pencereler perdeyle örtülmemiştir, pencerelere ulaşımı engelleyecek nesneler yoktur. Colomina'ya (2011) göre evlerdeki her eleman özneyi sürekli evin merkezine değil çevresine yönlendirecek biçimde kurgulanmıştır.

Şekil 2. 4. Villa Savoye (Url-4)

20. yüzyılın kırılma noktalarından biri olan 2. Dünya Savaşı'ndan sonra 1950'lere gelindiğinde, söz konusu konut anlayışına olan yaklaşımlarda değişimler başlamıştır. Bu bağlamda en önemli noktalardan biri tekil yapılaşmadan, yüzyılın ilk yarısında başlamış ama savaş dönemi sayısı artmış toplu konut yapılaşmalarına geçilmiş olmasıdır. Çok katlı konut tipolojilerinin artması ile toplumun en küçük birimi olan aileye barınma koşulları daha konforlu, donanımlı ve modern olan yaşam alanları sunulmuştur. Bu yaşam alternatifi, konutun içerisinde kamusal kullanım olanakları sağlayabilen küçük kentler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kentten kopuş süreci, başlangıçta faydalı ve işler bir sistem olarak görünse de dönemin sonunda toplumsal yaşamı zedeleyen ilişkiler doğurmuştur. Bu dönemin mekânsal üretim ilkelerine göre tasarlanan en çarpıcı yapılardan biri ise Marsilya Konut Bloğu'dur

(Şekil 2.5). Le Corbusier, konut kavramını dönemin şartları bağlamında baştan ele alıp üzerinde çalıştığı ilkeleri de göz önüne bulundurarak konutu tekrar tasarlamıştır. Ona göre, standart yaşam süren insanların ihtiyaçları için insan ölçeğine uygun olarak standardize edilmiş konutlar üretmek gerekmektedir. Bunu dünya genelinde uygulanacak bir stile dönüştürmek, yalın formlarla yapının kendi değerini ön plana çıkarmak, endüstri sayesinde betonarme gibi yapım tekniklerinin mimarlıkta radikal dönüşümler ve özgürlükler sağladığını göstermek önemli noktalardır ve tasarımlarındaki çıkış noktalarıdır (Dağaltı, 2010).

Şekil 2. 5. Marsilya Konut Bloğu (Url-5)

Marsilya Konut Bloğu (Unite d'Habitation), 1952 yılındaki açılışıyla diğer yaklaşımlardan farklı olarak konut anlayışına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Yapı, ünlü mimarın birçok mekânsal kararının sonucu olarak şekillenmiştir ve sahip olduğu toplu konut/toplu yaşam için tasarım ilkeleri ile bir döneme damgasını vurmuştur. Kolonlar üzerinde yükseltilerek zemin katı kamusal kullanıma bırakan bloğun orta katlarını ve teras katını, eğlence ve dinlenme işlevleri için kullanılacak yarı kamusal mekânlar olarak ayrılmış, diğer katları her türlü kullanıcıya hitap edecek 23 tipten oluşan minimum standart/maksimum işlevsellikte olan konut birimlerinden oluşturulmuştur. Bu konut tipolojileri ise manzaraya açılan pencereleri, galeri boşluğuyla iletişimin sağlandığı yaşama alanları ile çözümlenmiştir (Şekil 2.6). Marsilya Konut Bloğu, önerdiği yaşam şekli bakımından başlı başına bir kent olarak ortaya çıkmıştır ve tasarlanan birçok toplu konut projesine örnek olmuştur.

Şekil 2. 6. Unite d’Habitation, bir ünitenin iç mekânı (Url-6)

Hızlı kentleşme sonucu oluşan sağlıksız yaşam koşullarına cevap verebileceğine ve örnek bir yaşam modeli oluşturabileceğine inananlar tarafından bu konut bloğunun benzerleri hızla türetilmiştir. Ancak, kullanıcıya dış dünyada yaşamsal alternatifler sunmayan, bunu kendi kütlesi içinde çözen, yakın çevresini beslemeyen bu anlayışın beraberinde gelen büyük kütlelerle çevrili kentler, kısa sürede kamusal hayatı zedelemiştir ve kentsel çevrede kimliksiz mekânların çoğalmasına zemin hazırlamıştır.

Özetle, dönemin barınma problemine olan yaklaşımlara ve yeni kentliye ev sahipliği yapacak konutların tasarım prensiplerine bakıldığında zaman daha evrensel çözümler üretilmeye çalışıldığı görülmektedir. Dönemin gelenekselden kopan yapısına ayak uydurmak için yeni bir tavır geliştiren tasarım anlayışının verdiği ürünler, bahsedilen çözümler doğrultusunda esneklik ve serbestlik anlayışı çerçevesinde hem tekil hem de çoğul olarak üretilmiştir. Dönemin sonuna doğru ise makineleşme ile bağdaştırılan bu anlayış giderek çözülmüş ve bir kez daha değişen kent ve toplum yapısına uygun olarak şekillenmeye devam etmiştir.

2.2. 20. Yüzyıl Mimarlığında Kentsel Çevre Tasarımı

20. yüzyıla damga vuran modern anlayışın, bu bağlamda gelişen kentsel çevrenin şekillendirmesi bir önceki dönemin en önemli kırılma noktası olan Sanayi Devrimi ile meydana gelmiştir. Özellikle, kentliye sağlanacak en uygun yaşam

standartları ve mekânsal olanaklar üzerine düşünceler olmak üzere, geleneksel tasarım yöntemlerinin dışında farklı birçok fikir üretilmiştir.

Sanayi Devrimi öncesi geleneksel yerleşmelere bakıldığında, organik bir yapıya sahip olan kentsel dokunun plan düzleminde algılanmadığı, herhangi bir geometrik düzene bağlı olmadığı, ancak güçlü bir biçimde bütünleşen çevrelerden oluştuğu görülmektedir. Öte yandan kentleşme tarihinde gelişen ilk yerleşmelerin de kullandığı ızgara sistem gibi planlı yerleşme sistemlerine de rastlamak mümkündür. Düzenli veya düzensiz, bu kentler insan temelli, toplumun yaşantısı ve kültürüne göre gelişmiştir. Her bir toplumun kendi şartlarına göre şekillendirdiği kentsel çevre, zamanla sosyal yaşantıyla da bütünleşmiştir. Bu doğrultuda, geleneksel kent dokusunun temelini toplumun yaşama biçiminin oluşturduğu ve her bir kentsel bileşenin bu biçimle yoğrulduğu görülmektedir.

Geleneksel yerleşimlerin aksine modern kentlerin, yani günümüz kentlerinin temeli, bahsedildiği üzere Sanayi Devrimi ve bu süreçte yaşanan teknolojik gelişmelerle atılmıştır. Dönemin teknoloji odaklı şartlarına alışan toplum da yeni kentsel düzeni şekillendirmiştir. Bu dönemde kentsel yaşamı etkileyen en önemli gelişmelerden biri üretimde ve tarımda insan gücüne olan ihtiyacın azalmasıyla insanın topraktan kopması olmuştur. Kırsalda yaşayan insanlar, yeni iş olanaklarını endüstrileşmeyle gelişen fabrikalarda bulmuşlardır. Bu nedenle kısa zamanda kırdan kente hızlı bir nüfus akışı olmuş, kentlerin yapılaşmasında göç önemli bir rol oynamıştır. Buna ek olarak, dönemin en önemli kırılma noktalarından biri olan 1. Dünya Savaşı da kentleşme üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. Savaşın sona ermesi, işçi, memur gibi çalışan kesimin kentlerde çoğalması, dolayısıyla artan konut ihtiyacı dönemin kentleşme hareketlerinin temelini oluşturan faktörlerden biri olmuştur (Görgülü, 2016). Bu doğrultuda, daha önceki dönemlerden farklı olarak kent, sanayinin etkisinde farklı bir yapılaşma içine girmiş ve toplumsal yaşamın merkezi haline gelmiştir. Dünyaya yayılan endüstrileşme barınma kültüründe de devrim yaratmıştır ve yeni yerleşim alanları ve konutlar dönemin yeni toplumsal ilişkilerine, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlerine göre şekillenmiştir (Başdoğan, 2011).

Altyapı olarak bu duruma hazırlıksız olan kentlerde ise toplumun ulaşım, sağlık, barınma gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla kentsel çevre ve binalar,

seri üretim yoluyla binalar üretilmeye başlanmıştır. Bu dönem nüfusun giderek arttığı kentlerde kaos ortamı da yaratmıştır, değişen yaşam koşullarına ayak uydurma sürecindeki nüfusa ev sahipliği yapan konut çevrelerinin karşılanamayan ihtiyaçları, sağlıksız çevreler oluşmasına neden olmuştur (Karakurt, 2006). Konut kavramının tartışmaya açılması, kentlerin sağlıksız yaşam şartlarının düzeltilmesi, kötü yönlerinin belirlenip bunlara müdahale edilmesi ve kentsel mekânın yeniden düzenlenip yapılanması, 1900’lü yılların başında gündemdeki konulardan birisi olmuştur. Bu bağlamda geliştirilecek çözümlerin tartışıldığı uluslararası bir platform olarak öne çıkan ve modern kentsel çevreler yaratmak hedefiyle kurulan CIAM, özellikle mevcuttaki konut açığı ve kentleşme eksikliği konularında mimarları ve planlamacıları bir araya getirme ve konutun geleceği üzerine düşünmeye iten etkenlerden biri olmuştur (Özorhon, 2009). Tüm bu gelişmeler sonucunda yaşanan çözüm sürecinde ise yeni toplum yaşamına uygun kentsel tipler ortaya çıkmaya başlamış, Avrupa’daki şehircilik hareketleri doğrultusunda ise “modern şehircilik” anlayışında (Benevolo, 1981) yöntemler üretilmiştir.

CIAM’ın ilk toplantısı 1928 yılında, kentleri üretim, yerleşim ve rekreasyon başlıkları altında işlevsel bir düzene sokmak için çözüm yöntemleri geliştirilmeye çalışıldığı, ikinci toplantısı 1929 yılında kentlerin konut sorunu için en iyi çözümün “minimum konutlar” olacağına karar verildiği, üçüncü toplantısı ise 1930 yılında, toplu konut çözümlerinin üretilerek en optimum çözüm yoluna ulaşabileceği düşünülerek gerçekleştirilmiştir (Mumford, 2002). Örneğin, dönemin ünlü mimarlarından Le Corbusier, karşılaşılan kentsel problemleri çözmek için geliştirdiği anlayışını serbestlik üzerine kurgulamıştır. Bilgin (1999), bu ilkelerin temelinin eskinin birbirine sıkı sıkıya bağlanmış olan dokusundan arınmak ve kentsel dokuyu birbirinden ayırtırmak düşüncesi olduğunu dile getirmektedir.

Peş peşe gerçekleşen bu toplantıların sonuç çıktısı olarak gelişen ilk uygulamalardan birisi, toplu konut projelerinin yaygınlaşmasıdır. Düzenli, sıra evler şeklinde üretilen bu konut projeleri özellikle işçilerin barınma sorununu çözmek amaçlı geliştirilen yöntemler olmuşlardır. Tasarımlarında ise dikkat edilen konular; modernist ilkeleri yansıtmaması, süsten arınmış olarak saf bir geometride yükselmesi, iç mekânların aydınlık ve ferah olması, tuvalet, mutfak gibi işlevlerin birbirinden ayrılması gibi sıralanmaktadır. Bu sayede konutta standartlaşma başlamış ve hızlı

üretime geçilmiştir (Başdoğan, 2011). Pessac Konutları (1925) (Şekil 2.7a) ve Weissenhof Yerleşkesi (1927) (Şekil 2.7b) bu düşünce yönteminin çıktılarından önemli örnekler olarak o dönemde hayat bulmuşlardır.

Şekil 2. 7. a. Pessac Konutları (Url-7) b. Weissenhof Yerleşkesi (Url-8)

4. CIAM etkinliği ise bu gelişmeler ışığında, modern kentlerin en ideal formda ideal toplum yaşamına hizmet edecek şekilde tasarlanması konusunda hemfikir olan dönemin mimar ve şehir plancılarının “Sağlıklı şehirler oluşturma yolları nelerdir?” sorusuyla yola çıkarak 1933’te gerçekleştirilmiştir. Modern kent anlayışının ilkelerinin belirlendiği, toplantı sonucunda yayınlanan Atina Bildirgesi’ndeki önemli noktalardan bazıları, kentin ana işlevlere bölünerek düzenlenmesi, evrensel çözümlerin üretilip gelenekselliğin ortadan kalkması, yapı teknolojisinin ilerletilmesi ve toplu üretimin desteklenmesidir (Dostoğlu, 1995). Bildirgede belirtildiğine göre kent, oturma bölgeleri, çalışma bölgeleri, rekreasyon alanları ve ulaşım olarak dört işleve, yani dört bölgeye ayrılmıştır. Barınma eyleminin gerçekleştiği konutlar, diğer işlevlerin hizmet ettiği yerleşimin temelini oluşturmaktadır ve insan diğer işlevler dışında kalan vaktini bu birimlerde barınarak geçirmektedir. Bir başka deyişle, eskiden organik olan kentsel yapının çözüldüğü ve mekanik olan üretim sistemine geçilmesi gerekliliği belirtilmektedir (Bilgin, 1999). Le Corbusier, bu ilke doğrultusunda konutu “içinde

yaşanılan bir makine” olarak tariflemektedir. Le Corbusier’nin ortaya koyduğu bu anlayışta, kentin organik yapısını kaybedip bu çözülmenin önüne geçilemediği için yeniden örgütlenebilir, sentetik bir mekanizmaya geçmenin ve bu bağlamda tasarlanmanın doğru olduğu savunulmaktadır (Bilgin, 1999). Gelişen sanayinin olanakları kentsel yaşama yansımakta, bu doğrultuda belli bir standardizasyonla üretilen ve tek bir yapısal sisteme bağlı olan modern kent, yatay ve dikey bölümlere ayrılarak sistematik bir biçimde kamu sağlığını ve düzenli yaşamı sağlamak için üretilmektedir (Coşkun, 2016). Bilgin’e (2002) göre bu kararlar amaçlanan hedefler, sanayi toplumuna ayak uydurmayı sağlamak ve kamusal-özel yaşama alanlarındaki alışkanlıkları modern yaşama uydurmaya çalışmaktır. Bu tasarım prensibi ışığında birçok proje geliştirilmiştir ve ünlü mimarın Paris için geliştirdiği ‘Plan Voisin’ projesi bu yaklaşımının en iyi okunabildiği örneklerden birisidir (Şekil 2.8). Bu düşünsel bağlamda, konut sorununun çok katlı yapılarla çözülebileceğini, ana ulaşım yollarının bu yapılar arasındaki mekânsal bağlantıyı sağlayacağını, düşeyde yükselen konutların arasında kalan alanlarda insanlar için açık, kamusal mekânlar yaratılacağını ve yaşatılacağını benimseyerek kentsel planlama önerilerini geliştiren Le Corbusier, aslında günlük hayata farklı mekânsal ve yaşamsal alternatif sunmamıştır.

Şekil 2. 8. Plan Voisin, Le Corbusier, 1925 (Url-9)

Modern mimarlık ve planlama anlayışı, ideal kent kavramı çerçevesinde mükemmellik, netlik ve kesinlik aramaktadır (Karakurt, 2006). Ancak bu tavır, tasarımcıları topluma yönelik yaşayan kentsel mekânlar yaratmaktansa işlevlerine uygun düzenli çalışan bir makine gibi planlama yapmaya itmiştir. İdeal kent için toplumsal düzeni sağlamak amacıyla tasarlanan mekânlarda, estetik geri plana atılarak

işlevsellik ön plana çıkarılmıştır. Bu doğrultuda organize edilen kentlere egemen olan homojenlik, mekânsal olarak tekdüze alanlar yaratmaya başlamıştır. Toplumun yaşamsal farklılıkların giderek azalmasıyla kentlerdeki özgün büyümeler de durmuş, aynı doğrultuda ve farklılaşmayan karakterlerde kentsel mekânlar üretilmiştir (Kaya, 2003). Bu düzenli yapı, kentsel bileşenlerin birbiriyle kurdukları bağları zayıflatmıştır. Bu süreçte, yerleşmelerin en önemli öğelerinden olan kullanıcıyı göz ardı ederek yapılan tasarımlarla mekânların basitleştirilmesi, beraberinde problemler de getirmiştir. Bireyselliğin ön plana çıktığı bu yeni düzende, kamusal mekân alternatifi sunmayan yerleşmelerin artmasıyla da toplum gittikçe kendi içine dönük yaşamaya başlamıştır. Mekânsal problemlere yol açan bu anlayışın sonucu olarak kullanıcılar bu barınma makinelerini kullanmaya devam etmiş ancak kamusal mekânların kullanılmayan, yaşamayan ölü alanlar olarak kentsel tasarımda ve toplumsal yaşamda problemler yaratması engellenememiştir.

1950'lere gelindiğinde, 2. Dünya Savaşı sonrası kentli hayatının değişmeye başladığı bir dönem şekillenmektedir. Bu kentsel dinamikler doğrultusunda batı ülkelerinde modernizm anlamında çözümler başlamıştır. 'Uluslararası Üslup' yapılı çevrede varlığını gösterirken birbirine benzer yapı grupları kimliksiz ve tekdüze tasarımlara sahip olma açısından eleştirilmeye başlanmıştır. Modern konut çalışmaları, kent yaşamının getirdiği minimum standartlara ayak uydurma anlayışıyla yeni çözümlerle geliştirilmiştir ve ideal çözümü bulma arayışları yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir (Talu, 2012). Bu süreçte, tasarımlar önceki dönemlerdeki yaşayış ve kent anlayışından arınmış, modern yaşama ayak uyduran kentliye göre geliştirilmiştir. Özetle, modern tasarım, sadece tekil ve anıtsal olanın yerine, sanayi devrimi sonrası hızlı kentleşmenin ihtiyacına cevap verebilecek sıradan ve çoğaltılabilir tasarım yaklaşımı ile gündeme gelmiştir (Dağaltı, 2010). Tanyeli (2017) ise dönemin tasarım yaklaşımını; "Erken modernde insan ve toplum için neyin doğru ve gerekli olduğunu sadece sayısal değerlere indirgeyerek verilen yanıtlarda buluyoruz. Basit bir mekanizma içinde metrekaşe, güneşlenme, topografya, ekonomi gibi verilere dayanarak konut sorununu çözüme ulaştırma çabası rasyonel değildir." cümleleri ile özetlemektedir.

Bu durumun temelini oluşturan tasarım anlayışının hâkim olduğu süreçte, yani 1920-1960 yılları arasında kentsel mekânlar yerine yapıların tasarımına önem verilmiştir (Jacobs, 2009). İşlevsel tasarımın ön plana çıktığı bu dönemde, yapıların iç mekân özelliklerine ve sirkülasyon temelli mekânsal çözümlmelerine dikkat edilirken dış mekânla ilişkisi göz önünde bulundurulmamıştır. Kendi başına nesneler olarak ele alınan bu yapılar bağımsız şekilde tasarlanmış ve bunların dışında kalan alanlar rastgeleliğe terkedilmiştir (Trancik, 1986). Dış mekân tasarımının ikinci plana atıldığı bu sürecin sonunda ise SLOAP (Space Left Over After Planning/ Planlamadan arda kalan alanlar) olarak adlandırılan mekânlar oluşmuştur (Chermayeff, ve Alexander, 1965, aktaran Bala, 2006). Trancik (1986), SLOAP adlı alanları belirtirken, Giambattista Nolli'nin Roma Haritası (1748) ile Robert F. Wagner'in Sr. Houses projesini şu cümlelerle karşılaştırmaktadır; "Nolli'nin haritası kamusal mekân ve özel mekân dokusunun geleneksel bir kent organizasyonunda olduğu gibi ayrılmakta ve yoğunluğu doluluklar kaplarken arda kalan kısımlarda anlamlı boşluklar oluşturarak şekillenmektedir. Ancak Wagner'in grafiklerinde binalar bireysel ve yalıtılmış nesneler olarak okunmakta ve boşluklar biçimsiz kalmaktadır. Binalar düşeyde tasarlandığı için yatayda kalan boşlukları şekillendirmek ve kullanmak imkânsız hale gelmektedir." (Şekil 2.9).

Şekil 2. 9. Giambattista Nolli, Roma Haritası (1748) ve Robert F. Wagner, Sr. Houses projesi (Trancik,1986)

Tek başına duran binaların mimari olarak deneyimlenebileceği ancak binaların bir araya gelerek yarattığı çevrenin farklı bir tasarımsal yaklaşıma sahip olması gerektiğini vurgulayan Cullen (1961), bu yaklaşımı kentsel çevre içindeki dolulukları, boşlukları ve onların etkileşimini sağlayan elemanları bir arada kurgulamak olarak tanımlamaktadır. Görülmektedir ki, modern yaklaşımla üretilen kentsel çevre bu

etkileşimlere izin vermemekte ve karşılaşılan problemler kimliksiz çevreler yaratmaktadır. Bu nedenle bu yaklaşımla tasarlanan birçok kentsel çevre eleştiriye uğramıştır. Mimarlık ve kent planlaması alanında çalışmalar yapan birçok kuramcının eleştirdikleri ortak nokta ise modern kentlerin eskinin mekânsal ve estetik değerini taşınamaması olmuştur. Jacobs (2009), modern planlamanın problemini niteliksiz yaşam çevrelerinde devasa yapılarla birlikte denetimin yitirilmesi ve kamusal yaşamın çöküşü, yersizlik ve köksüzlük olarak tanımlamaktadır. Harvey (2010) ise, bu durumu şöyle açıklamaktadır; “Bana öyle geliyor ki, yüksek modernizmin asıl ters yüzü, insanlığın bütün özlemlerini cisimleştirmeye yeterli bir efsane olarak etkin makinaya tapınmanın yeniden su üstüne çıkması biçimi altında, tekelci bürokratik iktidar ve rasyonalitenin gizliden gizliye kutsanmasında yatıyordu. Mimarlıkta ve planlamada bu, süsten ve kişiselleşmiş tasarımdan kaçınma biçiminde ortaya çıkıyordu”.

Kısaca, modern kent anlayışı, sanayi devrimi sonrası değişen yaşam koşulları doğrultusunda ortaya çıkan problemleri gidermek amacıyla ortaya konan çözüm önerileriyle şekillenmiş ve bir dönemin yerleşim modellerine altlık sağlamıştır. Estetik değerlerden çok işlevselliğe, pratikliğe ve çözüme odaklanan bu yaklaşım, toplumsal çevrede öngörülemeyen sorunlar yarattığı için sorgulanmaya, kentsel yaşam ve mekân tasarımları üzerinde farklı düşünceler geliştirilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda, modern anlayışa yapılan eleştirilerin bu denli artması sonucunda, 1947’de 6. CIAM kongresinde modern kent ilkeleri tekrar ele alınmıştır. Kentlerin, işlevin yanı sıra sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılaması, insanın maddi ve manevi ihtiyaçlarına cevap vermesi gerektiği ortaya konmuştur (Dostoğlu, 1995). Yaşanan gelişmelerin ve yapılan eleştirilerin devamında ise kentsel tasarım anlayışı farklı yöntemler üzerinde tartışılmış mekânsal analiz yöntemleri doğrultusunda değerlendirilip en etkili çözümler aranmıştır.

2.3. Bölüm Sonucu

Bu bölümde, endüstrileşmenin etkisiyle değişen kentsel yaşamı anlamak amacıyla, yapılan literatür taraması sonucu elde edilen veriler derlenmiş ve döneme damgasını vuran modernizm akımının konut tasarımı ve kentsel çevre düzenlemeleri üzerindeki etkileri açıklanmıştır (Tablo EK.A). Çalışma kapsamı doğrultusunda, özellikle bahsi geçen dönemde önem kazanan şehirleri iyileştirme sorununa getirilen

özümlemler ve sonucunda karşılaşılan başarısızlıkları incelenmiş, toplumsal yaşamı düzenleme amacının mimari açıdan önerilen yöntemleri ve yeni aile yaşamı vurgulanmıştır.

Bir sonraki bölümde ise Türkiye’de modern mimarlık ortamı ve konut tasarımına olan etkileri incelenerek İzmir özelinde gerçekleşen modern kent planlama çalışmaları ve bu doğrultuda gelişen konut dokusu irdelenmiştir.

3. TÜRKİYE MİMARLIĞINDA MODERN DÜŞÜNCENİN ETKİLERİ VE KONUT TASARIMI

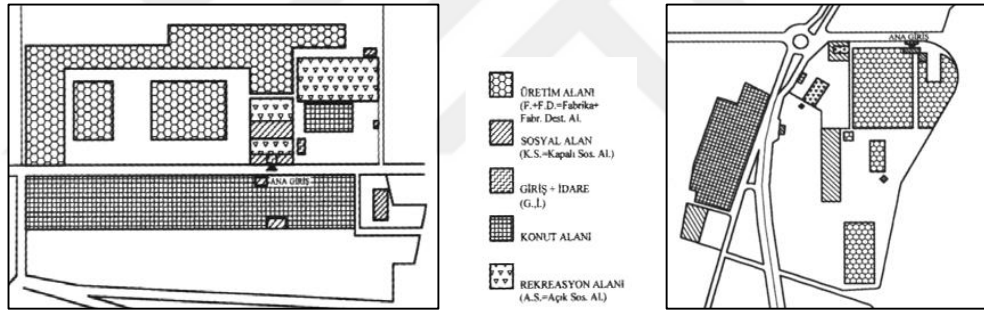
18. yüzyılda Avrupa’da doğan ve etkisi tüm coğrafyalara yayılan modernlik anlayışı, toplumları her açıdan etkisi altına alıp köklü değişikliklere neden olmuştur (Mete, 2009). Türkiye coğrafyası da bu gelişmelerden etkilenmiştir ve modern anlayış toplumun her alanında, Osmanlı’nın son çeyreğinden itibaren karşılık bulmaya başlamıştır. 1800’lü yılların sonunda başlayan bu süreç, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla daha güçlü bir şekilde devam etmiş, modernite yeni ülkenin kimliğini belirlemek amacıyla benimsenen en önemli nokta olmuştur. Bozdoğan (2002) ise, modern hareketin ülkedeki anlamını “ülkenin kendi Osmanlı ve İslam geçmişinden kopmuş, tam anlamıyla Batılılaşmış, modern ve laik yeni bir ulus yaratmaya yönelik radikal programın hem gözle görülür bir simgesi hem de etkili bir aracı" olarak tanımlamaktadır.

Bu doğrultuda atılan adımlar ile hem yurttaşı Batılılaştırmaya hem de mekânsal olarak onların modern yaşamını besleyecek alanlar oluşturmaya çalışmışlardır, böylelikle yaşam biçimlerini değiştirmeyi hedeflemişlerdir (Asiliskender, 2008). Bilgin’e göre (1998), cumhuriyetin ilk çeyreğinde devletin yaşadığı reformu ülkenin imarında göstermek başlıca konu olmuştur. Bir başka deyişle, modernizmin mimarideki ve kentlerdeki karşılığının sosyal yaşantıyı da çağdaşlaştıracağı öngörülmüştür. Gelenekselin adından batılılaşma çerçevesinde moderne kapısını açan yeni Türkiye, başta yapılı çevreyi şekillendirmek olmak üzere kamusal hizmetler, ulaşım ağları, altyapı gibi birçok alanda yenilik yapmış, mimarlık anlayışı da söz konusu alanlarda ilerlemiştir. Asiliskender (2008), bu dönemdeki söz konusu modernleşme hareketini mekânsal ortamda kentleşme ve konut mimarlığında vücut bulduğunu belirtmektedir.

Dönem içindeki modernleşme hareketi yapılı çevre üzerinden incelenecek olursa öne çıkan konu kentlerin imar çalışmaları ve yurttaşın çalışma, barınma ortamının iyileştirilmesidir. Bilgin (1998), “Cumhuriyet tarihinin belirleyici tartışma eksenini, kaçınılmaz olarak ‘modernleşme’dir.” diyerek dönemin yaklaşımını tariflemektedir. Bozdoğan’a (2002) göre ise batılı bir millet yaratmak için en güçlü

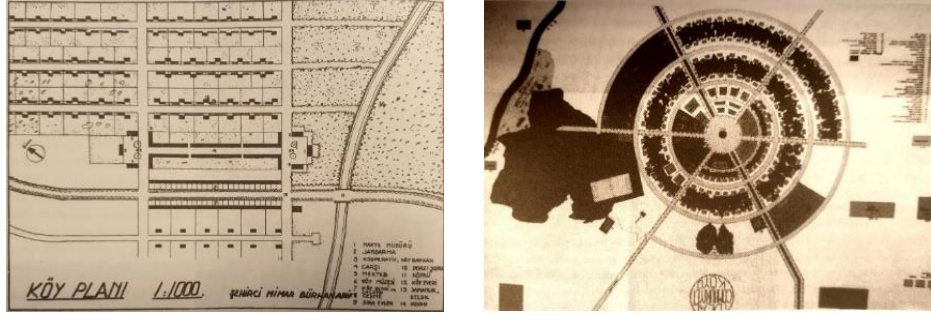
görsel araç olarak içerdiği anlam gereği modern mimarlık ve şehircilik uygulamaları kullanılmıştır.

Başkent Ankara'nın imar çalışmalarıyla başlayan bu süreci ülkenin her tarafına yaymak edinilen öncelikli ilke olmuştur. Bu doğrultuda, Anadolu kentlerinin modernleşme süreci için köylerin kalkındırılması ve sanayi tesislerinin kurulması başlıca adımlar olmuştur. Fabrikalar, hem tasarım dili olarak modern yaklaşımların kullanılması hem de dönemin üretim teknolojilerinin yakalandığını göstermek için cumhuriyetin modern yüzünü yansıtan yapılar olarak öne çıkmıştır (Bozdoğan, 2002). Özellikle kurulan sanayi yerleşkeleri ile birlikte çalışanlara hizmet edecek kamusal yapılar, rekreasyon alanları ve konut alanları gibi yapıları çevrenin düzenlenmesi bu kalkındırma hareketinin öncülüğünü yapmıştır. Bu bağlamda, devlet birçok yatırım yapmış ve bu sanayi yerleşimleri birçok bölgeyi kalkındıran ve Türkiye modernleşmesinin yapıtaşlarından biri olmuştur (Şekil 3.1).

Şekil 3. 1. Sumerbank Nazilli ve Bursa Merinos Fabrikaları Plan Şemaları (Arıtan, 2004, aktaran Asiliskender, 2008)

Ayrıca, cumhuriyet köyleri için planlama önerileri geliştirilmiş, uluslararası yaklaşımlar takip edilip modernleşecek halka uygun yeni yerleşim önerilerinde bulunulmuştur (Şekil 3.2). En küçük kentsel birimi oluşturan bu yerleşimler, gar, park, halkevi, okul, fabrika gibi yapıları çevrede halkın temel ihtiyaçlarını karşılayacak işlevler ve onu çevreleyen konut alanları şeklinde geliştirilmiştir.

Şekil 3. 2. Burhan Arif'in önerdiği ızgara planlı örnek köy projesi ve Kazım Dirik'in önerdiği dairesel ideal cumhuriyet köyü projesi (Bozdoğan, 2002)

Kısaca, yaşama anlayışını değiştirmeyi hedefleyen bu ilkeler bütünü, yeni kurulan modern bir ülkenin modern halkına günlük yaşamında ev sahibi olacak olan konutu, biçimsel, kurgusal ve üretimsel açıdan etkilemiştir ve bu değişim dönemin en tartışılan konularından biri olmuştur (Asiliskender, 2008). Bu bağlamda, tezin bu bölümünde, modernleşmenin etkisiyle Türkiye’de konut sunum biçimlerinde yaşanan değişiklikler ve Türkiye’nin apartmanlaşma süreci incelenmiş, devamında ise İzmir kentinde bu değişimlerin hem kent planlaması hem de konut üretimi anlayışında bulunduğu karşılıklar açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1. Modern Konut ve Apartmanın Türkiye’ye Girişi

Toplumsal hayatta yaşanan köklü değişimlerin ev sahibi olan mekân bu dönemde büyük ölçüde evrilmiş, özellikle konutun yenilenmesi modernleşme hareketiyle öne çıkan konulardan biri olmuştur. Süreç içerisinde modernitenin yarattığı kuvvetli etkiler ve dönemin şartlarına bağlı olarak değişen yaşam koşulları, mimari anlamda en çok konut tipolojisinde görülmüştür. Bir başka deyişle, 1900’lü yılların başından günümüze kadar konutun mekânsal kurgusu, biçimlenmesi, üretim şekli ve tasarımı farklı koşullar altında farklı dinamiklerde şekil bulmuştur. Türkiye’nin tüm bu modernleşme sürecini kapsayan dönem içinde şekillenen mimarlık anlayışı ve bu bağlamda gelişen konut dokusunun niteliği, Tekeli’ye (1998) göre,

- 19. Yüzyılın ikinci yarısından Cumhuriyete dek batılı plan şemaları üzerinden klasik mimariyi tekrarlayan dönem,
- Cumhuriyetten 2. Dünya Savaşı’na dek yabancı mimarların etkisiyle modernist tasarımların düşük kentleşme hızında uygulandığı dönem,

- 2. Dünya Savaşı'ndan 1960'a dek uluslararası akımın etkisinde modern tasarımların arttığı dönem,
- 1960 ve 1980 yılları arasında kır yaşamından kopup kentleşmenin hızlandığı ve bunun planlı bir ekonomiyle dönüştürmeye çalışıldığı dönem
- 1980 sonrası modernitenin çözüldüğü dönem

olarak zamansal açıdan sınıflandırılabilir.

Görülmektedir ki, her bir alt başlık tarihsel bir kırılmayı ifade etmektedir. Osmanlı Devleti'nin batılılaşma hareketlerinden başlayarak 1. Dünya Savaşı'na ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna, devamında 2. Dünya Savaşı ve yaşanan ekonomik problemlere uzanan süreçte modernite, mimarlıkta da izler bırakmıştır. Çalışma kapsamında ise Türkiye konut dokusunun gelişim ve değişim sürecinin incelenmesi;

- Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren önemli bir kırılma noktası olan Kat Mülkiyeti Yasası'na kadar olan süreç / Türkiye'de konut sunum biçimleri
- Kat Mülkiyeti Yasası'ndan günümüze kadar olan süreç / Türkiye'de apartmanlaşma

olarak iki başlıkta toplanmıştır.

3.1.1. Türkiye'de Konut Sunum Biçimleri

Konut sunum biçimleri, toplumun sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen yaşantısından doğrudan etkilenecek, o coğrafyaya göre şekillenmektedir. Türkiye coğrafyasındaki konut sunum biçimlerinin moderniteyle şekillenmesi ise bahsedildiği gibi 19. Yüzyılın sonuna dayanmaktadır. Bu süreçten itibaren de verilen kırılma noktalarının etkileriyle dönem dönem farklı dinamikler altında üretilmişlerdir.

Osmanlı'nın batılılaşma anlayışı çerçevesinde benimsenen batılılaşma düşüncesi, konut üretimini ve planlı kentleşmeyi etkilemiştir. Bu dönemde büyük kentlerde tüccar, esnaf, sanatkâr gibi kullanıcı grupları için örgütlü bir konut faaliyetine başlanmıştır (Sey, 1998b). Bu küçük ölçekli yapı grupları yerel

malzemelerle ve geleneksel yapım sistemlerinin kullanılarak gerçekleştirilmiş, apartman ve sıra ev örnekleri kısıtlı sayıda üretilmiştir (Sey, 1998a) (Şekil 3.3).

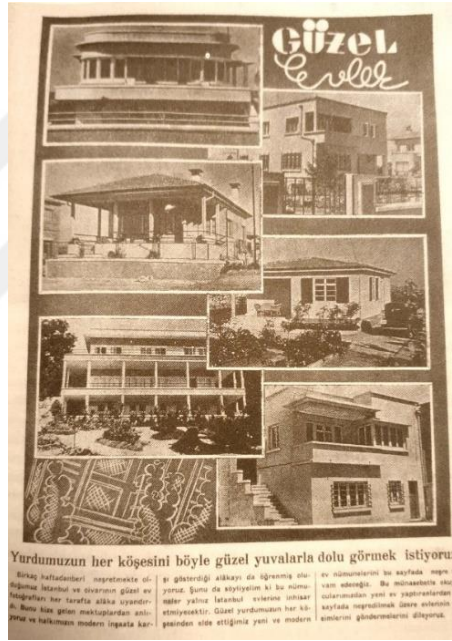

Şekil 3. 3. Surp-Agop Sıra evleri, Taksim/İstanbul (Url-10)

1. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve 1923'te Cumhuriyetin kurulmasıyla savaştan çıkan milletin kalkındırılması yeni devletin birinci meselesi haline gelmiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla çağdaş bir çerçeveye oturtulmak istenen Türkiye, yeni yeni tanıştığı modernlik kavramını toplumun her alanında yapılan yeniliklerde ifade etmeye başlamış, başta ülkenin imarı ilk çalışma konularından biri olarak seçilmiştir (Mete, 2009). Bu yeni düzenlemeler modern yaşam biçiminin en önemli göstergesi olan modern konutta uygulanarak toplumun en küçük birimi olan ailenin yaşamına yeni mekânsal örgütlenmeler ile yansıtılmıştır. Bu uygulamalar yazılı basınla da desteklenmiş, halk modernleşme sürecinde bilgilendirilmeye çalışılmıştır. Örneğin, dönemin Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nde yeni mimari üslup ve tariflediği yaşam anlayışı, "Biz Türkler de modern çağın ruhunu en sonunda yakalıyoruz." cümleleriyle ifade edilmektedir (Bozdoğan, 2002).

Bu çerçevede geliştirilen ve üretilen konutlar, ülkenin modern kimliği açısından önem taşımaktadır. Sey (1998a), bu süreçteki ülkenin kentleşme anlayışının modernizmin teknoloji, fonksiyon ve malzeme üzerine temellendirilen tasarım felsefesi ile aynı çizgide birleştiğini belirtmektedir. Bu bağlamda hem yardım alınan yabancı mimarlar hem de batıdaki modern akımdan etkilenen yeni mimarlar, bu eğilimle yeni konut üretim biçimlerini takip etmişlerdir. Özellikle 1930-1940 yılları arasına gelindiğinde yapı üretimi fazlalaşmış, modernizmin ilkeleri doğrultusunda bahçeli müstakil evler veya az katlı apartmanlar (kira evleri) olarak konut projeleri

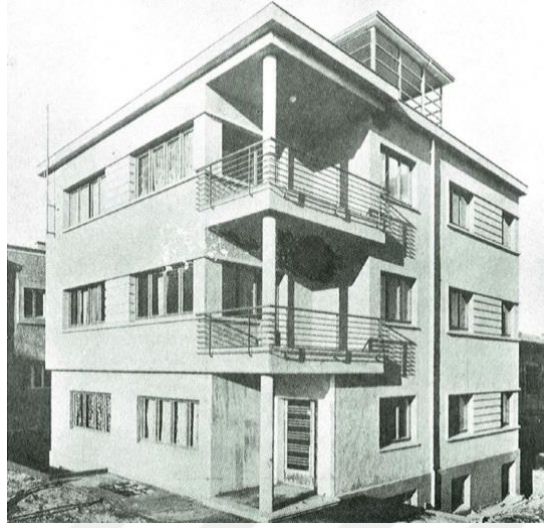
geliştirilmiştir. Müstakil, tek katlı evler her zaman olduğu gibi dönemin yaygın konut üretim biçimlerinden bir tanesi olmuştur. Ancak tasarım yaklaşımı bakımından yeni düzene ayak uyduran kullanıcılar yeni mimari akımda üretilen konutlarda yaşamak istemişlerdir. Bu sayede, modern yaşamı tariflemesi beklenen uluslararası üslupta üretilmiş müstakil konutlar üretilmiştir. Modernleşme açısından önem verilen bu yeni konutlar yazılı basında da yer almış, her fırsatta tanıtılmıştır. Örneğin, Yedigün Dergisi'nin İstanbul'da yapılan villaları “Yurdumuzun her köşesini böyle görmek istiyoruz.” başlığı ile tanıtması (Şekil 3.4), dönemin konut sunum biçimlerinden müstakil evlerin, modernleşmenin simgelerinden biri haline geldiğini göstermektedir (Yedigün Dergisi, no.178, 1936, aktaran Bozdoğan, 2002).

Şekil 3. 4. Yedigün Dergisi “Güzel Evler” yazısı (Bozdoğan, 2002)

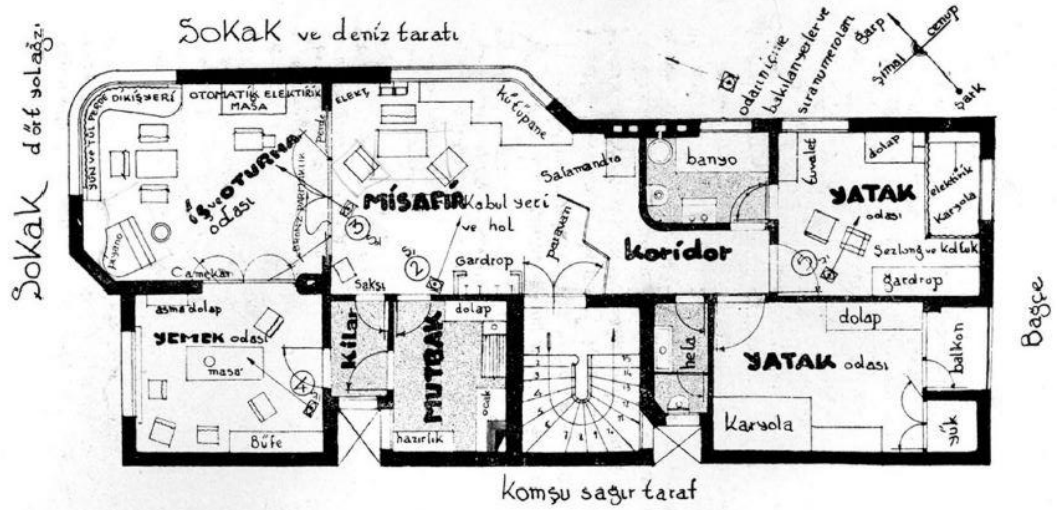
Dönemin en yaygın konut tipi ise “kira evleri”dir. Balamir (1994) kira evini, “tek sahibi olan ve gelir elde etmek için çeşitli üniteleri kiraya verilen çok üniteli bir bina” olarak tanımlamakta, tanımına, “Bugünün ölçüleri ile oldukça mütevazı sayılabilecek bu yapılar, o dönemde piyasanın en büyük ölçekli yatırımları ve meslek çevrelerinin tasarım, teknik ve üretim açılarından en heyecan verici yapıtlarıdır.” şeklinde devam etmektedir (aktaran Mete, 2009). Varlıklı kişilerin kendi ve ailesi için dönemin ünlü mimarlarına yaptırdığı bu apartmanlar (Şekil 3.5), modern ve yenilikçi

bir tavırla tasarlanmış, modern aile yaşantısına uygun mekânsal organizasyonlarla üretilmişlerdir (Mete, 2009).

Şekil 3. 5. Osman Kira Evi, Yenışehir/Ankara, Mimar: Bekir İhsan (İhsan, 1937)

Aptullah Ziya'nın Arkitekt Dergisi'nde yayınlanan "Binanın İçinde Mimar" yazısı (1931), dönemin kira apartmanlarına ve içinde geçen modern yaşama uygun plan kurgusuna dikkat çekmektedir (Şekil 3.6). Plan şemasında dikkat çekenler, gece bölümünün giriş holündeki bir paravanla yaşama alanından ayrılması, yaşama alanının bölümlerinin de cam ayırıcılarla birbirleri ile ilişkili şekilde kurgulanmasıdır. Mimar, yazısında, modern bir kat planı örnekleyerek günlük hayatımızın nasıl evrildiğine ve artık mekândaki yaşamın nasıl akması gerektiğine; "Apartman hayatı, yirminci asrın hayatıdır. Gelinler, güveyler, babalar ve analarla bir arada yaşanan konak ve köşk devri ölmüştür. İnşası ucuzdur, yer israf edilmez, komşularla temas kolaydır.", "Misafir odası lüzumsuz ve lüks bir yerdir. Tabii bugünkü ihtiyacımız için. Misafiri biz kapıdan girer girmez holde kabul ediyoruz, Kapıdan girince bir paravan koyduk.", "İş odası ile bu misafir kabul yeri arasında duvar yoktur, bir insanın yarı beline kadar gelebilecek irtifa'da pirinç bir parmaklık vardır." (Ziya, 1931) cümleleri ile işaret etmektedir. Ayrıca o dönem mimarlık mesleğini de "Görülüyor ki (mimar) bu asırda yalnız evin süslerde meşgul olmuyor. O şimdi sizin bütün geçirdiğiniz hayatla alâkadar olan ve sizi rahat, temiz, sıhhi bir şekilde yaşatmak için çalışan bir mütefekkindir." (Ziya, 1931) cümleleriyle vurgu yapmaktadır.

Şekil 3. 6. Aptullah Ziya'nın kurguladığı plan şeması (Ziya, 1931)

Dönemin yaygın tasarım diline bakıldığında zaman ise yalın olma kaygısı doğrultusunda yatay pencereler, tarak sıvalı cepheler, vurgulanan sirkülasyon hacimleri gibi uygulamalar görülmektedir ve “kübik ev” tipi hem mekânsal organizasyon şemasında hem de cephe düzeninde okunmaktadır (Ballice, 2009). Ayrıca, yapıların plan şemasına bakıldığında yaşama alanlarının ve özel alanların mekân büyüklüğü açısından ayrıştığı, yaşama mekânlarının daha fazla ışık alan yerde ve büyük toplantıların yapılabileceği genişlikte olduğu görülmektedir (Orhan Şahan, 2014). Buna ek olarak, giriş holü genişleyerek yaşama alanına katılmakta ve hola eklemlenen küçük bir koridor da özel kullanımlı mekânları yaşama alanına bağlamaktadır. Arseven 1931 yılında yayınladığı Yeni Mimari adlı kitabında, dönemin az katlı apartmanlarının konut tipolojisini şu şekilde tariflemektedir; “Yeni inşa usulü sayesinde her odaya bol güneş vermek imkân ı hâsıl olmuştur. Artık bölme ve beden duvarları temele, pencereler duvara tabii olmaktan kurtulmuş, her şey icabına göre mantıki olan yerini almıştır.” (aktaran Bozdoğan, 2002).

1945'ten sonra, 2. Dünya Savaşı'nın getirdiği sosyal ve ekonomik sıkıntıların inşaat sektörünü etkilediği görülmektedir. Bu nedenle dönem boyunca içe dönük bir strateji geliştirilmiş, inşaat sektöründe ise kamu yapılarının üretimine ağırlık verilmiştir. Ekonomik sıkıntılarla geçen bu dönemde konut üretimi için daha ucuz yöntemler araştırılmıştır. Bireysel konut üretiminin duraksamıştır, işçi konutları, lojmanlar ve memur evleri gibi konut projeleriyle barınma sorununa cevap bulunmaya

çalışılmıştır (Sey, 1998b). Devletin alt ve orta gelirli memurlara toplu konut sunma girişimi, 1944 yılında çıkartılan yasa ile elde edilir ve lojmanlar, başkent Ankara'dan başlayarak tüm Anadolu'ya modern yaşamı götürme ve bunu ekonomik yollardan elde etme amacıyla dönemin şartları doğrultusunda üretilir (Yürekli ve Uz, 2016). Ankara'da Saraçoğlu Mahallesi (1946), İstanbul'da Levent Mahallesi (1950) ve Koşuyolu Mahallesi'nde (1951) gerçekleşen bu yerleşimler, devlet eliyle üretilen konutlara önemli örneklerdir.

1950'ler, 2. Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin yeni siyasal ve sosyal hayatına geçiş yaptığı, yeni ekonomik gelişmelerle kentleşmenin hızlandığı bir dönem olmuştur. Önemli kırılma noktalarından birinin kırdan kente göçün hızlanması ile kentlerdeki büyüme ve nüfus artışı olduğu bu dönemde, büyükşehirlerde yaşanan konut sorununu giderek artırmıştır. Böylelikle, savaş öncesi dönemde sadece bireysel konut sunum biçimleri ön plandayken kentleşme sonrası, özellikle büyük şehirlerde farklı konut sunum biçimleri gelişmiştir. Bilgin'e (2006) göre,

- orta gelirli kullanıcıya hitap eden yapsatçılık,
- maddi olanağı olmayan kullanıcının kendi imkânlarıyla konut elde etmesiyle ortaya çıkan gecekondular
- düzenli gelire sahip kullanıcıya yönelik kooperatifler

olmak üzere üç ayrı konut sunum biçimi ortaya çıkmıştır.

Tekeli (1993), yapsatçılığı, konut sahibi olmak isteyenleri bir araya getirerek yüksek arsa fiyatlarının birlikte ödenmesine olanak sağlayan bir mekanizma olarak açıklamaktadır. Dönemin en yaygın konut sunum biçimi olan yapsatçılık, müteahhitlerin inşaat sektörü üzerindeki etkisinin artmasıyla da mevcut konut dokusunu oluşturan tipolojilerin üretim biçimi olmuşlardır. Gecekondular, büyük kentlere göç eden kitlelerin kamu/hazine arazilerine yasal olmayan yollarla yerleşmesiyle oluşan barınma biçimini tanımlamaktadır (Yürekli ve Uz, 2016). 1950'lere kadar alt gelir grubuna yönelik konut üretiminin çok seyrek olması, göç sonrası işsiz olan yeni kentliye barınma sorunu yaratmıştır ve bu süreçte gecekondular özellikle kentlerin silüetini etkileyen bir konut sunum biçimi olarak yaygınlaşmıştır (Koca, 2015). Kooperatifler ise yapsatçı konut sunumuna alternatif olarak toplumsal ve ekonomik bir sistem oluşturmayı hedefleyen konut sunum biçimleridir (Yürekli ve Uz, 2016). Bu sunum biçiminin altında yeni yasalarla ve devletin yardımıyla

1950’lerden sonra yaygınlaşarak hem tekil hem de toplu olarak birçok konut projesi üretilmiştir. 1950 sonrası kooperatif yapılarına bakıldığı zaman tasarım dilindeki modern tavır ve nitelikli yapı üretme çabası, bu sunum biçimini diğerlerinden ayırmaktadır (Şekil 3.7). Sey (1998a), büyük ölçekli konut projelerinin daha nitelikli olduğunu söyleyerek yapsatçılık sunum biçimiyle üretilen yapıların ise uluslararası gelişmeleri takip eden bir mimar tarafından üretilmedikçe niteliksiz yapılar olarak kaldığını açıklamaktadır.

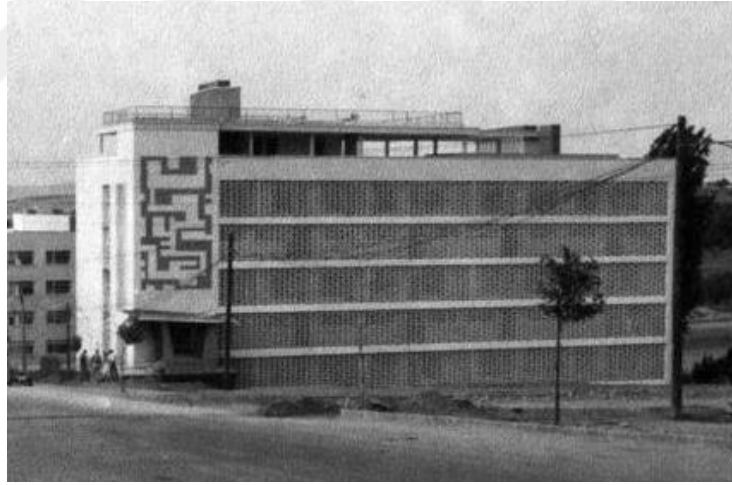
Şekil 3. 7. İETT Sitesi, Okmeydanı, İstanbul (Hızlı, 2017)

Buna ek olarak, bankaların dağıttığı “ikramiye evleri” de dönemin ilgi çekici biçimlerinden biri olmuştur. Yeni kurulmaya başlayan özel bankaların müşterilerini artırmak amacıyla çekilişe koyduğu evler lüks apartman dairesi, kaloriferli ev gibi sıfatlarla tanımlanmakta (Şekil 3.8) ve modern yaşam talebini karşılamaya çalışmaktadır (Yürekli ve Uz, 2016).

Şekil 3. 8. Bankaların o dönemde kullandıkları çekiliş afişlerinden bazıları (Bozdoğan, 2002)

Aynı zamanda, savaşın ardından Türkiye’de, dünyada da olduğu gibi bir soluklanma ve ferahlama dönemine girilmiş, bu dönem batı ile yakınlaşan Türkiye’de, mimari anlamda modernizme yönelme, tasarımlarda Le Corbusier rasyonalizminden etkilenmeler görülmeye başlanmıştır (Tekeli, 2017). Her yerde olduğu gibi Türkiye’deki planlanmış konut yerleşimlerinde de CIAM ilkelerini yansıtan “noktasal-yassı blok” tipi inşaatlara sıklıkla rastlanılmaktadır; ancak, bu modernist dil yeterli olarak benimsenememiş olacak ki nitelikli örnekler kentleri şekillendiren yaygın dil haline gelememişlerdir (Balamir, 2003a). Uluslararası üslubun önerdiği standardizasyon tekil yapılarda uygulanmaya çalışılsa da kentsel bağlamda yakalanamamıştır. Örneğin, dönemin kooperatif sunum biçiminde üretilen en dikkat çekici örneklerinden, Marsilya Konut Bloğundan esinlenilerek tasarlanan Cinnah 19 (şekil 3.9) ve Hukukçular Sitesi (şekil 3.10) sahip olduğu konut üretim felsefesi, önerdiği ilişkiler ve mekân kurgusuyla diğerlerinden ayrılmaktadır ve dnemdaşlarından farklı kimlikte, özgünlüklerini korumaktadırlar (Yürekli ve Uz, 2016).

şekil 3. 9. Cinnah 19, 1959, Ankara (Url-11)

Şekil 3. 10. Hukukçular Sitesi, 1964, İstanbul (Baysal ve Birsal, 1970)

Buna ek olarak, özellikle yabancı yayınların ülkeye girmesi, devamında yerli yayın sayısının artarak mimari tartışma ortamlarının yaratılması uluslararası gelişmelerin takip edilmesini ve uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Balamir'in (2003a) de belirttiği gibi dönemin mimarları çalışmalarını ithal tarzlar içerisinde geliştirmiş ve kısıtlı olanaklar içerisinde kendilerini geliştirmeyi ihmal etmemişlerdir. Bu süreçte, Türk mimarların modern üslubu benimseyerek tasarladığı konutlarda mahremiyet kaygısı giderek zayıflamış, serbest plan, mekânsal akış, geçirgenlik gibi kavramlar plan organizasyonunda kullanılmıştır (Orhan Şahan, 2014). Bununla birlikte, genellikle birbirine geçmeli camlı bölmelerle ya da daha geçirgen, boşluklu iç mekân duvarları veya çizgisel elemanlar ayrılan, büyüyeabilen esnek mekânlar tasarlanmış (Ballice, 2006), konuta girişi sağlayan orta holün bu esnek mekân çözümleri ile yaşama alanına katılımı sağlanmıştır. Cephe tasarımında yalın bir dille düşey ve yatay elemanların vurgulandığı tasarımlar yaygın olarak kullanılmıştır. Özellikle sirkülasyon hacminin cephede düşey etki yaratacak biçimde cephe kurgusuna yansıtılması yaygın olmakla beraber geniş açıklıklar boydan boya cam ile geçilmekte, camların sağladığı şeffaflık ince metal korkuluklara sahip balkonlar ile kesilmemektedir (Sayar ve Sormaykan Akdur, 2009). Öte yandan, tüm bu düşünsel arka plana sahip yapılaşmaya zemin hazırlayan ortam, 1960'lardan sonra yerelde şekillenen siyasal, sosyal veya kültürel gelişmeler yüzünden konut üretimini hızlandırmak gerekliliğinden aynı tipolojiye sahip çok katlı yapıların kent çehresini doldurmasıyla tam olarak etkin kalamamıştır. Bu dönemde inşa edilen yapılar, bitişik ya da ayırık nizamda inşa edilmesine göre birkaç plan şeması çevresinde tekrarlanmıştır

(Görgülü, 2016). Ancak, yine de modern üslup 70’li yıllarda kullanıcısının modern yaşam talebinin olduğu ve mimarının buna uygun olarak tasarladığı özgün örnekler de içermektedir (Yürekli ve Uz, 2016). Özellikle gelir düzeyi daha yüksek kesimlerin oturduğu bölgelerde rastlanılan bu örnekler, çağdaş tasarım anlayışını yakalamaya çalışan, özgün ve yenilikçi tavırlarda tasarlanmışlardır (Şekil 3.11).

Şekil 3. 11. Bağdat Caddesi, Marmara Apartmanı (Görgülü, 2016)

Görüldüğü üzere, 1960’larda apartmanlar artık en yaygın konut üretimi haline gelmiştir. Dönem içerisinde gelişen farklı dinamikler doğrultusunda sunum biçimleri değişse de çok katlı yapılaşma kentlerde kaçınılmaz son olmuştur. Yaşanan bu süreç ise “apartmanlaşma” olarak adlandırılmıştır.

3.1.2. Türkiye’de Apartmanlaşma

Çok katlı konut tipolojisi olarak apartman, 19. yüzyıl ortalarında Osmanlı’nın batılılaşma anlayışı çerçevesinde ülkemize girmiş, Cumhuriyetle başlayan modernleşme akımı ile yaygınlaşmıştır (Sayar ve Sormaykan Akdur, 2009). 1950 sonrası ise tüm kentlerde konut gereksiniminin karşılandığı baskın yapılaşma türü olarak benimsenmiştir. 1930’lu yıllarda altyapı ve tasarım olarak nitelikli, modern yaşamın ev sahibi olan apartman, 1950’lerden sonra özellikle yapsatçı konut sunum biçiminin yaygınlaşmaya başlamasıyla apartmanlaşma olgusuna dönüşmüştür (Sayar ve Sormaykan Akdur, 2009). Türkiye’de modern yaşamı ve kültürel değişimi simgelemenin aksine apartmanlaşmanın asıl nedeni sermaye azlığı, altyapıya sahip arsa yokluğu gibi nesnel koşulların zorlaması sonucu oluşmuştur (Yürekli ve Uz,

2016). Kentleşmenin hızlanmasıyla başlayan bu süreçte doğan problemlere cevap vermek için önceki bölümde bahsedildiği gibi farklı yöntemler ortaya çıkmıştır. Tüm bu yöntemlerin işleyebilmesi için gerekli olan kat mülkiyetine izin verecek düzenlemeler sırasıyla; 1945 yılında 4759 sayılı yasa, İller Bankasının kurulması, 1948 yılında 5237 sayılı yasa, Belediye Gelirleri Kanunu, 1954 yılında 6235 sayılı yasa, Mühendis ve Mimar odalarının kurulması, 1956 yılında 6875 sayılı yasa, İmar Kanunu, 1958 yılında 7116 sayılı yasa, İmar ve İskân Bakanlığı'nın kurulması olarak gündeme girmiştir (Tekeli, 1998). Bu gelişmeleri takiben 1965 yılında yürürlüğe konan “Kat Mülkiyeti Yasası” ile de kentlerde apartmanlaşmanın temeli atılmıştır.

Tekeli (2008), Kat Mülkiyeti Yasası'nı, “Konut sahibi olmak isteyenleri bir araya getirebilecek bir mekanizma ve bir arsa üzerinde yapılacak apartmanın her katının ayrı ayrı sahip olunmasına olanak verecek bir yasal düzenleme” olarak tanımlamaktadır. Başka bir deyişle, o zamana kadar apartman dairesi üzerindeki mülkiyeti her bir daire sahibinin arsadaki payına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir ve yasayla birlikte kullanıcının kendi dairesinin maliki olması sağlanmıştır. Yasa bir bakıma, tek evden apartmana, az katlıdan çok katlıya, ya da tek daireli yapıdan çok daireli yapıya geçişin ötesinde, tek mal sahipli binadan çok mal sahipli binaya geçiş anlamına da gelmiştir (Ballice, 2006). Konut alanlarına olan yüksek talep doğrultusunda yasanın ardından, kişilere özel kira evlerinin yerini yapsatçılık olarak adlandırılan yöntemle üretilen yeni apartmanlar almış, apartmanların mülkiyetleri daire ortaklığı şeklinde dağıtılmıştır ve bu yöntem hızla yaygınlık kazanmıştır (Görgülü, 2007).

Yerelde şekillenen tüm bu siyasal, sosyal ve kültürel gelişmeler yüzünden konut üretimini hızlandırmak amacıyla aynı tipolojiye sahip çok katlı yapılar kent çehresini doldurmaya başlamıştır ve yüzyılın başında mimari tasarım kaygısı ile düşünsel arka plana sahip olan yapılaşma ortamı etkisini yitirmeye başlamıştır. Yasa sonrası gelişen dokuda konutun anlamı değişmiştir, konut kar getirecek bir mal olarak görülmeye başlanmıştır ve konutun tasarım değeri düşürülmüştür. Bundan önceki dönemlerde konut, mimarın tasarım anlayışını gösterebildiği, kullanıcının mekânsal ihtiyaçlarına cevap verebilen, cephe ve form tasarımlarıyla ön plana çıkan bir nesne iken 1965 sonrası gelişen anlayışta konut ihtiyacının çözüm aciliyeti nedeniyle tasarım sürecine dâhil olmadan üretilen ve tüketilen nesneler haline dönüşmüşlerdir (Koca,

2015). Ayrıca, kentlerde yaşanan apartmanlaşma, kişinin veya ailenin mülkünde, tasarım anlayışı ve yapım tekniği nitelikli, iç mekânda ferah, yeterli aydınlığa ve havalandırmaya sahip, kitlesel olarak yalın ve geometrik olarak Avrupa'daki örneklerine benzer şekilde üretilen konutlardan oluşmaktayken, çevresel ilişkilere bakılmaksızın çok katlı yapılar kent dokusunu oluşturmaya başlamıştır (Ballice, 2006). Yapı tasarımı kavramının yok olup tekdüze konutların çoğalması bir yana, kentin ayrık nizamdan bitişik nizama geçip düşeyde büyümesi de önüne geçilemez bir hal almıştır (Güner, 2006) (Şekil 3.12).

Şekil 3. 12. İzmir, Hatay, İnönü Caddesi, bitişik nizam konut dokusu (Url-12)

Yeni yasalar ve aktörlerle değişen konut üretim biçimleri ile kentleşme hızı 1970'lerden sonra daha da hızlanmıştır (Koca, 2015). Bu hızlı gelişmeler, kentlerde kontrolsüz bir büyümeye de neden olmuştur. Bu doğrultuda üretilen çözümler sonucunda kent merkezlerindeki arsa stoğunun bitmesi nedeniyle kent çeperleri imara açılmış ve piyasanın talebi doğrultusunda gelişen tasarımlarla üretilen büyük ölçekli toplu konut uygulamaları yapılmaya başlanmıştır. SSK ve Emlak Bankası'nın sağladığı kredi olanakları ile orta gelirli ailelerin kat mülkiyeti yasasından faydalanması daha da kolaylaştırılmıştır ve apartmanlaşma toplumun hemen hemen her kesimine ulaşmıştır (Ballice, 2006). Merkezlerde gelişen apartman mimarlığı ise en yüksek karı sağlamak amacıyla düzenlenen plan ve kütle organizasyonu ile günümüzde hala kullanılan, koridor üzerine dizilmiş odaları olan dairelerin plan şemasına dönüşmüştür ve tek tipleşmiştir (Orhan Şahan, 2014). 1960-1980 yılları

arasında kentsel dokuyu oluşturan apartmanların karakterini belirleyen bu yaklaşım, konutun tasarım ve yapım tekniği değerini düşürmüştür.

Balamir (2003b), 1970'ten sonra kentlerin silüetini oluşturan bu süreci, “sıradan mimarlık üretimindeki nicelik ve nitelik açısından ters orantılı bir gelişme” olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, dönemin üretilen konut yapılarını da “ Bu pratiğin ürünleri indirgenmiş birer ‘Domino çerçeve’ oluşlarıyla ‘modern’ sayılabilirlerse de, karkasın sağladığı sonsuz kütle seçeneklerini, özgür planlama ve ifade olanaklarını tamamen göz ardı eden yapısıyla, mimari modernizmin ruhunu kavrayabilmiş değillerdi.” diyerek değerlendirmiştir.

1980'lerden sonra gelişen kentsel dokuda ise merkezlerde yapsatçılığın devam ettiği görülürken kent çeperinde devlet eliyle toplu konut üretimine girilmiştir. 1980 yılında çıkarılan 2487 sayılı Toplu Konut Yasası ile başlayan süreçte, büyük kent merkezlerindeki yapısal yoğunluğu rahatlatmak, konut sahibi olmak isteyen alt ve orta gelirli kullanıcıya alternatif sunmak açısından birçok düzenleme yapılmıştır. TOKİ'nin amacı, düşük maliyetli yöntemler bularak mevcut konut açığını kapamak olmuştur.

Toplu konut yapıları, farklı kullanıcılara hitap etmek için geliştirilen, genelde yaşama ve yatma alanlarını ayıran bir koridorun çevresinde şekillenen plan tipolojilerine sahiptir. Bu dönemin tasarım anlayışı, küreselleşmeyle birlikte ve ithal malzemelerin artmasıyla dönem akımlarının etkilerinde gelişmiştir (Görgülü, 2016). Özellikle, 1980'lerde yaygınlaşan tünel kalıp sistemi, inşaat hızını arttırsa da kullanıcıya mekânsal esneklik sağlamaması açısından dönemin tasarımlarını kısıtlamıştır (Görgülü, 2016). Sadece barınma ihtiyacının nasıl giderileceği üzerine fikir üreten bu uygulama biçimi, başka bir girdi düşünmediği için ürettiği tek tip kentsel mekânda da sıkıntılar yaratmıştır. Sosyal donatıların eksik kaldığı yeni yapılaşma alanlarında sosyal ilişkiler düşünülmendiği için kentsel bağlamda yer bulmakta zorlanmışlardır. Bu nedenle merkezdeki yapı çevrenin büyük kısmını oluşturan apartmanların negatif bir algı yaratması bu tarz üretim biçimleriyle desteklenmiştir.

1990'lı yıllara gelindiğinde, büyük ölçekli toplu konut projeleri ve kapalı yerleşimler (Şekil 3.13) yaygın konut sunum biçimi olmuştur (Koca, 2015). Kent merkezinde gecekondu bölgelerini yenileyerek ya da eski apartmanları yıkarak açılan arazilere uygulanan bu üretim biçimi, kent çeperinde ise büyük araziler üzerinde içe dönük, güvenli yerleşimler olarak şekillenmiştir. Bu yerleşimler, yüksek gelirli kentli için merkezdeki yoğunluktan kaçış olarak algılanmış ve hızlıca piyasaya girmiştir. 80'li yıllarda başlayan ve sonrasında devam eden konutun mekânsal niteliklerinde çok finansal olarak değerinin belirlendiği bu anlayış, 2000'li yıllarda da devam etmiştir. Özellikle TOKİ, dönemin toplu konut uygulamalarında söz sahibi olan önemli bir aktör olarak bulunmakta ve dönemin konut piyasasını tanımlamaktadır.

Şekil 3. 13. TOKİ Toplu konut örneği, Ankara, Mamak (Url-13)

Ayrıca, Koca (2015), 2000'lerde konut üretim biçiminin bir diğer boyutunu “80'lerde doygunluğa ulaşan kent merkezinden kent çeperine doğru kayan büyük ölçekli, içe dönük konut siteleri 2000 sonrası kentsel dönüşüm adı altında tekrar kent merkezine doğru hareket etmiştir.” şeklinde tariflemektedir. Bir başka deyişle, kent merkezindeki yapıların hem dikey hem de yataydaki egemenliği günümüze yaklaştıkça farklı biçimler altında devam etmektedir. Bu egemenlik durumu günümüzde büyük ölçekli gayrimenkul yatırım projelerine dönüşmüştür. Bu doğrultuda gelişen konut anlayışı, özellikle 2000'lerden sonra kentlinin yeni lüks hayat kavramını tercih etmesi ile günümüzdeki duruma evrilmiştir.

3.2. 20. Yüzyılda İzmir’de Mimarlık Ortamı

İzmir kenti, gerek sahip olduğu kültürel birikim gerekse bir liman şehri olarak sahip olduğu coğrafi konum sayesinde tarih boyunca Anadolu’nun önemli kent merkezlerinden biri olmuştur. Ekonomik ve sosyal olanakların merkezi olma kimliği tarih boyunca İzmir’in farklı etnik gruplara ev sahipliği yapmasını sağlamıştır ve bu birikim kentin fiziki ve sosyal yapısının oluşmasında büyük rol oynamıştır. 19. yüzyıldan itibaren ise İzmir, sahip olduğu liman ile önemli ticaret başkentlerinden biri olmuş ve kozmopolit nüfus yapısı ile modern yaşamın her alanda gözlemlenebildiği bir şehir konumuna gelmiştir (Aşkan, 2011). Ancak, Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşı’ndan yenik çıkması, kentin Yunanlar tarafından işgali ve bunu takip eden olaylar, kentin dokusunda değişimler yaratmıştır. Bu bağlamda, önemli dönüm noktalarından biri, Kurtuluş Savaşı’nın sonunu tarihleyen 1922 İzmir Büyük Yangını olmuştur. Kent, yangının yarattığı tahribat ile hem fiziksel hem sosyal hem de ekonomik olarak çöküntüye uğramıştır. Ayrıca savaş sonrası, ticaretle uğraşan yerleşik Rum halkı şehri terk etmiş, şehre tarımla uğraşan Müslüman halk yerleşmiştir.

Tüm bu gelişmeler doğrultusunda, şehrin çöken ekonomisini canlandırmak, sosyal yaşantıyı desteklemek ve kenti kalkındırmak amacıyla İzmir İktisat Kongresi’nin organize edilmesi ve İzmir Enternasyonal Fuarı’nın temellerinin atılması gibi birçok çalışma yapılmıştır. Özellikle, en çok önem verilen başlıca konular olarak kentin planlanması, yeni gelişecek konut alanlarının belirlenmesi, bu alanlardaki yapılaşmaya ilişkin standartların belirlenmesi gibi adımlar ön plana çıkarak kentin bu dönemde geçirdiği dönüşümün temelini oluşturmuşlardır.

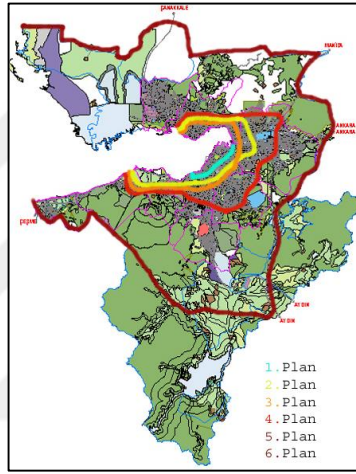
3.2.1. 20. Yüzyılda İzmir’de Planlama Yaklaşımları

İzmir kenti imar çalışmaları, kenti kalkındırmak amacıyla I. Dünya Savaşı’nı takiben Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte hızlı bir sürece girmiştir. 1922’den günümüze ise farklı tarihlerde farklı ekonomik, sosyal ve siyasi girdiler ile hem farklı planlama yaklaşımları hem de mevcut yaklaşımı geliştirme/revize etme gibi birçok çalışma yapılmıştır. Kaya (2002), bu çalışmaları içerdikleri farklı planlama perspektiflerine göre 1925 yılındaki Danger-Prost planı, 1949 yılındaki Le Corbusier planı, 1951 yılındaki Aru-Canpolat-Özdeş planı, 1960 Albert Bodmer planı, 1973

yılından sonra geliştirilen Metropolitan Planlama Ofisi'nin planı ve 1989 yılındaki Büyükşehir Belediyesi'nin planı olmak üzere altı başlıkta toplamıştır (Şekil 3.14). Çalışmanın kapsamında ise bu sınıflandırmanın paralelinde, incelenecek zaman dilimi dikkate alınarak;

- 1922 sonrası planlama yaklaşımları
- 1949 Le Corbusier Planı
- 1951 Aru-Canpolat-Özdeş planı
- 1960 sonrası planlama yaklaşımları

başlıkları belirlenmiş ve planlama çalışmaları bu başlıklar altında incelenmiştir.

Şekil 3. 14. Kaya'nın (2002) incelediği altı planlama projesi ve sınırları

1922 sonrası planlama yaklaşımları

1922 Büyük İzmir Yangını, kentin önemli bir bölümünün yok olduğu, yapıların zarar gördüğü ve kentsel dokunun zedelendiği bir olay olarak (Şekil 3.15) İzmir kenti planlama çalışmalarında önemli bir kırılma noktasına işaret etmektedir. Yangın sonrası, tahrip olan kentin yeniden planlanması ve kentin ekonomik ve sosyal hayatının canlandırılması hem İzmir Belediyesi hem de Ankara Hükümeti için öncelikli sorunlardan biri olmuştur. Bu nedenle, her ne kadar Cumhuriyetin kent planlama tarihinin başlangıcı genellikle Ankara olarak bilinse de kapsamlı bir şehir planının hazırlanması için ilk girişim İzmir kenti için yapılmıştır (Bilsel, 2009).

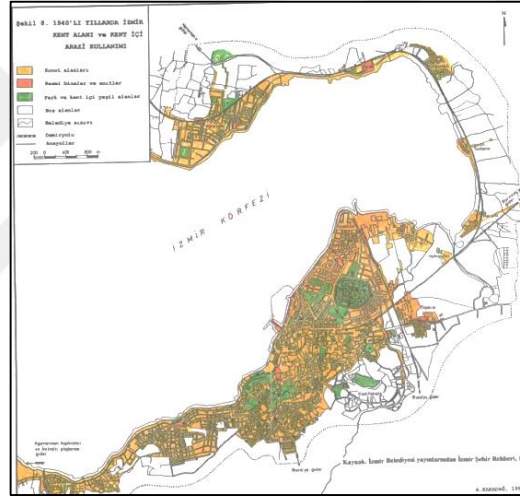
Şekil 3. 15. Yangın sonrası İzmir kenti (Yeni Asır Gazetesi, 1964, aktaran Kaya, 2002)

Yangının yaklaşık 300 hektarlık alanı yok etmesiyle doğan mekânsal içerikli yapılanma ihtiyacına yönelik ilk çalışma 1924 yılında Rene-Rymond Danger kardeşler ve Henri Prost ile görüşmek olmuştur. Önerilen plan, öncelikli olarak yangın bölgesinin imar edilmesini hedeflemiştir ve bu doğrultuda demiryolu ulaşımı ve sanayi ile bağlantılı bir liman bölgesi oluşturmak, mevcut yerleşim bölgelerine alternatif alanlar yaratmak ve ana ulaşım ağını oluşturmak amacıyla düzenlemeler yapılmıştır (Bilsel, 1996). Modernist bir yaklaşımla hazırlanmış olan Danger-Prost Planında (Şekil 3.16), Avrupa kentlerine benzer biçimde az katlı yapılar ve yeşil alanlar önerilmiş, ancak plan 1929 dünya ekonomik buhranı nedeniyle uygulanamamıştır (Aşkan, 2011).

Şekil 3. 16. Danger-Prost Planı, 1925 (İzmir Büyükşehir Belediyesi Arşivi, aktaran Kaya, 2002)

1931 yılında Dr. Behçet Uz'un belediye başkanı olmasıyla kentte yapılan yatırımlar da hız kazanmıştır. Kentin planlaması konusunda ise başkent Ankara'nın planlamasını yapan Hermann Jansen ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmeler ve ziyaretler sonucunda, belediye Jansen için bir sorunlar raporu hazırlamış ve bu sorunların cevabı olacak nitelikteki planlama adımlarının atılması talep edilmiştir (Şekil 3.17). Bu doğrultuda, öncelikle 1924 yılındaki Danger-Prost planı revize edilmiş, yangın alanı temizlenerek 1936 yılında ülkemizdeki önemli yeşil alan çalışmalarından biri olan İzmir Kültürpark burada düzenlenmeye başlanmıştır. Ancak bu plan doğrultusunda yapılan uygulamalar da yangın bölgesi sınırları içerisinde kalmış, ekonomik yetersizlikler ve yasal sürecin iyi yönetilememesi nedenleriyle tamamlanamamıştır.

Şekil 3. 17. Hermann Jansen planı, 1933 (İzmir Şehir Rehberi, 1941, aktaran Karadağ, 1998)

Kentin karşılaştığı sorunlara çözüm arayışlarının sürdüğü bu döneme takiben 1938 yılında İzmir için 5 senelik bir imar planı hazırlanmıştır. Mevcut imar planlarının yenilenme ve uygulama aşamalarını içeren bu sürecin eleştirilmesi sonucunda ise belediye bünyesinde bir planlama heyetinin kurulmasına ve anlaşılacak yabancı şehir plancılarının bu heyete danışmanlık yapmasına karar verilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, İzmir Belediyesi, ünlü mimar ve şehir plancısı Le Corbusier ile anlaşmaya varmıştır. Le Corbusier'nin İzmir çalışmaları ise bu sefer II. Dünya Savaşı yüzünden ertelenmiş, ünlü mimar şehre 1948'de

gelebilmıştır. Ünlü mimar, incelemelerini tamamladıktan sonra Paris'e dönmüş ve projeyi orada tamamlayarak 1949'da İzmir Belediyesi'ne göndermiştir (Bilsel, 2009).

Le Corbusier Planı, 1949

Bilsel (2009), İzmir kenti şehircilik tarihinin en ilgi çekici öykülerinden biri olarak İzmir Belediye Başkanı Behçet Uz'un kentin gelişimine ayak uyduracak bir planlamaya sahip olması amacıyla dünyaca ünlü mimar Le Corbusier ile iletişime geçmesini göstermektedir. 1939'da Belediye Başkanı Behçet Uz'un sağlıklı, yeşil, fonksiyonel, düzenli ve modern kente kavuşma amaçları doğrultusunda Le Corbusier ile imzaladığı sözleşme ile ilk adımı atılan bu süreç, 2. Dünya Savaşı nedeniyle Le Corbusier'nin ancak 1948'de İzmir'e gelmesiyle başlamıştır. Dönemin İzmir Belediyesi Fen İşleri Müdürü Mimar Rıza Aşkan, İzmir gezisi süresince Le Corbusier'ye eşlik etmiş ve ünlü mimar kentte kaldığı zaman zarfında notlar alarak mevcut sorunları gözlemlemiştir (Şekil 3.18). 1949 yılında Paris'e dönen Le Corbusier, aldığı notlardan yola çıkarak hazırladığı plan raporunu belediyeye teslim etmiştir.

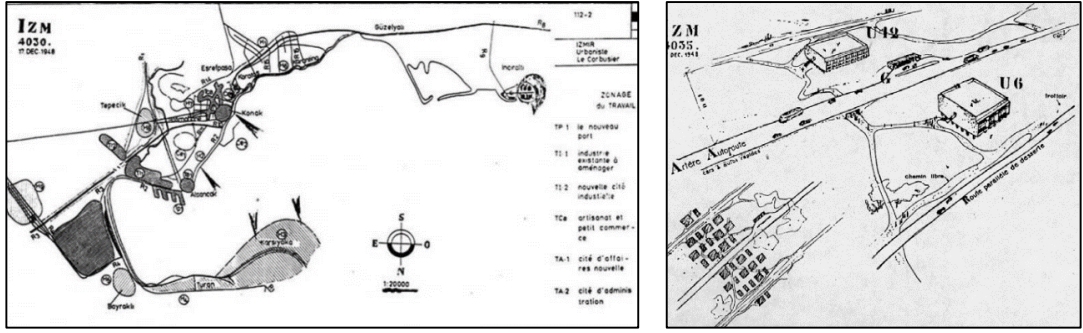

Şekil 3. 18. Le Corbusier İzmir ziyaretinde, 1948 (Aşkan, 2011)

Le Corbusier, hazırladığı projenin temelini “yeşil kent” teması çerçevesinde tasarlamıştır. Bu proje, CIAM Merkez Komitesi tarafından Şehircilik Çerçevesi'nin (La Grille CIAM d'Urbanisme) uygulandığı örnek proje olması açısından da önem

taşımaktadır (Bilsel, 2009). Kaftancı (2004), bu durumu “Le Corbusier’in İzmir için yaptığı planlamanın en önemli yönü, sanayi tesislerine konut ünitelerinin eklenmesiydi. Le Corbusier’in 1950’li yıllarda yayınlanan CIAM’la ilgili kitaplarından birinde İzmir de yer almaktadır” diyerek açıklamaktadır (aktaran Ballice, 2006).

Planın genel kurgusu, lineer hatlar oluşturan idari, ticari, endüstriyel ve rekreasyonel alanların yeşil alanlar içerisinde çözülmesinden oluşmaktadır (Altinkaya Genel, 2017). Bu dört ana işleve ayrılmış bölgelerin arasında etkin bir dolaşım hedefleyen plan, yüksek yapıların merkezde yoğunlaştığı çepere doğru ise boşluklara yayılan bir dokuyu tariflemektedir. Bu işlevlerin yanı sıra, Karantina ve Hatay geliştirilecek konut bölgeleri olarak belirlenirken, bölgeye konut dokusunu besleyecek okul, hastane gibi işlevler de yerleştirilmiştir. Konut bölgesi organizasyonu da lineer hatlarla tanımlanmış, geniş konut bloklarına paralel araç yolları kurgulanmıştır (Şekil 3.19). Ünlü mimarın İzmir için önerdiği yapılaşmanın niteliğini Kaftancı (2000), “...o zamanki imar müdürü müteveffa Rıza Aşkan’ın genç mimarları bilgilendirmek amacıyla düzenlediği toplantıda Le Corbusier’in paftalarından bir kısmını görmek olanağı buldum. Özellikle şimdiki Hatay Caddesi’nin bulunduğu sırtlarda yer alan birkaç yüksek yapı ile tüm konut gelişmesini çözümleme önerisini ilgi ile izlemiştim. Hepimiz de bu büyük mimarın kenti yok farzeden çalışmalarını ütöpik, giderek ünlü bir artistin kişisel tatmin aracına dönüşmüş coşkusu şeklinde algılamıştık. Kuramsal düşüncelerini somutlaştırma çabaları da olsa Le Corbusier nazım planının İzmir kenti için ne denli yaşamsal, doğru ve önemli öneriler ve düşünceler içerdiğini ancak yıllar sonra fark edecektik.” sözleriyle tariflemiş, başta Hatay olmak üzere konut bölgesi olarak seçilen alanların bu şekilde gelişeceğinin kaçınılmaz ve doğru bir yaklaşım olduğunu vurgulamıştır (aktaran Aşkan, 2011). Gerçekleşen fikirlerden biri olarak bu bölgenin Varyant yolu ile Konak’a bağlanması da İzmir kenti için önemli adımlardan biri olmuştur. Ancak proje, Kaftancı’nın da belirttiği gibi fazla ütöpik bulunarak İzmir Belediyesi tarafından uygulama düzeyinde görülmemiş ve uygulamaya konulmamıştır.

Şekil 3. 19. Le Corbusier'in Planı, 1949; 1 / 20.000 ölçekte hazırlanan şematik teklif ve konut yapıları için öneri planlar (İzmir Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

Tüm bu gelişmelerin sonucunda, 1951 yılında İzmir'in imar planı için Türkiye'nin ilk uluslararası şehircilik proje yarışması açılmıştır ve yarışmayı Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş ve Emin Canpolat'ın 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Önerisi kazanmıştır (İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, 1952). Küçük düzeltmelerle 1955 yılında uygulamaya konulan plan, İzmir'in bugünkü kentleşmesinin temelini oluşturmaktadır.

İzmir Kenti Nazım İmar Planı Uluslararası Yarışması, Kemal Ahmet Aru, Emin Canpolat, Gündüz Özdeş Planı, 1955

İzmir kenti için, artan nüfus yoğunluğunun ihtiyaçlarına cevap verecek, planlı gelişme sağlayacak, altyapı sorunlarına çözüm bulacak ve kentin kültürel ve tarihi birikimine saygı duyacak bir nazım imar planı arayışı açıklandığı gibi 1924'ten beri farklı girişimlerle sonuçlandırılmaya çalışılmış ancak başarılı olunamamıştır. Tüm bu talebi karşılayacak yeni bir imar planının düzenlenmesi için İzmir Belediyesi tarafından "İzmir Şehri İmar Planı Milletlerarası Proje Müsabakası" 1 Mayıs - 1 Aralık 1951 tarihleri arasında düzenlenmiştir (Bilsel, 2009). İzmir'in bu planlama uygulaması, farklı bir politik ve sosyo-ekonomik atmosferde ve Türkiye'nin kentleşme süreci açısından önemli bir dönüm noktası olan bir dönemde gelişmiştir (Kaya, 2002).

Yarışmaya katılacak şehir plancıları için bir sorunlar veri tabanı oluşturması amacıyla İzmir Şehri İmar Raporu ve beklentileri ifade etmek için Uluslararası Proje Şartnamesi belediye mensuplarından oluşan bir heyet tarafından hazırlanmıştır. Bu

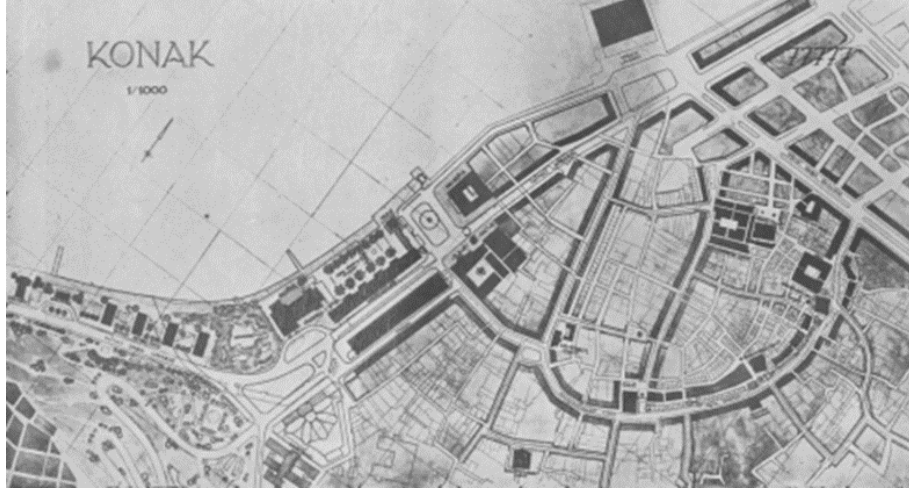
rapor, şehrin coğrafi durumu, iklim özellikleri, jeolojik durumu, tarihi durumu, nüfusu, tarım durumu, ticari ve iktisadi durumu gibi birçok açıdan bilgiler içermektedir ve şehrin ihtiyaç tespitini yapmaktadır (Aşkan, 2011).

Katılımcılara verilen yarışma programında İzmir kenti nüfusunun 1950 yılında 230.000 iken 50 yıl içerisinde 400.000 olacağı öngörülerek belirlenen genel ihtiyaçlar şu şekilde sıralanabilmektedir;

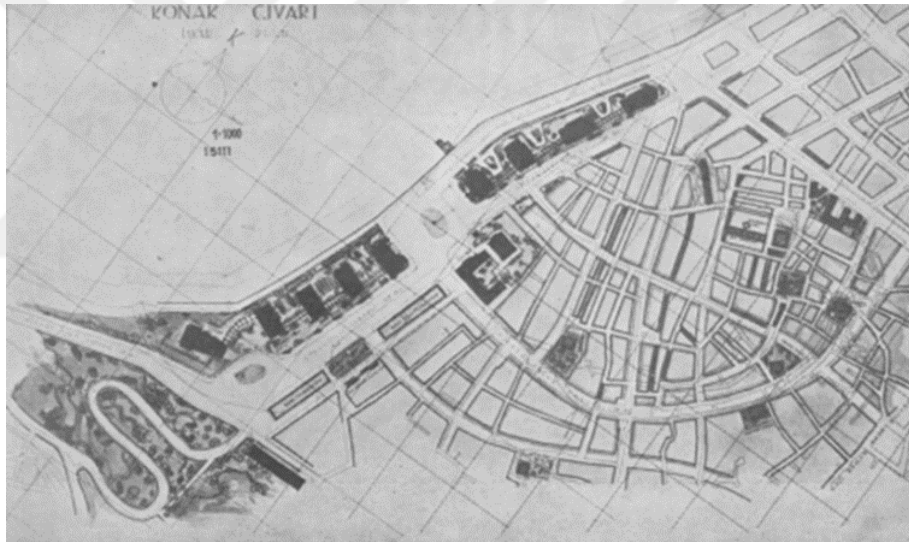
- Liman ve endüstri bölgesinin ilişkilendirilmesi gerekmektedir.
- Kent çeperinde yoğunlaşan gecekondu sorunu çözümlenmelidir.
- Konak Meydanı yeni bir düzenlemeyle kamusal kullanıma açılmalıdır.
- Mevcut demiryolu ulaşım hatları düzenlenmelidir. (İzmir Şehri İmar Planı, Milletlerarası Proje Müsabakası Şartnamesi, 1952).

Söz konusu yarışmaya Türk plancıların yanı sıra İsviçre, Avusturya ve Almanya'dan ekipler de katılmıştır (Bilsel, 2009). Yarışmaya 27 proje katılmıştır ve sonuçlar şu şekilde olmuştur (İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, 1952):

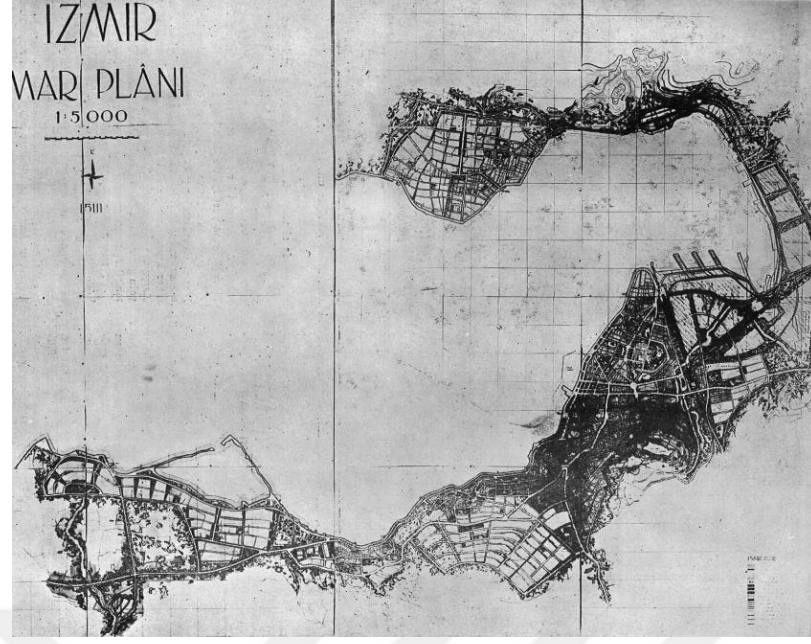
- Birincilik Ödülü: Prof. Dr. Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş ve Emin Canpolat (İstanbul) (Şekil 3.20)
- İkincilik Ödülü: Alexander Freiker von Branca, Reinhold Wierl (Münih) (Şekil 3.21)
- Üçüncülük Ödülü: Rauf Beyru (Ankara) (Şekil 3.22)
- Mansiyonlar: Richard Braun, Anna Braun, Otto Grün (Viyana)
Leo Hofner, Nuri Yüksel (İsviçre)
Doç.Dr. Eyüp Kömürcüoğlu, Ertuğrul Menteşe, Reha Erkızan (İstanbul)
Harika Söylemezoğlu, Doç. Kemali Söylemezoğlu (İstanbul)
Fritz Jelpke, Willi Schütte ve 8 asistanları (Almanya)

Şekil 3. 20. Birinci proje (İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, 1952)

Şekil 3. 21. İkinci proje (İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, 1952)

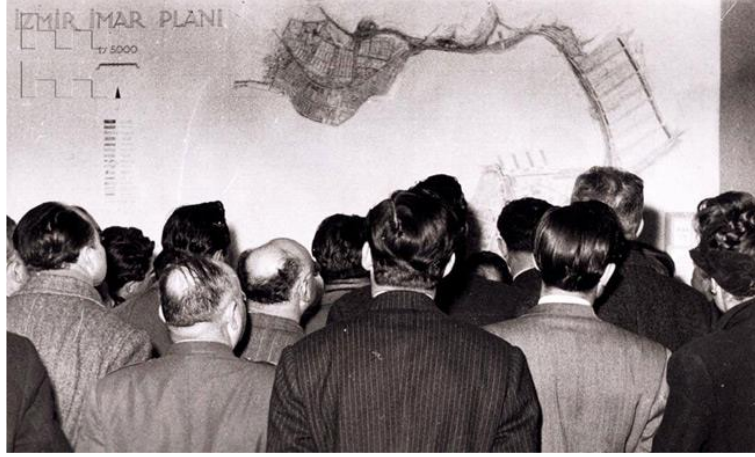

Şekil 3. 22. Üçüncü proje (İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, 1952)

Yarışmayı kazanan Prof. Dr. Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş ve Emin Canpolat'tan oluşan grubun Nazım İmar Planı Önerisi (Şekil 3.23), dört yıl içerisinde 1/2000 ölçekte hazırlanmış ve öncelikle belediye meclisi tarafından incelenmiştir (Şekil 3.24), Haziran 1955'te ise İmar Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Kaya, 2002).

Şekil 3. 23. Yarışmayı kazanan, Kemal Ahmet Aru – Gündüz Özdeş – Emin Canpolat Planı (İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, 1952)

Şekil 3. 24. İzmir İmar Planı Yarışma Sergisi, 1952 (Aşkan, 2011)

Rapora göre hazırlanan planda gelişme aksı olarak belirlenen ilk alan, Karataş ve Üçkuyular arasındaki bölge olmuştur. Karantina, Göztepe, Hatay ve Güzelyalı bölgelerini kapsayan alan, Danger-Prost ve Le Corbusier'nin de planlarında olduğu gibi konut bölgesi olarak belirlenmiştir ve bu bölgelerdeki yerleşimin, sahil şeridine paralel olarak yükselen arazilerde yeşil dokuyla birlikte çalışacak küçük konut gruplarından oluşacağı öngörülmüştür. Kentin konut ihtiyacına cevap veren bu arterin ve diğer arter olan Eşrefpaşa Caddesi'nin, Le Corbusier'nin zamanında önerdiği ancak hayali bir proje olarak görülüp uygulanmayan Varyant Yolu ile Konak'a bağlanması, bu konut yerleşim bölgelerinin hızlı gelişimine neden olmuştur ve birer yaşam merkezi haline gelmesine öncülük etmiştir. Kent silüetinde de önemli bir yer kaplayan Varyant, Eşrefpaşa ve İnönü Caddesi'nin kesişiminde Bayramyeri Semti oluşmuş, İnönü Caddesi Bayramyeri ve Üçkuyular'ı birbirine bağlayan bir hat haline gelmiştir (Güner, 2006). Kentin ikincil gelişme alanı, daha az yoğunlukta yerleşilmek üzere Karşıyaka bölgesi olarak seçilmiştir. Ayrıca, kentin iş ve ticaret merkezi Konak olarak, üniversite yeri Bornova olarak belirlenmiştir. Halkapınar olimpik stat yeri için önerilirken Kadifekale'nin yamaçları gecekonduyan arınmış bir şekilde yeşil alan olarak planlanmıştır.

Ancak, tüm bu planlama sürecinde öngörülemeyen şey İzmir'deki hızlı nüfus artışı ve kentleşme olmuştur, bunun sonucunda Kemal Ahmet Aru, Emin Canpolat ve Gündüz Özdeş tarafından hazırlanan plan kısa sürede yetersiz kalmıştır. 10 yıl içinde İzmir'in nüfusu %50 artarak 350.000'i bulmuştur (Bilsel, 2009). Özellikle konut

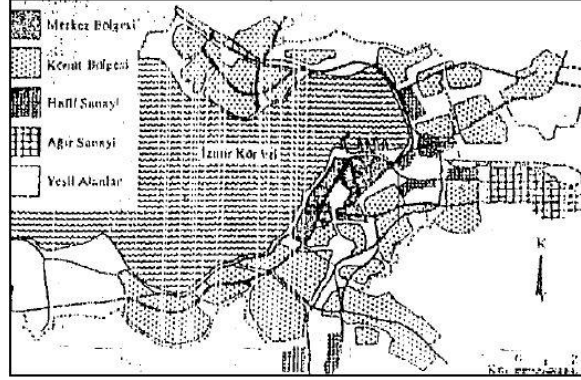
bölgeleri için tasarlanan “yeşil koridorlarla desteklenmiş küçük iskân grupları” veya “tabiat içerisine yerleşmiş küçük organik bütünler” olarak nitelendirilen yapı adaları hiçbir zaman uygulanamamıştır (Aru, 1954, aktaran Bilsel, 2009). Ayrıca, imar planının uygulamaya konulmasına takiben, Altınyol, Konak Meydanı, Konak-İnciraltı sahil yolu kamulaştırma çalışmalarının yanında Karşıyaka sahilinin düzenlenmesi, Eşrefpaşa ve Cumaovası yollarının, İnönü Caddesi’nin kamulaştırma çalışmalarını kapsayan beş yıllık bir program hazırlanmıştır. Bu uygulamalar için belediye tarafından girişimler başlatılmıştır ancak ülkenin girdiği ekonomik sıkıntılar nedeniyle çoğu Güzelyalı sahil yolunun tamamlanmasının 1990’ları bulması gibi öngörülen zamanda tamamlanamamıştır, yatırımlar kentin ticaret bölgesi olan Alsancak’ta yoğunlaşmıştır (Kaya, 2002).

1950’lerin ikinci yarısında giderek artan hızlı kentleşme sonucunda ve yaşanan ekonomik sıkıntılar doğrultusunda bu döneme kadar hedeflenen “modern” kent planlamasını hızlı nüfus artışıyla denetlenemeyen kentleşmenin yarattığı toplumsal ve mekânsal sorunları çözme gerekliliğiyle karşı karşıya getirmiştir (Bilsel, 2009). Yine de belli revizyonlarla beslenen plan, farklılaşarak da olsa uygulamada kalmıştır ve yaklaşık 30 yıl boyunca kentin dokusunu şekillendirmiştir (Kaya, 2002).

1960 sonrası planlama yaklaşımları

Güner (2006), 1950’lerin sonunda İzmir’de ortaya çıkan en önemli kentsel sorunu iç göç nedeniyle oluşan gecekondulaşma olarak belirlemektedir. Bu bağlamda, İzmir kenti imar planının temelini oluşturan Aru-Canpolat-Özdeş planının uygulanmasında yaşanan sıkıntılar ve öngörülemeyen kentsel gelişme sonucunda, belediye tekrar yabancı uzmanlardan destek almaya karar vermiştir. 1957’de Albert Bodmer belediye aracılığıyla İzmir’de ağırlanmıştır ve bu bağlamda Bodmer’e danışılan başlıca konular; artan nüfusun konut ihtiyacını karşılamak için belli arazileri imara açmak, devlet arazileri için düzenlemeler önermek ve yeşil alan düzenlemelerini gözden geçirmek olmuştur (Kaya, 2002). Bu doğrultuda kenti inceleyen, kentliyle söyleşiler yapan Bodmer, çalışmalarının sonucunda 25 sayfalık bir rapor hazırlamıştır (Şekil 3.25). Raporun çıktısı olarak oluşan revizyon imar planının uygulama sürecinde ise konut bölgesi, Karşıyaka, Üçkuyular ve Hatay da gelişmeye devam etmiştir, sanayi ve liman bölgesinin demiryolu bağlantıları sağlanmıştır, ayrıca kentin kuzey ve

güneyini bağlayan bir çevre yolu, rekreasyon alanları içinse yeşil bir sistem önerilmiştir (Kaya, 2002). Ayrıca, kent çeperinde hızla yayılmaya devam eden ve silüeti etkileyen gecekondu bölgeleri ile ilgili rehabilitasyon çalışmaları yapılmasına karar verilmiştir.

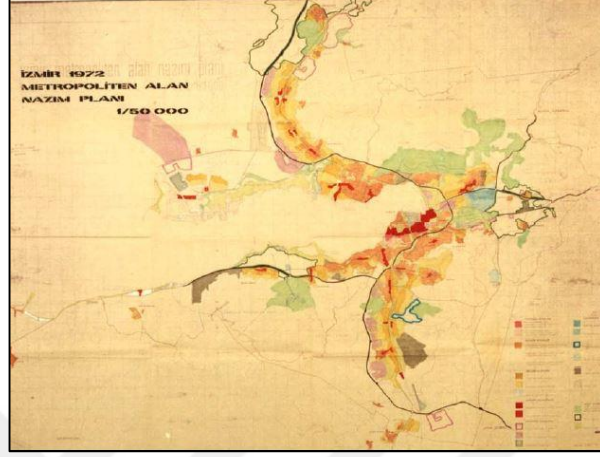

Şekil 3. 25. Alber Bodmer Planı (Kaya, 2002)

1960'lı yıllara gelindiğinde ise kent gelişimi hızlanmış ve Ankara ve İstanbul'da da olduğu gibi İzmir de metropol kimliği kazanmıştır. Bu dönemde kent içi kullanım; Konak ve Çankaya bölgesinde ticaret işlevi, Halkapınar ve Bayraklı sanayi işlevi, Basmane ve Buca bölgesinde gecekondulaşma çevresinde tarım işlevi, Alsancak bölgesinde yüksek gelirli kesim için konut ve hizmet alanları, Güzelyalı ve Hatay bölgesinde ise yüksek-orta gelirli kesim için konut alanları olarak bölümlenmiştir (Güner, 2006). Bu doğrultuda büyümesi hızla devam eden kent için mevcut planlama pratiği yetersiz kalmıştır. 1965 yılında metropol kentler için büyükşehir planlama ofisleri kurulmasına karar verilmiş, böylelikle bakanlık kontrolünde belediyelerin kent planlaması için çalışmaları ve gerekli finansal altyapının sağlanmasına ortam hazırlanmıştır. 1973'e gelindiğinde ise İzmir Büyükşehir Planlama Ofisi tarafından yaklaşık 5 yıl sürecek bir revizyon imar planı çalışması başlatılmıştır (Şekil 3.26). Planda kentin körfez çevresindeki lineer makroformu korunmadan yatırım kararları alınmıştır ve özellikle sanayi bölgeleri, kamuya ait alanlar üzerine çalışılmıştır. (Kaya, 2002)

Kentin hem kuzey-güney hem de doğu-batı aksında gelişme göstereceğini belirleyen planlama yaklaşımında sanayi alanları olarak Aliğa, Kemalpaşa ve

Menderes bölgeleri belirlenmiştir, nüfus yoğunluğu ve konut dokusu da aynı doğrultuda bu bölgelere doğru ilerlemiştir (Güner, 2006). Doğal ve tarihi altyapıları nedeniyle Çeşme, Kuşadası ve Foça aksları turizm merkezi olarak planlanmıştır (Kaya, 2002).

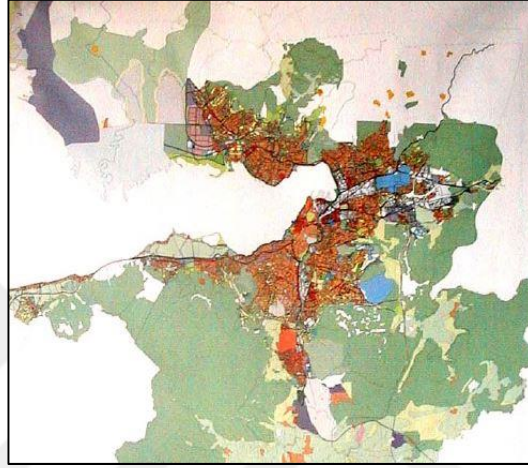

Şekil 3. 26. 1973 Nazım İmar Planı (İzmir Büyükşehir Belediyesi arşivi, aktaran Kaya, 2002)

Ancak kent, 1973 yılı planı ve sonrasındaki revizyon çalışmalarından farklı olarak, özellikle kent içindeki enformel konut biçiminin yaygınlaşmasıyla istenen uygulamayı yakalayamamıştır. 1980 sonrası şehir hem dikey hem de yatay büyümeye devam etmiş, dönem içinde çevre yerleşimlerin kendi belediye örgütlerini kurmaları ve planlarını hazırlamaları ile Narlıdere, Balçova, Gaziemir, Bornova ve Buca gibi ilçelerin imar planları uygulamaya konmuştur (Güner, 2006). Kent merkezi ise 1955 yılında uygulanan imar planının izinde geliştirilmeye devam edilmiş, özellikle ulaşım ve rekreasyon alanında altyapı çalışmaları eksik kalmıştır. Bu bağlamda Konak-İnciraltı arasındaki sahil yolu tamamlanmaya, bu aks boyunca sahil doldurularak yeşil alanlar yaratılmaya başlanmıştır.

Kentsel ölçekte yeni bir çalışma yapılmasına karar verilen 1989 yılında ise geliştirilen imar planı ile önceki dönem uygulamalarının eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. Kentin ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap vermek için mevcut uygulamaların düzenlenmesinden çok gelişmemiş bölgelerin üzerine çalışılan bu uygulamada konut bölgesi olarak Balçova ve Güzelbahçe üzerine çalışılmış, kara ve

hava ulaşımı üzerine projelendirme yapılmış, doğal varlıkları koruma konusunda hassasiyet gösterilmiştir (Kaya, 2002) (Şekil 3.27). Ayrıca, enformel konut üretimi önlemek amacıyla kent merkezindeki kat yükseklikleri artırılmıştır. Ulaşım altyapısıyla ilgili alınan kararlar toplu taşıma alternatiflerinin geliştirilmesi üzerine yoğunlaştırılmıştır. 1990 sonrası yapılan çalışmalar Büyükşehir Belediyesi tarafından geliştirilmekte, birçok ölçekte farklı konularda stratejik kararlar alınarak İzmir kenti için düzenlemeler yapılmaya devam edilmektedir.

Şekil 3. 27. 1989 Nazım İmar Planı (İzmir Büyükşehir Belediyesi arşivi, aktaran Kaya, 2002)

Özetle, Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen süreçte İzmir’de uygulanan planlama yaklaşımları incelendiğinde, modern kent kimliğini oluşturmak amacıyla kentin yeniden yapılandırılmasına çalışılmış olduğu, bu kapsamda kentin gelişme alanlarının belirlendiği, yeni konut alanlarının tariflendiği, gerekli görülen hallerde kentte ortaya çıkan gerekliliklere göre planlar üzerinde revizyonların yapıldığı görülmekte, temel hedefler aynı kalmakla birlikte gelecek ile ilgili kararların isabetsizliği nedeniyle planlama sürecinin Türkiye’nin diğer kentlerine benzer şekilde sık sık değişen bir karaktere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bu tezde incelenen İnönü Caddesi’nin İzmir’in planlama yaklaşımlarındaki yeri ise mevcut konut dokusunun önemli bir bölümünü besleyen ve kentliyi merkezle buluşturan bir aks olması açısından önem kazanmaktadır. Planlama çalışmalarının en başından beri artan nüfusun konut ihtiyacına ev sahipliği yapacağı öngörülen cadde,

Aru-Canpolat-Özdeş planı ile açılmıştır. Temelini Le Corbusier'nin fikrinin oluşturduğu Varyant Yolu ile kent merkezi Konak'a bağlanmasıyla da aks desteklenmiş ve böylelikle öngörülen konut dokusu bu çevrede hızla şekillenmiştir. Cadde, bölgedeki kentlinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla eklenen diğer kentsel donatı alanlarıyla birlikte kentsel bir alt merkez haline gelmiştir. Balçova, Narlıdere ve Güzelbahçe ilçelerinin gelişmesi ile birlikte de cadde artık kent merkezinde kalmış olup, bu bölgelere ulaşımı sağlayan sahil yoluna alternatif bir ulaşım aksı olarak kentin yoğun kullanımlı bölgelerinden biri olma kimliğini günümüze kadar korumuştur.

3.2.2. 20. Yüzyılda İzmir'de Konut Mimarlığı

Bir liman kenti olmasından ve jeopolitik konumundan dolayı İzmir, tarih boyunca dışa açık, gelişmeleri takip eden, kozmopolit bir kent olmuştur. Bu bağlamda modernleşmeyi benimsemesi daha kolay olan kentte, mimarlık ortamı da dünyadaki gelişmeleri takip edebilecek düzeyde gelişmiştir. Özellikle başta kent dokusunda önemli bir hacme sahip olan konut mimarlığı, dönemin ekonomik, sosyal ve kültürel dinamiklerine göre şekillenmiştir. Bu bağlamda İzmir'deki mimarlık ortamı, ülke ve dünya ölçeğindeki kırılma noktalarını takiben,

- 19. yüzyıldan Cumhuriyete kadar
- 1923-1950 yılları arası
- 1950-1980 yılları arası
- 1980 ve sonrası

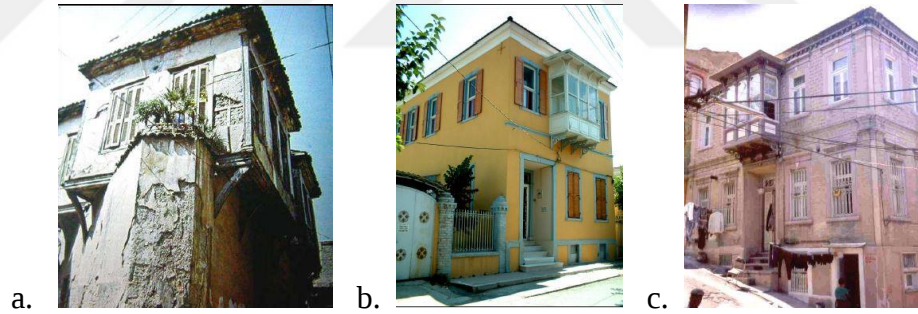
dönemler olmak üzere incelenebilmektedir (Ballice, 2006).

19. yüzyıldan Cumhuriyete kadar İzmir'de konut mimarlığı

Cumhuriyet öncesi İzmir'in kentsel dokusunu şekillendiren en önemli etken, kentte farklı toplumların, kültürlerin ve yaşam biçimlerinin bir arada bulunmasıdır. Kentin sahip olduğu kozmopolit yapı, mekân üretimi ve organizasyonu, cephe tasarımı ve parsel kullanımı gibi mimari tiplerin oluşumunda belirleyici olan konularda birçok çeşitlilik yaratmıştır (Bilsel, 1999). 19. yüzyılda Batıda yaşanan modernleşme hareketi, kentin özgün karakterini oluşturan kozmopolit yapının da etkisiyle İzmir'de görülmeye başlanmış ve kentsel dokudaki yerini almıştır. Ancak, bu dönemde yaşanan

savaşlar nedeniyle ortaya çıkan ekonomik güçlükler, mimari alanda yapılan üretimin sınırlı düzeyde kalmasına neden olmuştur.

Bu bağlamda şekillenen 19. yüzyıl İzmir kent dokusunda, etnik kökene göre yerleşilen mahallelerdeki farklı yapılaşmaların olduğu görülse de baskın tipoloji olarak genellikle gayrimüslim usta ve kalfaların ürettiği 2-3 katlı yapılar görülmektedir (Ballice, 2006). Levi (1999), bu yapıları, batı etkisinde dikdörtgen plan şemasıyla üretilen Levanten-Rum evleri, genellikle dış sofalı, ayrık nizamda üretilen Osmanlı-Türk evleri ve ikisinin birleşiminden oluşmuş yerelden ve batıdan izler taşıyan İzmir evleri olarak (Şekil 3.28) üç gruba ayırmaktadır (aktaran Ballice, 2006). Bu örneklerden gayrimüslim halkın oturduğu konutlara genellikle zeminden yükselerek girilmektedir ve yapıyla sokağın ilişkisi kesilmektedir. Taş kaplamalı cephelerde pencere açıklıkları kepenklerle kapatılmakta ve yapı dışı kapalı kurgulanmaktadır (Ballice, 2006). Türklere ait konutlarda ise, konutlara zemin kottan girilmekte ve giriş bahçe ile ilişkilendirilmektedir. Ancak yaşama alanları üst katlarda konumlandırılarak zeminle ilişki sınırlandırılmaktadır.

Şekil 3. 28. a) Osmanlı-Türk Evi, Tilkilik, İzmir b) Levanten-Rum Evi, Buca, İzmir c) Etkileşim Evi, Tilkilik, İzmir (Ballice, 2004)

Bu örneklerin yanı sıra, gelir düzeyi yüksek, varlıklı ailelerin yaptırdığı, ithal malzemelerin kullanıldığı, batılı plan şemalarıyla ve cephe kurgularıyla uyumlu köşklere de kent çeperinde rastlamak mümkündür. Buna ek olarak, yaygın olarak görülen konut üretim biçimlerinden biri de yenilikçi tarzda, ahşap ya da kâgir yapıım sistemiyle üretilen sıra evler olmuştur. Sıra evlerin plan kurgusuna bakıldığında, tipik olarak ön ve arka cephede konumlanmış odalar arasında sirkülasyon hacmi ve cephede cumba üzeri balkon bulunduğu görülmektedir (Ballice, 2006).

Çıkış (2019), bu dönemde üretilen konutların birçoğunun bahsedilen sınıflama ile doğru orantılı olarak hem batının etkisinde hem de var olan geleneksel dokuda üretildiğine vurgu yapmaktadır. Bu sıra ev tipolojisinin yanında İzmir mimarlık ortamında çok katlı yapılar pek fazla yer bulamamış ancak ilk örnekleri üretilmeye başlanmıştır. 1905'te inşası tamamlanan Anadolu Apartmanı (Şekil 3.29) ise bu dönemde üretilen çok katlı yapılardan günümüze ulaşan tek yapıdır (Terim, 2006).

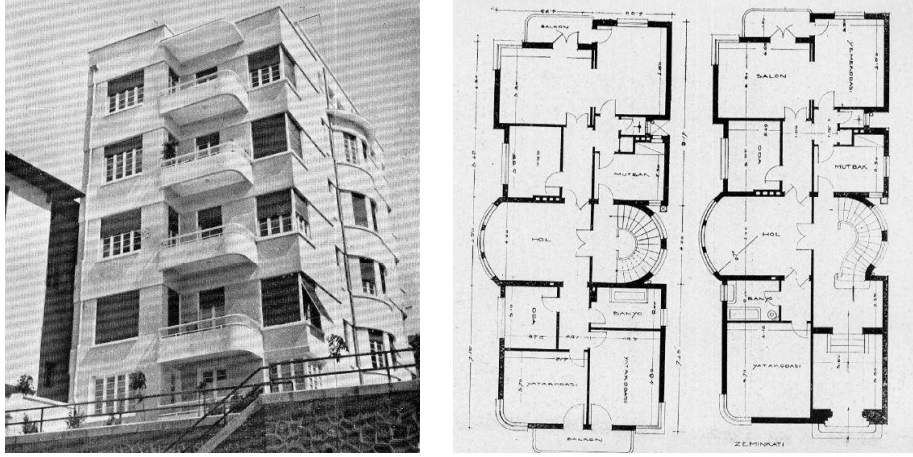
Şekil 3. 29. Anadolu Apartmanı, Göztepe, İzmir (fotoğraf: Berk Altınışik, aktaran Terim, 2006)

1923-1950 yılları arasında İzmir'de konut mimarlığı

1.Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde sahip olduğu yabancı nüfusla ve ticaret merkezi olmasıyla İzmir dinamik bir kent yaşamına sahiptir. Ancak, savaş sonrası ülkenin geçirdiği değişim ve özellikle 1922 Büyük İzmir Yangını ile kent merkezinde yaşanan tahribat, kentin kimliğini etkilemiştir. Savaş sonrası yaşanan mübadelelerin sonucunda kentin imar faaliyetlerinde görevli uzman kişilerin kentten ayrılması da yangın sonucu oluşan hasarın düzeltilmesini zorlaştırmıştır. Buna ek olarak 1929 Ekonomik Buhranı'nın etkileri nedeniyle kentin yeniden planlandırma çalışmaları sekteye uğramıştır. Genellikle yenileme projelerine devam edilebilmiştir ve yapım aşamasında olanlar ise sık sık kesintiye uğramıştır; bu nedenle, durağanlaşan mimarlık ortamı ve konut projelerine olan yatırımların azalması İzmirli mimarların aktif ürün vermesini engellemiştir (Güner, 2006).

Tüm bu olumsuz gelişmelere rağmen, 1925 Danger – Prost planlamasıyla başlayan toparlanma süreci, 1930’lu yıllarda yaşanan ferahlama dönemiyle hız kazanmıştır. Bu bağlamda, kentin yeniden inşa edilmesi aşamasında, yabancı mimarlardan destek alınarak hem nazım imar planlarının hem de konut dokusunun gelişimi için çağdaş akımları yakalayan çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Çoğunluğu mevcut konut stoğundan oluşan ve genellikle müstakil konutlar veya 3-4 katlı kira evlerinden oluşan bu doku, güncel mimarlık ortamını yansıtan birçok örnekle de beslenmeye başlanmıştır. Özellikle Alman ve Fransız ekolü ile yetişen 1930’lu yılların ilk mimarları, modernizm akımından etkilenecek hayata geçirdikleri yapılarda modern tasarım ilkelerini kullanmışlardır (Ballice, 2006). Modern Türkiye imajını yansıtmayı istenen bu yaklaşımlar, 1930-1940 yılları arasında mimarlık etkinliklerinin hızlanmasıyla da yapı tasarımında yaygın olmaya başlamıştır (Ballice, 2004).

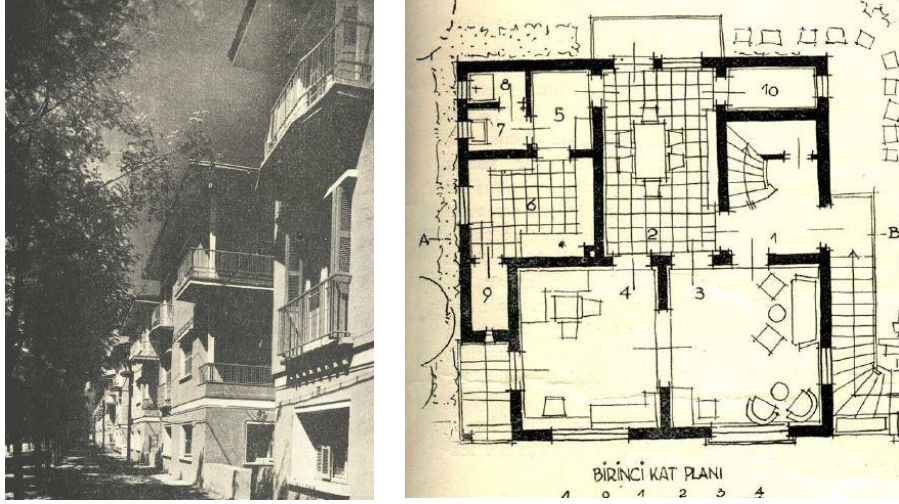
Söz konusu dönem aralığında İzmir’in nüfus yoğunluğu çok artmamıştır ve bireysel konut sunum biçimleri kentlinin konut talebini karşılamada yeterli olmuştur (Tekeli, 2008) ve kira apartmanları betonarme veya karma yapım sistemleri ile inşa edilmeye devam etmiştir. Apartmanın bir saygınlık unsuru olduğu bu dönemde, İzmir’de de nitelikli örnekler verilmiştir. Örneğin, Anadolu Apartmanı’ndan sonra betonarme yapım tekniğiyle yapılan ikinci yapı olan Hasan Nuri Bey Apartmanı (Şekil 3.30) da “kira evi” olarak adlandırılan konut sunum biçiminin önemli örneklerinden biri olmuştur (Mimar Necmettin, 1933). Ayrıca, kübik apartmanların İzmir’deki ilk örneği de olan bu yapının plan kurgusunda işlevselci bir anlayış egemen olup modern yaşam tarzına uygun olarak yaşama ve yatma alanları bir holün çevresinde toplanmıştır (Ballice, 2006).

Şekil 3. 30. Hasan Nuri Bey Apartmanı, ön cephesi ve kat planları (Mimar Necmettin, 1933)

1940'lı yıllarda ise 2. Dünya Savaşı'nın etkileriyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de durgunluk yaşanmış, söz konusu durgunluğun etkileri, İzmir'de de mimari aktiviteler ve konut yapımının azalmasına yol açmıştır.

Bu dönemde görülen yapı üretimini kooperatifler oluşturmuştur. 1947'de Merkez Bankası Mensupları Kooperatifi, 1948'de Belediye Memurları Kooperatifi ve Demiryolları Kooperatifi, 1949'da Gündoğdu Bahçelievler Yapı Kooperatifi, 1951'de Güzel İzmir Bahçelievler Yapı Kooperatifi kurulmuş, tasarlanan konutlar (Şekil 3.31) kentin bu bölümlerinde, ayırık nizam, 1 ya da 2 katlı yapılardan oluşan yeni bir konut dokusu oluşturmuşlardır (Ballice, 2004). Kooperatif konutlarında görülen yaygın plan çözümlerinde, modern yaşama uygun şemalar kullanılmaya dikkat edilmiştir. Yapı tasarımlarında da geniş saçaklar, çıkmalar, geometrik düzende ve simetrik cephe açıklıkları görülmektedir.

Şekil 3. 31. Memurlar Kooperatifi, uygulandığı yıldan bir fotoğraf ve birimlerden birinin kat planı, Mimar: Harbi Hotan (Hotan, 1952)

1950-1980 yılları arasında İzmir’de konut mimarlığı

1950 yılı, Türkiye’de hem ekonomik hem sosyal anlamda birçok değişimin yaşandığı bir dönemin başlangıcıdır. Savaşın izlerinin silindiği bu dönemde kentleşme hız kazanmıştır. Ayrıca ülkede çok partili sisteme geçilmiş ve bu dönemde, Avrupa ile yaşanan siyasal yakınlaşmaya ek olarak kültürel ve sosyal anlamda da yakınlaşmalar hız kazanmıştır. İzmir’deki mimarlık ortamı bu değişimler ile önemli kırılmalar yaşamıştır.

Dönemin mimarlık ortamını etkileyen önemli gelişmelerden biri, 1951 yılında Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş ve Emin Canpolat’ın kazandığı nazım imar planının uygulanmaya başlanmasıdır. Bu bağlamda, mevcut konut dokusunun korunumuyla ilgili hiçbir önlem alınmamış, yerine az katlı apartmanların yapımına olanak tanınmıştır. Bir diğer önemli gelişme ise kırdan kente göçün hızlanmasıyla kent merkezlerinde yaşanan nüfus yoğunluğu ve onun tetiklediği konut ihtiyacı olmuştur. Bu sorun başta yapıların gabarilerinin artırılması ile çözülmeye çalışılmıştır. Kent silüetini kaplamaya başlayan apartmanların kent hayatının ve modernliğin göstergesi olarak sunulmasıyla kentli tarafından daha çok tercih edilmesine ortam sağlanmıştır. Buna takiben, 1965 yılında yürürlüğe giren Kat Mülkiyeti Yasası ile İzmir mimarlık ortamını ve konut dokusunu etkileyen önemli gelişmelerden biri yaşanmıştır. Yasa ile

birlikte İzmir'in konut dokusu ayırık nizamdan bitişik nizama geçmiştir ve nitelikli konut üretimi azalmaya başlamıştır.

Yaklaşık 30 yıllık bir dönemi tarihleyen bu süreçte apartmanların tasarım anlayışında da değişimler yaşanmıştır. 1950'lerdeki mimarlık ortamını etkileyen önemli gelişmelerden biri, gelişen yapı malzemesi teknolojilerinin yapım seçeneklerini artırmasıdır. 1954'te İzmir'de açılan çimento fabrikasıyla birlikte betonarme yapım tekniğinin yaygınlaşması, çok katlı konutlara olan ilgiyi artırmıştır (Url-14).

İzmir'de 1950'li yıllarda mimarlık ortamını etkileyen önemli gelişmelerden diğeri ise İzmirli mimarların evrensel gelişmeleri takip etmeye başlaması ve tüm dünyadaki tasarım ortamını etkileyen uluslararası üslubu yaygın olarak benimsemeleridir. Özellikle Le Corbusier ilkelerinin uygulandığı tasarımlar, İzmir'deki mimarlık ortamında 1960'lara kadar kendini göstermiştir. (Terim, 2006). Uluslararası üslupta ürün veren dönemin mimarları, Melih Pekel, Ziya Nebioğlu, Akif Kınay, Rıza Aşkan, Emin Balın, Faruk San, Emin Canpolat ve Orhan Akbaş gibi isimler (Şekil 3.32), kentin mimarlık ortamını özellikle tasarladıkları aile apartmanlarıyla şekillendirmişlerdir (Mete, 2009). Güner (2006), sözü edilen İzmirli mimarların, kentteki kısıtlı iş imkânı nedeniyle her zaman hem birbirileri hem de alanında tanınmış usta ve kalfalarla rekabet halinde olduklarını ve mimarların bu rekabet ortamını kırmak amacıyla, kent içinde faaliyet alanı belirleme ve belirledikleri alanda nitelikli ve özgün yapılar tasarlama yöntemini geliştirdiklerini belirtmektedir.

Şekil 3. 32. Ayaktakiler (soldan sağa); Alp Türksoy, Suat Erdeniz, Mesut Özok, Melih Pekel, H. Ulvi Başman, Abdullah Pekön, Necmettin Emre, Sadi Kentoğlu, Hikmet Baraz, İhsan Ariş, Faruk San, Harbi Hotan, Orhan Akbaş. Ön sıradakiler; Fuat Bozinal, Muzaffer Seven, Akif Kınay, Faruk Aktaş (Yüksek Mimar Sinan Kınay arşivi, aktaran Gündüz, 2006)

Bu dönemde, güneş kırıcı elemanları kullanmak gibi yenilikçi bir tavırdan inşa edilen Akad Apartmanı (Şekil 3.33) gibi birçok nitelikli konut üretimi gerçekleşmiştir. Evrenesoğlu Apartmanı da (Şekil 3.34) zemin katta giriş holünün ve merdiven sahanlığının ışık alacak ve manzaraya bakacak şekilde tamamen boş bırakılması maliyetten çok tasarım kalitesine önem verildiğini gösteren önemli örneklerden biridir. Hatta bu tasarım kriterleri öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, Arkitekt Dergisi'nde Fahri Nişli'nin Fuar Apartmanı'nın (Şekil 3.35) yayınlanması ile birlikte "İzmir Apartmanları" mitinin yayılmasını sağlamıştır. (Güner, 2006)

Şekil 3. 33. Akad Apartmanı, Alsancak, İzmir, Mimar: Emin Canpolat (Terim, 2006)

Şekil 3. 34. Evrenesoğlu Apartmanı, giriş holü (Güner, 2006)

Şekil 3. 35. Fuar Apartmanı, İzmir, Mimar: Fahri Nişli (Nişli, 1961)

1965 yılında yürürlüğe giren Kat Mülkiyeti Yasası ise İzmir mimarlık ortamını ve konut dokusunu etkileyen önemli gelişmelerden biri olmuştur. Yasa ile birlikte İzmir'in konut dokusu ayırık nizamdan bitişik nizama geçmiş ve düşeyde yoğunlaşmıştır.

Konut tüketiminin artmaya başladığı bu geçiş sürecinde, kent merkezinde modern tasarım anlayışını benimsemiş mimarlar tasarımlarında bu tavrı korumaya devam etmişlerdir. Dönem içerisinde büyük bir artış yaşanan apartman yapılarının planlarında yaygın olan şema; geniş bir giriş holü çevresinde konumlanan, fonksiyonel, esnek kullanıma olanak tanıyan, şeffaf yaşama alanları ve hole bağlanan küçük bir koridora açılan yatma alanları şeklinde kurgulanmıştır. Plan şemaları giderek modern yaşama daha fazla ayak uydurmaya başlamıştır (Şekil 3.36). İşlevselliğin ön planda tutulduğu bu organizasyonlarda özellikle yaşama mekânlarının (salon, oturma odası, yemek odası gibi ortak alanlar) birbiriyle ilişkili kurgulanması ve geçirgen elemanlarla ayrılması İzmir'deki konut tasarımı anlayışında da yaygın olarak kullanılmıştır. Kütle tasarımı anlamında, önceki dönemde yaygın olan geniş saçaklar ve çıkmalardan farklı olarak daha mütevazı davranılmış, süslemeden uzak durulmuştur. Ayrıca, dönemin cephe tasarımı tümüyle şeffaf olarak ele alınmış, geniş balkonların geçirgen demir korkuluklarının pencere açıklıklarıyla birleştirilmesiyle oluşturulan şeffaflık (Şekil 3.37), konut anlayışında bir ifade şekli olarak yaygınlaşmıştır (Güner, 2006).

Şekil 3. 36. Filiz Apartmanı, Güzelyalı, İzmir, esnek yaşama alanları

Şekil 3. 37. Filiz Apartmanı, Güzelyalı, İzmir, şeffaf cephe organizasyonu

Ancak, mimarların konut üretiminde söz sahibi olduğu, başarılı örnekler verdikleri bu dönem, 1970’lerde giderek etkisini yitirmiştir. Artan nüfusun talebini karşılamak amacıyla kent merkezinde ve çeperinde üretilen konutlar belli tasarım kaygılarıyla üretilmedikleri için mevcut dokunun modern dili de kaybolmaya başlamıştır. 1970’lerin sonuna gelindiğinde ise tüm ülkede olduğu gibi İzmir’de de apartman tipolojisi standartlaşmış, plan şemaları ise günümüze benzer şekilde sınırların net çizildiği, ayırık yaşama alanları ve uzun koridorlar üzerine dizilmiş odalara evrilmiştir. Ballice’ye göre (2006), İzmir’in konut yapıları, cumhuriyetten 1950’lere kadar olan süreçte “kişiye özel imalat” biçiminde yapılırken, 1970 sonrasında seri üretim ürünü olan “konfeksiyon evler” yaygınlık kazanmıştır. Güner (2006) ise dönemin yasal düzenlemelerini işaret etmekte ve bu değişimi, “1960’ların sonuna kadar bu tarz stratejilerle kısmen düzenlenen ve denetlenen mimarlık pratiği, bu dönemden itibaren, ülkedeki sosyo-ekonomik ve politik çalkantılardan etkilenecek yapısal bir dönüşüme uğramaya başlamıştır.” şeklinde açıklamaktadır.

Böylelikle, yapıların niteliğini mimarın tasarım anlayışının şekillendirdiği bir süreçten, niteliğin önemsiz olup ne kadar rant sağladığının göz önünde bulundurulduğu bir döneme geçilmiştir (Ballice, 2006).

1980 sonrası İzmir’de konut mimarlığı

1980’ler kent çeperinde gecekonduyun yoğunlaştığı, bu bağlamda planlanan kentsel büyümenin yerini kontrolsüz yayılmanın aldığı bir dönem olmuştur (Güner,

2006). Bu dönemde giderek yoğunlaşan ve plansızlaşan konut dokusu için hem kentsel hem de yapısal anlamda yeni arayışlara girilmiştir. Kentsel dokuyu zedeleyen bu konut üretim biçimini gerçekleştiren kesimin barınma sorununa çözüm bulmak amacıyla birçok çalışma yapılmış ve sonuçta ağırlıklı olarak kent çeperlerinde gelişen çok katlı apartmanlardan oluşan sitelerin üretimine geçilmiştir. Bu konut üretim biçimlerine hem Toplu Konut İdaresi hem özel girişimciler tarafından gerçekleştirilen toplu konut siteleri ve belediyeler aracılığıyla kurulan kooperatifler örnek gösterilebilmektedir (Ballice, 2006).

Bunlara örnek olarak, EVKA yerleşimleri (Şekil 3.38) gibi Emlak ve Kredi Bankası ile Toplu Konut İdaresi'nin gerçekleştirdiği birçok konut üretimi yapılmıştır. Seri üretim yoluyla birkaç plan tipinin tekrarlanmasını temel alan bu konut üretim biçimi ile yüksek yoğunluklu, tekdüze bir konut dokusu elde edilmiştir (Türkseven Doğrusoy ve Uzun, 2007). Özellikle, Aliağa yönüne doğru gelişen sanayi, bölgedeki nüfus yoğunluğunun artmasına neden olmuş ve Karşıyaka'dan sonraki aksta çalışanın barınma ihtiyacını gidermek amacıyla toplu konut üretimleri hızla artmıştır.

Şekil 3. 38. EVKA-2 konutları (Türkseven Doğrusoy ve Uzun, 2007)

Kentin çevresinde gerçekleşen bu konut üretimlerinin dışında kent merkezinde de yoğun inşaat eylemleri devam etmiştir. Bir yandan boş parseller hızla doldurulurken bir yandan da mevcut konut alanlarının kat sayısını artırmak biçiminde hızlı bir dönüşüme girmiştir (Türkseven Doğrusoy ve Uzun, 2007). Ancak bu süreçte, değişen arz-talep dengesi sonucunda mimarlar için nitelikli konut üretimi zorlaşmış, belli bir tasarım dilini yakalayamayan çeşitli uygulama biçimleri yaygınlaşmıştır. Ayrıca belli yapım yöntemlerinin, ekonomik açıdan daha kolay karşılanabilir yapı malzemeleriyle

her apartmanda uygulanması, ortaya çıkan sıradan dili desteklemeye devam etmiştir. Özetle, 1980'ler, İzmir'de, 1950 sonrası dönemdeki gibi her detayın tasarlandığı, belli bir tasarım kaygısının olduğu anlayıştan çıkıldığı ve mimarlık pratiğinin bir önceki döneme göre anlamını yitirmeye başladığı bir dönem olmuştur (Güner, 2006).

1990'lara gelindiğinde ise kentin bugünkü dokusunun oluşmasını sağlayan unsurlardan biri olan ulaşım altyapısıyla ilgili çalışmalara başlanmıştır. Özellikle açılışı 1994 yılını tarihleyen Çeşme Otobanı, yarımadaadaki tarımsal faaliyetin ön planda olduğu ilçelere ulaşımı kolaylaştırmış ve bu sayfiye bölgelerinin hızla yapılaşarak kentin alt merkezlerinden biri olması sağlamıştır (Güner, 2006). Böylelikle, İzmir'deki yüksek gelirli kesimin arasında yaygınlaşan merkezden kaçıp kırsala yerleşme fikri de şekillenmeye başlamıştır. Bu talep, kent çeperinde kendi içinde tüm sosyal donatıları barındıran lüks konut sitelerine veya daha merkez dışı alanlarda bahçeli müstakil evlere geçişin başlamasıyla sonuçlanmıştır (Ballice, 2004).

1990 yılında inşası tamamlanan TİBAŞ Hatay Toplu Konut Sitesi (Şekil 3.39) ise dönemin tekdüze tasarım anlayışı dışında farklı arayışlar içerisinde olan bir mimari ürün olarak ön plana çıkmaktadır. MATU Mimarlık tarafından hayata geçirilen proje, tasarımcıları tarafından; "... Çevre yapıların imar plan kararlarından kaynaklanan tekdüze blok görünümünün kentin fiziki oluşumuna olumsuz etkisini bir yerde kırabilecek, kente daha değişik silüette bir yapı kazandırabilecektik. ...Bir konut blok içerisinde aile ferdi yönünden değişik büyüklükte olmasına karşın, aynı gelir gurubunda, aynı kültür yapısındaki aynı sosyal çevreye sahip ailelere, tek tip konut sunulmasının sancılarını hissetmeye başlayan bir topluma dönüşmekteydik. Kentleşmenin getirdiği büyük ailelerin parçalanması ve çekirdek ailelerin bağımsızlaşması sürecinde, aynı konut blokunda, değişik aile büyüklüklerinin gereksinimine göre, farklı büyüklükte konut birimlerinin yer alması gerektiğine de inanıyorduk. Bunu tasarlayabilecektik." cümleleriyle açıklanmaktadır (Url-15). Projenin dönem boyu çoğu örnekte rastlanmayan bir tasarım kaygısına sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 3. 39. TİBAŞ Toplu Konut Sitesi, İzmir (Url-15)

2000’ler, kentsel rantın ve inşai faaliyetlerin hızla artmaya devam ettiği bir dönem olmuştur. Lüks konut sitelerinin popülerliğini koruduğu bu dönemde birçok girişimci bu üretim biçimine yönelmeye devam etmiştir. Orta gelirli kentliye hitap eden kent merkezindeki mevcut konut stoğunun kat sayısını artırmak için yıkılıp yeniden inşa edilmesi ön plana çıkmıştır. Güner’in (2006) “kentsel büzülme” olarak adlandırdığı bu süreç, kent çeperindeki kırsal yaşama kayan kentlinin, sosyal donatılara daha yakın olmak için merkeze dönüşünü ifade etmektedir. Bu akımla birlikte Narlıdere gibi ilçelerde müstakil evler yerine, çok katlı apartmanlardan oluşan korunaklı konut siteleri tercih edilmeye başlanmıştır.

Dönemin sonunda, bu bağlamlarda gelişen hem kent merkezindeki hem de kent çeperindeki inşai faaliyetleri hız kesmeden devam etmiştir. Söz konusu kent çeperindeki saçaklanma ve kent merkezine büzülme hareketleri ile İzmir, günümüzdeki kentsel dokuya ulaşmıştır.

Kentteki mimarlık ortamının değişim sürecinin bir örneği, özellikle 1950 sonrası dönemi anlamak açısından İnönü Caddesi’nden rahatlıkla okunabilmektedir. Açılış tarihi itibarıyla apartman tipolojisinin nitelikli örneklerinin verildiği bölge, kent içinde yeni bir alt merkez olarak gelişmiş ve kent dokusu içerisinde önemli bir yer edinmiştir. Ayrıca cadde, bölgenin coğrafi niteliklerinden dolayı kent silüetinde önemli bir yer kaplamaktadır, bu nedenle bölgedeki yapıların bahçeli müstakil evlerden 3-4 katlı kira evlerine, kira evlerinin 7-8 katlı apartmanlara dönüşümü,

mimarlık anlayışının zaman içerisinde nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır. Günümüzde ise yaklaşık 1980’lerde şekillenen yüksek katlı konut dokusunun yenileriyle değiştirildiği ve düşeydeki yoğunluğun artarak tekrarlandığı görülmektedir.

3.3. Bölüm Sonucu

Bu bölümde, Türkiye Cumhuriyeti’nin yaşadığı toplumsal modernleşme süreci, kentleşme ve konut üretimi üzerinden okunmaya çalışılmıştır (Tablo EK.B). Bu süreç, ülke için kritik önem taşıyan gelişmelere göre dönemlere ayrılmış ve belirlenen zaman dilimleri doğrultusunda araştırma yapılarak Türkiye’deki konut üretim süreci, kira evleri, uluslararası üslubun etkileri, kooperatif üretimleri, kat mülkiyeti yasası, apartmanlaşma, toplu konut yapıları alt başlıkları ile açıklanmıştır. Devamında ise İzmir kentinin imar planı çalışmaları (Tablo EK.C), Büyük İzmir Yangını sonrası hız kazanan kalkındırma çalışmalarına, yabancı şehir plancıları ile görüşülerek geliştirilen modernist çözümlere, kentin yarışma yoluyla projelendirilme sürecine, hızlı kentleşme sorunlarına değinilerek tartışılmış, bu bağlamda üretilen konut yapılarının tasarlama sürecindeki mimari kaygıları açıklanmıştır (Tablo EK.D).

Bir sonraki bölümde, çalışmanın amacı doğrultusunda mekân okuma yöntemleri incelenerek mekânsal arayüzler üzerine bir derleme yapılmış ve apartman yapılarını bu bakış açısıyla incelemek için bir yöntem önerilmiştir.

4. KENTSEL ÇEVREDE MEKÂNSAL İLİŞKİLER VE MEKÂN OKUMA YÖNTEMLERİ

Kentsel mekân, yapılar, sokaklar ve meydanlar gibi kentsel elemanlar tarafından oluşturulan ve kentli ile ilgili tüm yaşamsal aktivitelerin gerçekleştiği, kişilerin birbiriyle ilişkilendiği çevrelerin bütünüdür. Krier (1979), en basit hali ile kentsel mekânı, binalar arasında kalan alanlar olarak tanımlarken, Ashihara (1981) da yine benzer bir düşünce ile kentsel mekânları, dikey düzlemde yerleşim birimlerinin yatay düzlemde ise yeryüzü ve gökyüzünün arasında kalan alanlar olarak belirtmekte ve “çatısız mimari” olarak adlandırmaktadır. Zevi (1990) ise, bu konu ile ilgili, kentsel mekânın, kapalı ve açık mekânlarda boşlukların sınırlandığı her yerde, yapılarda, caddelerde, parklarda sürdüğüne değinmektedir. Tüm bu tanımların tariflediği kentsel çevre, kentlinin kentte yaşamasıyla şekillenmekte ve insanın kentin önerdiği mekânsal ilişkilerden yararlanarak yaşamaya devam etmektedir.

Bu doğrultuda, kamusal-özel-yarı kamusal mekân ilişkilerini araştırmak, bu ilişkilerin kurulma biçimlerini analiz etmek üzere oluşturulan mekân okuma yöntemlerini incelemek, bu ilişkilerin kentsel çevrede karşılığı olan mekânsal arayüzleri tanımlamak ve mekân okuma yöntemlerinden faydalanarak konut yapılarının mekânsal arayüzlerini belirlemek adına bir yöntem geliştirmek bu bölümde ele alınan konular olmuştur.

4.1. Kamusal Mekân, Özel Mekân, Yarı-kamusal Mekân ve İlişkileri

Fiziksel çevre ile etkileşime geçmek ve sosyalleşmek, insanın kent yaşamındaki en temel ihtiyaçlarından birisidir. İnsan, kent yapılaşması içerisinde bütün bu çevre ile kurduğu ilişkiler ile var olmaktadır. Bir başka deyişle, kent ne kadar çok çevresel etkileşim olanağına sahipse insan da kentsel mekânda aynı derecede yaşama olanağı bulmaktadır. Kentin sahip olduğu mekânsal çeşitlilik ve süreklilik, kentliler tarafından algılanmasını, kullanılmasını ve yaşatılmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla, kentlerin kentliye sunduğu mekânsal zenginlik, kentin sahip olduğu kamusal mekânların çeşitliliği, özel mekânların niteliği ve bu mekânların birbiri ile etkileşim derecesi ile doğru orantıda sağlandığı görülmektedir.

Bu bağlamda, çalışma kapsamında, temelde kentsel çevreyi oluşturan üç ana mekân;

- “kamusal mekânlar”
- “özel mekânlar”,
- “yarı kamusal mekânlar”

olarak sınıflandırılmış (Şekil 4.1), bir sonraki bölümde kentsel bağlamda hem zıt anlamlar içeren ve hem de birbirine sıkı sıkıya bağlı olan kamusal mekânlar, özel mekânlar ve bu iki mekân arasındaki dengeyi sağlayan yarı kamusal mekânlar incelenmiştir.

Şekil 4. 1. Kamusal mekân - özel mekân ilişkileri

4.1.1. Kamusal Mekân - Özel Mekân

Yapılı çevrede kamusal ve özellik kavramı birbiri ile anlamlandırılmakta, bu kavramlar, kamusallığın karşısına özel olma durumu, özelliğin karşısına kamusal olma durumu koyulduğunda nitelik kazanmaktadır (Menderes, 2014). Yapılar ve kentsel yaşam arasındaki etkileşim ele alındığında, kamusal ve özel mekânlarının birbirleri ile kesişimleri ve birbirlerine koydukları sınırlar önem kazanmaktadır (Karakoç, 2004). Bu nedenle, kentsel çevrenin mekânsal özellikleri incelenirken bu iki kavram, öncelikle kamusal mekân devamında da özel mekân tanımlamaları yapılarak bir arada ele alınmıştır.

Temeli, Latince ‘populus (halk)’ kelimesine dayanan kamu (public) sözcüğü Oxford Sözlüğü’ne göre sırası ile; “toplumdaki insanlarla bağlantılı”, “insanların kullanımı için sağlanan veya temin edilen”, “özel bir kuruma bağlılığın dışında devlete bağlı olma”, “birinin evine, ailesine veya özel hayatına bağlı olmayan faaliyetleri ve

insanları içeren” ve “insanlar tarafından görülen, duyulan veya tanınan” olarak tanımlanmaktadır (Url-16). İngilizce anlamı, toplumdaki insanlarla bağlantılı, toplu kullanım için sağlanan alan olan kamusal mekân, “kamu” sözcüğünün alt anlamlarında belirtildiği gibi birbirini görebilen ve duyabilen birçok insanın var olduğu yer olarak tanımlanmaktadır (Url-16). Türk Dil Kurumu tarafından ise ‘kamu’nun tanımı, “Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü”, “Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme” ve “Hep, bütün” olarak yapılırken, kamusal alanın tanımı “Kamuya ait, kamu ile ilgili işlerin yapıldığı yer” olarak yapılmaktadır (Url-17). Sözlük anlamına bakıldığında zaman, kamusal mekânı, bir kişiye ait olmak yerine topluma ait olan ve toplumsal eylemlerin gerçekleştiği yer olarak özetlemek mümkündür.

Kamusallık, tarih boyunca kentsel bağlamda birçok açıdan ele alınarak önemli tartışma konularından biri olmuştur. Kamusal mekân, literatürde ilk kez, 1962 yılında Jürgen Habermas’ın "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü: Burjuva Toplumunun Bir Kategorisi Üzerine Araştırmalar" (Strukturwandel der Öffentlichkeit) adlı kitabında “modern toplum kuramlarında, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanına işaret etmek için kullanılan kavramdır” olarak tanımlanmıştır (Güney, 2007). Habermas gibi kamusallık üzerine tartışan diğer düşünürlerden Arrendt (2011) kamusal mekânı “herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir” ve “içinde özel olarak bize ait olandan ayrı, hepimiz için olan bir dünya” olarak yorumlarken (aktaran Menderes, 2014) Sennett (1990) “toplumsal ilişkiler kurma mekânı” olarak tariflemektedir (aktaran Menderes, 2014). Bu üç tanıma bakıldığında, kamusal mekânı toplumun ortak eylemlerine ev sahipliği yapan mekânlar olarak tanımlamak mümkünken başka bir deyişle ise, bir aradalık üzerine kurulu bu mekânların, ortak yaşamı ve ortak yaşam bilincini temsil ettiği söylenebilmektedir (Karakoç, 2004). Bu tanımlamalara göre, meydanlar, sokaklar, parklar, kaldırımlar gibi kentsel açık alanlar kamusal mekânlara örnek olarak gösterilebilmektedir.

Bu görüşlere ek olarak, Tanyeli ve Taptık (2010), kamusal mekân kavramını “‘Kamusal mekâna çıkabilmek, başkalarıyla paylaşılan bir ortamda bulunabilmek demek.’” diyerek ele almakta ve kamusallığın insan ilişkileri ve sosyal etkileşimlerin temeli olduğuna değinmektedir. Tekeli’nin (1999) yaklaşımı kamusal mekânların bir

görüşme mekânı olduğuna yöneliktir ve bu mekânların birçok alt kamusal mekânlara ayrılarak farklı şekilde hizmet verebileceğini de vurgulamaktadır (aktaran Uzgören ve Erdönmez, 2017). Benzer bir şekilde, Madanipour (2003) kamusal mekânı karşılaşmaların yaşanabileceği sosyalleşme alanları olarak tariflemektedir. Diğer tanımlamalardaki gibi kamusal mekânın tüm kentliler için ortak alanlar önerdiğinden bahseden bu açıklamalar, ayrıca bu mekânların farklı etkileşimlere olanak tanıdığına ve bu paylaşım durumuna göre farklı ölçeklerde şekillenebileceğine de değinmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, ticari işlevdeki kafeler, restoranlar, çarşılar, alışveriş dükkânları gibi alanların da kamusal mekâna kent içinde dâhil olduğu söylenebilmektedir. Tüm bu yaklaşımlara bakıldığında zaman, erişebilme ve toplumsal olma kavramlarının kamusal mekânların ortak noktası olduğu görülmektedir.

Kısacası, kamusal mekân, herkesin erişebildiği, böylelikle kentlinin kent içinde sosyalleşebildiği, gündelik hayatının gereksinimlerini karşılayabildiği kentsel mekânlar olarak tanımlanabilmektedir. Bir başka deyişle, kamusal mekânlar, insanın insanla en çok temas kurduğu ve bu bağlamda birçok faaliyeti gerçekleştirdiği, bir araya gelme, birleşme, bekleme, dağılma, ayrılma gibi eylemlerin yapıldığı kamusal kullanımlara açık hareketli ve erişilebilir alanlardır (Gökgür, 2008).

Buna ek olarak, kamusal mekânın kimliğini, kentteki özel mekânların niteliği belirlemeye yardımcı olmaktadır, çünkü birbirinden zıt kullanımları tarifleyen bu iki kavram birbirini tamamlamaktadır. Böylelikle, özel mekânın sahip olduğu mekânsal nitelik ve koyduğu sınırlar, kamusal mekânla kuracağı ilişkileri belirlemekte ve kentsel çevrede kamusal kavramını büyük ölçüde etkilemektedir (Menderes, 2014). Bu noktada özel mekân kavramı da önem kazanmaktadır.

Temeli, Latince ‘privus (tek, bireysel)’ kelimesine dayanan özel (private) sözcüğünün tanımı, Oxford Sözlüğü’ne göre sırası ile; “belirli bir kişi veya gruba ait; halka açık kullanım için değil”, “devletten ziyade bireysel bir şahıs veya bağımsız bir şirket tarafından sahip olunan veya yönetilen”, “resmi görevinizle bağlantılı olmayan”, “belirli bir kişiyi veya bir grup insanı amaçlayan veya içeren” ve “rahatsız edilme ihtimalinizin olmadığı yerler; sessiz” olarak yapılmaktadır (Url-16). Türk Dil Kurumu tarafından ise özel sözcüğü, “Yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan, özel” “Bir kişiyi ilgilendiren, hususi, zatî” ve “Devlete değil, kişiye ait olan, hususi, resmî

karşısı” anlamlarına gelirken özel mekânın tanımı yapılmamaktadır (Url-17). Yani, özel mekân, belirli bir kullanıcısı olan ve erişime açık olmayan, diğer mekânlarla kullanıcısı kontrolünde etkileşime geçebilen, kişisel kullanıma hitap eden, sınırları belirlenmiş mekânlar olarak tanımlanabilmektedir.

Farklı bir yaklaşımda bulunan Francis (1989) ise, özel mekânı ev ile ilişkilendirerek bu kavramın evin içinin dışarıdan ayırt etmek için kullanıldığını belirtmektedir (aktaran Menderes, 2014). Aynı şekilde, Chermayeff ve Alexander (1963) da evi kişi için en kritik noktalardan biri ve tüm dünyadan soyutlanarak girdiği küçük ortamı olarak nitelendirmektedir. Bir bakıma, özel mekânlar şahsa aitliği ile kamusal mekânlar ise herkese açık olması ile öne çıktığı için evler özel mekânlar olarak, ev dışında kalan kentsel mekânlar ise kamusal olarak ayrılabilir.

Özel mekân ve kamusal mekân kavramı, aynı zamanda yapısı gereği mahremiyet kavramı ile ilişkili olarak ele alınmaktadır (Menderes, 2014). Mahremiyet kavramının yaşadığı değişim ve toplum tarafından ele alınış biçimi, kamusal-özel mekân arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiyi oluşturan yapılanmayı tarih boyunca etkilemiştir ve farklı toplumsal anlayışlara ve kültüre göre mekânın biçimlenmesinde önemli bir etken olmuştur (Url-18). Bu nedenle, kamusal-özel bağlamında mekânları incelerken üzerinde durulması gereken en önemli kavram mahremiyettir. Mahremiyet kavramı, Madanipour (2003) tarafından, “sadece bir birey tarafından tanınan ve erişilebilen, izolasyon, gizlilik, sır” olarak tanımlanırken, Chermayeff ve Alexander (1963) ise mahremiyeti kentsel yaşamın bir parçası olarak ele alarak toplum için bir zorunluluk olduğunu vurgulamaktadır.

Mahremiyet, özel mekândan kamusal mekâna doğru varlığını yitiren bir kavramdır. Yani, konutun içinden dışarıya, sokağa doğru özellik etki alanını yitirmektedir. O nedenle mahremiyet derecesi, kamusal-özel mekân arasındaki ilişkiyi sağlayan en önemli kavramlardan birisidir. Özetlemek gerekirse, kamusal mekân, bir bütün olarak topluma ait ve herkesin kullanımına açık mekânlar olarak tanımlarken özel mekânlar ise kent içinde bireye ait, özel ihtiyaçların karşılandığı mahremiyet derecesi yüksek mekânlar olarak tanımlanmaktadır.

Bahsi geçen kamusal-özellik kavramları, kamusal-özel mekân ilişkileri ve bu ilişkiyi kuran toplumsal dinamikler, tarih boyunca farklı koşullarda şekillenmiştir. Bu nedenle geçmişten günümüze kentlerdeki kamusal-özel mekân anlayışına bakmak da bu ilişkinin tarih boyunca gelişimini ve önerdiği mekânsal biçimlenmeleri görmek açısından önem taşımaktadır. Tarih öncesi kentlerde, kamusal-özel ayrımının çok tanımlı olmadığı yoğun kentsel doku içerisinde tapınakların tanımladığı kamusal mekânlar, Antik Yunan döneminde toplanma yeri kimliğiyle “akropol” veya ticari işlevleri ile öne çıkan “agora” olarak adlandırılmıştır (Gökgür, 2017). Bu kentsel formlar zaman içerisinde meydanlara ve caddelere dönüşmüştür. Orta Çağ’da ise konutun bahçesi ile birlikte söz konusu kamusal mekâna katılım artarken yönetim merkezleri dışa kapalı hale getirilerek kamusal-özellik tanımı farklılaştırılmıştır. Rönesans ile birlikte görselliğin ön plana çıktığı bir dönem başlamış, kentlerdeki kamusal mekânlar belirli bir geometriye göre şekillendirilmiş, kentler birbirine bağlanan büyük meydanlar, geniş caddeler ve anıtsal yapılardan oluşturulmuştur. Bu anıtsal meydanlar, 17. Yüzyıl şehirciliğinde ön planda kalmaya devam etmiştir (Gökgür, 2017). Tarih boyunca kamusal mekânların anlamlarında ve biçimlenmelerinde olan bu değişim, 18. Yüzyıldan sonra da devam etmiştir. Özellikle Sanayi Devrimi’nin yaşattığı büyük toplumsal değişimler sonucunda kentsel yaşamla birlikte kamusal kavramı da etkilenmiş, kamusal ve özel mekânlar yeniden tanımlanmıştır. Aile kavramı, özel/mahrem bir anlamın dışına çıkarak toplumun merkezi konumuna gelmiştir ve bu kavram idealize edilerek değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda, kamusal mekânlar ise ailelerin dış mekânda kontrollü ilişkiler içine girdiği karşılaşma ortamlarına dönüşmüşlerdir. 20. Yüzyılın başına gelindiğinde ise, kamusal mekânlar daha çok dolaşım/ulaşım amacına hizmet etmeye başlamış ve modern şehircilik anlayışı kapsamında geleneksel biçimlerinden uzaklaşmışlardır (Gökgür, 2017).

Modernite ile değişen toplumsal yaşam, mahremiyet-kamusal, iç-dış, ev-sokak ilişkilerini de etkilemiştir ve söz konusu ilişkiler geleneksel yapıdaki karakterini büyük ölçüde yitirmiştir. Arendt’in (2011) tarihsel okumasına göre, özel mekân kavramı modern dönem ile birlikte kamusal mekânın karşısında yer almaya başlamıştır. Yani, sanayi devrimi sonrası değişen toplumsal düzen ile birlikte kamusal-özel kavramı birbirinden ayrılmıştır (Menderes, 2014). Toplumun merkezine aile, aile yaşamının merkezine de ev ve özel hayat konulmuştur. Ev aile için mahremiyeti temsil ederken

evin dışarısında kalan mekânlar ise kamusal nitelik kazanmıştır. Bir başka deyişle, evden sokağa, sokaktan kente doğru kamusal mekân-özel mekân ilişkisinin kurulduğu bir düzen oluşmuştur (Menderes, 2014).

Sonuç olarak görülmektedir ki erişilebilirliği temel olarak ele alan kamusal mekânlar, mahremiyetin öne çıktığı özel mekânın tanımlaması ve sınırlarını belirlemesiyle ortaya çıkmaktadır. Yani, kamusal-özel mekânların sınırları bu mekânların birbirlerine göre aldıkları pozisyonlara göre değişmekte ve kenti şekillendiren ise bu iki durum arasındaki mekânsal ilişkiler olmaktadır. Kentsel çevrenin yapılanmasında büyük rol oynayan ve özel hayatın temeli olan konutlar, konutların açıldığı ve kullanıcılarını kentle buluşturduğu sokaklar da bu ilişkiyi oluşturmak açısından önemli yapıtaşlarıdır. Tarih boyunca söz konusu yapıtaşları, farklı toplumsal yapılar ve tasarım anlayışları ile ele alınarak kentleri şekillendirmiş, kamusal-özel mekân ilişkileri çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Ancak varılan önemli nokta, bu iki zıt kullanım niteliğine sahip mekânların birbiri ile ilişkisi ve önereceği ikincil-yarı kamusal mekânların kent içerisinde kentsel hayatın canlılığını desteklemek açısından büyük bir rol taşıması ve bu bağlamda nasıl arayüzlere sahip olduğunun araştırılmasıdır.

4.1.2. Yarı-kamusal Mekân

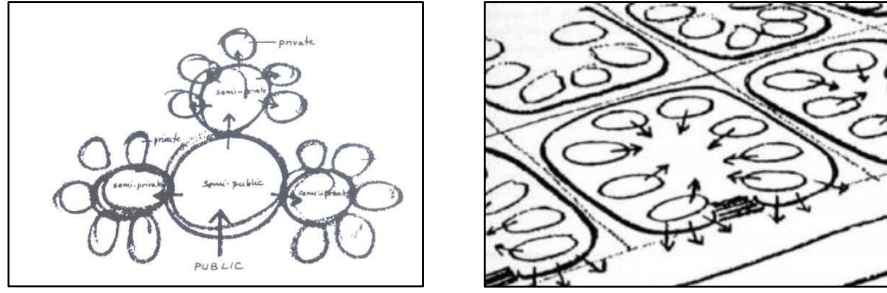
Yarı kamusal mekânlar, özel-kamusal mekânlar arasındaki ilişkiyi görsel/işitsel/fiziksel yollarla sağlayan geçiş mekânlarıdır ve mahremiyetten kamusalığa doğru mekânsal sürekliliğin doğru hiyerarşide başarılı bir şekilde gerçekleşmesine zemin sağlamaktadırlar. Tanımı net çizgilerle yapılan kamusal mekân ve özel mekân kavramları kent içinde bu kadar net sınırlar çizmediği ve belli noktalarda farklı ilişkilere izin verdiği için, yarı kamusal mekânlar bu noktalarda yani kent içinde bu bir aradalığın ve geçişin sağlandığı durumlarda ortaya çıkmaktadır.

Literatürde yarı kamusal mekânların kentsel çevrede var olma durumunun farklı biçimlerde ele alındığı görülmektedir. Cihan ve Erdönmez Dinçer (2018), yarı kamusal mekânı, mekânsal olarak belli bir kullanıcı grubuna hitap edecek şekilde tasarlanan ancak başkalarının girmesini de sınırlamayan alanlar olarak tanımlamakta ve toplu konut gruplarının ortak alanlarını yarı kamusal mekâna örnek göstermektedir.

Bu tanımlamada, yarı kamusal mekân belli bir sınırlama içerisinde, kullanıcısı ve işlevi tariflenmiştir. Ancak sunacağı mekânsal geçirgenlik ve bu bağlamda yaratacağı çeşitli etkileşim mekânları yeterli derecede tanımlanmamıştır.

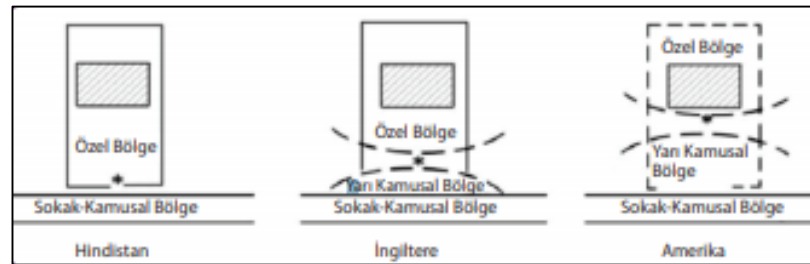
Kentsel ölçekte düşünüldüğü zaman ise semt alanının, özel hayattan kamusalığa geçişi sağlayan bir alt eleman olarak yani yarı kamusal mekân olarak tanımlanabildiği görülmektedir (Url-19). Öte yandan, semt alanı gibi sokakların da kent içinde farklı karşılaşmalara imkân sağlayan geçiş mekânları olarak yarı kamusal kimlikte olduğunu söyleyen çalışmalara rastlamak da mümkündür. Bu konuda Gürbüz Yoldaş (2007), sokağın fiziksel özelliklerine, sahip olduğu kullanıcı profiline göre kamusalığın derecelendiğini belirterek sokağın sakinleri tarafından gözlenebilir-kontrol edilebilir olarak algılandığını ve yarı kamusal mekâna dönüştüğünü vurgulamaktadır. Sokağın yarı kamusal kimliğine Özparlak ve Meşhur (2012) da “Eski dönemlerden itibaren belirleyici bir mekânsal olgu olan sokağın önemi üç etkene dayanmaktadır: Bunlar, özel ve kamusal mekânlar arasında bir geçiş mekânı olması, kendiliğinden (spontan) gelişen ilişkilere olanak vermesi ve toplum-mekân etkileşiminde sosyal bir araç olmasıdır. Dolayısıyla, sokak sadece yapıların/binaların şekillendirdiği bir yer değil, sosyal ve kültürel boyutları da olan bir mekândır.” diyerek katkıda bulunmaktadır. Kente üst ölçekte bakıldığı zaman kentlinin mekânsal algılamasına ve hissiyatına göre yapılan bu tanımlamalar ise yarı kamusal tanımına göre fazla şeffaf kalmakta ve kamusal kavramıyla yarışmaktadır.

Yarı kamusal mekânlar, belli bir kentsel mekânı ifade etmektense kentsel çevredeki mekân hiyerarşisinin dengesini kuran ara mekânsal oluşumlardır. Kamusal mekân ve özel mekânlar arasındaki mekânsal hiyerarşinin (Şekil 4.2) yarı kamusal mekanlar ile sağlandığını belirten Newman, bu hiyerarşinin kente esneklik ve geçirgenlik sağladığını söylemektedir (aktaran Lang, 1987). Hiyerarşi konusuna vurgu yapan bir diğer araştırmacılardan Gehl (2011) küçük alanlardan daha büyük alanlara doğru özelden kamusala kademeli geçişin toplumsal açıdan daha sağlıklı ilişkiler yaratacağını savunmaktadır. Bu noktada vurgulanan geçirgenlik, insanın kenti ve kentliyi daha iyi tanımasına yol açan dış mekân oluşumlarına işaret etmektedir ve belirtildiği gibi bu mekânlar kentsel çevreyi zenginleştirmektedir.

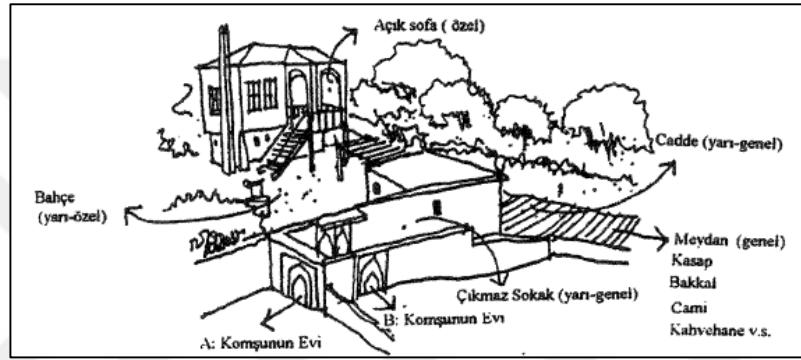
Şekil 4. 2. Newman'ın Kamusal-Özel Mekân İlişkileri Diyagramı (aktaran Lang, 1987)

Yarı kamusal mekânı tanımlamanın yanı sıra, bir önceki bölümde de belirtildiği gibi tarih boyunca, insanların kent içindeki kamusal mekânlar ile ilişkilenmelerindeki farklılıklar yarı kamusal mekânların geçmişten günümüze taşıdığı mekânsal niteliklerin değişimini anlamak açısından önemlidir. Toplumun erişimine açık alanlar, zaman içinde toplumun o yeri kullanma biçimine göre başka geçiş alanları ve sınırlar yaratmaktadır (Menderes, 2014) ve kentsel ölçekte kamusal-özel mekân ilişkilerinin durmaksızın farklı şekillerde tariflendiği, bu nedenle yarı kamusal mekânların da mekânsal karakterinin bu etkileşimin durumuna göre kimlik değiştirebildiği görülmektedir. Bir başka deyişle, kamusal ve özellik kavramlarında da olduğu gibi yarı kamusal mekânlar da kentsel dokuda farklılaşarak yer alabilmektedir. Örneğin, bazı yerleşimlerde kamusal-özel ayrımı keskin sınırlarla belli iken bazı yerleşimlerde ise bu sınır ortadan kalkmakta ve özel mekânlar kamusal mekânla bütünleşmektedir (Uzgören ve Erdönmez, 2017) (Şekil 4.3).

Şekil 4. 3. Bazı ülkelere göre özel mekân-kamusal mekân arasındaki denge ve oluşan yarı kamusal mekânlar (Rapoport, 1969, aktaran Uzgören ve Erdönmez, 2017)

Farklı yarı kamusal ilişkileri anlamak açısından, örnek olarak ele alınan geleneksel bir yerleşim şemasına bakıldığında zaman, farklı yarı kamusal kullanımların yaratıldığını görmek mümkündür (Şekil 4.4). Kamusal mekân olan köy meydanından başlayarak özel mekân olan eve ulaşım sürecinde, insanın geçtiği kentsel mekânlar meydan, cadde, çıkmaz sokak, bahçe, açık sofa, oda olarak sıralanmaktadır. Bu mekânsal hiyerarşide her bir eleman farklı bir kamusalılık derecesi içermektedir. Yani kullanıcı, farklı nitelikteki yarı kamusal mekânları kullanarak hanesine ulaşmaktadır. Böylelikle, kamusalıdan özele geçişte farklı nitelikteki ara mekânlardan geçerek her noktada mekânsal açıdan farklı etkileşimler kurabilmektedir.

Şekil 4. 4. Geleneksel Türk Yerleşme Örüntüsü (Ünlü, 1998)

Kısacası, yarı kamusal mekânlar, kent içerisinde belli alanları tariflemek yerine özel-kamusal dengesini kuracak mekânsal hiyerarşinin ve mahremiyet derecelerinin dikkate alındığı, kamusal hayattan özel mekâna geçişte kullanılan geçirgen mekânsal oluşumlar olarak tanımlanmaktadır. Tarih boyunca bu tanım, farklı dönemlerdeki kentsel yaşama ve toplumun bu mekânları kullanım biçimlerine göre değişmiş ancak yarı kamusal mekânlar her zaman kamusal-özel mekân ilişkisini gözetecek nitelikte kentsel mekânda var olmuşlardır.

Çalışma, binaların kamusal mekâna ve kent hayatına katılma noktasında nasıl mekânsal arayüzler barındırdığını belirlemeyi hedeflediği için, kamusalılık ve özellik kavramları, çalışmanın teorik kısmında önem kazanmaktadır. Bu nedenle, araştırmanın bu kısmında kent içinde kamusal ve özel mekânları ve bu mekânlar arasındaki dengeyi kuran yarı kamusal mekânlar tanımlanmış ve söz konusu kamusal-özel-yarı kamusal dengesinin mekânsal nitelikleri incelenmiştir. Kentsel çevredeki

farklı mekânsal ilişkilerin tanımlarının yapılması ve bu mekânların birbiri ile tarihsel süreçte kurdukları etkileşim derecesinin incelenmesi sonucunda, çalışmanın bir sonraki odak noktası, söz konusu ilişkileri analiz etme üzerine yapılan çalışmaları irdelemek ve bu doğrultuda çalışmanın temeli olan “mekânsal arayüzler”i tanımlayarak “mekânsal arayüzler”in sahip olacağı nitelikleri belirlemek olacaktır.

4.2. Mekân Okuma Yöntemleri

Kentsel mekân bileşenleri, tek başına var olmayıp birbiri ile ilişki kuran, sahip olduğu renk, doku ve biçime göre şekillenen ve tüm bu özelliklerle bir araya geldiğinde karakteristik bir çevre oluşturan elemanlardır (Kartal, 2015). Kentlerin tasarımlarının öncelikli konusu, söz konusu elemanların tek bir kompozisyon oluşturarak düzenlenmesidir (Moughtin, 2003). Ayrıca, birbirleriyle ilişki kurmanın yanı sıra bu bileşenler, kentin düzeni ve oluşumunu etkileyen kullanıcıyla da etkileşim içindedirler. Sonuçta, açık/kapalı-kamusal/özel mekân kullanımı, yapısal yoğunluk, sokak ve dolaşım ağı veya arazi yerleşimi gibi bu etkileşimin ürünü olan birçok özellik, kentin dokusu, yaşantısı ve gelişimi ile ilgili bilgi vermektedir. Bu nedenle, tüm bu oluşum ve değişimleri tarifleyen ilişkiler, geçmişten günümüze kentsel araştırmaların başlıca konularından biri olmuştur.

Kentsel çevreyi oluşturan mekânların analiz edildiği yaklaşımlar, kenti birçok farklı açıdan değerlendirmekte ve kentin temelini oluşturan mekânsal sistemlerin nasıl oluştuğunu veya oluşturulması gerektiği üzerine çalışmalar yapmaktadır. Tarih boyunca, kentlerde karşılaşılan mekânsal sorunların artması veya yaşamsal zenginliğin azalması gibi problemler, kentin yapısını inceleyen kuramların ve mekânsal organizasyonlar üzerine yapılan araştırmaların üzerinde önemli etkenler oluşturmuştur. Ayrıca, Sanayi Devrimi, Dünya Savaşları gibi toplumsal hayatta büyük izler bırakan gelişmeler, değişen toplumsal yapı ile devamında şekillenen kentsel hayat ve tasarım anlayışının yarattığı yapılı çevreyi büyük oranda etkilemiştir ve bu etkiler üzerinde çalışmak, dönemin önemli konularından biri olmuştur. Bu doğrultuda, kentin fiziksel bileşenlerinin kendi aralarındaki ilişkilerini inceleyerek mekânı kurgulamanın yanı sıra sosyal, ekonomik ve kavramsal olanla fiziksel olanın ilişkisini kurarak bir mekânı okumak, 1970 sonrası mimarlık alanında da yaygınlaşmaya başlamıştır (Çil, 2006).

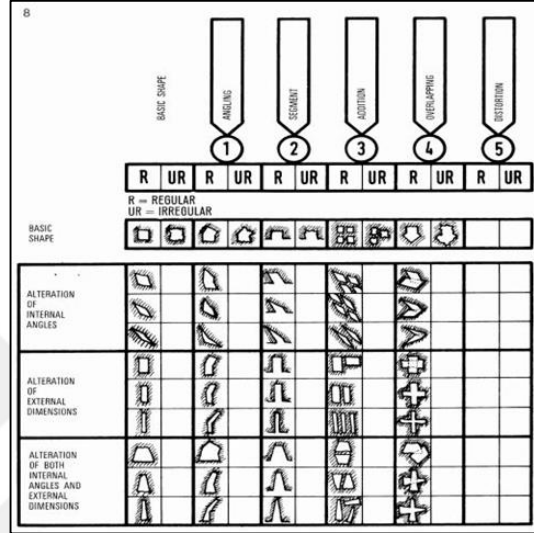
Moughtin (2003), İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişen kentler üzerindeki mekânsal çözümleme arayışlarının başlangıcını, Gibberd'in Kent Tasarımı (Town Design) kitabına dayandırmakta, Cullen'in Kent Manzarası (Townscapes) ve Lynch'in Kent İmgesi (The Image of the City) kitaplarının da dönem içindeki başlıca analiz yöntemleri barındırmaları açısından önemini belirtmektedir. Söz konusu kitaplara ek olarak, Rossi'nin Kentin Mimarisi (L'Architettura della Citta) kitabını da şehircilikte rasyonalizmin temel alındığı önemli bir örnek olarak göstermektedir. Tipoloji temelli bu çalışmalara destek olarak Leon-Rob Krier'in kamusal-özel mekân ilişkilerini incelediği yöntemini de örnek göstermektedir.

Çalışma kapsamında ise, benzer bir şekilde kentsel çözümleme arayışlarında olan; başta Rob Krier, Roger Trancik, Aldo Rossi, Michael Conzen, Bill Hillier ve Christopher Alexander olmak üzere mimar/şehir plancısı/sosyolog gibi alanlarda uzmanlaşmış ve bu kuramsal altyapıya katkıda bulunan araştırmacılar tarafından “mekân okuma yöntemleri” olarak adlandırılabilen farklı yaklaşımlar incelenmiştir.

Mekânın değişim ve dönüşüm süreçlerini analiz etmek amacıyla kentsel dokunun tarihsel bağlamda değerlendirilmesi üzerine yapılan çalışmalar, 20. yüzyılın başına dek uzanmaktadır ve bu çalışmaların amacı kentsel elemanların gelişimini ve onların bileşenlerini araştırmaktır (Kaya, 2003). Böylelikle, tip bileşeni ve tipoloji kavramı, kentsel morfolojiyi tarihsel süreç içinde çözümleyebilmek için kullanılmaya başlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışan Krier, çalışmalarını mevcut kentlerin analizleri sonucunda bazı tipolojiler belirleyerek bunların mekânsal analiz yöntemleri için birer araç olabileceği düşüncesi üzerine temellendirmiştir (Köseoğlu, 2011).

Krier, “Biçim, işlevi izler (Form follows function)” ilkesine karşılık mekânsal tiplerin birincil işlevlerden bağımsız olarak şekillendiğini savunmaktadır. Bu nedenle, kentler için bir tasarım ölçütleri bütünü oluşturmak istemiştir ve bu bağlamda kentsel mekân bileşenlerini biçimsel olarak çözümleyerek bir sınıflandırma yöntemi uygulamıştır. Krier'in Urban Space adlı kitabı, bu anlayışını ortaya koyacak tipolojik analizlere dayanmaktadır. Krier'e göre (1979) kentsel mekân, geometrinin üç temel biçimiyle formüle edilebilmektedir. Kare, daire ve üçgen olarak tanımlanan üç temel geometrik şekil, farklı değişimler geçirerek (dönme, ayrılma, birleşme, bozulma...) farklı şekillerle tanımlanacak kentsel mekân formları yaratabilmektedir (Krier, 1979).

Bu bağlamda geliştirdiği modülasyonu bir matris sisteminde; bileşen, bileşenlerin büyüklükleri ve oranları, bileşenlerin kaynaşması ya da tanımsızlaşması gibi başlıklarla mekânın biçimsel bir dille dönüşümünü ve oluşumunu anlatmıştır (Şekil 4.5). Ancak Krier, sunduğu yöntemde, insan-mekân ilişkileri üzerine fikir üretmemiş, tamamen kamusal mekânın biçimsel niteliğini araştırmıştır ve mekânsal ilişkilerin sosyal ve psikolojik boyutunu birer girdi olarak ele almamıştır.

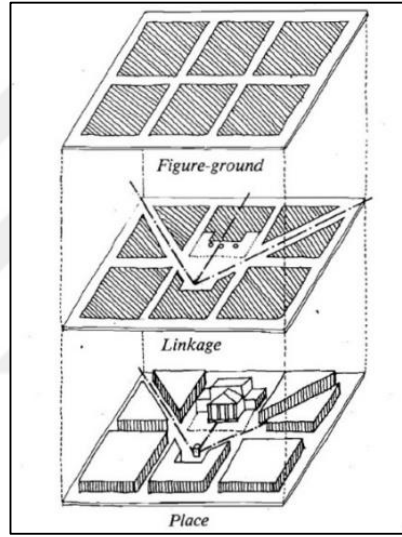

Şekil 4. 5. Krier'in mekân okuma yöntemi (Krier, 1979, aktaran Köseoğlu, 2011)

Tipolojilerin işlevsel ilişkiler dışında da değerlendirilmesi gerektiğini savunan kuramcılardan bir diğer isim, Aldo Rossi'dir. Kentin zamansal ve mekânsal etkileşimlere göre biçimlendiğini savunan Rossi, *The Architecture of The City* (1982) adlı kitabında, kentin gelişmesi ve büyümesini belirli kurallara ve biçimlere tabi tutmakta (Moneo, 1984), ayrıca kent dokusunun geçmişiyle olan ilişkisini de göz önünde bulundurarak kent-biçim ilişkisinin metodolojisi üzerine çalışmalarını sürdürmektedir. Rossi için kentsel mekânın deneyimi, bellekte yer edinen bina, meydan, anıt olarak ele alınabilecek birincil unsurların keşfedilmesi ve bunların tanımlanmasıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle, tüm bu mekânı deneyimleme ve tanımlama sürecinin tarih ve tipoloji araçlarıyla okunabileceğini savunmaktadır. Tipi, dönüşüme açık, tasarım sürecine rehberlik eden araştırma bileşeni olarak tanımlayan Rossi (1982), tipi modelin aksine tekrar edilmeyerek farklı kavrayışlara göre şekillenen bir nesne olarak görmektedir ve bunun kolektif hafızayla birleşerek somutlaşacağını savunmaktadır. Böylelikle tip, tarihin iskeleti üzerinde çalışmak için

kullanılabilecek analitik ve deneysel analizler için bir araç haline gelmektedir ve kentin oluşumunu anlamaya olanak sağlamaktadır (Rossi, 1982). Bu bileşen sayesinde kent, rastlantısal olarak gelişmektense, özüne uygun bir çeşitlilikle homojen olarak sürebilmektedir (Moneo, 1984).

Trancik (1986) ise, bir önceki yöntemden farklı olarak çeşitli ilişkiler üzerinden bütüncül bir tasarım yöntemi oluşturmayı denemiştir ve kurduğu teoriler üzerinden tasarıma yön verecek kurallar belirlemiştir. Kütle organizasyonu, sirkülasyon organizasyonu ve bellek organizasyonu üzerine kuramlar bütünü oluşturarak bu ilişkiler üzerinden kentsel mekânı incelemiştir (Şekil 4.6).

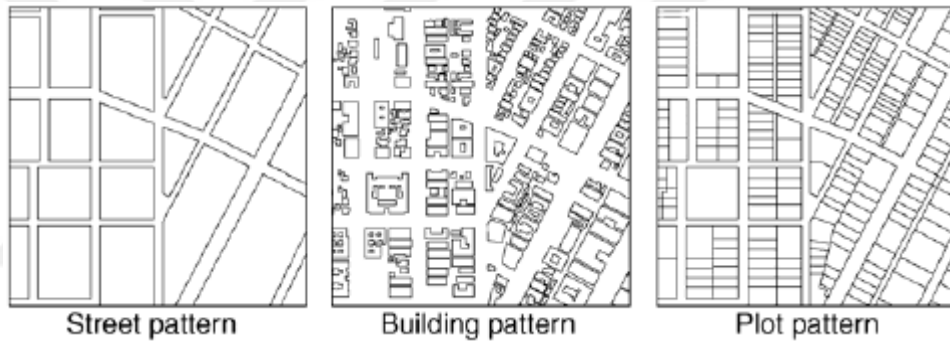

Şekil 4. 6. Zemin- bağlantı- yer kuramı (Trancik, 1986)

‘Şekil-Zemin Kuramı’ (Figure-Ground Theory), kütle-açık alan düzenlenmesinde ve kentsel dokunun fiziksel yapısının oluşmasında hacimsel organizasyonların dikkate alınmasını ifade ederken, ‘Bağlantı Kuramı’ (Linkage Theory), şekil-zemin kuramının aksine mekânların değil bu mekânları birbirine bağlayan ulaşım ağı organizasyonunu temel almaktadır. ‘Yer Kuramı’ (Place Theory) ise kültürel, tarihsel ve toplumsal değerlerin kentsel mekân organizasyonu üzerindeki etkilerini tartışmaktadır. Bu yaklaşımların her biri kendi içinde farklı değerlere sahiptir; ancak en sağlıklı, üçünü de kapsayan, kütleleri, boşlukları ve parçalar arasındaki bağları düzenleyen ve insanların ihtiyaçlarına göre şekillenen öğelere karşılık gelen çözümleri uygulamaktır (Trancik,1986). Özetle, Trancik’e (1986) göre

kentsel çevrenin mekânsal yapısı, birbiriyle ilişkilenecek bu teorilere cevap olarak tasarlanmalıdır.

Kentlerin fiziksel yapısının ve değişimlerinin toplumsal yapıya ve kentleşme sürecine etkilerini anlamak amacıyla kentler üzerinde morfolojik incelemeler de yapılmıştır ve bu bağlamda da birçok yöntem geliştirilmiştir. Kent morfolojisi alanındaki temsilcilerden biri olan Conzen, alan kullanım biçimlerini ve mülkiyet izlerini zaman girdisiyle birleştirerek yapılan bir kent okuması üzerine çalışmıştır (Çil, 2006). Temel olarak kent planlarının analizi ile ilgilenmiştir ve kentsel dokuyu belirleyen temel elemanları, şehir planı (the town plan), yapı dokusu (building fabric) ve bina kullanımı (building utilization) olarak üç kısımda (Şekil 4.7) tanımlamaktadır (Conzen, 2004).

Şekil 4. 7. Conzen yöntemi (sırasıyla sokak, bina, arsa izleri) (Ding ve Tong, 2011)

Conzen'in belirlediği bu üç bölüm, kentlerin gelişim ve değişim sürecini incelemek açısından kavramsallaştırmalar içermektedir (Küçük, 2014). Kent planları sokaklar, parseller ve binalar olarak ana üç unsurdan oluşmaktadır (Conzen, 1960, aktaran Küçük, 2014). Sokaklar, kendi çizgileriyle belirtilmiş sınırlı alanları ve belli bir ulaşım ağını temsil etmekte, parseller, sınırları fiziksel olarak belirlenmiş arazi birimleri olarak tanımlanmakta, binalar ise parsel içerisinde duvarlar ile belirlenmiş şehir planı elemanı olarak ele alınmaktadır. Bu üç elemanın farklı birleşimleri, sadece fiziksel bağlamda şekillenmediği gibi, toplumsal, sosyal ve ekonomik açılardan da ipuçları vermektedir. Conzen'e göre (1960), tüm bu elemanlar kent tarihinde bir tabakalaşmaya sahiptir ve zaman içerisindeki dönüşümler kent-toplum ilişkisini analiz etmek için altlık sağlamaktadır. Sokak-parsel bina ilişkisi doğrultusunda belirlenen

kamusal mekân sınırları, özel mekân sınırları, bu alanların ilişkileri doğrultusunda ortaya çıkan alanlar, kentin mekânsal zenginliğini göstermekle birlikte o kentin yapısal, tarihsel süreci ile ilgili de ipuçları vermektedir.

Bahsi geçen kentin fiziksel özelliklerini analiz etmede kullanılan yöntemlerin dışında, toplum-insan-mekân ilişkilerini açıklayan kuramsal çalışmalar da farklı bakış açıları sunmaktadır. Bu doğrultuda, mekânın tasarımıyla ilgili farklı stratejilerin geliştirilmesi, mekânı biçimsel olarak ele alan çalışmaların yanı sıra sosyoloji tabanlı çalışmalarla da temellendirilmiştir. Bu bağlamda, Bill Hillier ve Jullienne Hanson önderliğindeki araştırmacılar tarafından ortaya konan mekân dizimi (space syntax), mekânsal okuma yapmak için geliştirilen yöntemlerden bir tanesi olmuştur.

Mekân dizimi teorisi, kentlerin, toplumun sosyal yapısı ile şekillendiğini savunmaktadır ve biçimden bağımsız olarak mekânsal dokuyu oluşturan bir sosyal mantık üzerine yoğunlaşmaktadır (Çil, 2006). Kısacası, Hillier ve Hanson’a (1984) göre, sosyal- toplumsal yapı, mimari biçimler ve kentsel doku ile ilişkilidir. Yöntem, mekânsal kurguyu analiz ederken, morfolojik veya tipolojik analizlerdeki gibi mekân ve şekil ilişkisi konusunda değil mekân ve sosyal yaşam ilişkisi üzerine farklı yaklaşımlar sağlamaktadır. Mekân dizimi yöntemi, yerin sosyolojik ve kültürel gelişmelerini temel alarak elde edilen verilerin haritalanması ve bu haritalamaya göre saptamalar yapmak amacıyla geliştirilmiş bir metot (Özkan Özbek, 2007) olarak, toplumsal davranışların belirlediği mekânsal organizasyonu analiz edebilmek için geliştirilen iki boyutlu grafikler ile her ölçekte veri verebilmesi açısından diğer kuramsal yaklaşımlardan ayrılmaktadır. Bu yöntemle mekânlar kendi içinde derecelere ayrılıp sahip oldukları kullanıcı özelliklerine göre farklı ilişkilerle tanımlanabilmektedir.

Mekân dizimi yöntemine paralel olarak fiziksel özellikler ile birlikte sosyal girdileri de göz önüne alan tasarım örüntülerinin incelenmesinin temelleri ise Christopher Alexander ve arkadaşlarının “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” adlı kitabı ile atılmıştır. “Şehir bir ağaç değildir.” ifadesiyle kent içi mekânsal oluşumların hiyerarşik düzenlemesi üzerine bir tartışma konusu yaratan Alexander (1970), bu mekânsal ilişkilerin karmaşıklığı üzerine kurduğu kavramsal altyapıyı yayınladığı çalışmaları ile temellendirerek (Moughtin, 2003) mimari ve

kentleşme alanında, bilimsel analiz ile kişisel deneyimin birleşimi olarak tanımlanabilecek ve kullanıcıların beklentilerini göz ardı etmeyen alternatif bir kuramsal yaklaşım önermiştir (Kartal, 2015). Önerdiği bu yaklaşım, mekânsal kurgu yaratma süreci için organik bir yapı oluşturacak bir yöntem kurmayı hedeflemiştir (Moughtin, 2003).

Döneminin tasarım anlayışını eleştirerek farklı bir bakış açısı üretmek ve kent-bina-insan ilişkisi üzerinden zamansız mekânlar yaratmak üzerine çalışan Alexander, bu hedef doğrultusunda kentsel çevrenin sahip olduğu biçimler ve biçimlerin oluşturduğu örüntüleri kentsel kurguda kullanılması gereken bir rehber olarak tanımlanmaktadır. Rehberin temelini oluşturan örüntü dili, kentin ve mimarının bileşenlerine ayrılarak analiz edilmesine ve mekânsal tasarım alternatifleri oluşturmaya olanak sağlamaktadır.

Alexander (1970), bahsi geçen “Şehir bir ağaç değildir.” ilkesi ile kenti dallanarak büyüyen bir ağaçtan ziyade dalların birbirine karıştığı bir sepete benzetmektedir. Alexander’a göre doğadaki düzeni sağlamak için doğanın dinamiğine uygun yapılar, kendi kendini besleyen canlı sistemler kurgulanmalıdır (Kartal, 2015). Bu nedenle teorisini, birbirini besleyen, kapsayan ve kesişen mekânsal özellikler üzerine kurulmuş toplam 253 biçimden oluşan bir örüntü dili oluşturmaktadır. Biçimler, kent ölçeğinden, sırasıyla mahalleye, bina kümelerine, binalara, odalara ve yapım tekniklerine kadar detaylanabilmektedir. Bu kadar farklı ölçekte tanımlanabilen biçimler kentsel çevrede sayısız ve birbirini tamamlayan birleşimler oluşturmaktadırlar. Bu nedenle, Alexander ve arkadaşlarının yöntemi diğer bakış açılarından kuramsal düzeyde kalmayarak farklı ölçekler özelinde mekân okuma ve üretme üzerine bir rehber sunduğu için farklılaşmaktadır. Bu rehber, belli problemleri tanımlama ve problemlere alternatif çözümler bulma şeklinde ilerleyerek tasarımcı için anlamlı mekânlar üretmesini sağlayan, mekâna yaşam katan ve mekânın özgün bir kimliğe sahip olmasını sağlayan bir biçimler bütünü, insan-mekân ilişkisini tanımlayan, bu ilişkiye ortam sağlayan birtakım araçlar dizisi haline gelmiştir.

Bu çalışmada incelenen mekân okuma yöntemlerinden tipoloji ve morfoloji temelli yaklaşımların, mekânın plan şemaları üzerinden incelenmesini öneren, kentsel bileşenlerin organizasyonu ve yatayda birbiriyle nasıl ilişkilendiğiyle ilgilenen

biçimsel referanslara odaklanmakta olduğu görülmektedir. Mekân dizim yöntemi ise, yatay plan düzlemindeki analizlere ek olarak mekânsal ilişkilerin sosyal boyutunu da ele aldığı ve dış mekândan iç mekâna dek farklı ölçeklerdeki mekânlara uygulanabildiği için, mekânın üçüncü boyutunun da incelenmesini öneren araştırmalara katkı sağlamaktadır. Örüntü temelli çalışmalar ise yapısal çevre tasarımı için bir kurallar bütünü önererek her ölçekte sunduğu alternatif tasarım çözümleri ile iki boyutlu plan düzleminin incelenmesinin yanında, mekânın üçüncü boyutunu da analiz sürecine dâhil eden kesit düzleminde çalışmakta, böylece mekânsal ilişkilerdeki değişimin mekânın sosyal boyutunda neden olduğu farklılaşmaların da okunmasına olanak sağlamaktadır. (Tablo 4.1)

Tablo 4. 1. Mekan okuma yöntemlerinin karşılaştırılması

		Tipolojik çalışmalar		Morfolojik çalışmalar		Mekan dizimi çalışmaları	Örüntü temelli çalışmalar
		<i>Krier</i>	<i>Rossi</i>	<i>Trancik</i>	<i>Conzen</i>	<i>Hillier</i>	<i>Alexander</i>
Çalıştığı düzlem	<i>Plan</i>	+	+	+	+	+	+
	<i>Kesit</i>	-	-	-	-	-	+
İncelediği ölçek	<i>İnsan</i>	-	-	-	-	+	+
	<i>Yapı</i>	-	-	+	+	+	+
	<i>Kent</i>	+	+	+	+	+	+
Ele aldığı ilişkiler	<i>Biçimsel</i>	+	+	+	+	+	+
	<i>Tarihsel</i>	-	+	-	+	-	-
	<i>Sosyal</i>	-	-	-	-	+	+
	<i>Psikolojik</i>	-	-	-	-	+	+
	<i>Kültürel</i>	-	-	-	-	-	+

Sonuç olarak, kentin hem yatay düzleminde hem de düşey düzleminde şekillenen yapısal organizasyonları ve mekânsal/sosyal ilişkileri daha detaylı inceleyebilmek, böylelikle çalışmanın amacına daha sağlıklı veriler ile ulaşabilmek için örüntü temelli yöntemlerin, çalışmada temel alınacak en uygun mekân okuma yöntemi olabileceği görülmüştür. Bu nedenle, Alexander ve arkadaşlarının kurduğu kurallar bütünü, çalışmanın yöntemini oluşturacak sistematik için temel kaynak olarak ele alınmıştır.

Dolayısıyla, seçilen sistematüğın de önerdiğı gibi, çalışma kapsamında bu ilişkiler sisteminin, mekânsal hiyerarşı göz önüne alınarak kentsel ve yapısal ölçekte, kamusal mekân olan sokaktan özel mekân olan eve doğru kademeli bir şekilde incelenmesi planlanmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın ana konusu olan arayüz mekânın tanımı yapılmış ve çalışmanın yönteminde kullanılacak ilişkiler sistemi bu başlık altında tanıtılmıştır.

4.3. Kentsel Çevrede Arayüzler

Kentsel çevre, kamusal ve özel mekânlar arasındaki kesişimleri, birleşimleri veya sınırları tanımlayan elemanlardan oluşmaktadır. Mekânsal zenginliğe ve sosyal etkileşime ortam hazırlayan bu elemanlar, sürekli bir devinim içerisinde kenti şekillendirmektedir. Bu devinim durduğu takdirde, birbirini tekrar eden ve sadece benzer ilişkilere olanak sağlayan çevreler oluşmaya başlamaktadır. Dolayısıyla, mimarlığın en önemli oluşum ortamı, kent içindeki iç ve dış mekânların oluşturduğu ara kesitte ortaya çıkmakta ve bu bölge, devinimi devam ettirmek için kentsel yaşam açısından önem kazanmaktadır (Serdar Köknar, 2001).

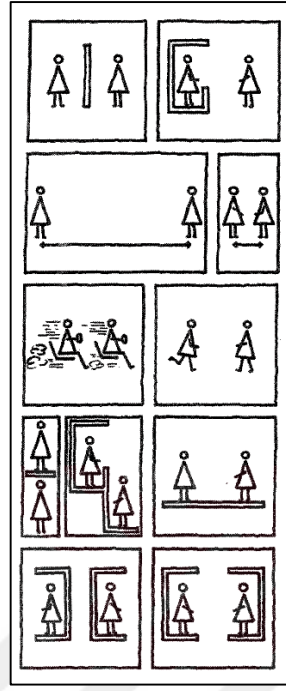
Madanipour (2003), şehir kurmayı bir sınır belirleme alıştırması olarak tanımlamakta, şehirlerin farklı işlev ve mekânlar yardımıyla kamusal-özel mekân ayrımlarında farklı sınırlar, ilişkiler tanımlayarak ve sınır değiştirerek bu şekilde yaşadığını belirtmektedir. Bu nedenle, kamusal mekân-özel mekân ile bu mekânlar arasındaki etkileşim düzeyinin araştırılması ve bu anlamda nasıl mekânsal çeşitlilikler önerilebileceği konusu her zaman araştırmacıların karşısına çıkmıştır. Bu tez konusu kapsamında da benzer bir şekilde kentsel çevrede arayüz oluşumlarını tanımlamak, öncelikli araştırma sorusu olarak belirlenmiştir.

Kentlinin gündelik hayatta kentle ve toplumla iletişime geçmesini sağlayan mimari temsiller, “arayüz” olarak tanımlanmaktadır (Karabacak, 2015). Bala ve Çağlar’a göre (2004) arayüzler, yapılı çevrenin içten dışa doğru özel-kamusal, doğa-kent, doluluk-boşluk ilişkileri gibi bağlamlarda görsel ve işlevsel bağlantı kuran mekânlar olarak tanımlanırken, Özbay’a (1997) göre kamusal dış mekânlar ve özel iç mekânlar arasında bağlantı kurarak kentsel dokunun okunmasını sağlayan geçiş bölgeleri olarak tariflenmektedir. Yıldız (1996) ise arayüzün, hem özel hayatla

kamusal yaşamı ayıran bir sınır, hem de birleştiren bir ortam olduğunu belirtmektedir. Yapılan tanımlamalar doğrultusunda görülmektedir ki, arayüzler için öncelikli nitelik, kentsel çevre elemanlarında mekânsal etkileşime olanak sağlayacak özellikleri bulundurması ve geçirgen yapıya sahip olmasıdır. Böylelikle kamusal-özel bağlantısını kurarak mekânları bütünleştirmeye yardım edebilir, yani, mekânlar arasındaki yaşamsal akışı sağlayabilmektedir (Karakoç, 2004).

Söz konusu kentsel arayüzlerin doğması, yapıları çevrede fiziksel ve sosyal yapılanmaların bir araya gelerek bir ilişkiler bütünü oluşturmasıyla sağlanmakta, bunun sonucunda yerleşimlerdeki tüm mekânsal elemanları, birbirinin arayüzü olarak tariflemek mümkün olmaktadır (Özkan Özbek, 2007). Bu ilişkiler, binanın sokak ile kurduğu ilişki, sokağın mahalle ile kurduğu ilişki, mahallenin kent ile kurduğu ilişki gibi farklı ölçeklerde okunabilmektedir. Çalışma kapsamında belirlenen arayüz ölçeği ise, kişinin kent içinde hem kendi özel bölgesini yaratacak hem de topluma katılacak şekilde kurduğu etkileşim sistemi (Serdar Köknar, 2011) göz önüne alınarak bina ve kent arasında oluşacak mekânsal ilişkiler açısından ele alınmaktadır. Bu ilişkiler sistemi, Chermayeff ve Alexander'ın (1963) da belirttiği gibi kişinin özel hayatından yani kentsel anatominin bir parçası, ortak yaşamın da tamamlayıcısı olan konutlardan başlamaktadır. Böylelikle, konut ve kent arasındaki ilişkilerin mekânsal tanımı olan arayüzler de kentin sosyal dokusunu oluşturarak söz konusu mekânsal dengeyi kurabilmektedir. Arayüzlerin sahip olduğu mekânsal nitelik sayesinde kentli, kenti yaşatacak ve canlandıracak etkileşimlerde bulunmakta ve sosyalleşmektedir. Bir başka deyişle, kentin sahip olduğu mekânsal örüntü ve binanın sahip olduğu arayüz, insanın kentle olan etkileşimini desteklemekte ve kentsel hayatta süreklilik sağlamaktadır.

İnsanın kentteyken bina ile evdeyken kent ile kurduğu diyalogun temelini oluşturan arayüzler, binanın kentle olan temasında öncelikli yüzey olduğu için bu diyalogu şekillendirmede ön plana çıkmaktadır (Karakoç, 2004). Gehl (2011), insanın bulunduğu kentsel çevrede mekânsal ilişki kurabilme biçimlerini görsel ve işitsel olarak sınıflandırmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4. 8. Görsel ve işitsel ilişkinin sürekliliğini sağlayan fiziksel düzenleme örnekleri (Gehl, 2011)

Görülmektedir ki, arayüz mekânların şemada belirtildiği gibi duvarla tanımlı olma durumu, çoklu düzleme sahip olma durumu ve yüz yüze olma durumu gibi birçok şekilde kurgulanması mekânsal iletişimde sürekliliğin sağlanması ve kentlinin mekânsal ilişkilerini zenginleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle, bina-insan-kent arasındaki hem yüzeysel hem de hacimsel ilişkiyi sağlayan arayüzler, kentsel yaşamda önemli bir rol edinmektedir.

Gehl'in kurduğu ilişki sisteminin benzerleri, literatürde farklı tanımlamalar ile tariflenerek çeşitli şekilde nitelendirilmiş ve arayüzler belli sınıflandırma sistemleri içerisinde incelenmiştir. Bu sınıflandırmalar, arayüz mekânların varoluşuna odaklanarak, biçimlenişine göre, kent içindeki oluşumlarına göre veya mekânsal niteliklerine göre analiz edilmiştir. Örnek olarak, Özaydın Kılıçreis (1993), kentsel yapı içerisinde arayüzlerin, kent içerisindeki doluluk-boşluk ilişkisi üzerine kurulabileceğini, doğa-kent arayüzünde alternatifler önerebileceğini belirtirken, aynı zamanda, yaratılan hacimlerin biçimlenişine göre çeşitli eylem alanları yaratarak her kullanıcı tarafından farklı algılanma durumunda olduğuna da değinmektedir. Serdar Köknar (2001) ise, kent içerisinde etki alanları yaratan mekânsal arayüzleri,

“kentsel niş”ler olarak tanımlamakta, bu nişlerin sunacağı boşlukların arayüzler önererek kente katılacağını savunmaktadır. Germen’in, Alexander’ın tüm örüntü sistemini bir kentsel niş olarak tanımlamasına değinen Serdar Köknar (2001), bu ‘niş’lerin kent içerisindeki mekânsal karşılıklarını, meydanlar, sokaklar, kaldırımlar, pasajlar, geçitler olarak belirlemektedir ve incelemesine bu ölçekler doğrultusunda arayüz tanımlamalarını yaparak devam etmektedir.

Binanın kente katılımını ve arayüz oluşumunu destekleyici elemanlar, Karakoç (2004) tarafından, yapı ölçeği, yapının cephesi, yapının kesiti, yapının işlevi ve donatı elemanları olarak belirlenmiştir. Karakoç’un (2004) çalışmasında, ölçek kavramı, insanın kent içindeki mekânsal algısını bozmayacak şekilde yapıların insan ölçeğine uyumlu şekilde tasarlanması gerekliliğine vurgu yapmakta, cephe, kent-bina arakesitinde insanın özellikle görsel anlamda en çok diyalog kurduğu eleman olarak öne çıkmaktadır. Mekânın üç boyutlu algılanmasında kentsel doluluk ve boşlukları tanımlayan kesit, iç-dış arasında yaratacağı mekânsal oluşumlarla kente katılımı destekleyen bir diğer unsur olarak dikkat çekerken, işlev ise insanın kent hayatına katılımını destekleyen ve mekânları yaşatan bir diğer önemli elemandır. Son olarak, kentsel donatılar tüm bu ilişkileri destekleyecek mekânları yaratmaya ve kullanıcı konforunu sağlamaya yardım eden elemanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

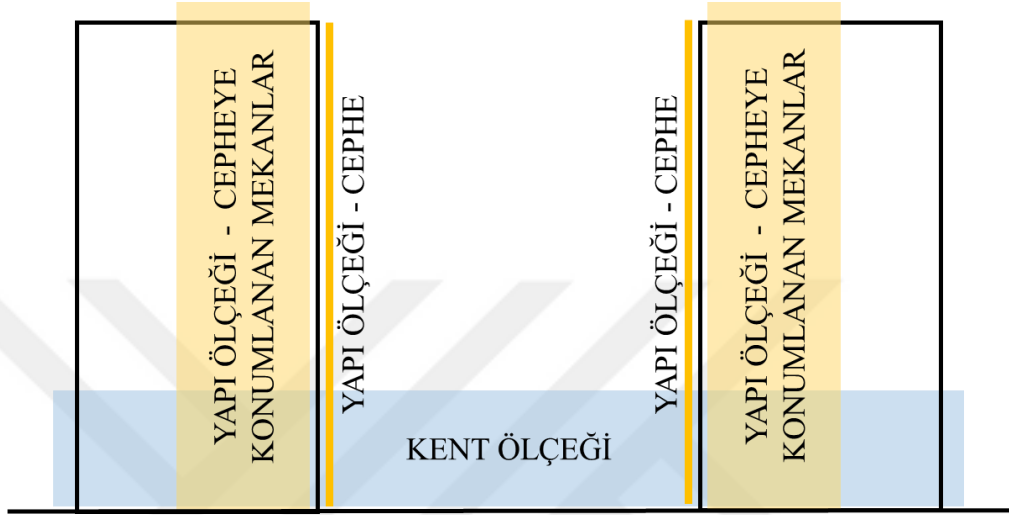
Çalışma kapsamında ise, yine benzer bir anlayışla ölçek, cephe, kesit, işlev ve donatı elemanları özelinde arayüzler yaratacak yapı elemanları seçilmiş ve bu elemanlar farklı bir sınıflandırma sistemiyle incelenmiştir.

Bu doğrultuda, arayüz kavramı;

- yapının kamusal hayat ile buluşan, kentliye özel alanına girmeden önce bir tampon bölge yaratan mekânsal biçimlenmeleri incelemek için “kent ölçeği”nde,
 - yapının kullanıcısı kendi özel alanına girdikten sonra dış mekân ile etkileşime geçme biçimlerini, plan kurgusu ve yapısal tasarımın bu iletişime etkisini incelemek için “yapı ölçeği”nde
- olarak iki farklı ölçekte incelenmiştir. Buna ek olarak yapı ölçeği,
- binanın kent ile temas eden ilk yüzeyi olarak “cephe”

- konut saikininin yaşamının içeride nasıl şekillendiğini anlatan yapı kesiti olarak “epheye konumlanan mekânlar” özelinde sınıflandırılmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4. 2. Farklı leklere göre arayüzler tarafından tanımlanan bölgeler

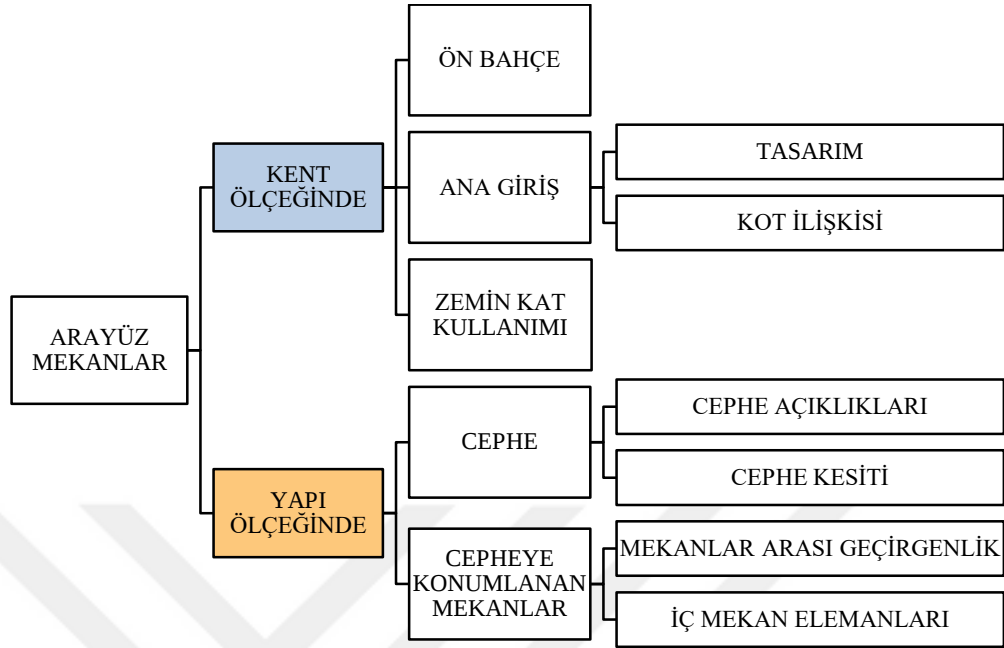
Kent leğinde, arayüzleri tanımlamak için,

- yapının ana girişini tanımlayan donatı elemanları,
 - girişin sokakla olan kot ilişkisi,
 - yapıya ait n bahçenin olup olmayışı,
 - yapının zemin katında sahip olduğu işleve göre kente katılım durumu
- inceleme başlıkları olarak seçilmiştir.

Yapı leğinde arayüzlerin özellikleri ise,

- cephe açıklıkları saydamlık oranına
 - cephe elemanlarının boyut ve türlerine
 - iç mekânda mekânsal geçirgenlik derecesine
 - bu geçirgenliği sağlayan elemanların varlığına
- göre incelenmiştir (Tablo 4.3).

Tablo 4. 3. Arayüz mekânların ortaya çıktığı ölçekler

Bu sınıflandırma, bir üst ölçekteki inceleme olup bir sonraki bölümde detaylandırılarak ele alınacaktır. İncelemenin sonucunda, bu alt başlıklar niteliklerine göre detaylanarak çalışmanın yöntemini oluşturacak sistematige evrilecektir. Çalışmanın kapsamı doğrultusunda seçilen alan da belirlenen bu ölçütlere göre gelecek bölümde (5. bölümde) analiz edilecektir.

4.3.1. Kent Ölçeğinde Arayüzler

Kentsel çevre; fiziksel boyutta meydan ve sokakların biçimsel örüntüsünü ifade ederken sosyal boyutta bu çevreyi oluşturan insanların ilişkilerini tariflemektedir (Madanipour, 1996). Yaşayan bir kentsel çevre hem fiziksel hem de sosyal boyutların birbirini desteklemesi sonucu ortaya çıkar. Bu nedenle, sosyal anlamda birbiriyle ilişkilenebilecek kentsel mekânlar elde etmek için, fiziksel anlamda kent içindeki organizasyonu incelemek, tasarım açısından önemli konulardan birisidir.

Kentteki fiziksel çevre, onu oluşturan sokak, parsel ve binaların tarifleyeceği mekânsal ilişkilerle şekillenmekte ve tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda kent ölçeğinde incelenecek sokak-bina ilişkisinin kamusal-özel mekân arayüzünde sunacağı mekânsal alternatiflerle oluştuğu görülmektedir.

Moughtin (2003), sokağı “iki bitişik bina arasındaki kapalı, üç boyutlu alan” olarak adlandırmakta, Conzen (2004) ise caddeyi “sokak çizgileriyle sınırlanan ve kullanıcıya ayrılmış bir alan” olarak tanımlamaktadır. Sokağın biçimsel özelliklerinin de anlam taşıdığını belirterek bu tanımları eksik bulan Barlas (2014) ise, sokağın sahip olduğu alt anlamları vurgulayarak sokağı “yüz yüze ilişkilerin kurulduğu mekânlar” olarak nitelendirmektedir. Bu hacimlerde, söz konusu ilişkileri yürüyerek, koklayarak, duyarak kuran kişi, bu iletişim sayesinde kenti sahiplenmektedir ve sokak bu anlamda kentin yaşanabilirliği açısından rol oynamaktadır.

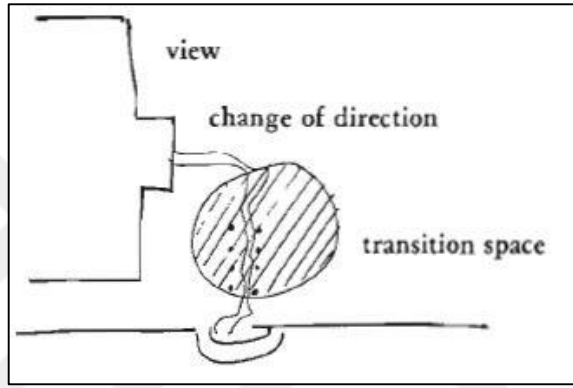
Tanımlardan da anlaşılacağı üzere yapılar, arasında kalan hacimde yaratılacak ilişkiler bütününe ev sahibi olan sokaklar, kentsel yaşamda önemli bir etkileşim elemanıdır ve arayüz niteliğinde pek çok mekânsal oluşuma sahip olabilecek niteliktedir. Örneğin, yayaların sokakta birtakım karşılaşmalar yaşadığı “kaldırımlar”, arayüz niteliğini taşıyarak karşımıza çıkan ilk mekânlardır. Jacobs (2009) bu konuda, kaldırımlarda birbirini tanımayan insanların rahatsız olmadan bir araya geldiklerini ve kentsel yaşama katkıda bulunduklarını belirtmektedir.

Tüm bu elemanların devamında ise, kaldırım ve bina arasında sahip olunan tampon bölgeler ön plana çıkmaktadır. Sokakta ve kaldırımda böyle bir etkileşim ortamına giren kentli, konuta geçişte kurduğu ilişkiden kopmaması için söz konusu geçiş mekânı ile özel mekânına ulaşmalıdır. Bu nedenle, yapının giriş mekânıyla ön bahçesinin niteliği ve zemin kat işlevi, bu ölçekte incelenecek alt başlıklar olarak seçilmiştir.

Yapıya giriş ve ön bahçe

Sokak, yapısı gereği kişinin bulunduğu yere aşına olmasını ve onu sahiplenmesini sağlayacak, kişinin özel bölgesi ve kamusal yaşamı arasında dengeyi kuracak mekânlara sahiptir (Barlas, 2014). Kaldırım sınırının bittiği yerde başlayan yapı adası, yarı kamusal kimliğiyle binayı kaldırıma bağlayan bir tampon bölge olarak sokak üzerindeki geçiş bölgelerinden bir tanesini oluşturmaktadır. Bu tampon bölgenin kullanım durumu, o sokağın kamusal-özel ilişkisini ortaya koyan etkenlerden bir tanesidir.

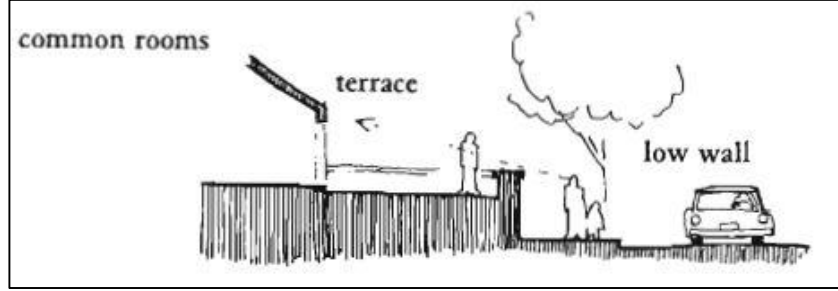
Trancik'e (1986) göre sadece cadde üzerindeki dolu-boş ilişkilerinin yanı sıra boşluğun blok içi kullanımına odaklanarak kullanıcı için bir dolaşma veya dinlenme alanı sağlayacak geçiş bölgeleri tanımlanmalıdır. Bu alanlar bir anlamda, parsel içinde kalan boş alanlarda ön bahçe yaratılarak yarı özel mekân kimliği ile kişiye bir geçiş alanı da sağlayacak şekilde değerlendirilmelidir (Songülen, 2012). Sokak ile yapının giriş kapısı arasında bir geçiş alanı yaratılmasını önerenlerden biri olan Alexander ve arkadaşları (1977) ise, özel yaşam ve kamusal yaşam arasındaki dengenin sokak tarafından dokunulan bir yarı özel kullanımlı bir arayüz ile kurulabileceğini gösteren örüntüler önermektedir (Şekil 4.9).

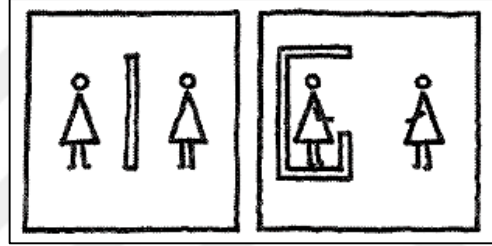
Şekil 4. 9. 112 – entrance transition / 112- yapıya geçiş (Alexander ve ark., 1977)

Geçiş bölgelerinin mekânsal niteliklerinin, bir yandan kullanıcının aidiyet ve güven hislerini zedelemekten, diğer taraftan da sosyalleşmesine engel oluşturmaktan tasarlama, aynı zamanda kamusal mekânlarda daha serbest olan ilişki biçimlerinin özel mekâna geçiş sürecinde daha denetlenebilir hale gelmesi, kişinin kentte var olma durumuna katkıda bulunmaktadır. Alexander ve arkadaşları (1977), bu duruma olanak tanıyan güçlü bir bina-sokak ilişkisini, “Bir evin bir caddeyle ilişkisi genellikle kafa karıştırır: ev sokağa ya tamamen açılır ve mahremiyet olmaz ya da arkasını döner ve kamusal hayatla birleşme kaybolur. İyi tasarlanmış bir ev, her iki türlü deneyimi de desteklemelidir.” diyerek açıklamıştır (Şekil 4.10). Gehl (2011) ise, kent yaşamını canlandıracak işitsel ve görsel ilişkileri anlattığı diyagramında, duvarların yarattığı sınırlılıkların kaldırılması gerektiğine değinerek (Şekil 4.11) Alexander ve arkadaşlarının önerisini desteklemektedir. Bu nedenle yapıya girişte, ön bahçe diye

nitelendirilebilecek geçiş mekânlarının kot farkı yaratarak, kentsel elemanlarla sınırlandırılarak ancak iletişimi kesmeden kurgulanması önem taşımaktadır.

Şekil 4. 10. 140 -private terrace on the street / 140-sokağa açılan teraslar (Alexander ve ark., 1977)

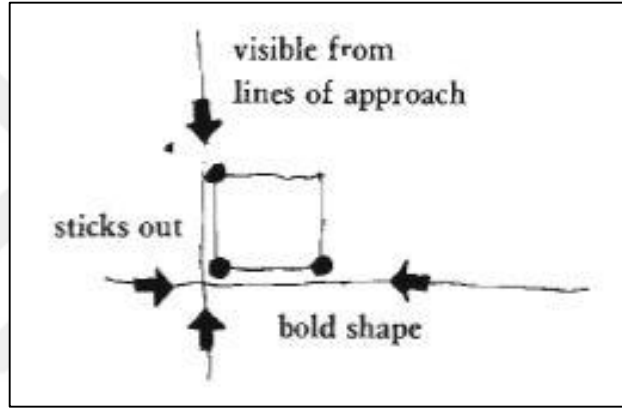

Şekil 4. 11. Dış mekânda ilişki kurmayı destekleyecek duvar organizasyonu şeması (Gehl, 2011)

Bunlara ek olarak, Serdar Köknar (2001), caddeden yapıya giriş sürecinde insanın içinde bulunacağı özel mekân-kamusal mekân ikililiğinin yüksek bir etkileşim potansiyeline sahip olduğunu söyleyerek eşiklerin arayüz mekân olarak önem kazandığını vurgulamaktadır. Von Meiss'e (1990) göre bu eşikler, kamusal ve özel mekân arasında bir kilit nokta veya kırılma alanı olarak işlev görürken, Lozano'ya (1990) göre bu eşikler her iki alanı da etkisi altına alan toplumsal bir filtre görevi görmektedir (aktaran Serdar Köknar, 2001). Bahsi geçen geçiş alanı tanımlarından yapılan çıkarım sonucunda, en önemli elemanlardan birisi, yapıya giriş kapısı olarak belirlenebilmektedir. Giriş kapısı, kamusal hayatı terk edip özel mekâna geçilen ilk temas noktası olarak, yani hiçbir tarafa ait olmayarak, sadece kontrollü bir geçişi sağlayan eleman niteliğinde önem kazanmakta ve oturma basamakları, sohbet nişleri

gibi sunacağı farklı kullanım olanakları ile farklı kullanıcı gruplarını (Lozano, 1990) birleştirmektedir.

Öte yandan, tüm bu etkileşim biçimlerini desteklemek amacıyla yapının giriş hacminin pozisyon ve şekil olarak sokak ile ilişkili olarak tasarlanması, konut kullanıcısının kamusal mekânla kurduğu ilişkiyi etkileyen ölçütlerden biridir. Giriş kapısına ulaşılan süreçte içinde bulunulacak mekânın niteliğini tanımlayan giriş hacmi özellikleri bu noktada önem kazanmaktadır. Alexander ve arkadaşlarına (1977) göre yapının giriş hacmi, kuracağı görsel iletişim ile farkındalık yaratabilmekte, girişin konumu ise ulaşılabilirliği ve zemindeki güçlü ilişkiyi sağlamaktadır (Şekil 4.12).

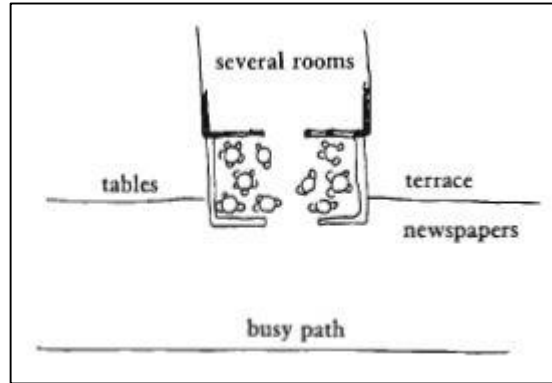
Şekil 4. 12. 110-main entrance / 110- ana giriş (Alexander ve ark., 1977)

Zemin kat kullanımı

Zemin kat kullanımı, yapıların cadde ile buluştuğu yüzünü nitelemekte ve kentliye cadde boyunca eşlik edecek çeşitli aktivite noktaları barındırması ile kentsel yaşamın önemli bir unsuru olarak öne çıkmaktadır. Zemin katlar, yapı ve kenti buluşturarak insanın kentsel hayatı deneyimlemesini sağlamaktadır (Gehl, 2006). Biddulph (2007), caddelerin mekânsal zenginliğini sağlayan zemin katların canlılığını artırmak amacıyla bu düzlemdeki kullanıcılara hitap edecek mekânsal oluşumlara sahip olması gerektiğini belirtmektedir. DETR (2000) tarafından, zemindeki bu etkileşimi sağlayan hacimlerin dükkân veya restoran gibi aktif kullanımlarla canlandırılabilceği önerilirken, bu hacimlerin hizasına yaya, bisiklet ve araç ihtiyaçları doğrultusunda peyzaj tasarımları yapılması gerektiğini de

vurgulanmaktadır. Öte yandan Gehl (2006), zemin katların sahip olduğu işlevlerin zenginliği ve çeşitliliği arttıkça, yapının davetkârlığının da aynı derecede artacağını belirtmektedir. Ayrıca, bölge içerisindeki işlev çeşitliliğinin kamusal yaşamı canlandırdığını belirten Jacobs (2009), çeşitli kullanım olanaklarının insanlara farklı deneyim ortamları yaratarak kurulacak iletişimin niteliğini de etkilediğini vurgulamaktadır. Böylece, kamusal mekânlardaki yan işlevlerle sadece kendi kullanıcılarına değil, diğer kentlilere de hizmet verebildiği için cadde, kent içerisinde çok etkileşimli bir sosyallik derecesine ulaşmaya katkıda bulunmaktadır.

Walter ve Brown'ın (2004) aktif cepheler olarak adlandırdığı, işlevsel olarak zenginleştirilmiş bu cepheler, doğrudan kamusal mekân ile ilişkilendiği için kullanıcının çekici bulduğu mekânlar haline gelmektedir. Örneğin, Alexander ve arkadaşları (1977), önerdiği örüntüsünde, kent içinde bir dinlenme noktası yaratabilecek bir kafenin tasarımının yoğun bir caddeye açılarak komşu binalarla ve cadde üzerindeki kentliyle ilişki kurmasının önemine değinmektedir. Ayrıca, söz konusu kafenin küçük ölçekli olmasına da dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamakta, bu sayede insanların bu deneyimde hem hala kendini özel alanında arkadaşlarıyla oturuyormuş gibi hissedeceğini hem de istediği zaman cadde hayatıyla buluşabileceğini savunmaktadır (Şekil 4.13).

Şekil 4. 13. 88-street cafe / 88- sokak kafeleri (Alexander ve ark., 1977)

Böylelikle, çeşitli araştırmacılar tarafından da desteklenen işlevsel alternatif sunma fikrine göre yüksek yoğunluklu konut bölgeleri, aktif zemin kat işlevleri ile yatayda kurulan ilişkilerde yaşanılır mekânlar haline gelebilmektedir. Bu sayede, hem

sokakta yürüyen insanların yapı ile ilişki kurmasına hem de konut sakinlerinin caddedeki hayata katılmasına katkıda bulunmaktadır.

Özetlemek gerekirse, kent ölçeğinde ön bahçe kullanımı ile ana girişin konumu ve tasarımı olmak üzere yapıyı sokaktan ayıran geçiş bölgeleri ve kullanıcıların yapıya katılmasını sağlayan zemin kat işlevi kamusal-özel mekân arasındaki arayüzleri oluşturacak önemli ölçütler olarak belirlenebilmektedir.

4.3.2. Yapı Ölçeğinde Arayüzler

Binalar, kentsel çevre elemanları olarak incelenmeye başlanan sokak ve parsel ilişkisinin tamamlayıcısı olan elemanlardır. Tüm bu kamusal mekândaki ilişkilere sınır tanıyan ve kullanıcılara ev sahipliği yapan binaların yarı kamusal ve özel kimliği, kentsel arayüzlerin oluşması açısından önemlidir.

Planlamanın son basamağında, mimari tasarımın bir parçası olarak ortaya çıkan binalar (Songülen, 2012), çeşitli yaşamlara ev sahipliği yapan, barınmanın temeli olan kapalı hacimlerdir. Yüzeylerle düşey sınırları belirlenen bu kütsel hacimlerde, hacimlerin mekânsal organizasyonu ve yüzeylerin tasarımı yapının kentsel çevreye dokunarak kentsel yaşama katılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda, kişinin yapı içerisindeyken kamusal hayata katılmasını destekleyen unsurlar, yapı ve kent arasındaki yüzeyi tanımlayan cepheler ve cephenin ardında kurulacak mekânsal ilişkiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

- **Cephe**

Cadde ve bina arasındaki fiziksel sınırı oluşturan ön cephe, kamusal ve özel mekân arasında arayüz niteliği gösteren başlıca elemanlardır. Sokaktaki kişinin bina ile kuracağı ilk temasta görsel olarak karşılaşacağı cephe, konut kullanıcısı ile kentli arasında bir ara yüzey oluşturmaktadır. Benzer şekilde, Özaydın Kılıçreis (1993), yapılanmış alanlar ile kentsel dış mekânlar arasında kalan cepheleri arayüz olarak tanımlamakta ve bu sınır elemanının ilişkiler bütünü üzerinde büyük etkisi olduğunu belirtmektedir.

Cepheler binaların özel mekânları çevreleyen ‘kamusal yüzü’dür (Walters ve Brown, 2004). Sadece bir duvar olmakla kalmayıp kent içerisinde heyecan verici mekânsal oluşumlara ve etkileşim biçimlerine olanak tanıyacak potansiyele sahiptirler (Serdar Köknar, 2001). Kentsel duvar olarak da adlandırılan cepheler, kullanılan malzeme, renk ve dokunun yanında yatayda ve düşeyde biçimlenişleriyle de kent içinde var olmaktadır. Bu nedenle, insana önereceği işitsel, görsel ve mekânsal ilişkiler açısından cephe açıklıkları ve cephe kesitinin önem taşıdığı belirlenmiştir. Çalışmada da bu alt başlıklar, cephenin arayüz eleman niteliğini görmek için incelenmiştir.

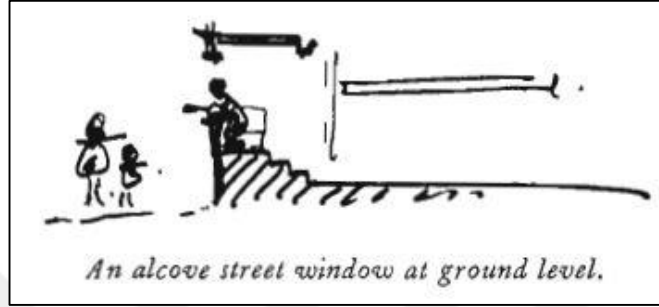
Cephe açıklıkları

Kamusal hayat ile kurulacak ilişkinin başlıca belirleyicilerinden olan cephe, sahip olduğu açıklıklar ile kent hayatıyla kurulacak görsel ve işitsel iletişimine izin vermekle birlikte, yüzeyine eklemlenen elemanlarla da kent ile fiziksel temasa olanak sağlayan mekânsal oluşumlara ev sahipliği yapmaktadır.

Geçirgenlik, saydamlık, yansıtıcılık gibi mekânın karakterini etkileyen özellikler, yapının kentsel çevredeki etkileşimini belirlediği için (Karakoç, 2004) yapı ile kent arasındaki iletişimin kurulmasında şeffaflık en önemli etkenlerden bir tanesidir. Pencere açıklıkları ile sağlanan cephenin şeffaflık derecesi iç ve dış mekânın bütünleşmesini sağlamakta ve kullanıcının etkileşim kurmasına ortam hazırlamaktadır. Bu konuda, binanın ‘kamusal yüzü’nü tasarlarken iç-dış arasındaki ilişkinin sağlam kurulması konusunda Buchanan, iç yaşamı ortaya çıkaran ve kamusal hayata bağlayan pencerelere sahip, bitişik binalarla iletişimi sağlayacak cepheler tasarlanması gerektiğini önermektedir (aktaran Songülen, 2012). Ayrıca, yapıların komşu binaların cephelerinin saydamlık oranı ile benzer oranlar yakalanması gerektiğini ve cephe tasarımı açısından sahip olunan ortaklıkların önerilen mekânsal ilişkilerin sürekliliğini sağlayacağını savunmaktadır.

Alexander da cephe tasarımı için önerdiği örüntüler bütününde, pencerenin önemini vurgulamakta, sokağa açılan pencerelerin (Şekil 4.14) özel-kamusal mekân ilişkisi açısından önemini belirterek pencerenin sokakta gezen ve konutta yaşayan insan arasındaki ilişkiyi sağladığını savunmaktadır (Alexander ve ark., 1977). Bu konuyu ele alan örüntüye göre en iyi işleyen pencereler 2. ve 3. kata ait olanlardır,

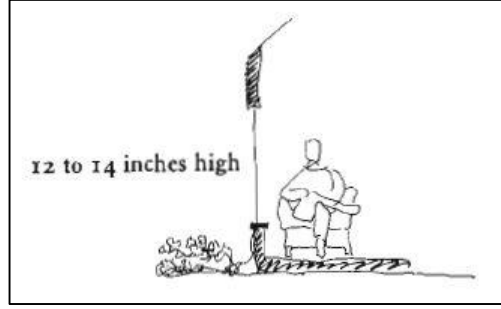
Çünkü hem görsel hem işitsel iletişim sağlamaya olanak tanımaktadır. Zemin kattaki pencereler ise özel hayatı koruma ihtiyacından iletişim amaçlı kullanılmazlar, bu nedenle zemin kattaki pencerenin iletişim amaçlı kullanımını için katın sokaktan birkaç basamak yükseltilmiş olması lazımdır. Böylelikle, bu örüntünün tariflediği iletişim sisteminin uygulandığı konutlarda, pencere aracılığıyla kent ile ideal iletişimin sağlandığı görülmektedir.

şekil 4. 14. 164-street windows / 164-sokağa bakan pencereler (Alexander ve ark., 1977)

Pencerelerin bulunduğu kat fark etmeksizin kurulacak iletişime katkıda sağlamaları için Alexander ve arkadaşları (1977), insanların içinde bulundukları ortamdaki farklı bir dünyaya bakacak ve ferahlayacak alanlar istediklerini vurgulamakta, pencerelerin konum ve sayı olarak ne kadar iyi hesaplanırsa konut sakininin dış hayatla iletişimini o kadar çok sağlayacağını öngörmektedir. Bu konuda, alçak tasarlanacak eşikler, pencerelerin sadece ışık ve hava kaynağı olarak kullanılmasının yanında görsel iletişimi destekleyen ve konut içinde yeni yerler oluşturmasını sağlayan önemli özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüksekliğin standart tutulduğu örneklerde, insanın dış mekânla iyi iletişim kuramayacağını belirten Alexander ve arkadaşları (1977), i mekân- dış mekân ilişkisinin daha iyi sağlanması için insanın sokakla kuracağı ilişkiyi ayakta değil oturarak kurması ve bu nedenle bu yüksekliğin azaltılması gerektiğini savunmaktadır (şekil 4.15). Böylelikle, pencere açıklıkları, sahip olduğu boyutlar açısından çevrelerinde yaşayan mekânlar, yani sokağın seyredildiği, yaşama alanı içerisinde bir kahve köşesi ve kitap köşesi yaratabilen mekânlar oluşturabilmektedir. Ayrıca, bu yerler, insanların manzaraya/ sokağa/ güneşe yönlenmiş şekilde konumlanmalarını,

farklı bir mekân kurgusu yaratarak orada yaşamalarını sağlarken gün içinde bu mekânlarda vakit geçirilmesi, sokakla kurulacak iletişimi de artırmaktadır.

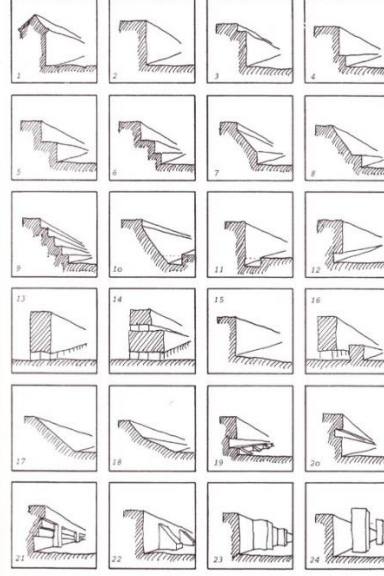
Şekil 4. 15. 222-low sill / 222-alçak denizlik (Alexander ve ark., 1977)

Cephe kesiti

Cephe, saydam elemanlarının sahip olduğu özelliklerinin yanı sıra biçimsel organizasyonu da kamusal-özel mekân etkileşimine izin vermektedir. Yani, yüzeysel biçimlenme dışında cepheye eklemlenen elemanlarla sağlanacak hacimsel biçimlenmeler de mekânsal iletişime olanak tanımaktadır. Hedman (1984), bu konuda kullanılan malzeme, şekil ve renk kadar cephedeki geometrik hareketlenmelerin ve doluluk-boşlukların da cepheye karakter kazandıracağını ve kente olan katılımına katkı sağlayacağını belirtmektedir (aktaran Karakoç, 2004). Kısacası, sokak boyunca kentliye eşlik edecek cephe düzleminin sahip olduğu kütleli hareketlerin arayüz oluşturma noktasında ön plana çıktığı görülmektedir.

Kent içinde, kentlinin yapıları algılaması, yapılarla üç boyutlu bir hacim içerisinde etkileşime girmesi ve yapı kent arasındaki mekânsal bağlantıların kurulması, yapı kesiti ile doğrudan ilişkilidir (Karakoç, 2004). Binanın kesit düzlemi doğrultusunda insan-kent ilişkisi üzerine çıkarımlar yapan Krier (1979), önerdiği 24 farklı cephe hacmi organizasyonu kentlinin yapıyla kuracağı ilişkinin hangi düzlemde daha yüksek olacağını tartışmaya çalışmıştır (Şekil 4.16). Örneğin, cepheyi yüksek katlarda geriye çekerek insanlara daha alçak yapılarla kaplı, samimi bir çevrede bulunuyor hissi veya cepheyi zemin katlarda içeri çekerek insana daha güvenli ve kapalı bir çevrede dolaşıyor hissi verilebileceğini savunmuştur. Benzer bir şekilde Cullen, insanın kent içindeki dolaşımını birebir deneyimleyerek cephenin sınır kurma

ilişkileri üzerine gözlemlerde bulunmuştur (Serdar Köknar, 2001). İnsanın göz yüksekliğinden belirlenen bu çalışma, cephenin sahip olacağı arayüzlerin hangi ölçekte var olabileceği üzerine ipuçları vermiştir.

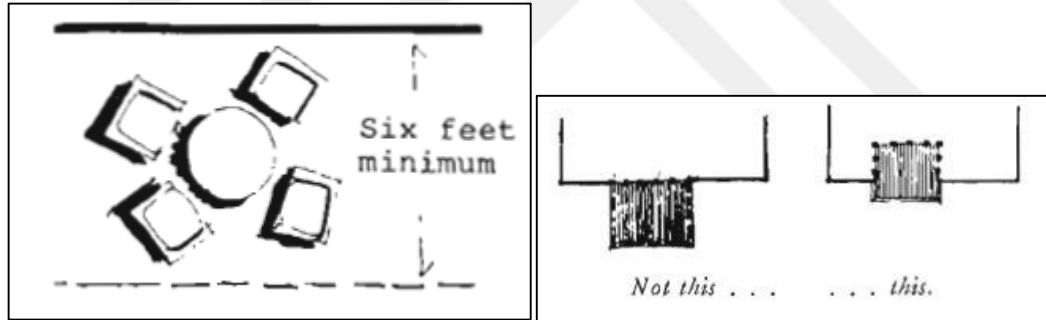

Şekil 4. 16. Krier'in analiz ettiği cephe biçimlenmeleri ve kent ilişkileri (Url-21)

Benzer bir yaklaşımla, Walton ve arkadaşları (2007), cephe üzerindeki hareketliliğin balkon, sundurma veya tente gibi elemanlar ile sağlanabileceğini ve bu dinamizmin bir yandan bina cephelerini canlandıracağını bir yandan da özel mekân-kamusal mekân aktivitelerinin iç içe geçerek birbiriyle örtüşmesini sağlayan mekânlar önereceğini belirtmektedirler. Barlas da (2014), balkon, baki pencereleri, cumba gibi özel mekândan kamusal dünyaya ve geçiş mekânlarına uzanan çıkmalar ile kişinin egemenlik alanını genişleterek kentsel hayata katıldığına değinmektedir. Bu nedenler ile özellikle birbirini takip eden bina sıralarının olduğu yerlerde, kentlinin yapılarla temas kurmasının kolaylaşması için cephe, yaratacağı dinamizmle önem kazanmaktadır. Aynı zamanda konut sakini için de cephe üzerinde kentle temas kurabileceği alanların olması, kişinin kamusal hayata katılımını destekleyecek nitelikler içermesi önemlidir.

İnsanın kentle temas ettiği durumlarda kendini evinde hissetmesi önemli bir noktadır (Serdar Köknar, 2001) ve bu aidiyet duygusu ile kendini güvende hisseden kullanıcı, her türlü iletişime açık hale gelmektedir. Bu noktada balkonlar, insanın aynı

anda hem evinde hem de kentte bulunduğu mekânsal boşluklar yaratan elemanlar olarak öne çıkmaktadır. Alexander ve arkadaşları da (1977) cephe üzerinden sokakla kurulacak hacimsel ilişkinin balkon ile sağlanabileceğini belirterek pencerelerden farklı olarak sokakla hem görsel hem mekânsal ilişki kurmalarını sağlayan balkonları, konut sakinlerinin özel bölgelerinden çıkmadan sosyalleşme ve cadde ile buluşmalarını sağlayan mekânlar olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, balkonun genişliği ve cephe üzerindeki konumuna dikkat çekerek söz konusu etkileşim ortamını yaratması için gerekli fiziksel özelliklere sahip olması beklenmektedir. Ayrıca, balkonların cephe kesitinde bulunma türü, hem içindeki insanın dışarıyla kuracağı ilişki hem de çıkmanın cephe üzerinde yaratılan diğer mekânsal oluşumları desteklemesi açısından önemlidir. Bu konuda Alexander ve arkadaşları (1977), kullanıcının rahatlıkla kullanabileceği bir hacme sahip olabilmesi için balkon genişliklerinin 1,8 metreden (6 feet) az olmaması gerektiğini belirtirken (Şekil 4.17a), balkon türü için de kullanıcının kendini tamamen içeride veya dışarıda hissetmemesi için kısmi konsol balkon yaratılması gerektiğini savunmaktadır (Şekil 4.17b).

Şekil 4. 17. 167-six foot balcony / 167-balkon genişliği a. Minimum balkon genişliğinde kullanılabilecek oturma düzeni şeması, b. balkon türü (Alexander ve ark., 1977)

- **Cepheye konumlanan mekânlar**

Özel mekân, kamusal mekânlarda izin verilen sosyal etkileşimden daha farklı ilişkilere açık, bireylerin özel kullanımındaki alanları tanımlamaktadır (Songülen, 2012). Kamusal mekân sınırında ve o sınırı oluşturan cephede incelenen arayüzlerin yanı sıra özel mekânlar içerisinde farklı mekânsal ilişkilere olanak tanıyacak mekânsal

kurgular da yapı ve kent arasındaki ilişkiyi desteklemektedir. Yani, arayüzler, özel mekân içerisinde de bir tampon bölge olarak ortaya çıkabilmekte, iç-dış/kamusal-özel ilişkisini iç mekân fonksiyonları ile besleyebilmektedir. Özellikle cepheyle ilişkilenen özel mekânlar, görsel veya işitsel yolla insanın kentle kuracağı bağlantıya ortam oluşturmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu konut içi mekânsal kurguda, kent ile kurulacak ilişkinin cephe düzleminde başlayarak konut içine kadar sızmasını sağlayan geçirgen unsurların varlığı önem kazanmaktadır. Birbiri ile ilişkili yaşama mekânlarının hangi noktaya kadar ve ne derecede iletişime izin verdiğini görmek amacıyla plan kurgusunu incelemeye ek olarak, bu geçirgenliğe olanak tanıyan iç mekân elemanlarının niteliğini anlamak da kritik öneme sahip başlıca noktalardan biridir.

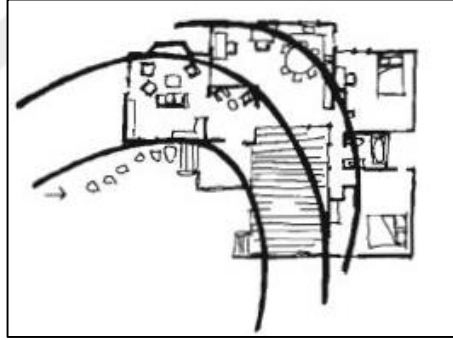
Bu nedenle, konut içinde cadde ile temas kuran alanlardaki mekânsal geçirgenliği ve bu geçirgenliği sağlayan ayırıcı elemanları analiz etmek, cepheye konumlanan mekanlardaki arayüz olma durumunu incelemek üzere seçilen adımlar olmuştur.

Mekânlar arası geçirgenlik

Konutta arayüz oluşumlarından ilki, dış mekândan sonra karşılaşılan ilk yer olarak, konutun diğer bölümleriyle ilişkilenen giriş mekânıdır. Giriş holünün konut içi mekânsal kurguda yaşama alanları ve gece bölümleri arasında önerdiği alan, konuta girince ev hayatına katılmak açısından yaşama alanları ile kurduğu ilişki ve bunların yanı sıra dışarıya açılan ilk mekân olması ile tampon bölge görevi görmektedir. Alexander ve arkadaşlarının (1977) 130. örüntüsünde de (entrance room) belirttiğine göre, giriş holü, başlangıç ve bitiş, varma ve ayrılma eylemlerini besleyebilecek kalıcı bir mekân kimliğine sahip olup diğer özel kullanımlı mekânlarla mutlaka ilişkilenmelidir.

Giriş holünden sonra konutta karşılaşılan gündüz ve gece bölümlerinin kullanıcılarına sunacağı mekânsal ilişkilerin öncelikli noktası mahremiyettir. Biddulph'a (2007) göre, özel mekânlar kullanıcının isteklerine tam cevap verebilmeli, mahremiyeti sağlamak konusunda da tam kontrol sağlayabilmelidir. Bu doğrultuda, mahremiyet derecesi yüksek konutlarda giriş mekânı daha kapalı ve yaşama

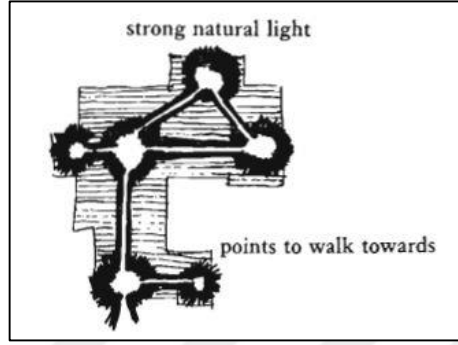
alanlarının görünürlüğü daha az iken, kamusal hayata açık olan konutlarda ise giriş mekânı daha fazla geçirgendir ve yaşama alanları dış dünya ile daha fazla ilişkilidir. Bu nedenle konuta girdikten sonra, kamusal hayatla kurulacak etkileşimi sağlayacak özel mekânlardaki örüntülerde önemli olan nokta, kullanıcının mahremiyet sınırlarını kontrol edebilmektir. Alexander ve arkadaşları (1977), konutta mahremiyet derecelerinin nasıl kurulması gerektiğini belirleyen örüntüde, uyumak, çalışmak gibi insanın kişisel eylemlerini gerçekleştirdiği mekânları daha özel; oturmak, yemek yemek gibi toplu halde gerçekleşebilecek eylemlerin meydana geldiği mekânları daha kamusal olarak tanımlayarak bu alanların kamusaldan öze doğru kademelendirip kullanım sırasına göre konumlandırılmasını önermektedir (Şekil 4.18). Bu doğrultuda görülmektedir ki ön cephede konumlanacak olan mekânlar, konut içerisinde mahremiyet dereceleri en düşük olanlardan seçilerek, arka cepheye doğru hiyerarşik biçimde sıralanmalıdırlar. Böylece konut içi yaşama alanları sokakla ilişkilenecek konuma sahip olmaktadır.

Şekil 4. 18. 127-intimacy gradient / 127-mahremiyet dereceleri (Alexander ve ark., 1977)

Buna ek olarak, mekânların aldığı ışık oranıyla ilişkili olan aydınlık dereceleri kavramı, erişilebilirliğin gerekliliklerinden biri olarak sayılabilmektedir. Bu konuda, konut içi mekânların konumlanacağı yerin alacağı ışık miktarına göre belirlenmesi ve aydınlık olan alanların ortak kullanıma daha fazla açılması genel bir mekânsal organizasyon kabulü olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Hillier (2004), insanların mekândaki hareket çeşitliliğini ve mekânlara erişilebilirliğini belirlemek için ışığın yansımalarını temel almıştır. Benzer şekilde, Alexander ve arkadaşları (1977) ise, insanların konutun aydınlık ve karanlık noktalarına göre konumlandıklarını

belirtmektedir (Şekil 4.19). Işık ve hareket ilişkisinin, mekândaki aydınlık ve karanlık noktaların yaratacağı kontrasta göre ilerleyeceğini savunan örüntü, mekânların ışık seviyelerine göre kullanımlarının ve yan işlevlerinin belirlendiğini söylemektedir. Bu nedenle, mekânların aydınlık derecelerine göre kurgulanması yapıda kurulacak mekânsal ve görsel ilişkiler açısından önemlidir.

Şekil 4. 19. 135-tapestry of light and dark / 135-aydınlık mekân kurgusu (Alexander ve ark., 1977)

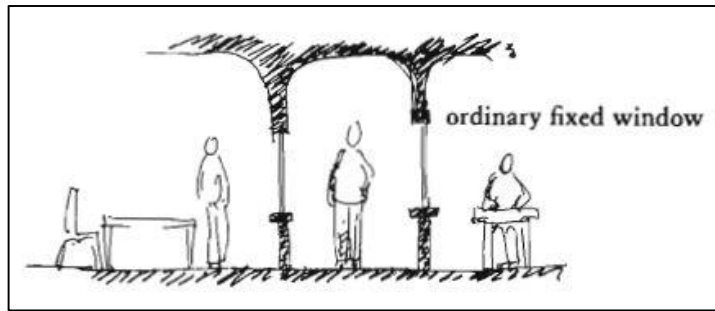
Kısacası, söz konusu kurala göre kurgulanan mekânsal organizasyonun, birbirine sırt dönmüş değil birbiri ile ilişkili mekânlar önermesi konut içi yaşamın zenginliğini sağlamak için önem taşımaktadır. İç mekânda kurulacak ilişki sistemi ne kadar zengin olursa, konut sakininin dış hayata katılması da buna imkân tanıyan plan şeması sayesinde aynı zenginlikte gerçekleşir. Bu etkileşim ortamına katkı sağlayan bir diğer önemli nokta ise, konut içerisinde ayırıcı bölmeler olarak geçirgen iç mekân elemanlarının kullanılmasıdır.

İç mekân elemanları

Kamusal-özel mekân ilişkisi açısından, konut içi mekânların organizasyonu konusunda mekânlar arasındaki etkileşimin temeli erişilebilirliktir. Hillier'in yöntemine göre derinlik ve geçirgenlik birbirine zıt, iki önemli kavram olarak ön plana çıkmakta ve konutlar üzerinde uygulanan analiz sonucunda konut içindeki bölücü elemanların sayısının ve niteliğinin mekânsal derinlik ve geçirgenlik durumunu etkilediği görülmektedir. Bu nedenle, iç mekânda bölücü duvarlar yerine daha geçirgen elemanlar kullanmak veya tampon bölgeler oluşturmak, başka bir ifadeyle

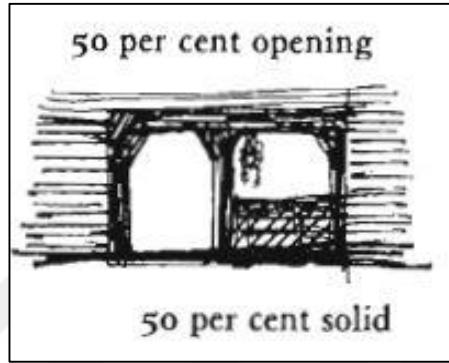
mekânları kısmen sınırlandırarak mekânsal derinliği azaltırken, aynı zamanda mekânlar arasındaki geçirgenliği artırmak gerekmektedir. Aynı şekilde, Alexander ve arkadaşları da (1977) 131. örüntüde (flow through rooms) açıkladığı yönteminde erişilebilirliğe yer vererek mekânlar arasındaki harekete ve sosyal etkileşimi sağlayan sirkülasyona, mekânların kendisi kadar önem vermektedir.

Söz konusu tüm bu geçirgen ilişkileri yaratmak ve cepheye konumlanan mekânlara arayüz kimliği kazandırmak için, iç mekân elemanlarının da belli özelliklere sahip olması gerektiği görülmektedir. Bu konuda Alexander ve arkadaşları (1977), arayüzlerin örüntüsü için iç mekân pencereleri ve alçak duvarlar önermektedir. Konut içi mekânlar arasındaki geçirgenliği sağlayacak bölücü elemanlardan biri olan iç mekân pencereleri, bir yandan farklı işlevlerdeki alanlar için görsel iletişim sağlarken ortak kullanımlı alanlar için de geçirgenlik sağlamaktadırlar (Şekil 4.20). Görsel iletişimin sınırlarını kaldıran bu elemanlar, cephede konumlanmayan mekânlar için ferahlık, açıklık ve aydınlık sağlayarak sokağın kamusal kimliğinin bu mekânlara kadar ulaşmasını sağlamaktadırlar. Böylelikle konut kullanıcısı bulunduğu mekânda evin diğer alanlarına hâkim olabilmekte ve kullanıcı için sağlanacak alternatif iletişim yöntemleri sunulabilmektedir. Aynı şekilde camlı bölmeler de aynı ilişki biçimine olanak tanımakta, görsel iletişimi sağlayarak mekânlar arası sınırı net bir şekilde tanımlamamaktadır. Böylelikle, kullanıcıya kendi ilişki sistemini kurmasına ortam yaratmakta, isterse bütüncül bir yaşama alanıyla dış mekâna katılmasını sağlamakta, isterse de kendi mahrem mekânını yaratmasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 4. 20. 194-interior windows / 194-iç mekân pencereleri (Alexander ve ark., 1977)

Buna ek olarak Alexander ve arkadaşları (1977), açık, geçirgen veya kapalı mekânlar kurgulanırken bölücü elemanların doğru dengede tasarlanması gerektiğini savunmaktadır. Yarım/yarı açık duvarlar da bu dengeyi oluşturmak için önerilen bir diğer elemandır (Şekil 4.21). Yarı kapalı duvarların mekânsal olarak bir ayırıcı kimliği bulunmasa da kullanıcıya işlev açısından ipucu vererek hem konut için kullanım biçimini zenginleştirmekte hem de bu değişim yaşanırken kullanıcıyı sınırlamamaktadır.

Şekil 4. 21. 193-half-open wall / 193-geçirgen duvarlar (Alexander ve ark., 1977)

İç mekânlar arasındaki geçirgenliği sağlayacak bu elemanlar, dış mekân ile kurulacak ilişkiyi konut içerisinde daha içeriye iletmekte ve kullanıcının dışarıyla ilişki kurma olanağını konut içerisinde farklı bölümlere taşıyarak etkileşim biçimini çeşitlendirmekte ve kamusal-özel mekân iletişimini desteklemektedir.

Sonuç olarak, kentsel yaşamdaki zenginliği araştırmak amacıyla mekân üzerinden yapılan okumalar sonucu ortaya çıkan “arayüz mekân” kavramı, kentlinin kendine ait alanı ile toplumla bir arada olduğu alanlar arasındaki etkileşim mekânları olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkileşim mekânları yaratan arayüzler, kent içerisinde farklı ölçeklerde, farklı düzlemlerde ve farklı işlevlerde şekillenerek kentliye kentsel yaşama katılma imkânı tanımakta ve bu özelliği ile bina-kent ilişkisini kurması açısından dikkat çekmektedir. Söz konusu kavram analiz edilirken kent ölçeğinden yapı elemanı ölçeğine kadar bir tasarım rehberi sunan Christopher Alexander ve arkadaşlarının “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” kitabı seçilerek çalışmanın temelini oluşturan arayüzler için detaylı bir inceleme yöntemi kurgulanmıştır.

4.4. Konutlarda Mekânsal Arayüzleri İncelemek Üzere Kullanılabilecek Bir Yöntem Önerisi

Mekân okuma yöntemleri ve kentsel çevrede arayüz oluşturacak elemanların belirlenmesi sonucunda, Christopher Alexander'ın "A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction" (1977) adlı kitabında önerdiği kurallar bütününe çalışma amacına yönelik kullanılabilecek en doğru rehber olacağı öngörülmüş ve inceleme sistematigi bu yöntem ile temellendirilmiştir.

Kentsel dokuda olası mekânsal ilişkilerin nasıl kurulabileceği üzerine düzenlenen kitap, kişinin tasarım sürecine katkıda bulunması amacıyla hazırlanmıştır. Yaratılan dil, örüntüler olarak adlandırılan kurallar bütününde her bir kural, kentsel çevrede karşılaşılan bir problemi ve ardından uygulanacak çözümü barındırmaktadır. Bunun yanı sıra kitabın kullanıcılarına sağladığı en önemli noktalardan biri tüm örüntülerin ilişkili oldukları başka örüntüler olması ve 253 kuralın birbirini destekleyerek bir bütün oluşturması, diğeri ise örüntülerin kesin çizgilerle değil tasarımcıya göre esneyebilir nitelikte kurulmasıdır. Böylelikle, sınıflandırmanın temelindeki söz konusu ilişkiler bütünü, Alexander'ın kentler için önerdiği mekânsal çeşitliliği ve çalışmanın problemi doğrultusunda konut bölgelerindeki ilişki çeşitliliğini görmeyi sağlayacaktır. (Tablo EK.E)

Arayüz oluşturacak mekânsal elemanların seçilmesi 4.3. bölümde yapılan literatür taraması sonucu oluşturulan kavramsal çerçeve ile gerçekleşmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, arayüz mekânlar kent ölçeğinde ve yapı ölçeğinde incelenmek üzere gruplandırılmış; kent ölçeğinde ön bahçe, ana giriş ve zemin kat işlevine odaklanılırken, yapı ölçeğinde cephe ve cepheye konumlanan mekânların tasarımlarına dikkat edilmiştir. Söz konusu sınıflandırmanın sonucunda, gruplandırılan "arayüzler" teorik çerçeve içerisinde açıklanmıştır. Bu süreçte dikkat edilen nokta, arayüz oluşturan her bir alt maddeyi Alexander ve arkadaşlarının işaret ettiği kurallarla desteklemek ve oluşturulan sınıflandırmanın kendi örüntü sistematigini oluşturmasını sağlamak olmuştur. Bu doğrultuda, oluşturulan sınıflandırma tablosu, 4.3. bölümde açıklanan teorik çerçeve doğrultusunda söz konusu örüntüler ile eşleştirilmiş ve analiz yönteminin temelini oluşturmak için detaylandırılmıştır (Tablo EK. F).

Özetlemek gerekirse, kent ölçeğinde,

- “yapıya giriş ve ön bahçe”nin 110-main entrance (ana giriş), 112-entrance transition (yapıya geçiş), 140-private terrace on the street (sokak terasları),
- “zemin kat kullanımı”nın ise 88-street cafe (cadde üzerinde kafe);

Yapı ölçeğinde,

- cephede, “cephe açıklıkları”nın 164-street windows (sokağa bakan pencereler), 180-window place (pencere yeri), 192-windows overlooking life (manzaraya açılan pencereler), 222-low sill (alçak denizlik), “cephe kesiti”nin 167-six foot balcony (balkon boyutu),
- cepheye konumlanan mekânlarının ise “mekânlar arası geçirgenlik”in 127-intimacy gradient (mahremiyet dereceleri), 130-entrance room (giriş mekânı), 131-flow through rooms (mekânlar arası akış), 135-tapestry of light and dark (aydınlık mekân kurgusu), “iç mekân elemanları”nın 193-half open wall (geçirgen duvarlar) ve 194-interior windows (iç mekân pencereleri)

örüntüleri ile ilişkilendiği görülmektedir. Yapılan eşleştirme sonucunda örüntülerin işaret ettiği noktalar detaylandırılarak arayüz mekânların kriterleri belirlenmiştir.

Sonuç olarak, seçilen örüntülerden beslenen sistematikte, alt başlıklar daha da detaylandırılarak Alexander’ın belirlediği kurallar çerçevesinde, incelenecek yapıların sahip olması gereken nitelikleri belirlemek için bir kontrol listesi hazırlanmıştır.

Bu bağlamda, kent ölçeğinde,

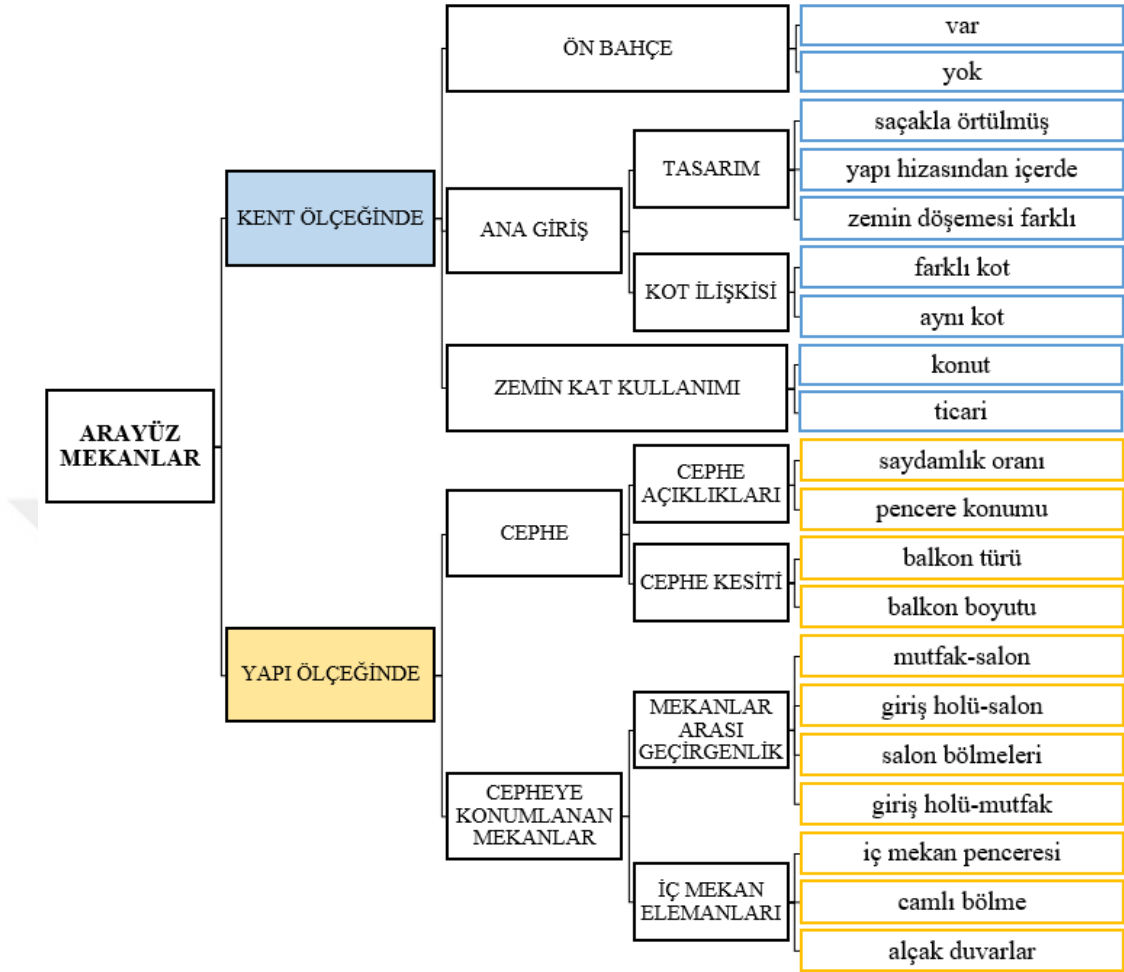
- Cadde ile konut arasında bir tampon bölge oluşturması amacıyla seçilen ön bahçe alt başlığında, konut yapılarının kullanıcıya cadde üzerinde özel bir alan tanımlayıp tanımlamama durumu sorgulanmıştır.
- Yapının ana girişinin, kentle kurduğu ilk temas noktası olması nedeniyle, bir geçiş alanı tanımlaması gerekliliği, bu doğrultuda bir saçakla örtülme, yapı hizasından geri çekilme veya zemin döşemesinde farklı malzeme kullanma gibi tasarım kararlarının alınma durumu incelenmiştir.
- Cadde üzerindeki kentsel yaşamı canlandıracak kamusal işlevlerin konut yerleşimi içerisinde dağılım şemasını anlamak açısından zemin kat kullanımının konut işlevine mi yoksa ticari işleve mi ayrıldığı analiz edilmiştir.

Yapı ölçeğinde,

- İki taraflı bir geçirgenlik ve görsel iletişime zemin hazırlayacağı için, cephe tasarımında yaratılan açıklıkların sağladığı saydamlık oranı ve aynı zamanda dış mekânla ilişki kurma biçimini etkilediği için pencere konumları dikkate alınmıştır. Bu konuda saydamlık oranının %50 üzerinde veya altında olmasına ve denizlik tasarımının alçak veya yüksek olmasına bakılmıştır. Ayrıca, cepheye eklemlenen bir mekân olarak balkonlar, kullanıcısına dış hayatla ilişki kuracak nitelikte bir açık mekân önermesi için sahip olacağı genişlik ve konum açısından incelenmiştir.
- Cepheye konumlanan mekânlarda, konut içindeki odaların birbiri ile ilişki kurma hali ve geçirgenliği, kullanıcının cadde ile kuracağı ilişkiyi daha içeriye taşıması açısından önem taşıdığı için çalışma kapsamında bu ilişkilerin kuruluş biçimleri giriş holü-salon, giriş holü-mutfak, mutfak-salon ve salon bölmeleri olarak detaylandırılmıştır. Aynı zamanda bu geçirgenliği sağlayacak olan iç mekân elemanları da Alexander tarafından iç mekân pencereleri ve yarı açık duvarlar olarak belirlenmiş, çalışma kapsamında bu elemanlara ek olarak teorik okumalar sonucu elde edilen bilgiler ışığında camlı bölme elemanları da kontrol edilmek üzere eklenmiştir.

Yapılan bu eşleştirmeler sonucunda, çalışmanın yöntem kısmını oluşturacak tablo, yapılarda söz konusu nitelikler kontrol edilmek üzere şekillenmiştir (Tablo 4.4).

Tablo 4. 4. “Mekânsal Arayüzler” sınıflandırma tablosu

Seçilen yapıları incelemek amacıyla oluşturulan bu tablo, her bir yapı ile ilgili detaylı bilgi vermesi için 5.2. bölümde detaylandırılacak olan bir “yapı fişi” altlığı oluşturulmasına yardım etmektedir.

4.5. Bölüm Sonucu

Bu bölümde, kentsel çevrede kurulan farklı mekân ilişkilerini anlamak amacıyla, öncelikle kamusal-özel mekân-yarı kamusal mekân ilişkileri tanımlanmış ve bu mekânların kentsel dokuda var olma biçimlerini inceleyen mekân okuma yöntemleri belirlenmiştir. İncelenen yöntemler, söz konusu ilişkilerin zengin mekânsal öneriler sunması gerektiğini vurguladığı için bölümün devamında kentsel çevrede bu olanağı tanıyacak olan arayüzlerin tanımı yapılmış ve hem kent ölçeğinde hem de yapı ölçeğinde var olan mekânsal arayüzler belirlenmiştir. Son olarak elde edilen bulgular,

konut yapılarının sahip olduğu arayüzleri belirlemede kullanılacak bir yöntem önerisi için derlenmiş ve bu amaçla çalışmada kullanılacak kriterler sistemi, Alexander ve arkadaşlarının “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” kitabı referans alınarak oluşturulmuştur.

Bir sonraki bölümde, tez kapsamında yapılan alan çalışmasının detayları tartışılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle İnönü Caddesi konut dokusu gelişimi incelenerek, önerilen analiz yöntemi yardımıyla çalışma kapsamında seçilen apartmanların sahip olduğu mekânsal arayüzler belirlenmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

5. İNÖNÜ CADDESİ KONUTLARININ MEKÂNSAL ARAYÜZLERİNİN İNCELENMESİ

Çalışmanın amacı doğrultusunda, önceki başlıklarda literatür taraması ile çalışmanın teorik çerçevesi belirlenmiş, çalışma kapsamında seçilen bölgenin tarihsel gelişimi incelenmiş ve kavramsal arka plan oluşturulmuştur. Bu bağlamda, çalışmanın ana tartışma konusu olarak belirlenen “arayüz”lerin 4.3. Bölümde farklı ölçeklerde tanımlanmasından sonra, kurgulanan yöntemin detaylandırılması ile elde edilen verilerin seçilen bölgede uygulanması ve bu uygulamanın aşamaları, araştırmanın alan çalışması bölümünü oluşturacaktır. Bu sistematik ile seçilen alandaki konutların arayüz mekânlara sahip olup olmadıklarını ve nasıl mekânsal ilişkiler önerdiklerini incelemek, bu bağlamda cadde ile kurduğu ilişkiyi temellendirmek, bu tezde yapılan araştırmanın son basamağı olacaktır.

Bu bağlamda, 5. Bölüm kapsamında, öncelikle İnönü Caddesi’ndeki konut dokusu incelenmiş, devamında, bölge ve konut seçimleri süreci açıklanarak her bir yapı için hazırlanan fişlere yer verilmiştir. Son olarak yapılan çalışmanın çıktısı bulgular kısmında değerlendirilmiştir.

5.1. İnönü Caddesi Konut Dokusu

İzmir kenti imar çalışmaları boyunca karşılaşılan en önemli problemlerden biri, hızlı kentleşme ve nüfus artışı sonucu doğan konut ihtiyacı olmuştur. Özellikle 1960 yılından sonra şehir giderek büyümüş, peş peşe gelen imar planı revizyonları ile birlikte konut bölgeleri yerleşik kimliklerine sahip olmaya başlayarak gelişmiştir. Dönemin konut ihtiyacına yönelik önerilen çözümlerden biri ise, tüm planlama süreçleri boyunca Karataş - Üçkuyular arası bölgenin konut bölgesi olarak gelişmesi olmuştur. Bu konut bölgesinin, yeni düzenlenecek ve kamusallaştırılacak İnönü Caddesi hattının etrafında şekilleneceği ve konut ihtiyacına beklenen cevabı vereceği düşünülmüştür.

Günümüzde, İnönü Caddesi, İzmir’in Bayramyeri semtinden başlayan, sahil hattına paralel bir şekilde devam edip Üçkuyular semtinde sonlanan önemli bir ana caddedir (Şekil 5.1). Varyant Yolu ile birlikte cadde, kent merkezi olan Konak’a

bağlanmakta, devamında bittiği nokta olan Fahrettin Altay Meydanı'nda ise Mithatpaşa Caddesi ile birleşmektedir. Ayrıca yol boyunca, Üçyol, Hatay, Göztepe ve Güzelyalı semtlerini birbirine bağlamakta, ikincil yollarla da komşu semtlere hizmet vermektedir. Bunlara ek olarak, üzerinden geçen önemli otobüs ve metro hatları ile kent içi ulaşımın ana hatlarından birini de oluşturmaktadır. Kent içerisindeki kritik noktaları tarifleyen bu bölgeler arasında İnönü Caddesi, sahip olduğu yoğun konut dokusu ile birlikte önemli bir yer edinmiştir.

Şekil 5. 1. İnönü Caddesi güzergahı

Kent içerisindeki yoğun konut dokusu ile birlikte cadde, açıldığı dönemden günümüze kadar bu karakterini etkileyen süreçlerden geçmiştir. Bölüm içerisinde bu süreç, öncelikle caddenin 1950 öncesi kent dokusu içerisindeki yeri, 1951 İzmir Kenti Nazım İmar Planı Yarışması ardından uygulanan Kemal Ahmet Aru-Gündüz Özdeş-Emin Canpolat'ın projesi ile kazandığı kimlik ve sonrasında günümüze ulaşan konut dokusu incelenerek açıklanacaktır.

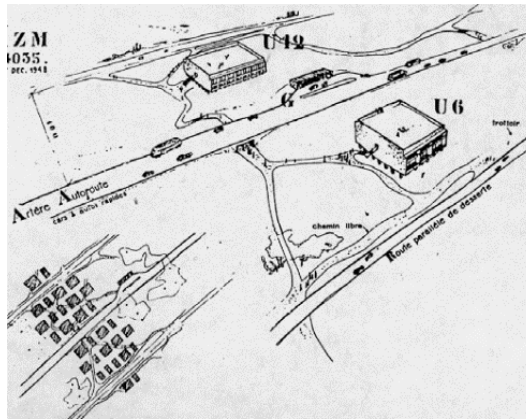
Planlama çalışmaları öncesi İnönü Caddesi, Hatay ve Üçyol arasında seyrek bir konut dokusuna sahip, Fahrettin Altay Meydanı'na doğru ise bahçe içerisinde 2 katlı evlerin olduğu bir yol olarak görülmektedir (Şekil 5.2) ve tüm bu bölgeleri birbirine bağlamaktadır (Gökmen, 1997). Bölge üzerinde birçok konutun tasarımını yapan dönemin önemli mimarlarından Cavit Ölçer, 1997 yılında verdiği röportajda caddenin dokusunu, "Çocukluğumun Hatay Caddesi, bugünkü Üçyol mevkiine kadar meskundu. Ondan sonrasında ise üretici evlerinin bulunduğu sebze meyve bahçeleri, ekili toprakları kapsayan ve bugünkü Üçkuyular ötesine dek uzanan geniş alanlar yer

alıyordu. Hatay Caddesi -eski adıyla Mısırlı Caddesi- stabilize dar bir yoldu.” (Gökmen, 1997) diyerek anlatmaktadır.

Şekil 5. 2. 1940'larda İnönü Caddesi (Gökmen, 1997)

Bu seyrek dokunun yeni gelişecek konut bölgesi olarak seçilmesi Le Corbusier'nin İzmir için önerdiği imar planına dayanmaktadır. Ünlü mimar, cadde üzerinde ve sahile paralel hatlarda çok katlı birkaç apartman bloğu önererek konut problemine yanıt aramıştır (Şekil 5.3). Ayrıca, Le Corbusier Varyant yolu ile de bu bölgenin merkeze bağlanmasını önermiştir, ancak bu fikirler söz konusu dönemde uygulanamamıştır.

Şekil 5. 3. Le Corbusier'in Planı, 1949; 1 / 20.000 ölçekte hazırlanan şematik teklif ve konut yapıları için öneri planlar (İzmir Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

İnönü Caddesi'nin günümüzdeki yerleşimine ulaşmasının temelleri ise 1951 yılı İzmir Kenti Nazım İmar Planı Uluslararası Yarışması'nı kazananı Kemal Ahmet Aru-Gündüz Özdeş-Emin Canpolat'ın projesinin uygulama sürecinde atılmıştır.

Yarışmanın raporlama ve programlama sürecinin çıktısına bakıldığında, kentin büyüme yönünü İnönü Caddesi aksında tarifleyen maddelerin şunlar olduğu görülmektedir:

3) İzmir planının yayılacağı hudutlar: İzmir imar planının işgal edeceği saha şu şekilde hudutlandırılacaktır. (Müşabıklara verilecek 1/5.000 mikyasındaki haritada bu hudut (.-.-) nokta hatlarla gösterilmiştir. İzmir imar planının hududu içine girecek saha şu şekilde belirtilmiştir.

BATIDA: (İncirlatı'nın batısında bulunan Yenikale mevkiinden, 1894 sayılı sokağı takip ederek (İzmir-Çeşme) yoluna, (bu yolu İzmir cihetine doğru (sağında Ağamemnun ılıcaları ve 1888 sokak dâhil) takip ederek Üçkuyular'a varıncaya kadar (Bu yolun sol tarafı dahil) devam eden kısım. (1883 ve 1881 sokaklar arasındaki Çeşme yolu üzerindeki köprüden sağa ayrılarak Üçkuyular ve civar sırtları dâhil olarak Poligon arasında Ermeni ve Arap dereleri, Arap Hasan çeşmesi. Karafatma dağının batı yamacına) kadar karantina sırtlarının hattıbalasını takip eder...

4) İzmir şehri bölgesinin, asıl gelişme sahası olarak karantina sırtları kabul edilmiştir.

6) Karayolları:

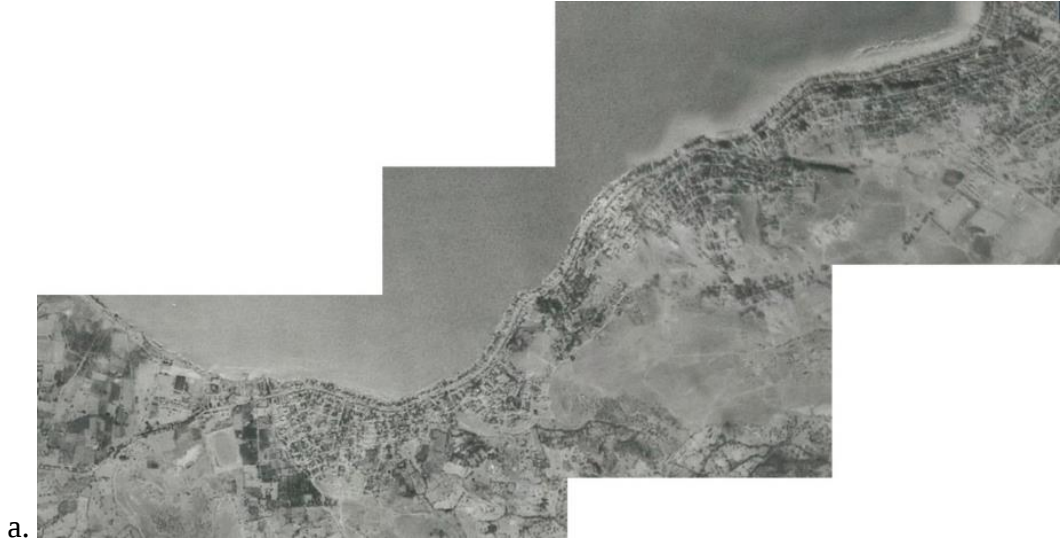
a) İnönü caddesinin devamı olarak Seferihisar Urla – Çeşme Karaburun istikametine giden anayol...

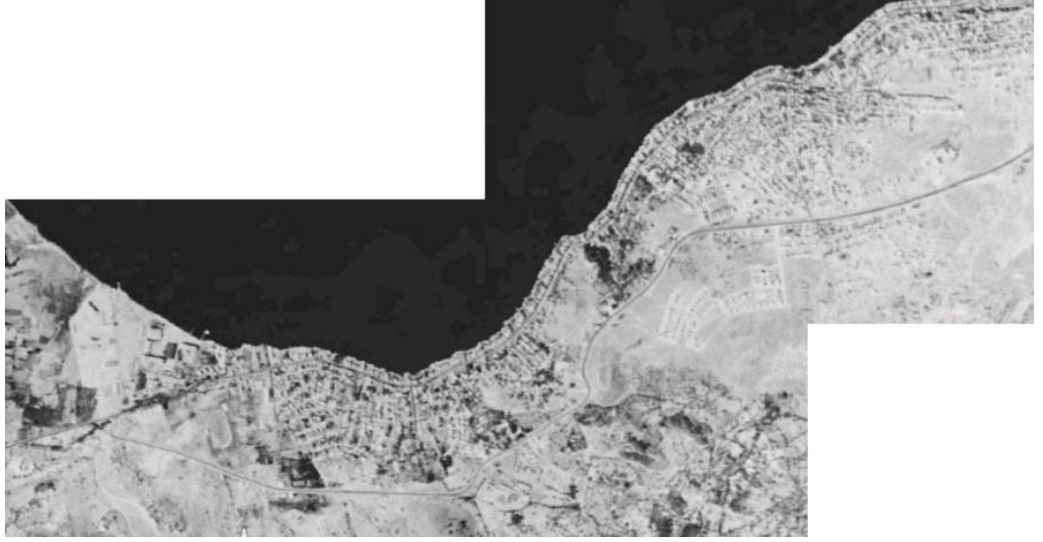
10) İzmir şehrinin bugünkü gelişmiş durumuna göre behenmühal gözetlemesine ihtiyaç görülen ve müşabıklar tarafından hazırlanacak tekliflerinde gösterilmesine lüzum görülen hususlar aşağıda belirtilmiştir. (Bu işaret edilen hususların bir kısmı İzmir belediyesi tarafından realize edilmek üzere programa alınmış bulunmaktadır.

a) Hatay caddesinin Korniş yolu olarak Güzelyalı cenubuna bağlanması.

- b) Karantina – Dokuzeylül caddesinin İnönü caddesine bağlanması,
- c) Hatay caddesinin Korniş yolu olarak Hacı Ali (574 sayılı sokak) caddesine bağlanması.
- d) Hacı Ali caddesinin Kemer – Gaziler caddesine bağlanması.
- e) İkinci çevre yolu olan (Melez deresi dahil) yolun turistik bir yol olarak kıymetlendirilmesi.
- f) İnönü caddesinden, Değirmendağı istikametinde, Müteaddit virajlarla Eşrefpaşa caddesine bağlanmak üzere ve tatbikine geçilmiş olan yol güzergâhının 1/5000’lik haritalarda nokta – nokta gösterilmiş şekilde nazarı dikkate alınması...
- (İzmir Şehri İmar Planı, Milletlerarası Proje Müsabakası Şartnamesi, 1951)

Maddelerden anlaşılmaktadır ki, kentin konut bölgesi olarak gelişmesi beklenen İnönü Caddesi aksındaki arazilerin imara açılması ve aksın kentin diğer önemli gelişim yerlerine bağlantılarının sağlanması, ön plana çıkan konular olmuştur. Bu doğrultuda şekillendirilen İnönü Caddesi, 1951 İzmir Kenti İmar Planına göre 1950’lerde açılmıştır (Şekil 5.4 a,b) ve zaman içerisinde pek çok dönüşüm geçirerek günümüzdeki konumuna ulaşmıştır.

Şekil 5. 4. a. 1950 İzmir hava fotoğrafları, b. 1963 İzmir hava fotoğrafları (İzmir 3 Boyutlu Kent Rehberi Programı)

Caddenin konut bölgesi olarak planlanması ve kamusallaştırma çalışmaları ile birlikte bu arter üzerindeki yapılaşma, genellikle kira konutları/aile apartmanları inşa edilerek başlamıştır (Güner, 2006). Aynı zamanda 1950-1960 yılları arasında bölgede birçok kooperatif yapısı inşa edilmiş, Sağlık Yapı Kooperatifi (1953), İzmir Belediyesi Eshot İşçileri Bahçelievler Kooperatifi (1953), İzmir Adliyeciler Kooperatifi-Hakim Evleri (1954) bölgenin nüfus artışında önemli rol oynamışlardır (Aşkan, 2011). Bu yapılar, Ölçer'in aynı röportajında belirttiği gibi iki katlı sitelerden oluşmaktadır (Gökmen, 1997) ve imar planının önerdiği, “yeşil koridorlarla desteklenmiş küçük iskân grupları” veya “tabiat içerisine yerleşmiş küçük organik bütünler” olarak nitelendirilen yapı adaları oluşumunu desteklemiştir. Yani, cadde üzerindeki yapılaşma artsa da bu binalar az katlı üretilmiş ve bölgenin mevcut dokusuna uyulmaya çalışılmış, daha az yoğunluklu bir yerleşim şeması denenmiştir.

Bu süreçte, caddenin konut ihtiyacını karşılayacak potansiyel bölge olması dışında, kent merkezi ile ilişkileneceği de önemli konulardan biri olmuştur. Ulaşım probleminin çözülmesi için caddenin, sahil yolunun (Mithatpaşa Caddesi) alternatifi olarak geliştirilmesi hedeflenmiş ve aksın Le Corbusier'nin de önerdiği Varyant yolu ile kentin merkezi olan Konak'a bağlanması gündeme gelmiştir. Böylelikle, 1954 yılında Varyant yolu açılarak caddenin kent içerisindeki konumu ve rolü

güçlendirilmiş, bölgede daha hızlı bir gelişme yaşanmıştır (Şekil 5.5). Bu gelişme ile birlikte, bölgenin nüfusu hızla artmaya başlamıştır. Kent genelinde de yaşandığı gibi İnönü Caddesi'nde de konut talebi artmış, 1960'lı yılların başına gelindiğinde cadde üzerinde ilk çok katlı yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Buna ek olarak, sadece İnönü Caddesi üzerinde değil, sahil ile cadde arasında yükselen paralel hatlarda da konut üretimi hızlanmış, 1960 öncesi az katlı evlerin oluşturduğu İnönü Caddesi silueti, bu gelişmelerle birlikte çok katlı apartmanların oluşturduğu bir kent silüetine doğru dönüşmeye başlamıştır.

Şekil 5. 5. Varyant yolu, 1954 (Aşkan, 2011)

1965 yılındaki Kat Mülkiyeti Yasasının kabulüyle birlikte söz konusu yapılaşma ve kat artışı hız kazanmıştır. Tüm kentte kentsel dokuyu farklılaştıran bu gelişme, İnönü Caddesi'ni de birebir etkilemiştir. Caddenin bugünkü dokusunu oluşturan apartman tipolojisi, 1965 yılı öncesi birbirinden ayrık yerleşime sahip olsa da 1965 yılı sonrası bitişik nizamda inşa edilmeye başlanarak yoğun bir doku oluşturmuştur. Kaftancı, "...Avrupa'da konut yapımı bizdeki kadar hızlı olmadı. 1960'lı yıllara kadar bahçeli evlerde otururduk. Daha sonra 'aile apartmanı' ortaya çıktı. Alsancak'ta 2-3 kat yerine 4 kat, birkaç yerde 5 kat; Birinci Kordon'a Gündoğdu'dan Alsancak'a doğru 4 kat (12,80m.), Heykel'e doğru 5 kat (15,80m.) gabari verildi. Gabariyi sokak sokak yükseltmeye başladılar ama düşük bir artıştı. Mevcut dokuya 1-2 kat eklediler. Kordon yangından sonra iki kattı. Yeni yapılan yapılar da sakız tipiydi. Kat artışları 1975-80'lere kadar sürdü. 1955-56'da İmar Planı kabul edildikten sonra Hatay Caddesi açıldı. Başlangıçta 2 katlı yapılar vardı; 1960'larda değişmeye başladı. Hatay Caddesi 8 yılda (1962-1970 arası) bitişik nizama

geçti; katlar da 3-4-5-6 kat olarak arttı...” diyerek İzmir’in ve özellikle İnönü Caddesi’nin yaklaşık 10 yıl içerisinde nasıl bir değişime uğradığını özetlemektedir (aktaran Ballice, 2004). İnönü caddesinin açılmasından önce tek katlı yapıların ve meyve ağaçlarının bulunduğu geniş bahçelerden oluşan bölge, zamanla çok katlı yapıların oluşturduğu bir kent parçasına dönüşmüş ve bölgenin kimliği de tümüyle değişmiştir (Şekil 5.6). Ayrıca, açıklamaya göre, cadde üzerindeki yapılaşmanın 1960-1970 yılları arasında arttığı ve günümüzdeki dokunun bu dönemde oluşmaya başlayarak 1980 sonrası günümüzdeki haline geldiğini söylemek de mümkündür. Bu tezde İnönü caddesinde 1960-1980 yılları arasındaki döneme tarihlenen apartman yapılarının incelenmesi konusunda getirilmiş olan sınırlamanın en önemli dayanağı, söz konusu dönemin caddedeki dönüşümün en önemli basamağının gerçekleştiği zaman aralığı olmasıdır.

Şekil 5. 6. Az katlı yapılar ve yeni inşa edilmiş Öncil Apartmanı (Mimar: Cavit Ölçer), 1969 (Gökmen,1997)

İnönü Caddesi, zaman içerisinde yaşanan yapılaşma sürecinin planlama stratejileri ile ilgili verdiği ipuçları dışında, sahip olduğu konut dokusu sayesinde dönemin tasarım anlayışı ile ilgili de bir veri tabanı oluşturmaktadır. Öncelikle, bölge, caddenin kuzey ve güney çeperlerinden başlayarak geliştiği için, aksın önemli bir yapı stoğuna ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Bu durumu yaratan öncelikli etken, konut piyasasındaki hareketlilik ve İzmirli mimarların nitelikli konut üretme açısından rekabet içerisinde olmasıdır. Bu konuda, dönemin konut mimarisi örneklerine bakıldığında, tanınmış mimarların Konak ve Alsancak gibi merkez semtler dışında, çoğunlukla Hatay, Güzelyalı, Karşıyaka veya Buca gibi çevre semtlerde yoğunluklu

olarak iş yaptıkları ve kendilerine birer egemenlik alanı yarattıkları görülmektedir (Güner, 2006). Böylelikle, belirledikleri alanlarda, takip ettikleri batı dünyasını ve mimari stilleri tasarımlarında uygulamaları kolaylaşmıştır (Şekil 5.7). Kentin Hatay ve Güzelyalı semtlerinde de cadde, bu rekabetten faydalanan bölgelerden biri olmuştur. Özellikle, gelişmeye açılan yeni bir aks olması ve karşılanması beklenen konut talebi, mimarları burada iş yapmaya yöneltmiştir ve onlara kişisel hünelerlerini sergilemeleri için önemli bir imkân tanımış, yeni benimsedikleri tasarım ilkelerini uygulamak açısından önemli bir altlık yaratmıştır. Bu sayede, 1960 sonrası İnönü Caddesi üzerindeki yerleşime ve konut dokusuna bakıldığında, yeni gelişen bölge içinde tasarım değeri yüksek birçok konut inşa edildiğini görmek mümkün olmuştur.

Şekil 5. 7. Dede ve Torun Apartmanları, Mimar: Cavit Ölçer (Gökmen, 1997)

Caddenin açılmasını sağlayan imar planının devamında gelen 1973 ve 1978 yıllarındaki yeni planlama pratiklerinde, İnönü Caddesi'nin mevcut dokusunu destekleyecek nitelikte, Hatay, Güzelyalı ve Üçkuyular semtleri konut bölgesi olarak planlanmaya devam edilmiştir. 1980'lere gelindiğinde ise, mevcuttaki planlama yaklaşımları yetersiz kalmış ve kent çeperindeki ilçeler, büyümeye ve gelişmeye başlamıştır. Balçova ve Narlıdere bölgelerinin yüksek katlı konut bölgesi, Seferihisar ve Urla aksının ikincil konut bölgesi olarak gelişmesi (Kaya, 2002), bu aksları besleyen kent içi ulaşım yolu olan İnönü Caddesi'ni de etkilemiş ve caddenin kent hayatı içerisindeki önemini giderek artırmıştır. Artık kent merkezinde kalan cadde, Konak'ı Üçkuyular'a bağlamakta ve bu noktadan kent çeperindeki yerleşimlere ulaşım sağlamaktadır. Ayrıca, cadde, giderek artan konut sayısı ile birlikte önemli bir nüfus

yoğunluğuna da sahip olmuştur. 1960'ların başında nitelikli konut üretme arzusuyla başlayan bu süreç, 1980 sonrası yaşanan hızlı kentleşme ile birlikte durağanlaşmış ve konut üretim biçimi önceki dönemlerden farklılaşmıştır.

1980'lerden sonra, caddenin bitişik nizamda konumlanan birbirine benzer cephe genişliklerine sahip konut yapıları ile mevcuttaki doku korunmaya devam edilmiş, günümüze kadar bu doku bozulmayarak aynı şekilde korunmuştur. Ancak, son zamanlarda gündemde önemli yer kaplayan kentsel dönüşüm yaklaşımı kapsamında cadde üzerinde yer alan çok sayıda binanın yenilenmek üzere yıkılmaya başlandığı görülmektedir. Bu süreç, özellikle çok yaşlı apartmanlar ve cadde üzerindeki metro inşaatı sırasında zemini hasar gören binalar ön plana alınarak başlatılmıştır. Geçmişte de örnekleri görüldüğü gibi şimdi de yeni yapılar eskisinden daha fazla kat çıkılarak ve konut metrekaresi azaltılarak uygulanmaktadır. İşlev ve parselasyonun değişmediği bu işlemlerde, cephe karakteri farklılaşmaya başlamış, günümüz tasarım anlayışına uygun şekilde yeni malzemelerin kullanımı yaygınlaşmıştır.

Tarihsel süreçte, belirtilen doğrultuda değişimler yaşayan İnönü Caddesi, günümüzde yaşamsal anlamda kent içerisinde önemli bir yere sahiptir. Hem süreç içerisinde caddedeki konut dokusunun yoğunlaşması hem de caddeye bölge sakininin sosyalleşmesini sağlayacak kentsel donatılar eklenmesi caddenin kent içinde önem kazanmasına katkıda bulunmuştur. Günümüzde, caddenin kamusal kimliğini destekleyen kentsel donatılar, farklı işlevlere sahip dükkanlar ve yeme-içme alanları, caddeye komşu konumda bulunan eğitim ve sağlık yapıları, metro ve otobüs durakları olarak sayılabilmektedir. Bunlara ek olarak, Poligon- Fahrettin Altay arasında yer alan Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi ve Göztepe Stadı, İzmirspor-Hatay arasında yer alan Hatay Pazaryeri gibi sosyal hayatı destekleyen işlevlere sahip yapılar da caddedeki kamusal hayatı desteklemektedir.

1960 sonrası cadde üzerinde inşa edilen konut yapıları, birbirine benzer tasarım özellikleri taşımaktadırlar (Şekil 5.8). Özellikle caddeye cephe veren yüzeylerde doluluk-boşluk ilişkileri ve yapı elemanları ile yaratılan geometrik etkiler gibi ortak tasarım özelliklerine sahip bir dil benimsendiği ve birbirine neredeyse eşdeğer genişlikte parseller üzerinde bu cephelerin tekrar ettiği görülmektedir. Cadde boyunca

inşa edilen çok katlı yapıların cephe tasarımındaki en yaygın yaklaşım, pencere açıklıklarının yaşama alanı boyunca devam etmesidir. Kamusal hayatla olan ilişkiyi güçlendiren şeffaflık, ön cephedeki balkon hacimleriyle de desteklenmektedir. Aynı şekilde, plan şemaları da birbirleri ile benzerlik taşımaktadır. Yaygın olarak benimsenen plan şemasına bakıldığında ise yaşama mekânları arasındaki geçirgen elemanlar ve mekânsal akış ile cadde yaşamını iç mekâna kadar alan bir tasarım anlayışı görülmektedir. Böylelikle cadde ile etkileşimi kesmeyen konut tasarımları kullanıcıya kentliyle iletişime geçme fırsatını da tanımaktadır. Özetlemek gerekirse, cephe tasarımı ve plan şemalarının yapılarda benzer şekilde tekrarlanması, konut birimlerinin kullanıcıya sunduğu etkileşim olanaklarının tüm aks boyunca devam ettirilmesini sağlamıştır.

Şekil 5. 8. 1970’lerde İnönü Caddesi (Url-22)

Günümüzde zaman zaman yeşil alanlarla veya küçük meydanlarla kesilen bu aksın kesintisiz konut dokusu, caddenin karakterini besleyen önemli özelliklerden biri haline gelmiştir. Ayrıca, caddenin, sadece konut bölgesi olarak kalmayıp kentliye hitap eden bir sosyal merkez oluşturması da bölgenin öne çıkan karakterlerinden biri olmuştur. Caddenin yaşayan bir kimliğe sahip olmasının önemli bir nedeni, tasarlanan apartmanların zemin katlarının dükkân, kafe, bakkal gibi kamusal kullanıma açık işlevlere ayrılmış olmasıdır (Şekil 5.9). Ayrıca, katlar arası bu işlev dağılımı zaman zaman birinci kat ve daha yüksek katlara da nüfuz etmiştir. Böylelikle, konut işlevi ile birlikte ticari işlevlerin de cadde üzerinde yer alması, aksın mekânsal ve sosyal karakteri üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır. Kısacası, bodrum ve zemin katları kamusal işlevlere ayrılan, üst katları ise her katta tek ya da iki konut biriminden oluşan

apartman yapıları, caddenin kent içinde bir alt merkez olarak gelişebilmesini, yani kamusallaşmasını sağlamıştır.

Şekil 5. 9. 1970’lerde İnönü Caddesi (Url-22)

İnönü Caddesi ile ilgili bir diğer önemli özellik, caddenin kentin önemli toplu taşıma akslarından biri olmasıdır (Şekil 5.10). Varyant’tan başlayıp Üçyol ve Hatay’ı geçerek Üçkuyular’da yine sahile ulaşan bu ana cadde, zamanla kentin önemli konut ve ticaret bölgeleri arasında bir ulaşım ağı kimliğine sahip olmuştur. Dolayısıyla, kullanıcı sayısı arttıkça ve cadde üzerinde alt ticari birimler geliştikçe cadde, sahil yolu ile eşdeğer bir ulaşım ağı haline gelmiştir. Bunlara ek olarak, caddenin önemli ulaşım akslarından biri olması, cadde kullanıcısının sadece bölge sakinlerinden değil şehrin diğer kısımlarından gelen kentlilerden de oluşmasını sağlamış, böylece kullanıcı profilinde de çeşitlilik yaratılmasına olanak tanımıştır.

Şekil 5. 10. 1970’lerde İnönü Caddesi (Url-22)

Aynı tasarım anlayışına sahip mimarlar tarafından inşa edilen konutlara sahip olması, konutlara eklenen farklı işlevlerle kentliye çeşitli sosyalleşme olanakları sunması, kent içerisinde farklı odak noktalarını bağlayan bir ulaşım aksına sahip olması gibi girdiler ile şekillenen cadde, 1950'lerden bu yana devam eden apartmanlaşma sürecinde, 1980'lere gelindiğinde bugünkü kimliğine ulaşmıştır. Planlama süreci boyunca hedeflenen küçük konut grupları ve bunlara eşlik eden yeşil meydanlar fikrinden her ne kadar uzaklaşılsa da caddenin kendi kimliği, ilk inşa edilen modern karakterli apartmanlar ve sakinleri tarafından oluşturulmuştur. Cadde ölçeğinde, parsel-yapı ilişkisinde görülen yarı özel bahçeler ile caddeyi dik kesen küçük park ve meydanlar; yapı ölçeğinde ise zemin kotta farklı işlevlere ev sahipliği yapan apartmanlar ve şeffaf cephe düzenleri bugünkü yaşayan İnönü Caddesi'ni şekillendirmişlerdir.

Kısacası, benzer anlayışlarla tasarlanan konut yapılarının cadde üzerinde bitişik nizamda bir hat oluşturmasının dönemin planlama anlayışlarının çıktısı olmasının yanı sıra aksın ulaşım ve ticaret fonksiyonlarını kazanması da konut yoğunluğunun artmasında aynı derecede etkili olmuştur. Birbirini besleyen ve destekleyen bu adımlar, İnönü Caddesi'nin günümüzdeki kamusal kimliğine katkıda bulunmuş ve kent içinde bir alt merkez olma niteliğinin devam etmesine destek sağlamıştır.

5.2. Çalışma Kapsamında Seçilen Bölge ve Konutların Analizi

Tezin bu aşamasında, İnönü Caddesi üzerinde 1960-1980 yılları arasında inşa edilmiş olan apartman yapılarının kentsel mekânla ilişkileri ve bu kapsamda yapı-kentsel mekânın arakesitinde oluşturulan arayüzlerin niteliği, bir önceki bölümde açıklanmış olan yöntem aracılığıyla incelenecektir.

Bu doğrultuda, öncelikle, çalışma alanı olan İnönü Caddesi, Üçkuyular-Fahrettin Altay Meydanı-Fahrettin Altay Metro Durağı ve Hıfzıssıhha-Metin Oktay Meydanı-Poligon Metro Durağı arasındaki bölgede, konut yapılarının cephe karakteri analiz edilerek ait olduğu yıl tespit edilmeye çalışılmıştır. Cephe tasarımında vurgulanan geometrik düzenler, cephe kaplaması olarak kullanılan malzemeler ve renkler, balkon hacimlerinin yarattığı dinamizm ve sahip oldukları geçirgen

korkuluklar, karakteristik apartman giriş kapıları gibi döneminin özgün apartmanlarında rastlanan yapı elemanları belirlenerek bu niteliklere sahip yapılar listelenmiştir. Çalışmanın devamında, bu yapılarla benzer kat yüksekliğine, benzer cephe genişliğine, benzer cephe açıklıklarına sahip olan yapılar da belirlenerek listeye eklenmiştir. 1960-1979 yılları arasında inşa edildiği öngörülen 50 tane yapı (Şekil EK. G), adres, ada, pafta ve parsel bilgileri düzenlenerek, yapıların konumuna göre Konak Belediyesi ya da Karabağlar Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi'nde olmak üzere taranmış ve mimari projeleri elde edilmiştir (Tablo EK. H).

Elde edilen bilgiler doğrultusunda, belirlenen zaman aralığında inşa edildiği saptanan ve mimari projesine ulaşılan apartmanlar, çalışmanın yöntemi olarak kurulan değerlendirme sistematığına göre analiz edilmek üzere hazırlanan yapı fişleri aracılığı ile incelenmiştir.

Çalışma kapsamında hazırlanan 'yapı fişi' (Tablo 5.1), yapının adı, mimarı, yapım yılı, adresi ve fotoğrafını içererek kısa bir tanıtım yapmakta, diyagramlar ile mekân organizasyonunu anlatmakta ve arayüz mekânların hangi nitelikleri taşıdığını saptamaktadır.

Tablo 5. 1. Yapı fişi örneği

YAPİ KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI			
ADI		ÖN CEPHE KESİT ŞEMASI			
YAPIM YILI					
MİMARİ					
ADRESİ					
KONUM					
YAPİ FOTOĞRAFI		ÖN CEPHE KESİT ŞEMASI			
KÜNYE DİYAGRAMLAR					
ARAYÜZ ELEMANLAR		ARAYÜZ ELEMANLAR DEĞERLENDİRME			
ön bahçe	var			saydamlık	150'den az
var	yok			oran	150'den fazla
saçaklı örtülmüş	tasarım			kapı	150'den fazla
ana giriş	yapı hizasından içerde			kapı	150'den fazla
zemin döşemesi farklı	kot yüksekliği			kapı	150'den fazla
aynı kot	komut			kapı	150'den fazla
farklı kot	ticari			kapı	150'den fazla
zemin kat	saydamlık			kapı	150'den fazla
150'den az	kapı			kapı	150'den fazla
ARAYÜZ ELEMANLAR		ARAYÜZ ELEMANLAR DEĞERLENDİRME			
cephe	cephe kesiti			balcon	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut
cephe kesiti	balcon			boyut	boyut

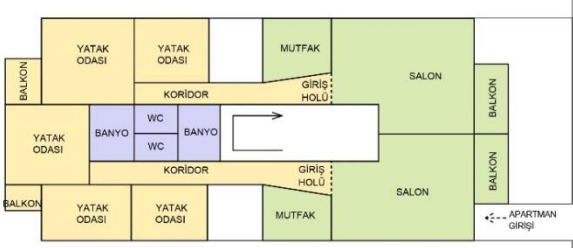
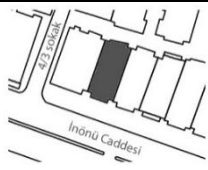
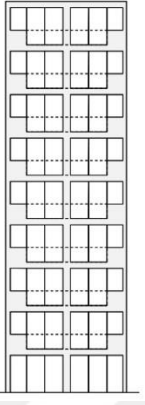
Bu doğrultuda, öncelikle seçilen apartmanların kesit ve plan şemaları çıkarılmıştır. Bu diyagramatik şemalar yaşama alanları yeşil renge, gece bölümleri sarı renge ve ıslak hacimler mavi renge boyanmak üzere düzenlenmiştir ve mekânsal organizasyon belirtilmiştir. Mekânların isimleri mimarın projede kullandığı ifadelerle göre düzenlenmiş ve adlandırılmıştır. Odalar arasındaki geçişler kesikli çizgi ile belirtilirken duvarlar tek çizgi ile gösterilmiştir. Plan ve kesit diyagramlarında merdivenler, apartman sirkülasyonunu göstermek amacıyla şematik biçimde tariflenmiştir. Ayrıca yapıların ön görünüşleri, cephenin saydamlık oranı hakkında fikir vermesi amacıyla grafikleştirilmiş ve fişlere eklenmiştir. Sonuç olarak, belirtilen kapsamda hazırlanan yapı fişleri her bir apartman için doldurulmuş ve alan çalışması tamamlanmıştır. (Tablo 5.2-5.51)

Tablo 5. 2. Özlü Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
1- Özlü Apartmanı						
YAPIM YILI						
1965						
MİMARİ						
Ümit Ünal						
ADRESİ						
3/1 sok. No:1						
KONUM						
ÖN CEPHE						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
		zemin döşemesi farklı		-		
kot ilişkisi	aynı kot		✓			
	farklı kot		-			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-
				%50den fazla		✓
			pencere konumu	alçak denizlik		-
				yüksek denizlik		✓
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		yok		-		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme				✓		
alçak duvarlar				✓		
yok		-				

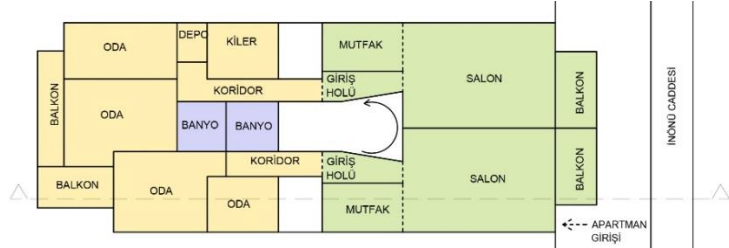
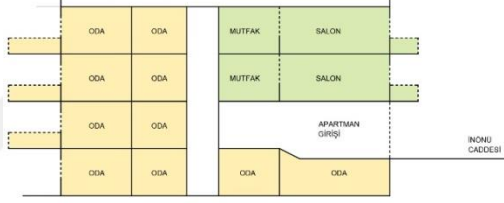
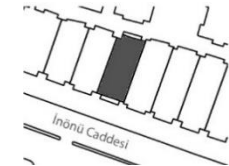
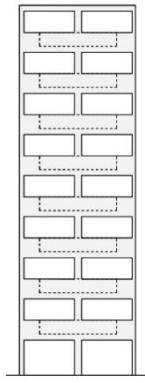
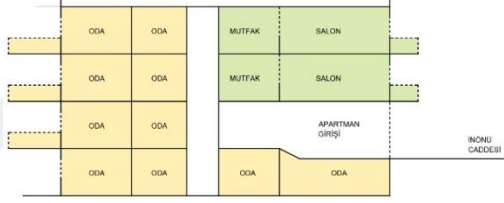
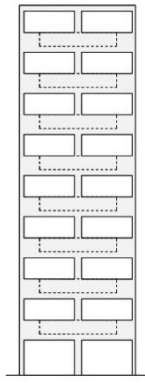
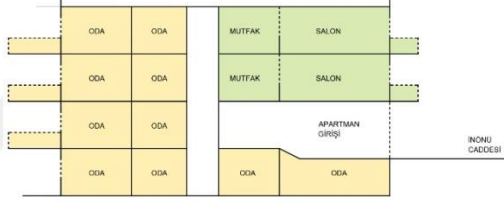
Tablo 5. 3. Güven Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
2- Güven Apartmanı						
YAPIM YILI						
1978						
MİMARİ						
Orhan Akbaş						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:684A						
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI		
						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
			aynı kot		✓	
zemin kat	farklı kot		-			
	konut		-			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-
				%50den fazla		✓
			pencere konumu	alçak denizlik		-
				yüksek denizlik		✓
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok		✓		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		-
				alçak duvarlar		-
yok			✓			

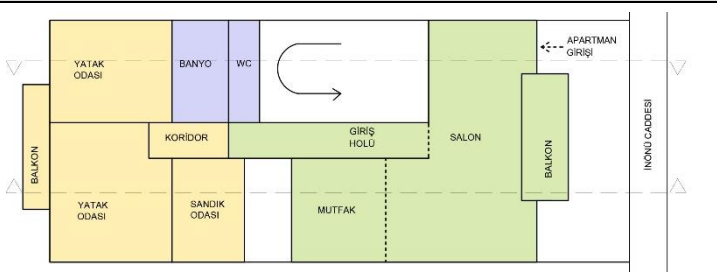
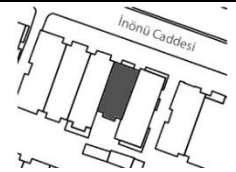
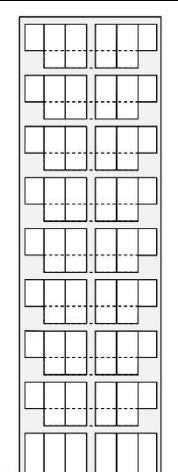
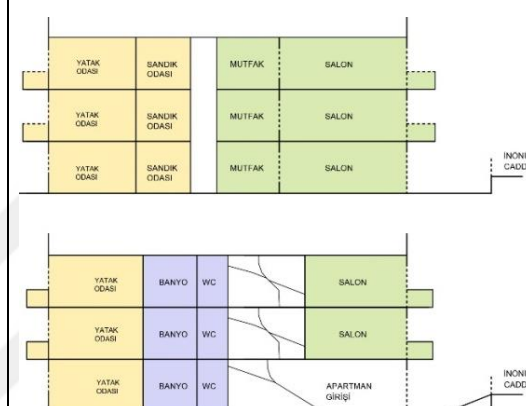
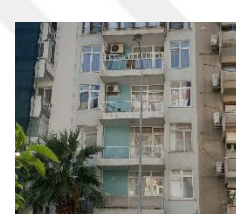
Tablo 5. 4. Gün Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI							
3- Gün Apartmanı							
YAPIM YILI							
1978							
MİMARİ							
Murat Demirel							
ADRESİ							
İnönü Cd. No:871A							
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI					
YAPI FOTOĞRAFI							
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-		
			yapı hizasından içeride		✓		
			zemin döşemesi farklı		✓		
		kot ilişkisi	aynı kot		-		
farklı kot			✓				
zemin kat	konut		-				
	ticari		✓				
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		✓	
				%50den fazla		-	
			pencere konumu	alçak denizlik		-	
				yüksek denizlik		✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-	
					loca	✓	
	boyut		1,8m'den geniş		-		
			1,8m'den dar		✓		
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-	
				giriş holü-salon		-	
				salon bölmeleri		-	
				giriş holü-mutfak		-	
			yok		✓		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-	
camlı bölme				-			
alçak duvarlar				-			
yok		✓					

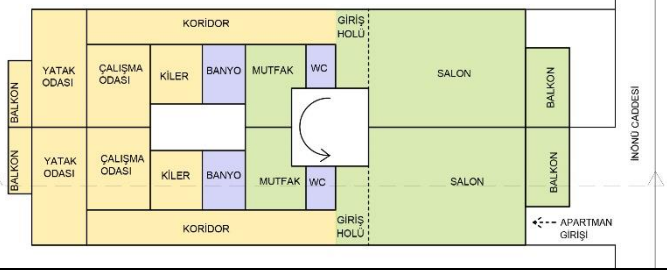
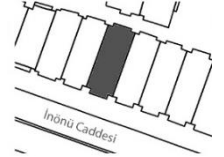
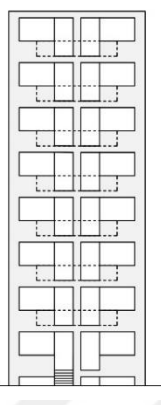
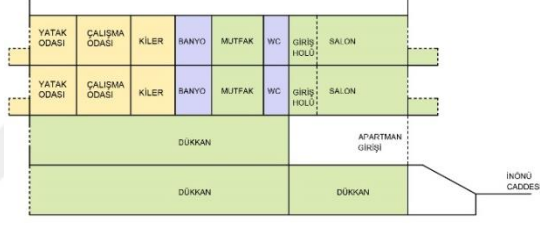
Tablo 5. 5. Tan Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI							
4- Tan Apartmanı							
YAPIM YILI							
1975							
MİMARİ							
Bürotek							
ADRESİ							
İnönü Cd. No:680							
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI			
							
YAPI FOTOĞRAFI							
							
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-		
			yapı hizasından içeride		✓		
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓		
aynı kot			✓				
zemin kat	farklı kot		-				
	konut		-				
yapı ölçeğinde	cephe	ticari		✓			
		cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-	
				%50den fazla		✓	
			pencere konumu	alçak denizlik		-	
				yüksek denizlik		✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓	
				loca	-		
			boyut	1,8m'den geniş		-	
	1,8m'den dar			✓			
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-	
				giriş holü-salon		✓	
				salon bölmeleri		-	
				giriş holü-mutfak		-	
		yok		-			
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-	
				camlı bölme		-	
alçak duvarlar				-			
yok				✓			

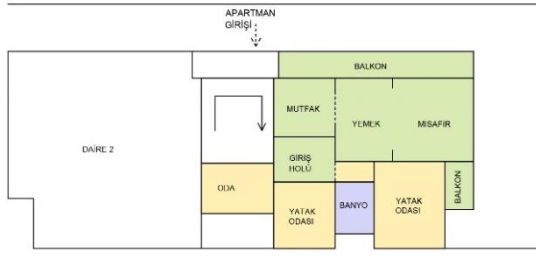
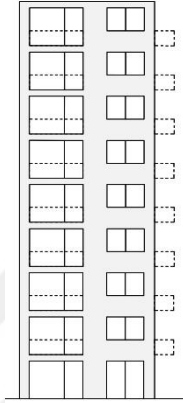
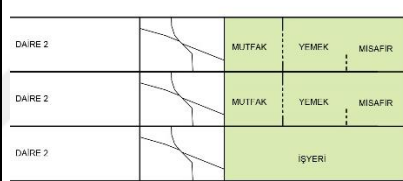
Tablo 5. 6. Birlik Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
5- Birlik Apartmanı						
YAPIM YILI						
1965						
MİMARİ						
Şakir Çetindağ						
ADRESİ						
İnönü Cd. No: 865A						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
kot ilişkisi		aynı kot		-		
	farklı kot		✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	✓	
				%50den fazla	-	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
	boyut		1,8m'den geniş		-	
			1,8m'den dar		✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
alçak duvarlar				-		
yok			-			

Tablo 5. 7. Bahar Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
6- Bahar Apartmanı						
YAPIM YILI						
1978						
MİMARİ						
Sermet Elçi						
ADRESİ						
İnönü Cd. No: 674						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
			aynı kot		✓	
zemin kat	farklı kot		-			
	konut		-			
ticari		✓				
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		✓
				%50den fazla		-
			pencere konumu	alçak denizlik		-
				yüksek denizlik		✓
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
				loca	-	
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok		-	
			iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi	
		camlı bölme			✓	
		alçak duvarlar		-		
yok		-				

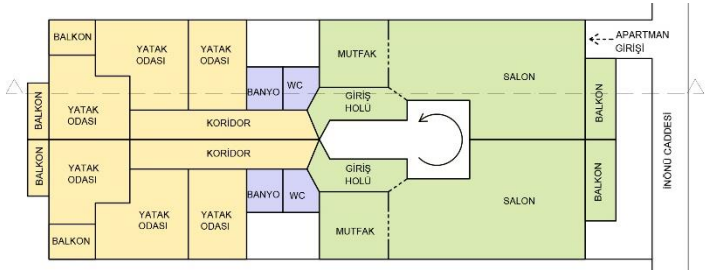
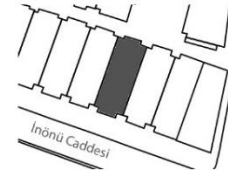
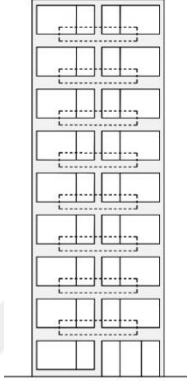
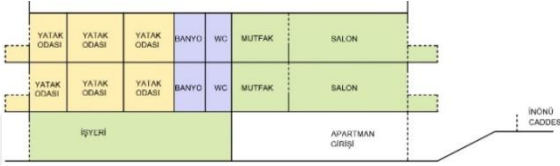
Tablo 5. 8. Gülyüz Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI	7- Gülyüz Apartmanı					
YAPIM YILI	1975					
MİMARİ	Osman Uğur Kılıbey					
ADRESİ	İNÖNÜ Cd. No:861					
KONUM	İNÖNÜ CADDESİ					
YAPI FOTOĞRAFI						
YAPI FOTOĞRAFI						
ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI				
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
kot ilişkisi		aynı kot		✓		
		farklı kot		-		
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
		cephe kesiti	pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		balkon	tür	konsol	-	
				loca	✓	
	boyut	1,8m'den geniş		-		
		1,8m'den dar		✓		
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		-
alçak duvarlar				✓		
yok				-		

Tablo 5. 9. Geyik Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI	8- Geyik Apartmanı					
YAPIM YILI	1979					
MİMARİ	H. Basri İvit					
ADRESİ	İnönü Cd. No:672					
KONUM	ÖN CEPHE					KESİT ŞEMASI
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
kot ilişkisi		aynı kot		✓		
	farklı kot		-			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-
				%50den fazla		✓
			pencere konumu	alçak denizlik		✓
				yüksek denizlik		-
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok		-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		-
				alçak duvarlar		-
	yok		-			

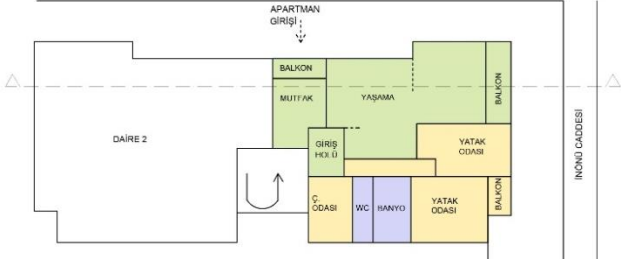
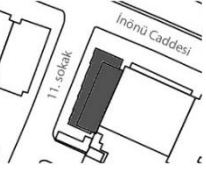
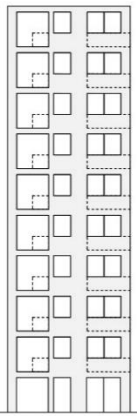
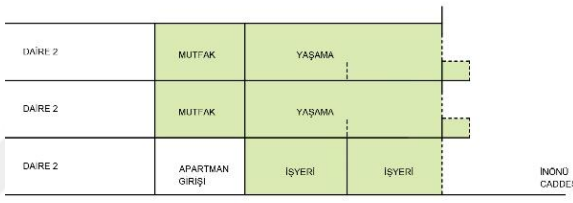
Tablo 5. 10. Erden Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
9- Erden Apartmanı						
YAPIM YILI						
1977						
MİMARİ						
Erden Etкер						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:670						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş	-		
			yapı hizasından içeride	-		
		zemin döşemesi farklı	✓			
kot ilişkisi	aynı kot	-				
		farklı kot	✓			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon	✓	
				giriş holü-salon	✓	
				salon bölmeleri	-	
				giriş holü-mutfak	-	
		yok		-		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi	✓	
				camlı bölme	-	
alçak duvarlar	-					
yok		-				

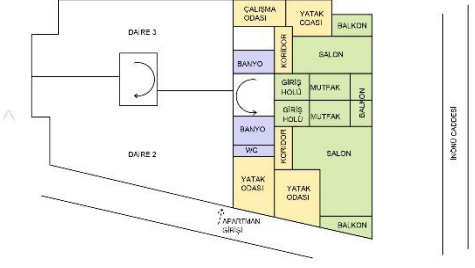
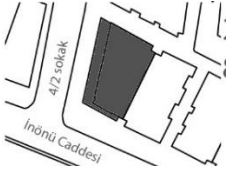
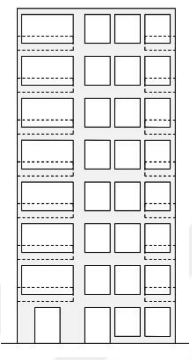
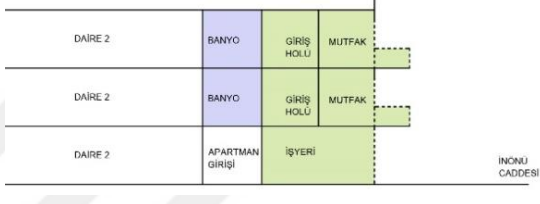
Tablo 5. 11. Pınar Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI							
10- Pınar Apartmanı							
YAPIM YILI							
1975							
MİMARİ							
Mümtaz Eren							
ADRESİ							
İnönü Cd. No:857/1							
KONUM							
YAPI FOTOĞRAFI		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI			
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-		
			yapı hizasından içeride		✓		
			zemin döşemesi farklı		✓		
		kot ilişkisi	aynı kot	-			
farklı kot	✓						
	zemin kat	konut		-			
ticari		✓					
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-	
				%50den fazla		✓	
			pencere konumu	alçak denizlik		✓	
				yüksek denizlik		-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-	
					loca	✓	
			boyut	1,8m'den geniş		-	
				1,8m'den dar		✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓	
				giriş holü-salon		-	
				salon bölmeleri		-	
				giriş holü-mutfak		-	
		yok		-			
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓	
camlı bölme				-			
alçak duvarlar				-			
yok		-					

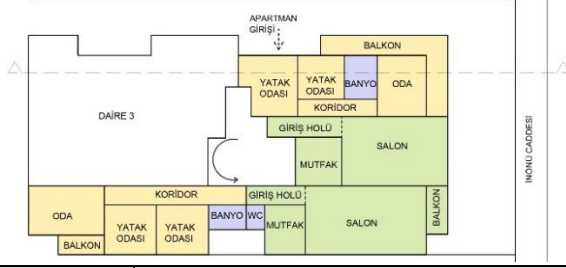
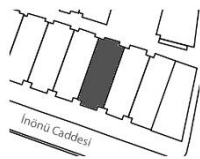
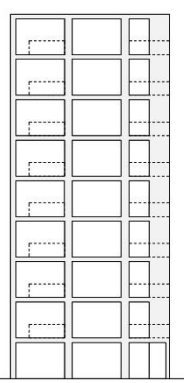
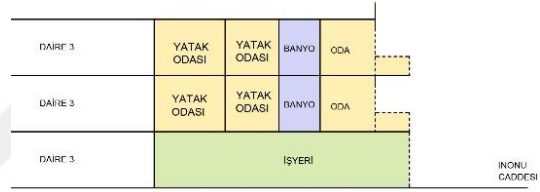
Tablo 5. 12. Tunay Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
11- Tunay Apartmanı						
YAPIM YILI						
1973						
MİMARİ						
Mehmet Beset						
ADRESİ						
11 sok. No: 1						
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI		
						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
	farklı kot		✓			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	✓	
				%50den fazla	-	
			pencere konumu	alçak denizlik	-	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-
					loca	✓
			boyut	1,8m'den geniş	-	
		1,8m'den dar	✓			
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		yok		-		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		-
alçak duvarlar				✓		
yok		-				

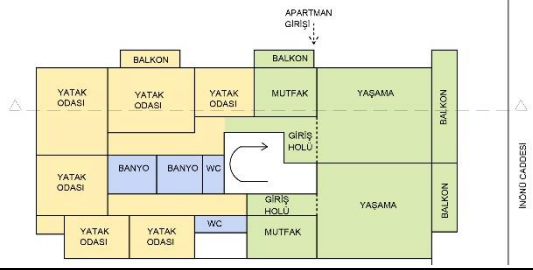
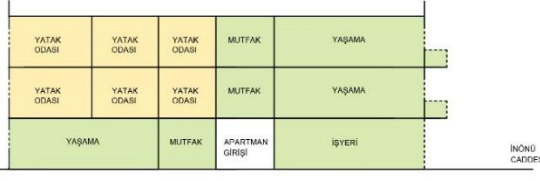
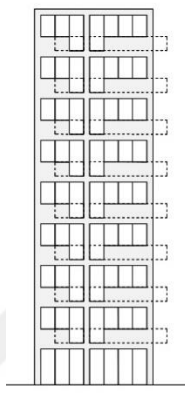
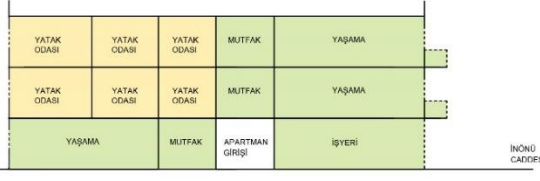
Tablo 5. 13. Barış Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI							
ADI									
12- Barış Apartmanı									
YAPIM YILI									
1975									
MİMARI									
Süha Bekman									
ADRESİ									
İnönü Cd. No:662A									
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI					
									
YAPI FOTOĞRAFI									
									
ARAYÜZ ELEMANLAR									
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-					
		yok		✓					
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-				
			yapı hizasından içeride		✓				
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓				
			aynı kot		✓				
zemin kat	farklı kot		-						
	konut		-						
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı		saydamlık oranı		%50den az		-	
				%50den fazla		✓			
				pencere konumu		alçak denizlik		✓	
				yüksek denizlik		-			
		cephe kesiti		balkon		tür	konsol	✓	
						loca	-		
				boyut		1,8m'den geniş		-	
						1,8m'den dar		✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var		mutfak-salon		-		
					giriş holü-salon		-		
					salon bölmeleri		-		
					giriş holü-mutfak		-		
		yok		✓					
		iç mekân elemanları	var		iç mekân penceresi		-		
					camlı bölme		-		
					alçak duvarlar		-		
	yok				✓				

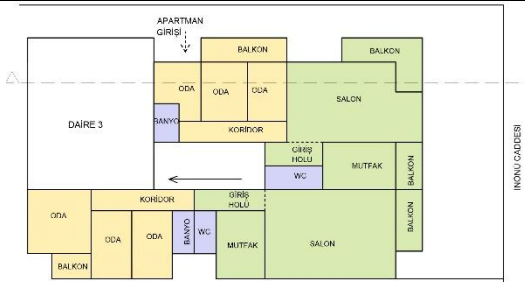
Tablo 5. 14. Alpan Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI						
ADI								
13- Alpan Apartmanı								
YAPIM YILI								
1974								
MİMARİ								
Ali Veryeri								
ADRESİ								
İnönü Cd. No:660								
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI				
								
YAPI FOTOĞRAFI								
								
ARAYÜZ ELEMANLAR								
kent ölçğinde	ön bahçe	var		-				
		yok		✓				
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		✓			
			yapı hizasından içeride		-			
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓			
			aynı kot		✓			
zemin kat	farklı kot		-					
	konut		-					
yapı ölçğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-		
				%50den fazla		✓		
			pencere konumu	alçak denizlik		✓		
				yüksek denizlik		-		
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol		-	
					loca		✓	
	boyut		1,8m'den geniş		-			
			1,8m'den dar		✓			
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-		
				giriş holü-salon		✓		
				salon bölmeleri		-		
				giriş holü-mutfak		-		
			yok		✓			
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-		
				camlı bölme		-		
alçak duvarlar				-				
yok			✓					

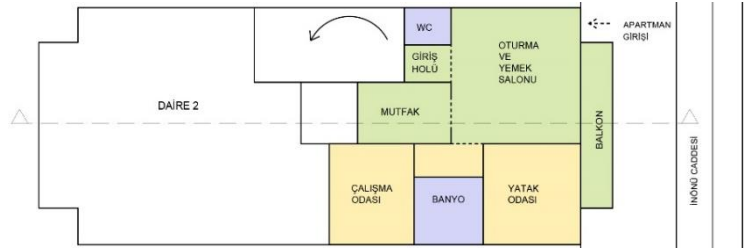
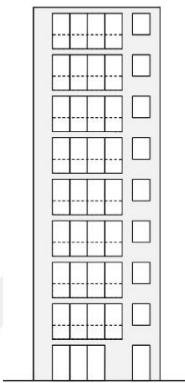
Tablo 5. 15. Tunç Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI						
ADI								
14- Tunç Apartmanı								
YAPIM YILI								
1977								
MİMARİ								
Akın Tuncer								
ADRESİ								
İnönü Cd. No:841A								
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI				
								
YAPI FOTOĞRAFI								
ARAYÜZ ELEMANLAR								
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-				
		yok		✓				
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-			
			yapı hizasından içeride		-			
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓			
aynı kot			✓					
zemin kat	farklı kot		-					
	konut		-					
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-		
				%50den fazla		✓		
			pencere konumu	alçak denizlik		✓		
				yüksek denizlik		-		
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓		
					loca	-		
				boyut	1,8m'den geniş	✓		
					1,8m'den dar	-		
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-		
				giriş holü-salon		✓		
				salon bölmeleri		-		
				giriş holü-mutfak		-		
		iç mekân elemanları	yok			-		
				var	iç mekân penceresi		-	
					camlı bölme		-	
					alçak duvarlar		-	
	yok				✓			

Tablo 5. 16. Müftüoğlu Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI	
ADI	15- Müftüoğlu Apartmanı		
YAPIM YILI	1977		
MİMARİ	Bülent Verryeri		
ADRESİ	İNÖNÜ Cd. No:656		
KONUM			
YAPI FOTOĞRAFI			

Tablo 5. 17. Gazi Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI	16- Gazi Apartmanı					
YAPIM YILI	1973					
MİMARİ	Adnan Denker					
ADRESİ	İnönü Cd. No:835					
KONUM	ÖN CEPHE					KESİT ŞEMASI
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		✓	
farklı kot			-			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok		-		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
camlı bölme				-		
alçak duvarlar				-		
yok		-				

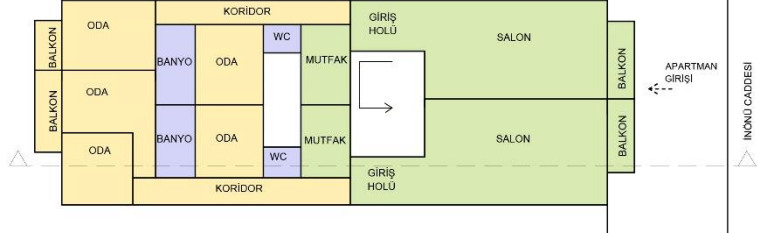
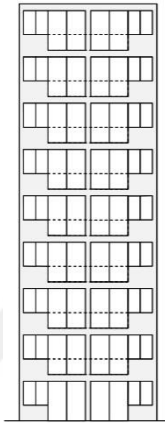
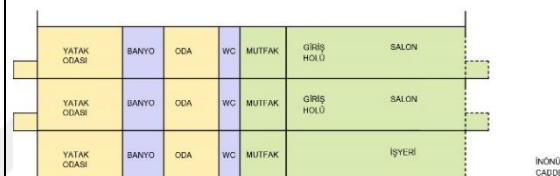
Tablo 5. 18. Sahil Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI							
17- Sahil Apartmanı							
YAPIM YILI							
1973							
MİMARİ							
Adnan Denker							
ADRESİ							
İnönü Cd. No:833							
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI					
YAPI FOTOĞRAFI							
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-		
			yapı hizasından içeride		✓		
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓		
aynı kot			✓				
zemin kat	konut		-				
	ticari		✓				
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-		
				%50den fazla	✓		
			pencere konumu	alçak denizlik	✓		
				yüksek denizlik	-		
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓	
				loca	-		
			boyut	1,8m'den geniş	✓		
	1,8m'den dar	-					
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-	
				giriş holü-salon		✓	
				salon bölmeleri		-	
				giriş holü-mutfak		-	
		iç mekân elemanları	yok			-	
				var	iç mekân penceresi		-
					camlı bölme		-
alçak duvarlar					-		
yok				✓			

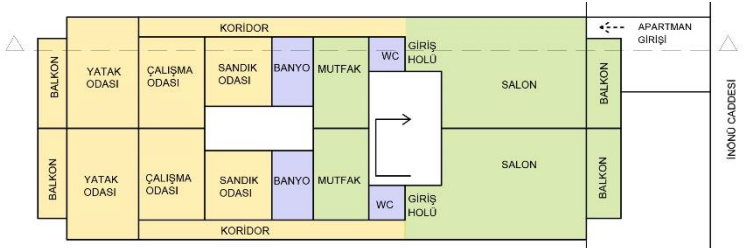
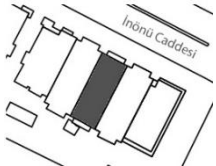
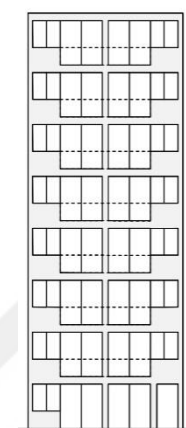
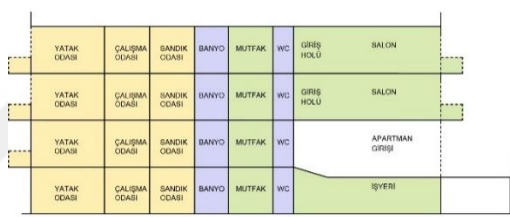
Tablo 5. 19. Semt Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
18- Semt Apartmanı						
YAPIM YILI						
1973						
MİMARİ						
Adnan Denker						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:831A						
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI		
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
			aynı kot		✓	
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş		✓
				1,8m'den dar		-
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok				✓
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme				-		
alçak duvarlar				-		
yok				✓		

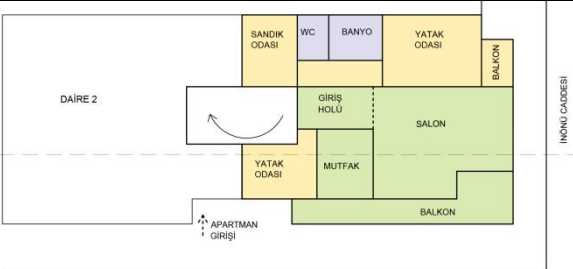
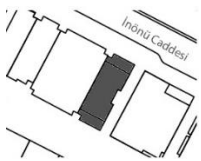
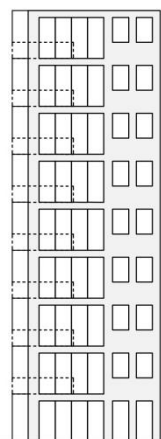
Tablo 5. 20. Devrim Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI	19- Devrim Apartmanı					
YAPIM YILI	1973					
MİMARİ	Yüksel Ceztırnak					
ADRESİ	İnönü Cd. No:829					
KONUM	İNÖNÜ					
YAPI FOTOĞRAFI	İNÖNÜ	İNÖNÜ				
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
kot ilişkisi		aynı kot		✓		
	farklı kot		-			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydıamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
	boyut		1,8m'den geniş	-		
		1,8m'den dar	✓			
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
iç mekân elemanları		var	iç mekân penceresi		-	
			camlı bölme		-	
	alçak duvarlar		-			
yok			✓			

Tablo 5. 21. Pakkaner Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
20- Pakkaner Apartmanı						
YAPIM YILI						
1975						
MİMARİ						
Mehmet Ali Yavuz						
ADRESİ						
İnönü Cd. No: 827						
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI		
						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
aynı kot			-			
zemin kat	konut	farklı kot		✓		
		ticari		-		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlı k oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
				loca	-	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon	-	
				giriş holü-salon	✓	
				salon bölmeleri	-	
				giriş holü-mutfak	-	
		iç mekân elemanları	yok			-
						-
	var	yok	iç mekân penceresi	-		
			camlı bölme	-		
			alçak duvarlar	-		
				✓		

Tablo 5. 22. Desen Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
21- Desen Apartmanı						
YAPIM YILI						
1973						
MİMARİ						
Murat Demirer						
ADRESİ						
İnönü Cd. No: 815						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
	farklı kot		✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme				-		
alçak duvarlar				✓		
yok			-			

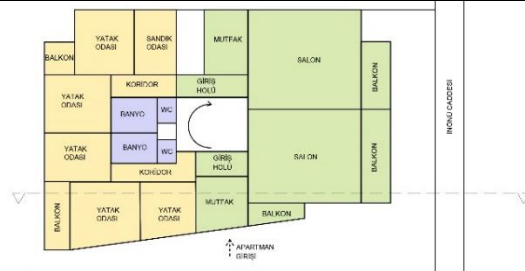
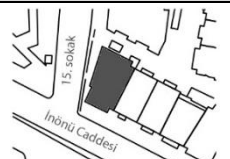
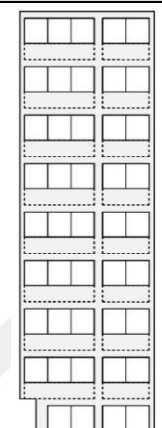
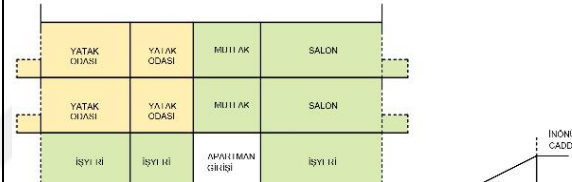
Tablo 5. 23. Gündüç Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
22- Gündüç Apartmanı						
YAPIM YILI						
1969						
MİMARİ						
Fahri Dereoğlu						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:809B						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		-	
aynı kot			-			
	farklı kot		✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	✓	
				%50den fazla	-	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-
					loca	✓
	boyut			1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok			✓	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme				-		
alçak duvarlar				-		
yok			✓			

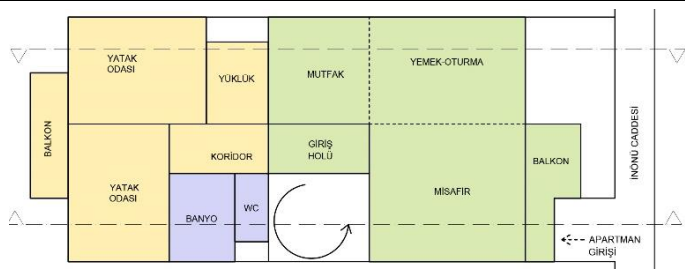
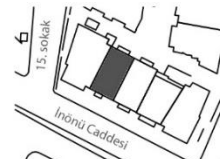
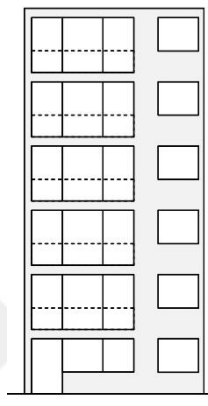
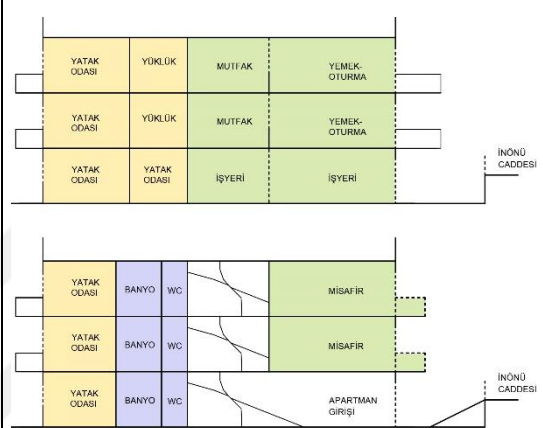
Tablo 5. 24. Nazif Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI	23- Nazif Apartmanı						
YAPIM YILI	1974						
MİMARİ	Fahri Dereoğlu						
ADRESİ	İnönü Cd. No:807A						
KONUM	YAPI FOTOĞRAFI						
		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		✓		
			yapı hizasından içeride		-		
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓		
			aynı kot		✓		
zemin kat	konut		-				
	ticari		✓				
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-	
				%50den fazla		✓	
			pencere konumu	alçak denizlik		✓	
				yüksek denizlik		-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol		-
					loca		✓
	boyut		1,8m'den geniş		-		
			1,8m'den dar		✓		
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-	
				giriş holü-salon		✓	
				salon bölmeleri		✓	
				giriş holü-mutfak		-	
			yok		-		
			iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme		✓					
alçak duvarlar		-					
yok		-					

Tablo 5. 25. Barış Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
24- Barış Apartmanı						
YAPIM YILI						
1973						
MİMARİ						
Gökalp Tekelioğlu						
ADRESİ						
15. sok. No: 51						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		✓		
		yok		-		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
farklı kot			✓			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	-	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok		✓	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		-
				alçak duvarlar		-
	yok		✓			

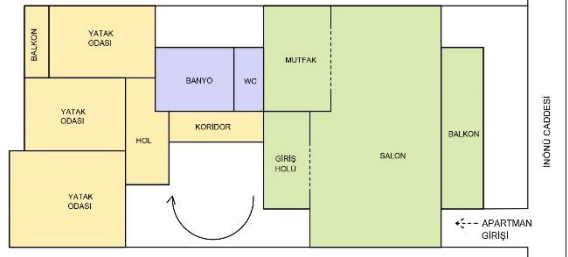
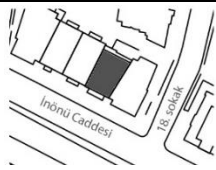
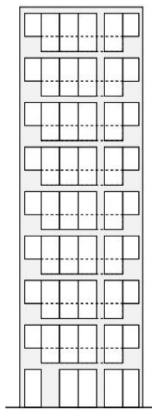
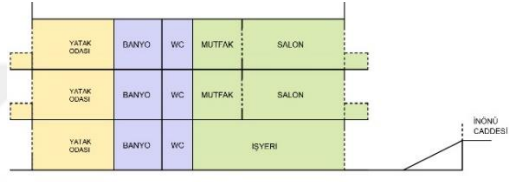
Tablo 5. 26. Dalya Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI							
25- Dalya Apartmanı							
YAPIM YILI							
1964							
MİMARİ							
Ali Süner							
ADRESİ							
İnönü Cd. No:632							
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
							
YAPI FOTOĞRAFI							
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-		
			yapı hizasından içeride		-		
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓		
aynı kot			-				
	zemin kat	farklı kot		✓			
		konut		-			
		ticari		✓			
		cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-
%50den fazla					✓		
pencere konumu	alçak denizlik			✓			
	yüksek denizlik			-			
cephe kesiti	balkon		tür	konsol	✓		
				loca	-		
			boyut	1,8m'den geniş		-	
				1,8m'den dar		✓	
cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik		var	mutfak-salon		✓	
				giriş holü-salon		-	
		salon bölmeleri		✓			
		giriş holü-mutfak		-			
		yok		-			
	iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓		
			camlı bölme		✓		
			alçak duvarlar		-		
yok		-					

Tablo 5. 27. Özden Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
26- Özden Apartmanı						
YAPIM YILI						
1965						
MİMARİ						
Oktay Özden						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:630						
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI		
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
	ana giriş	tasarım	yok		✓	
			saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
	aynı kot		-			
zemin kat	farklı kot			✓		
	konut			-		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		✓
				%50den fazla		-
			pencere konumu	alçak denizlik		-
				yüksek denizlik		✓
		cephe kesiti	balkon tür	konsol		✓
				loca		-
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		-
	yok			-		

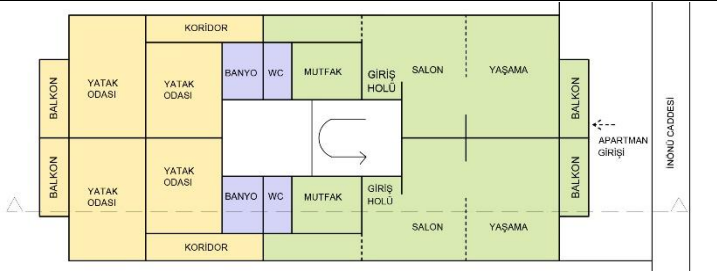
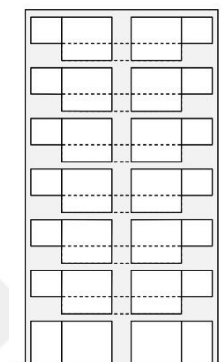
Tablo 5. 28. Yüzbaşıoğlu Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI							
27- Yüzbaşıoğlu Apartmanı							
YAPIM YILI							
1972							
MİMARİ							
Cumhuray Yeşiltürk							
ADRESİ							
İnönü Cd. No:628							
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI			
							
YAPI FOTOĞRAFI							
							
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-		
			yapı hizasından içeride		-		
			zemin döşemesi farklı		✓		
		kot ilişkisi	aynı kot		-		
farklı kot			✓				
zemin kat	konut		-				
	ticari		✓				
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-	
				%50den fazla		✓	
			pencere konumu	alçak denizlik		✓	
				yüksek denizlik		-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol		✓
					loca		-
				boyut	1,8m'den geniş		-
					1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓	
				giriş holü-salon		✓	
				salon bölmeleri		✓	
				giriş holü-mutfak		✓	
			yok		-		
			iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
		camlı bölme			✓		
		alçak duvarlar			-		
yok		-					

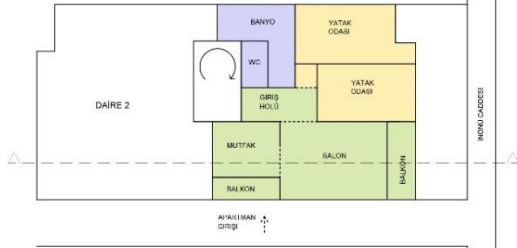
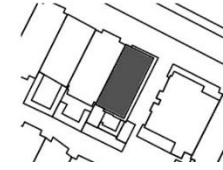
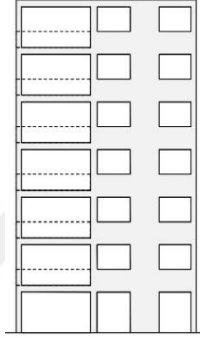
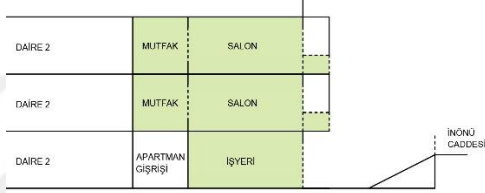
Tablo 5. 29. İnönü Caddesi No:789 Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI					
ADI							
28- isim yok							
YAPIM YILI							
1969							
MİMARİ							
Fahrettin Tanık							
ADRESİ							
İnönü Cd. No:789							
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI					
YAPI FOTOĞRAFI							
ARAYÜZ ELEMANLAR							
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-			
		yok		✓			
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		✓		
			yapı hizasından içeride		-		
			zemin döşemesi farklı		✓		
		kot ilişkisi	aynı kot		✓		
	farklı kot		-				
zemin kat	konut		✓				
	ticari		-				
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-	
				%50den fazla		✓	
			pencere konumu	alçak denizlik		✓	
				yüksek denizlik		-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol		✓
					loca		-
			boyut	1,8m'den geniş		✓	
				1,8m'den dar		-	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-	
				giriş holü-salon		✓	
				salon bölmeleri		✓	
				giriş holü-mutfak		-	
			yok			-	
				iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi	
		camlı bölme				-	
alçak duvarlar		✓					
yok				-			

Tablo 5. 30. Ömür Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI	29- Ömür Apartmanı					
YAPIM YILI	1965					
MİMARİ	Necati Karakurt					
ADRESİ	İNÖNÜ Cd. No:787					
KONUM	ÖN CEPHE					KESİT ŞEMASI
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş	-		
			yapı hizasından içeride	-		
		zemin döşemesi farklı	✓			
kot ilişkisi		aynı kot	-			
		farklı kot	✓			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon	-	
				giriş holü-salon	✓	
				salon bölmeleri	✓	
				giriş holü-mutfak	-	
		yok		-		
iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi	-			
		camlı bölme	✓			
		alçak duvarlar	✓			
yok		-				

Tablo 5. 31. Mehmet Akın Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
30- Mehmet Akın Apartmanı						
YAPIM YILI						
1963						
MİMARİ						
Melih Oral						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:785						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		✓		
		yok		-		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		✓	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
	farklı kot		✓			
zemin kat	konut		✓			
	ticari		-			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-
					loca	✓
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok		-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
camlı bölme				-		
alçak duvarlar				-		
	yok		-			

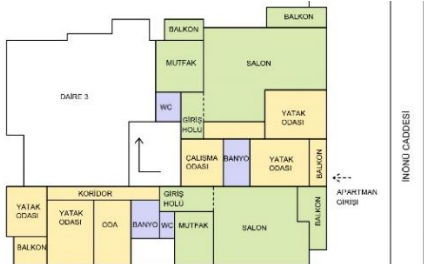
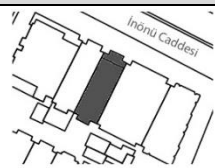
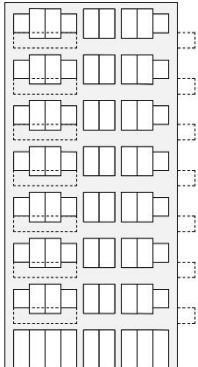
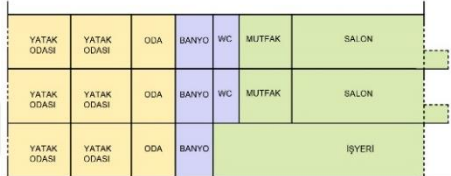
Tablo 5. 32. Hüsnü Bey Apartmanı

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
31- Hüsnü Bey Apartmanı						
YAPIM YILI						
1963						
MİMARİ						
Bülent Doruk						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:622						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş	-		
			yapı hizasından içeride	-		
			zemin döşemesi farklı	✓		
kot ilişkisi		aynı kot	✓			
		farklı kot	-			
zemin kat	konut		✓			
	ticari		-			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlı k oranı	%50den az	✓	
				%50den fazla	-	
			pencere konumu	alçak denizlik	-	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon	✓	
				giriş holü-salon	✓	
				salon bölmeleri	✓	
				giriş holü-mutfak	-	
			yok		-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi	✓	
				camlı bölme	✓	
alçak duvarlar	-					
yok		-				

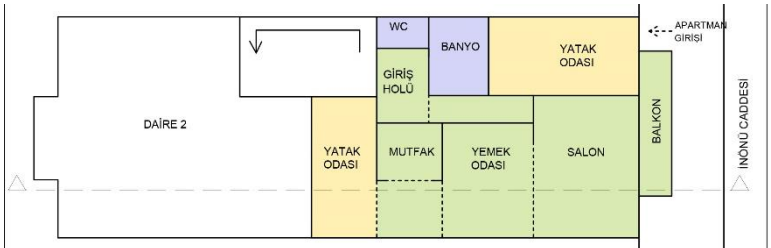
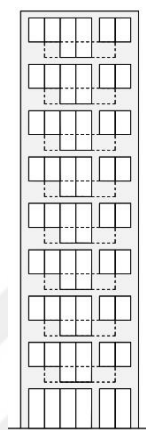
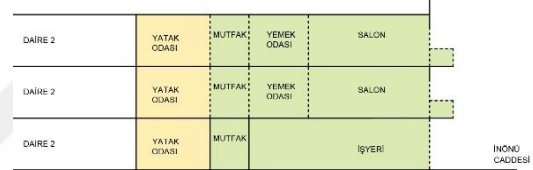
Tablo 5. 33. Koçan Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
32- Koçan Apartmanı						
YAPIM YILI						
1963						
MİMARİ						
Bülent Doruk						
ADRESİ						
İnönü Cd. No: 620						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
			aynı kot		✓	
zemin kat	farklı kot		-			
	konut		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-
				%50den fazla		✓
			pencere konumu	alçak denizlik		✓
				yüksek denizlik		-
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	✓	
				1,8m'den dar	-	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		yok		-		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		-
	yok			-		

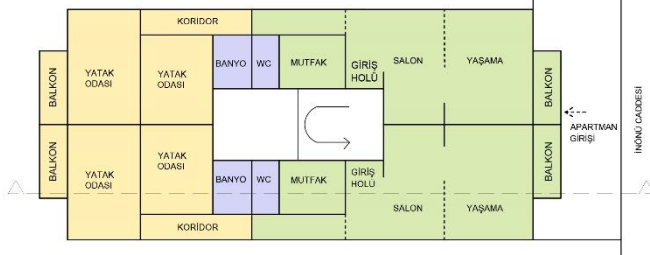
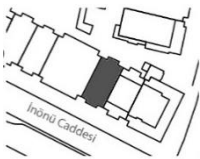
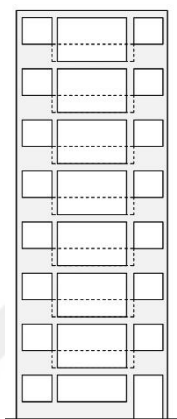
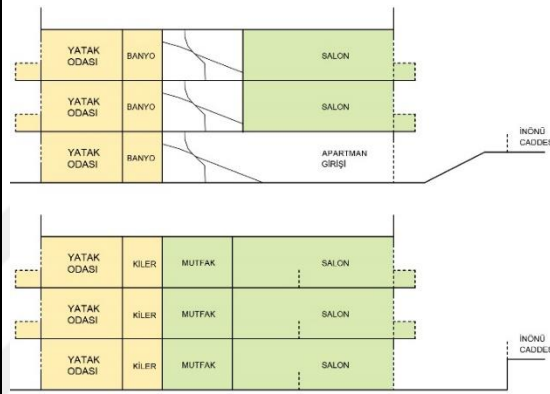
Tablo 5. 34. Murat Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
33- Murat Apartmanı						
YAPIM YILI						
1970						
MİMARİ						
Feridun Erdil						
ADRESİ						
İnönü Cd. No: 781B						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		✓	
farklı kot			-			
zemin kat	konut		-			
	ticari		✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-
					loca	✓
			boyut	1,8m'den geniş	✓	
				1,8m'den dar	-	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok		-		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme				✓		
alçak duvarlar				-		
yok		-				

Tablo 5. 35. Uğur Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
34- Uğur Apartmanı						
YAPIM YILI						
1970						
MİMARİ						
Feridun Erdil						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:777						
KONUM						
İNÖNÜ CADDESİ						
YAPI FOTOĞRAFI		KESİT ŞEMASI				
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş			✓
			yapı hizasından içeride			-
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı			✓
			aynı kot			✓
zemin kat	farklı kot			-		
	konut			-		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		-
				%50den fazla		✓
			pencere konumu	alçak denizlik		✓
				yüksek denizlik		-
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
				loca		-
	boyut		1,8m'den geniş		-	
			1,8m'den dar		✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		-
	yok			-		

Tablo 5. 36. Deniz Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
35- Deniz Apartmanı						
YAPIM YILI						
1969						
MİMARİ						
Kadir Torun						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:614						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
farklı kot			✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon tür	konsol	✓	
				loca	-	
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		✓
yok			-			

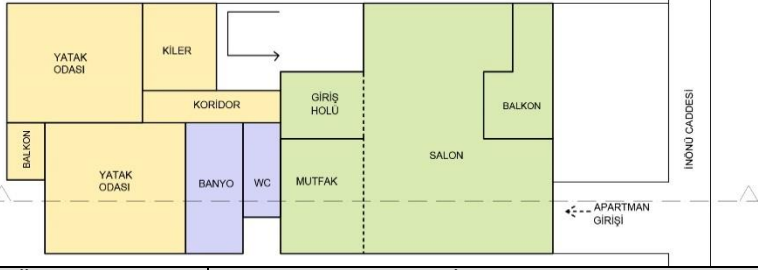
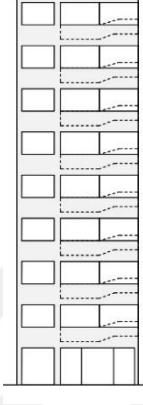
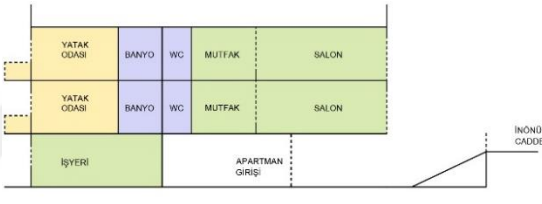
Tablo 5. 37. Funda Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
36- Funda Apartmanı						
YAPIM YILI						
1966						
MİMARİ						
Faik Kibaroğlu						
ADRESİ						
İNönü Cd. No:612						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
kot ilişkisi		aynı kot		-		
zemin kat	farklı kot			✓		
	konut				✓	
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		✓
				%50den fazla		-
			pencere konumu	alçak denizlik		-
				yüksek denizlik		✓
		cephe kesiti	balkon tür	konsol		✓
				loca		-
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
			yok			
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		-
	yok				-	

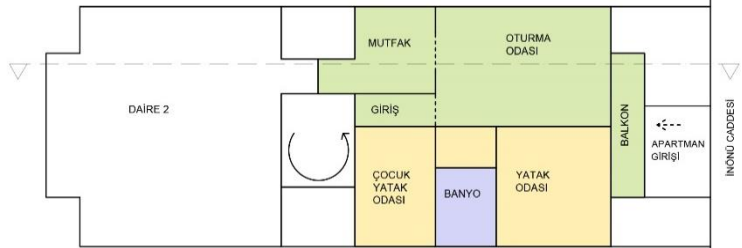
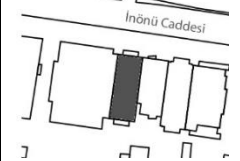
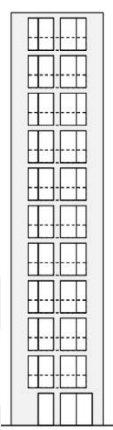
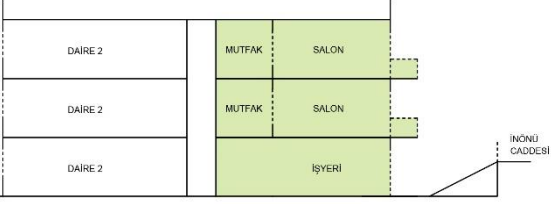
Tablo 5. 38. Filiz Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
37- Filiz Apartmanı						
YAPIM YILI						
1965						
MİMARİ						
Aybars Kendir						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:606B						
KONUM		ÖN CEPHE		KESİT ŞEMASI		
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş			✓
			yapı hizasından içeride			-
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı			✓
			aynı kot			-
zemin kat	farklı kot			✓		
	konut			-		
ticari					✓	
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
				loca	-	
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
			yok	salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
yok	alçak duvarlar		-			
			-			

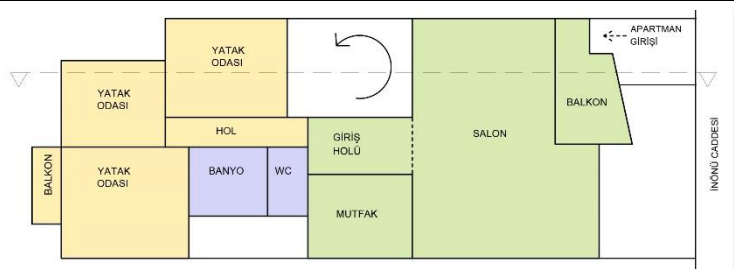
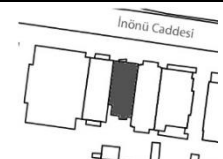
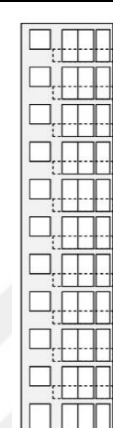
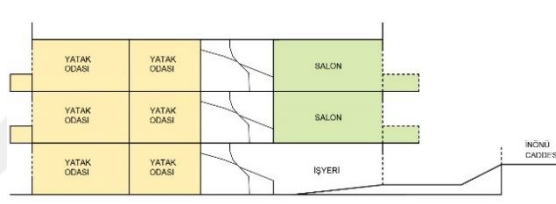
Tablo 5. 39. Yonca Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
38- Yonca Apartmanı						
YAPIM YILI						
1966						
MİMARİ						
Cavit Ölçer						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:604A						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
farklı kot			✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	-	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-
					loca	✓
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok			-
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		-
yok			-			

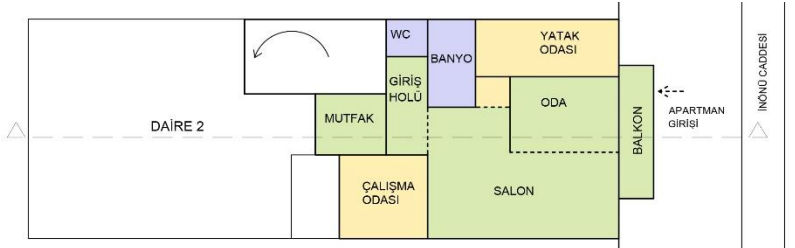
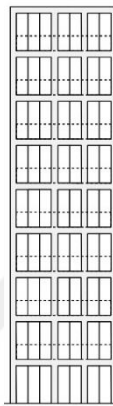
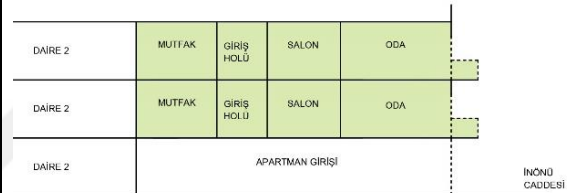
Tablo 5. 40. Tülay Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
39- Tülay Apartmanı						
YAPIM YILI						
1972						
MİMARİ						
Altan Olcaytu						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:751						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
farklı kot			✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	✓	
				%50den fazla	-	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok		-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
alçak duvarlar				-		
yok			-			

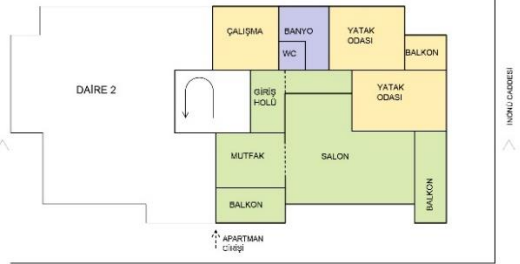
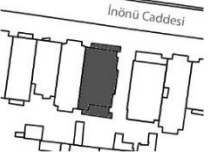
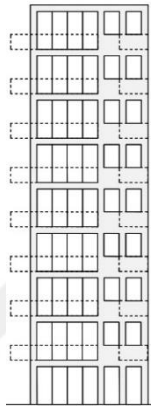
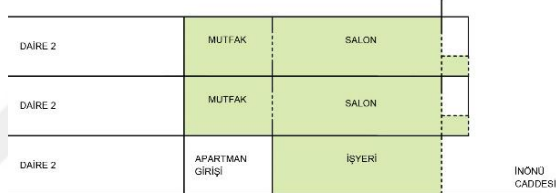
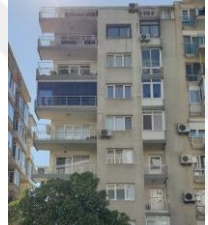
Tablo 5. 41. Dilek Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
40- Dilek Apartmanı						
YAPIM YILI						
1971						
MİMARİ						
Süha Bekman						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:749						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
farklı kot			✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	✓	
				1,8m'den dar	-	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok		-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		✓
alçak duvarlar				-		
yok		-				

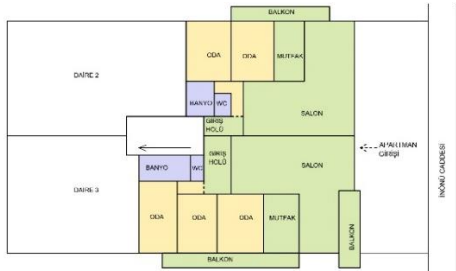
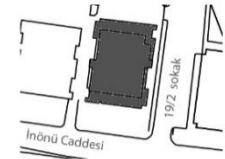
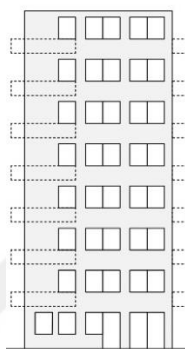
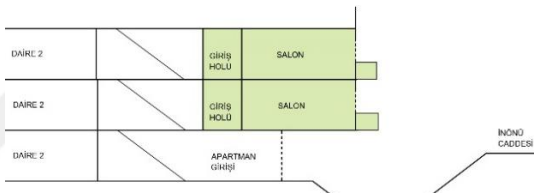
Tablo 5. 42. Özden Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI	41- Özden Apartmanı					
YAPIM YILI	1972					
MİMARİ	Öz Tozan					
ADRESİ	İNönü Cd. No:747B					
KONUM	İNÖNÜ CADDESİ					
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var				-
		yok				✓
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot	-		
		farklı kot	✓			
yapı ölçeğinde	zemin kat	konut				-
		ticari				✓
	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
	boyut			1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
			yok			-
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		✓
alçak duvarlar				-		
yok			-			

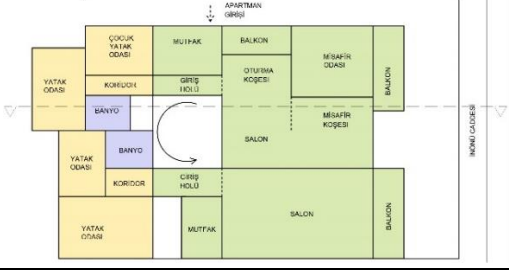
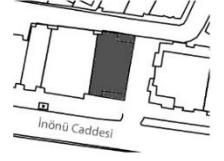
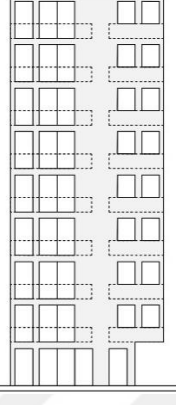
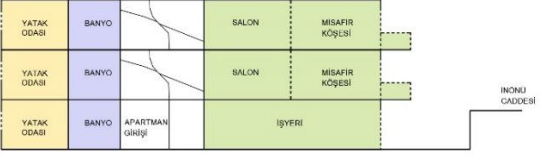
Tablo 5. 43. Evren Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
42- Evren Apartmanı						
YAPIM YILI						
1969						
MİMARİ						
Süha Bekman						
ADRESİ						
İnönü Cd. No:745A						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
farklı kot			✓			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-
					loca	✓
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok			-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		-
yok				-		

Tablo 5. 44. Kavaklar Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
43- Kavaklar Apartmanı						
YAPIM YILI						
1966						
MİMARI						
Cavit Ölçer						
ADRESİ						
İnönü Cad. No:580						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			✓	
		yok			-	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
kot ilişkisi		aynı kot			-	
	farklı kot			✓		
zemin kat	konut				✓	
	ticari				-	
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlı k oranı	%50den az		✓
				%50den fazla		-
			pencere konumu	alçak denizlik		-
				yüksek denizlik		✓
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	-
					loca	✓
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok			✓
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		-
alçak duvarlar				-		
yok			✓			

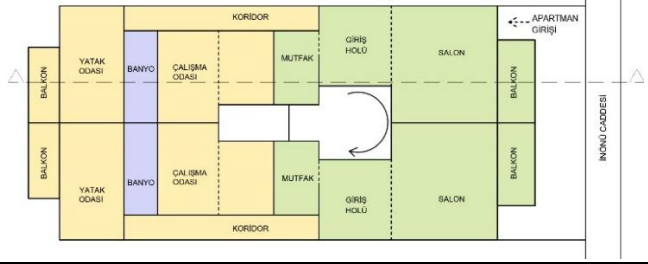
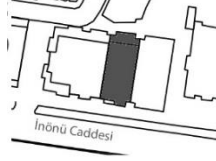
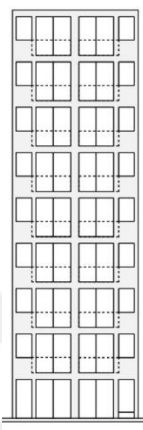
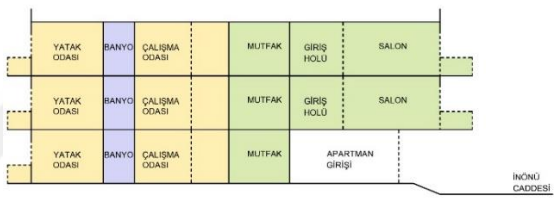
Tablo 5. 45. Esen Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
44- Esen Apartmanı						
YAPIM YILI						
1969						
MİMARİ						
Fahrettin Tanık						
ADRESİ						
İnönü Cad. No:564						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
	kot ilişkisi	aynı kot		✓		
		farklı kot		-		
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	✓	
				%50den fazla	-	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	yüksek denizlik	-	
				tür	konsol	-
				loca	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	boyut	1,8m'den geniş	-
					1,8m'den dar	✓
				mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
			yok	salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
						-
iç mekân elemanları	var	yok	iç mekân penceresi		-	
			camlı bölme		✓	
			alçak duvarlar		-	
		yok		-		

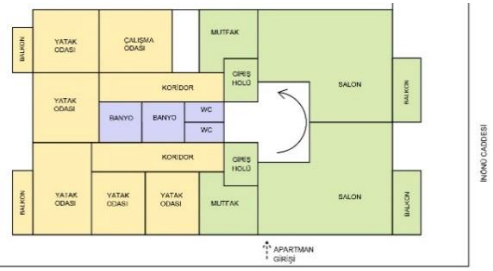
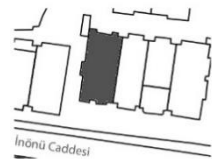
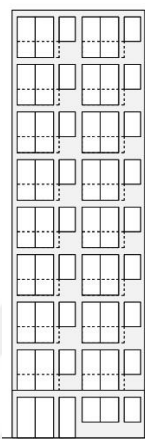
Tablo 5. 46. Yiğitalp Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
45- Yiğitalp Apartmanı						
YAPIM YILI						
1966						
MİMARİ						
Fahrettin Tanık						
ADRESİ						
İnönü Cad. No:560C						
KONUM						
ÖN CEPHE						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş			-
			yapı hizasından içeride			-
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı			✓
			aynı kot			✓
farklı kot				-		
	zemin kat	konut			-	
ticari			✓			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az		✓
				%50den fazla		-
			pencere konumu	alçak denizlik		-
				yüksek denizlik		✓
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
				loca		-
			boyut	1,8m'den geniş		✓
				1,8m'den dar		-
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		✓
				giriş holü-mutfak		-
			yok			
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme				✓		
alçak duvarlar			✓			
yok				-		

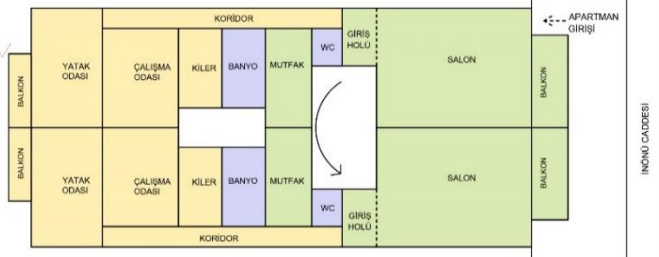
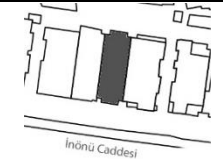
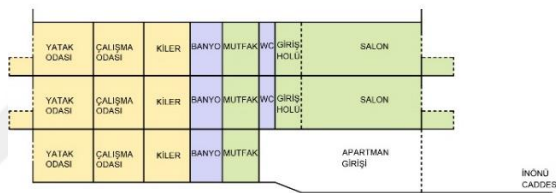
Tablo 5. 47. Barış Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
46- Barış Apartmanı						
YAPIM YILI						
1972						
MİMARİ						
Yücel Anmaç						
ADRESİ						
İnönü Cad. No:558						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		✓	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		-	
		farklı kot		✓		
yapı ölçeğinde	zemin kat	konut		✓		
		ticari		-		
	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok		-		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
				camlı bölme		-
				alçak duvarlar		-
	yok		✓			

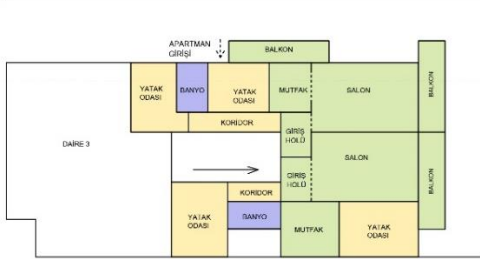
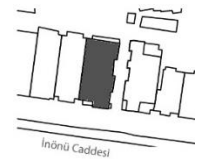
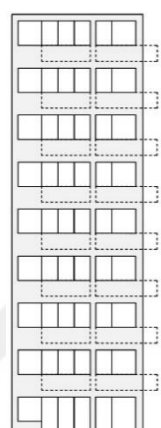
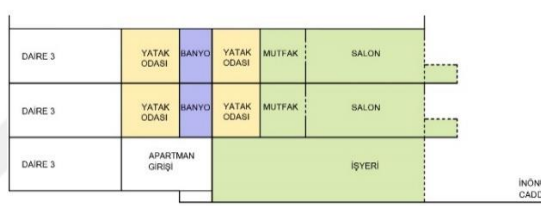
Tablo 5. 48. Firdevs Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
47- Firdevs Apartmanı						
YAPIM YILI						
1972						
MİMARİ						
Yücel Anmaç						
ADRESİ						
İnönü Cad. No:554						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
						
YAPI FOTOĞRAFI						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
			aynı kot		✓	
zemin kat	farklı kot		-			
	konut		-			
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	✓	
				yüksek denizlik	-	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		-
				giriş holü-salon		-
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
		yok		✓		
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		-
camlı bölme				-		
alçak duvarlar				-		
yok		✓				

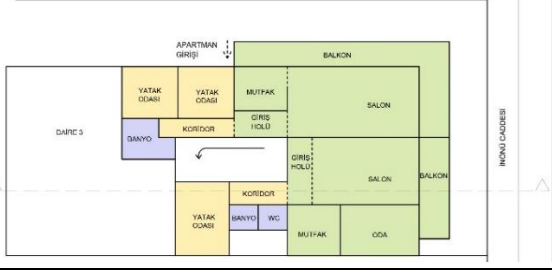
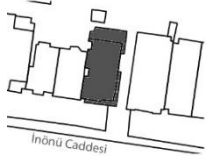
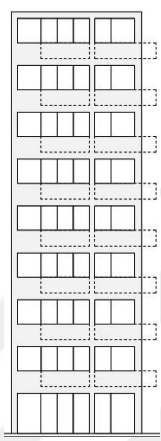
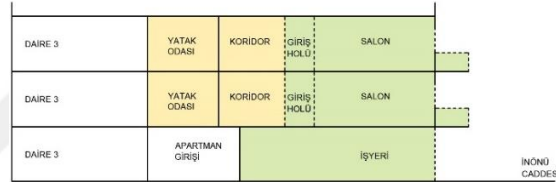
Tablo 5. 49. Umut Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
48- Umut Apartmanı						
YAPIM YILI						
1976						
MİMARİ						
Atilla Koçanoğulları						
ADRESİ						
İnönü Cad. No:542						
KONUM		ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI			
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
kot ilişkisi		aynı kot			✓	
		farklı kot			-	
zemin kat	konut				✓	
	ticari				-	
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pençere konumu	alçak denizlik	-	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon	-	
				giriş holü-salon	✓	
				salon bölmeleri	-	
				giriş holü-mutfak	-	
			yok			
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi	-	
				camlı bölme	-	
				alçak duvarlar	-	
			yok			

Tablo 5. 50. Polatyar Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI	49- Polatyar Apartmanı					
YAPIM YILI	1971					
MİMARİ	Yusuf Özseçen					
ADRESİ	İnönü Cad. No:540					
KONUM	ÖN CEPHE					KESİT ŞEMASI
						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var		-		
		yok		✓		
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
		kot ilişkisi	zemin döşemesi farklı		✓	
aynı kot			✓			
zemin kat	farklı kot		-			
	konut		-			
		ticari		✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	-	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş		-
				1,8m'den dar		✓
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok		-	
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
alçak duvarlar				-		
		yok		-		

Tablo 5. 51. Şahin Apartmanı Yapı Fişi

YAPI KİMLİĞİ		PLAN ŞEMASI				
ADI						
50- Şahin Apartmanı						
YAPIM YILI						
1968						
MİMARİ						
Oral Algan						
ADRESİ						
İnönü Cad. No: 530						
KONUM	ÖN CEPHE	KESİT ŞEMASI				
						
İNÖNÜ CADDESİ						
YAPI FOTOĞRAFI						
						
ARAYÜZ ELEMANLAR						
kent ölçeğinde	ön bahçe	var			-	
		yok			✓	
	ana giriş	tasarım	saçakla örtülmüş		-	
			yapı hizasından içeride		-	
			zemin döşemesi farklı		✓	
		kot ilişkisi	aynı kot		✓	
	farklı kot		-			
zemin kat	konut			-		
	ticari			✓		
yapı ölçeğinde	cephe	cephe açıklığı	saydamlık oranı	%50den az	-	
				%50den fazla	✓	
			pencere konumu	alçak denizlik	-	
				yüksek denizlik	✓	
		cephe kesiti	balkon	tür	konsol	✓
					loca	-
			boyut	1,8m'den geniş	-	
				1,8m'den dar	✓	
	cepheye konumlanan mekânlar	mekânlar arası geçirgenlik	var	mutfak-salon		✓
				giriş holü-salon		✓
				salon bölmeleri		-
				giriş holü-mutfak		-
			yok			-
		iç mekân elemanları	var	iç mekân penceresi		✓
				camlı bölme		✓
				alçak duvarlar		-
	yok			-		

5.3. Bulgular

İnönü Caddesi'ne cephe veren apartmanların kent ölçeğinde ve yapı ölçeğinde sahip olduğu mekânsal arayüzleri tespit etmek için belirlenen yöntem doğrultusunda oluşturulan yapı fişleri, tez kapsamında seçilen 50 apartmanın mimari projelerinden ve fotoğraflarından elde edilen verilere göre doldurulmuştur. Her bir yapı için doldurulan fişlerden elde edilen sonuçlar ise şu şekilde derlenmiştir.

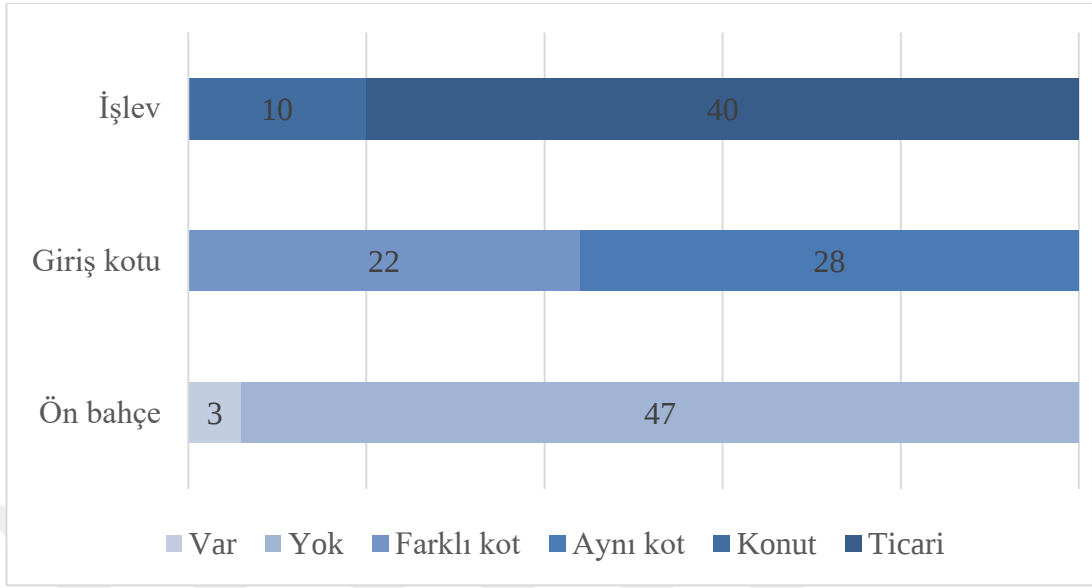
Kent ölçeğinde değerlendirildiğinde,

- Yapı ile sokak arasında bir geçiş hacmi yaratan ön bahçenin 50 yapıdan 3'ünde olduğu,
- Yapıların giriş kapısına ulaşırken caddedeki kot farklılıklarından dolayı 28'inde cadde ile aynı kottan girilebiliyorken, 22'sinde farklı kottan giriş yapıldığı,
- Yapının cadde üzerinde kendi kullanıcısı dışındaki kentlilere de hizmet verebilmesi açısından zemin kotundaki işlevleri kontrol edildiğinde ise 50 yapıdan sadece 10'unda konut işlevinin devam ettiği, 40'ında ise farklı ticari işlevlerin yer aldığı

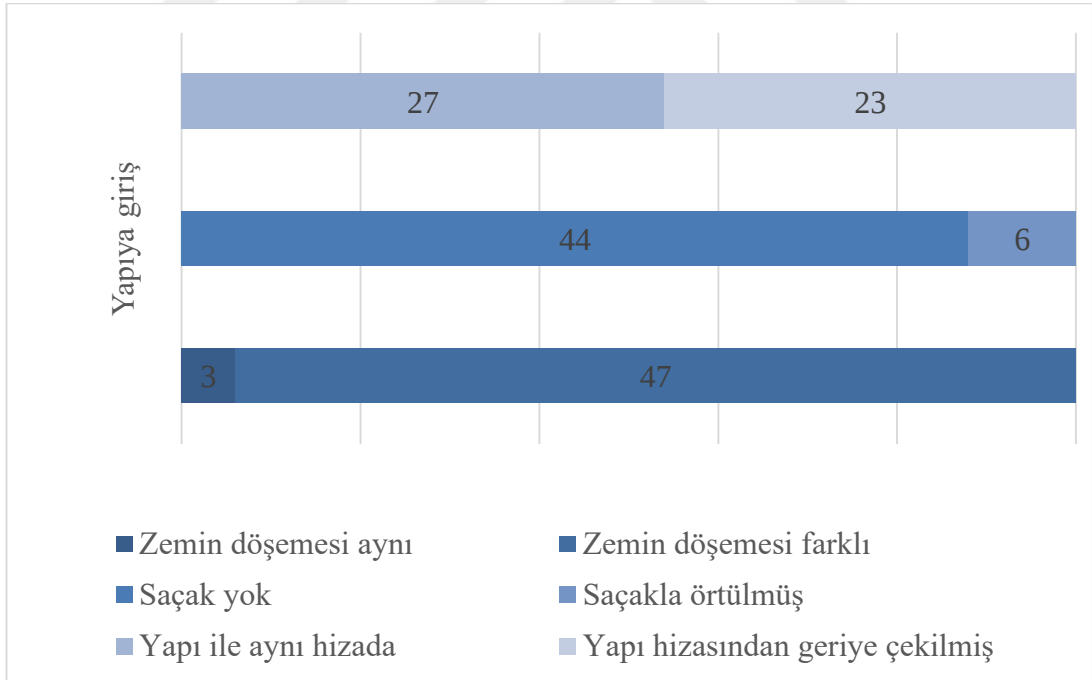
tespit edilirken (Tablo 5.52),

- Yapı ile sokak arasında ilk karşılaşılan mekân olarak apartmanların ana girişinin, 50 yapıdan 47'sinde zeminde farklı döşeme malzemesi kullanılarak sokaktan farklılaştırıldığı, 23'ünde yapı hizasından geriye çekilerek bir geçiş hacminin belirlendiği, 6'sında ise saçakla örtülerek bir hacim tanımlandığı görülmüştür (Tablo 5.53).

Tablo 5.52. Sokaktan apartmana doğru geçiş alanlarının niteliğine ait sayısal veriler

Tablo 5.53. Yapı girişini tanımlayan mekânsal arayüz niteliklerine ait sayısal veriler

Yapı ölçeğinde değerlendirildiğinde,

- Yapının kentle ilişkilendiği yüzey olarak cephenin, cephe açıklığı kurgusu değerlendirilirken 50 yapıdan 39'unun saydamlık derecesinin %50'den fazla, 11'inin %50'den az olduğu,
- Cephenin saydamlık derecesinde önemli bir payı olan denizlik yüksekliği incelenirken, 50 yapıdan 35'inde standartlardan farklı olarak daha alçak denizlik tercih edildiği ile karşılaştırılırken 15'inde standart denizlik yüksekliği kullanıldığı,
- İç ve dış arasında bir tampon bölge niteliğinde olan özel mekân içerisinde bir dış hacim tanımlayan balkonlarda, 50 yapıdan 34'ünde konsol balkon tercih edildiği görülürken, 16'ında ise loca balkon kullanıldığı,
- Mekânsal olarak balkonun kullanılmasını ve yaşamasını sağlamakta önemli bir etken olan balkon genişliğinin ise 50 yapıdan 8'inde 1,8 metreden büyük olduğu tespit edilirken, 42'sinin 1,8 metreden daha dar genişliğe sahip olduğu

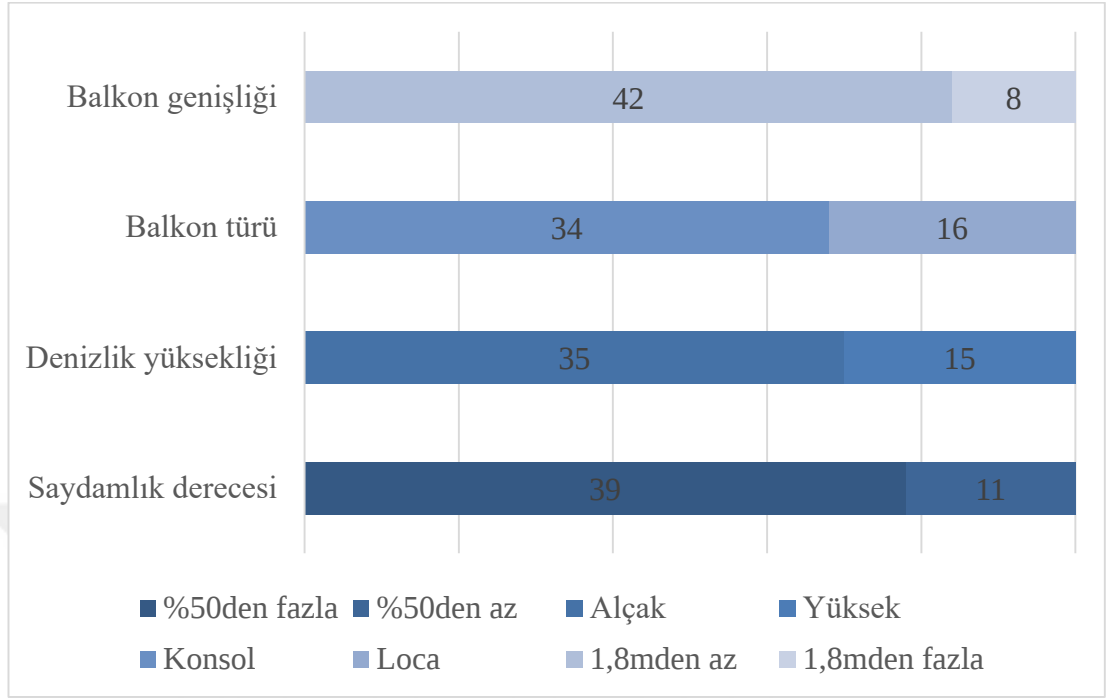
görülmüştür (Tablo 5.54).

Konut tipolojilerinde cephedeki etkileşimin iç mekânlara sızabilmesini sağlayan mekânsal kurgu incelendiğinde;

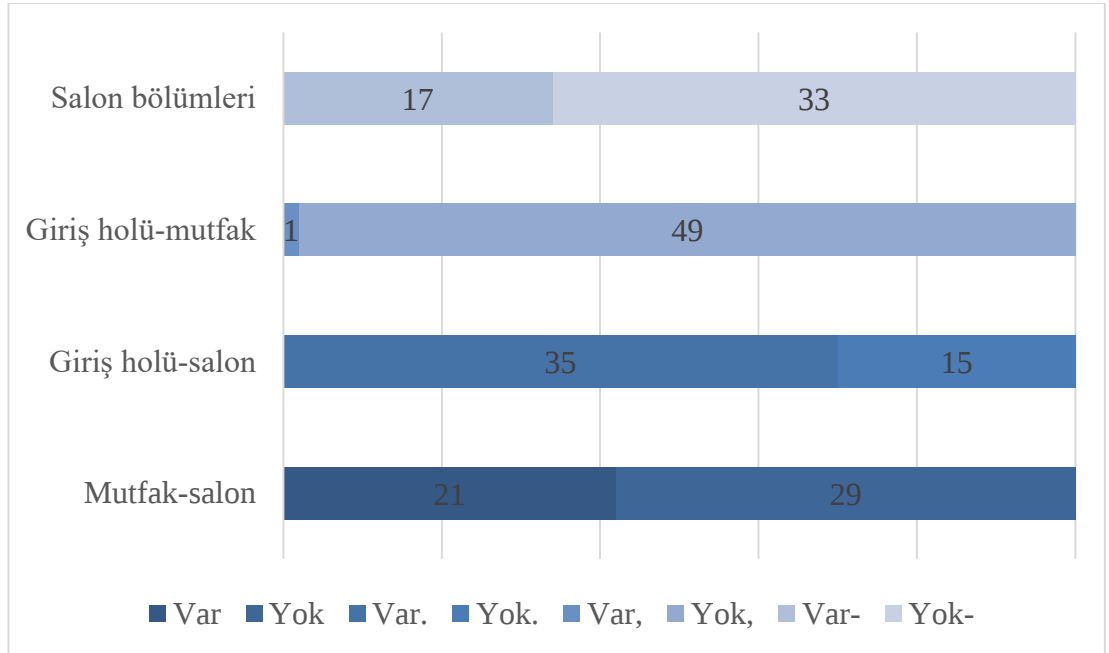
- 50 yapıdan 21'inde mutfak ve salon arasında görsel iletişimin olduğu, 35'inde giriş holü ve salonun bütünleştiği, 17'sinde salon bölmeleri arasında geçirgen elemanlar kullanıldığı, 1'inde ise giriş holü ve mutfağın ilişkilendiği (Tablo 5.55),
- İç mekân kurgusunda mekânsal sürdürülebilirliği sağlayacak iç mekân elemanlarının niteliği kontrol edilirken 50 yapıdan 21'inde iç mekân penceresinin kullanıldığı, 24'ünde camlı bölme elemanlar ile mekânların birbirinden ayrıldığı, 8'inde ise ayırıcı olarak alçak duvarlar kullanıldığı (Tablo 5.56),
- 50 yapıdan 9'unda yaşama bölümünü oluşturan mekânların birbiri ile ilişkililenmediği, 8'inde ise giriş holünün salonla ilişkililenmesinde ayırıcı eleman kullanılmadığı

tespit edilmiştir. (Tablo EK. I)

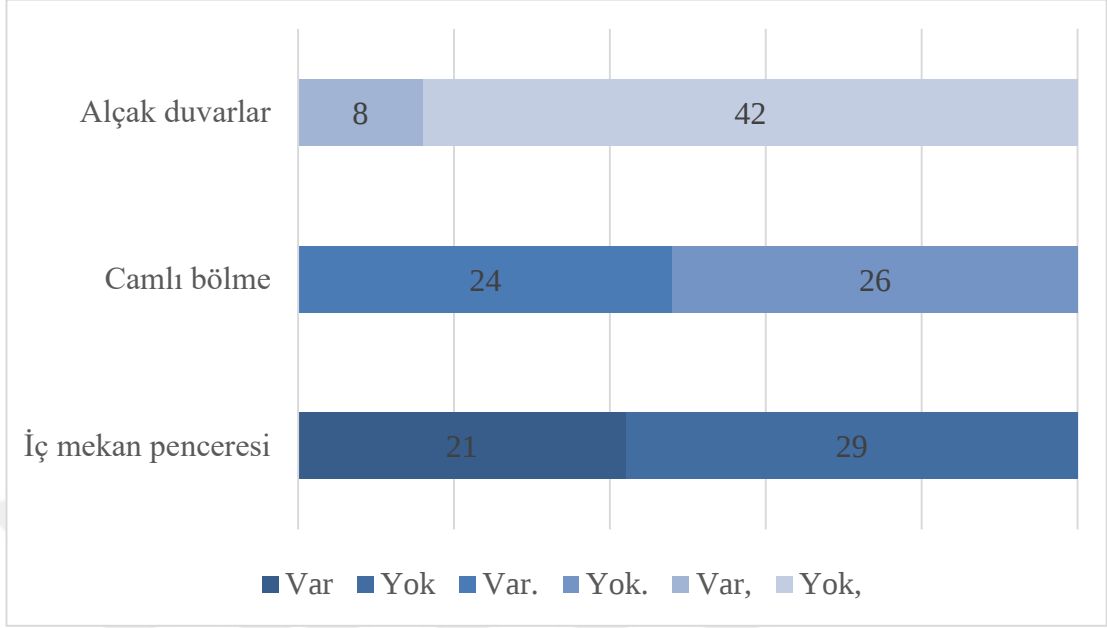
Tablo 5.54. Cephe ölçeğinde incelenen mekânsal arayüzlere ait sayısal veriler

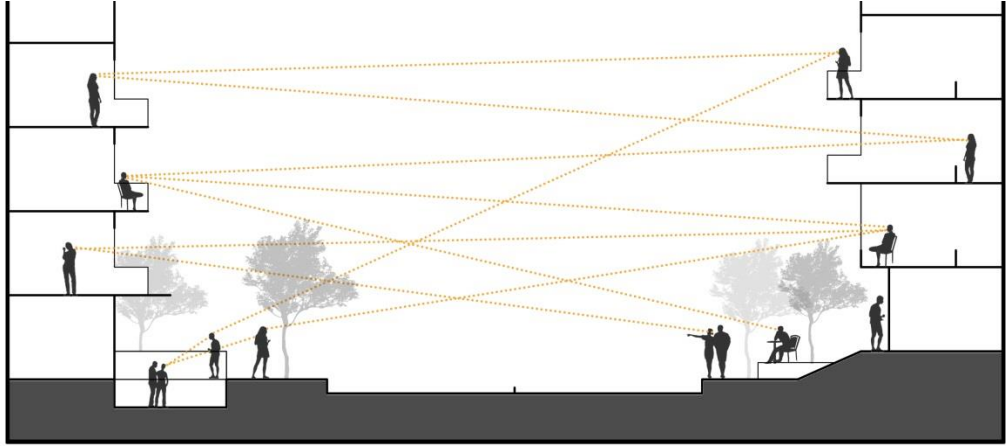
Tablo 5.55. Cepheye konumlanan mekanlar ölçeğinde incelenen mekânsal ilişkilere ait sayısal veriler

Tablo 5.56. İç mekanda yer alan geçirgen elemanlara ait sayısal veriler

Analiz yönteminden ortaya çıkan sonuçlara göre, incelenen 50 yapının çoğunlukla cadde yaşamına katılan bir mekânsal karaktere sahip olduğu söylenebilmektedir. (Şekil 5.11)

Şekil 5. 11. İnönü Caddesi üzerindeki iletişim olanakları ve mekânsal arayüzlerin bir kesiti

Değerlendirme sonucu elde edilen verileri yorumlama sürecinde, inceleme yöntemi ile aynı şekilde kent ölçeğinden yapı ölçeğine incek şekilde bir yol izlenmiştir. Bu bağlamda, öncelikle caddeden apartmana bir geçiş bölgesi oluşturan giriş hacimlerinin biçimleniş prensipleri ele alınmıştır. İnönü Caddesi'nde apartmanlara giriş yapılırken cadde kotunda genellikle ticari işlevlere yer verildiği için kullanıcıyı bir ön bahçenin karşılamadığı, buna karşın giriş kapılarını daha tanımlı bir hacme dönüştürecek tasarım yaklaşımlarının kullanıldığı görülmüştür. Çoğunlukla zemin döşemesi farklılaştırılarak cadde kotundan ayrılan giriş hacminin, yapı hizasının gerisine çekilerek (Şekil 5.12) apartman kullanıcısı için yarı-mahrem bir alan yaratmaya ve kentle olan ilişkiyi sınırlamaya çalıştığı görülmüştür. Bir ara mekân yaratma ihtiyacı, çok yaygın olmasa da aynı şekilde giriş kapısını tanımlayacak saçaklarla da desteklenerek giderilmeye çalışılmıştır. Apartmanların 3'ünde rastlanan ön bahçe kullanımında ise girişlerin farklı kotlardan yapıldığı ve parsel içerisinde bitkilendirme çalışmaları yapılarak geçiş bölgesinin konut sakini için tanımlandığı saptanmıştır (Şekil 5.13). Söz konusu ön bahçeye sahip yapılar dışında, cadde üzerinden okunabilecek yaygın bir ön bahçe tanımı gözlemlenememiş, kot farklılıklarından doğan ara mekânların ön bahçe yerine ticari kullanımlara hizmet edecek açık mekânlar olarak değerlendirildiği görülmüştür.

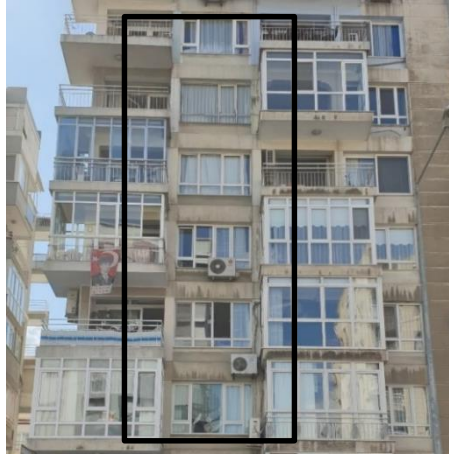

Şekil 5. 12. Yonca Apartmanı'nda giriş kapısının yapı hizasından geriye çekilerek bir giriş hacmi tanımlanması

Şekil 5. 13. Kavaklar Apartmanı’nda bitkilendirme ile ön bahçenin tanımlanması

İkincil olarak, cadde ve apartman arasında bir geçiş yüzeyi tanımlayan cephelerin karakteri analiz edilmiştir. Bu bağlamda, incelenen cephe karakterinde yaygın olarak alçak denizlik tercih edildiği, böylelikle cephenin daha şeffaf ve geçirgen tasarlandığı tespit edilmiştir (Şekil 5.14). Özellikle 1965-1975 yılları arasındaki yapılarda rastlanan alçak denizlik kullanımının (40 cm yükseklik), yıllar ilerledikçe yerini yüksek denizlik (90 cm yükseklik) tercih edilen pencerelere bırakmış olduğu ve böylece yapı cephelerinin saydamlık derecesinin azalmış olduğu görülmektedir.

Şekil 5. 14. Sahil Apartmanı cephe açıklıkları

Cephenin kamusal karakterinin yansıtan bir diğer eleman olarak balkonlar analiz edilirken hacimlerin kullanıcıların müdahalesi sonucu kapatıldığı ve özgün tasarımlarını korumadığı görülmüş, bu nedenle projelerden elde edilen plan ve kesit

izimleri temel alınarak değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda, yaygın olarak konsol balkonların tercih edildiği, loca balkonların kullanımının ise genellikle 1970'lerin ortalarından sonra yaygınlaştığı görülmüştür. Daha sonra kapatılarak i mekâna dahil olmaya uygun bir kullanım önermesi, loca tipindeki balkonların artmasının bir nedeni olarak gösterilebilir. Bunun nedeni, balkon hacimlerinin kapatılarak i mekâna dâhil edildiği örneklerin daha çok loca balkona sahip olan apartmanlarda görülmüş olmasıdır. Bu tür müdahalelerin kent merkezlerinde kısıtlı alan üzerinde inşa edilmiş konut yapılarında karşılanmaya çalışılan metrekare ihtiyaına yönelik bir çözüm yöntemi olarak geliştirildiğini söylemek mümkündür.

Ayrıca, balkon boyutlarında ise bir mekân yaratmak için gerekli olan 1,8 metre genişliğinin çoğunlukla sağlanamadığı, genellikle 1,2 metre veya 1,5 metre genişlik kullanıldığı görülmüştür (şekil 5.15). Az rastlanılan 2 metre genişliğindeki balkonların ise çıkma mesafelerinin yine 1 metre olduğu ve bir bölümünün loca olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir. Seyrek rastlanan bu durum, yine söz konusu balkonun kapatılarak i mekâna katılımı ile sonuçlanmıştır. Ancak, bu tasarım kararlarının önemli bir nedeni, Türkiye'deki imar kanuna göre açık çıkmalardan maksimum 1,5 metre olarak belirlenmesi, dolayısıyla balkon genişliklerinin mimarlar tarafından kendi kararlarına göre tasarlanamaması olarak yorumlanabilmektedir.

şekil 5. 15. Dilek Apartmanı balkon genişliği

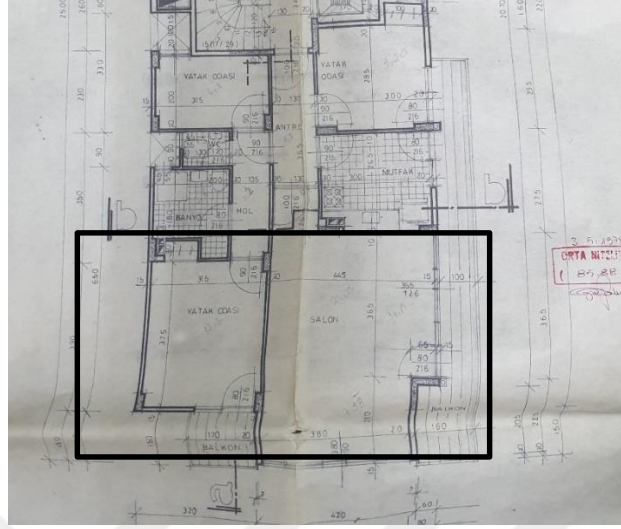
Son olarak da çıkan sonuçlara göre cephenin izin verdiği görsel, işitsel ve mekânsal iletişimin yapının içine dağılma derecesi incelenmiştir. Veriler sonucunda, konutlardaki yaşama bölümleri arasındaki görsel ilişkinin fazlasıyla gözetildiği ve geçirgen elemanlarla desteklendiği, kullanım durumuna göre kullanıcıya farklı alternatifler sunan esnek mekânlar önerildiği görülmüştür. Mutfak-salon arasında iç mekan pencereleri konumlandırılmasının (Şekil 5.16a), giriş holü-salon arasında şeffaf ayırıcı kullanımının veya hiç ayırıcı kullanılmaması (Şekil 5.16b), salon bölümleri arasında camlı bölmeler ve alçak duvarlar tercih edilmesinin, ev içerisindeki etkileşim derecesini artırmak için alınan tasarım kararlarından bazıları olduğu saptanmıştır.

Şekil 5. 16. a. Filiz Apartmanı iç mekân penceresi, b. Filiz Apartmanı giriş holünden yaşam alanına bakış

Buna ek olarak, cepheye konumlanan mekânlar incelenirken mekânlar arası geçirgenliği sağlamayan iç mekân kurgularının 1975'ten sonra yaygınlaşmaya başladığı, mutfakın yaşama alanından koparak koridor üzerindeki bir birime dönüştüğü gözlemlenmiştir. 1960-1970 yılları arasında salon hacminin geçirgen elemanlarla bölündüğü ve farklı işlevlere göre yemek yeme/oturma/misafir ağırlama/çalışma gibi mekânlar yarattığı görülürken, 1970'li yılların ortasından itibaren yemek salonu/misafir odası gibi bölümlerin kaldırılarak salondan tek bir mekân olarak hizmet ettiği tespit edilmiştir. Cadde üzerinde karşılaşılan bir diğer plan tipolojisi olarak salondan ulaşılan cepheye konumlanan yatak odaları veya salondan geçilerek ulaşılan bir hol ile ayrılan ve cepheye konumlanan gece bölümleri de dikkat çekmektedir (Şekil 5.17). Mahremiyet derecesi yüksek olan odaların cepheye konumlanmasında parselasyonda maksimum fayda sağlama amacı taşımak olarak yorumlanabilmektedir. Ancak, bazı apartmanlarda mahremiyet derecesi yüksek bu

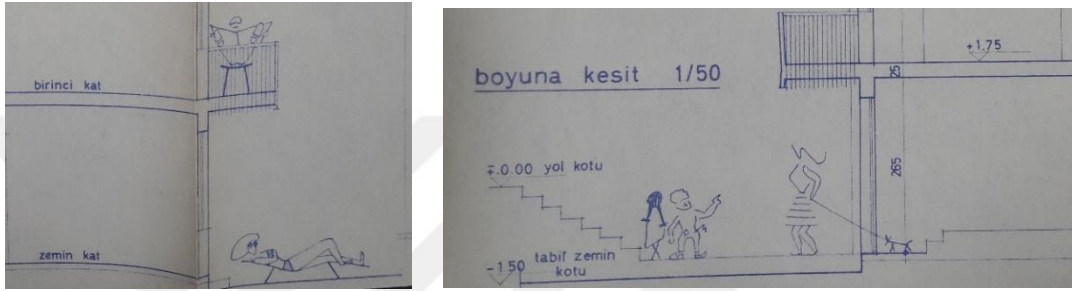
bölümlerin cepheye konumlanması, cadde boyunca etkin olan geçirgen mekânsal ilişkinin kurulmasını engellememiştir.

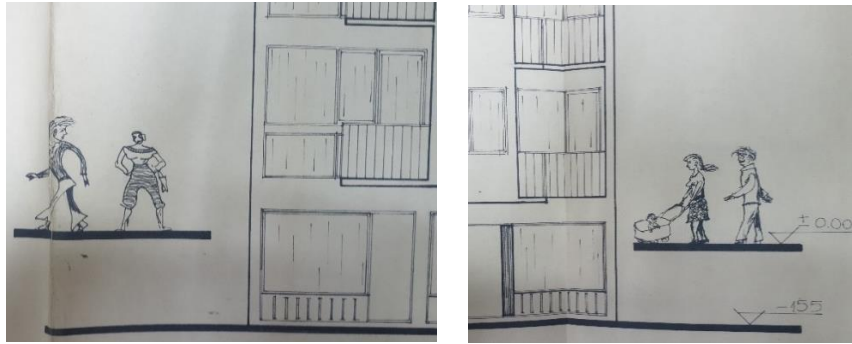
Şekil 5. 17. Gün Apartmanı, normal kat planı / cepheye konumlanmış yatak odası (İzmir Karabağlar Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Çalışma kapsamında belirlenen araştırma yöntemi ve çıktıları dışında arşiv taramasında elde edilen projelerin, dönemin mimarlık ortamı ile ilgili farklı veriler de içerdiği görülmüştür. Bu bağlamda, verilerin derlenmesi sürecinde kontrol edilen ilk nokta, bölgedeki yapıların belli mimar isimleri tarafından üretilip üretilmediği olmuştur. Sonuç olarak çalışma kapsamında incelenen yapılarda öne çıkan isimler, dört yapının mimarı Süha Bekman, üçer yapının mimarları Fahrettin Tanık, Murat Demirer ve kooperatif grubunun mimarı Adnan Denker, ikişer yapının mimarları Yücel Anmaç, Fahri Derelioğlu ve özellikle Hatay bölgesinde birçok nitelikli yapıda imzası bulunan Cavit Ölçer olarak sıralanmıştır. Diğer yapılar ise birbirinden farklı isimler tarafından üretilmişlerdir. Çeşitli mimarlar tarafından tasarlanmalarına rağmen cadde üzerindeki konutların birbirini tamamlayan ve besleyen özellikler taşımasında dönemin kabul gören tasarım anlayışlarının etkisinin yadsınamayacak derecede olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, bölgede söz konusu ortak tasarım ve üretim yöntemleri kullanılarak yerel bir apartman bölgesi dokusu oluşturulmuştur. Ancak bu doku 3.3. bölümde bahsi geçen ‘1960’lar İzmir’inde mimarın kendi egemenlik alanını yaratması’ (Güner, 2006) durumunun aksine, farklı mimarların üretimleriyle gerçekleşmiştir.

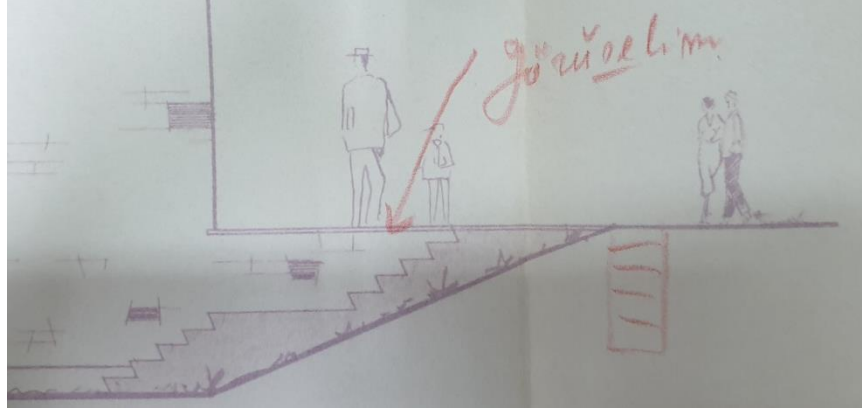
Arşiv taraması sırasında dikkat çeken bir diğer nokta ise mimarların çizim teknikleri olmuştur. Özellikle kullanıcının da dâhil edildiği çizimlerin dönemin yaşam anlayışı ve modern aile kavramını betimler nitelikte olduğu ile karşılaşılmıştır. Örneğin, kesitlerde kullanılan kadın figürlerinin evlerinin dışındaki kamusal hayata aktif katılımı resmedilerek kadınların yaşam şeklinin batılı tarzda ve modern bir biçimle betimlendiği görülmüştür (Şekil 5.18, Şekil 5.19). Buna ek olarak, erkek figürlerin de modern Türk halkını temsil edecek düzeyde, Kılık Kıyafet Kanunu'na uygun giyimli bireyler olarak temsil edildiği gözlemlenmiştir (Şekil 5.20, Şekil 5.21).

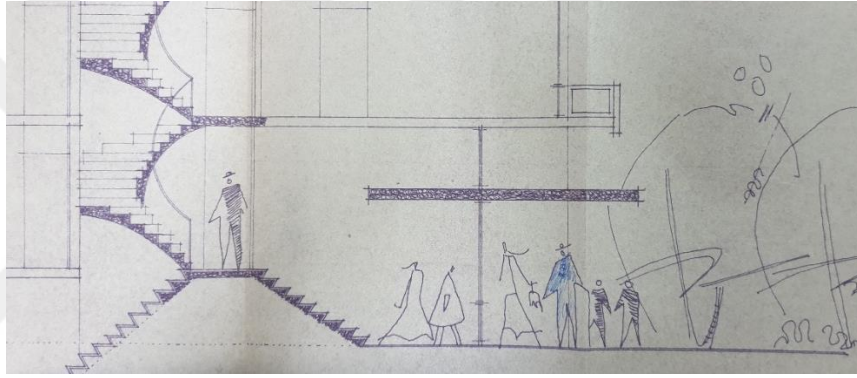
Şekil 5. 18. Özden Apartmanı'nın kesit çizimlerinde köpeği ile gezmeye çıkan ve arka bahçesinde güneşlenen kadın figürleri (İzmir Konak Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 5. 19. Pınar Apartmanı'nda aile yaşantısını ve dönemin giyim tarzını tarifleyen çizimler (İzmir Karabağlar Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 5. 20. Şehit Er Mehmet Akın Apartmanı'nın ön cephe çizimlerinde şapka giyen erkek figürleri (İzmir Karabağlar Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

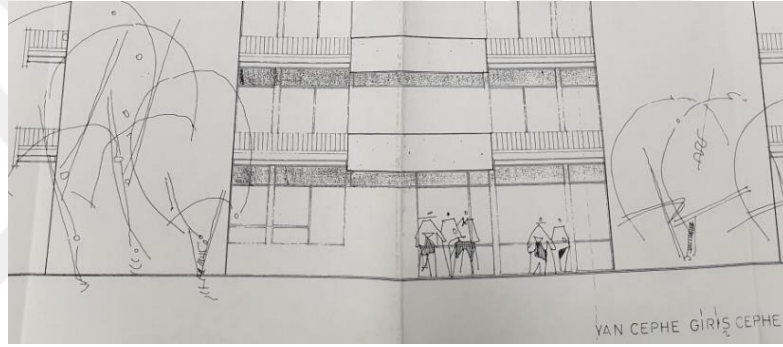

Şekil 5. 21. 789 Numaralı apartmanda erkekler ve şapka kullanımı (İzmir Karabağlar Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

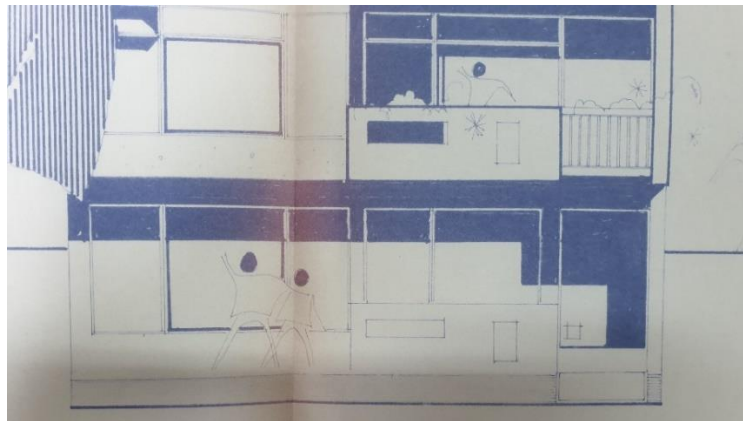
Çizimlerin tefriş dilinde dikkat çeken bir diğer nokta, kullanıcının kamusal yaşama katılım biçimlerinin yansıtılması ve çizimlerin gündelik hayatına dair ipuçları vermesi olmuştur (Şekil 5.22, Şekil 5.23, Şekil 5.24). Konut sakinlerinin kentliyle buluştuğu kaldırımlar ve apartman girişleri farklı çizim teknikleri ile temsil edilmiş olsa da ortak olarak zemin kotta buluşan insanlara yer verildiği görülmüştür. Ayrıca, konut sakinlerinin kent yaşamına özel alanları balkondan eşlik edişinin çizilmesi dikkat çekmiştir.

Şekil 5. 22. Barış Apartmanı sakinleri (İzmir Konak Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 5. 23. Yiğitalp Apartmanı sakinleri (İzmir Konak Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 5. 24. Dilek Apartmanı sakinleri (Karabağlar Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

5.4. Bölüm Sonucu

Bu bölümde öncelikle İnönü Caddesi'ndeki konut dokusu incelenmiş, devamında, bölge ve konut seçimleri süreci açıklanarak her bir yapı için hazırlanan fişlere yer verilmiştir. Son olarak yapılan çalışmanın çıktısı bulgular kısmında değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, modernist tasarım yaklaşımının yerelde şekillenen bir örneği olarak İnönü Caddesi'ne cephe veren apartmanların, buradaki kentsel yaşamı destekleyecek, konut sakinlerinin kendi mahremiyetlerini zedelemekten cadde hayatına katılımını destekleyerek kentli ile buluşmasına ortam sağlayacak mimari özelliklere ve mekânsal oluşumlara, yani “arayüzler”e sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, sıradaki bölümde bulguların çıktılarını çalışmanın teorik kısmında oluşturulan kavramsal altyapı ile birlikte desteklenmiş ve çalışma sonuca ulaştırılmıştır.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kentlerde yaşamsal devamlılık, yapılı çevrenin kentliye sunduğu açık-kapalı, iç-dış, kamusal-özel mekân ilişkileri üzerinden sağlanmakta, bu etkileşimin temeli kentliye kendi mahrem alanından, yani konutlardan kentsel yaşama katılım olanakları ile atılmakta, konut ve kent arasındaki bu temas, kamusal hayatın kalitesini de belirlemektedir. Başka bir deyişle, yaşanabilir bir kentsel çevre için, konutun kente temas etme biçimi, kentli-konut sakini ilişkisini teşvik eden, farklı mekânsal alternatifler sunan ve iç-dış ilişkisi açısından konut kullanıcısının mahremiyetini zedelemekten sosyalleşmesine imkân tanıyan yapısal çözümler ile oluşturulmaktadır (Karakoç, 2004). Söz konusu kamusal-özel dengesini belirleyecek ve bu teması sağlayacak çözümlerin temelini oluşturan “mekânsal arayüzler” ise bu tezde araştırma konusu olarak seçilmiş ve kent içerisinde farklı etkileşim olanakları yaratan arayüzleri belirlemek ve incelemek başlıca amaç olarak ele alınmıştır. Çalışma kapsamında seçilen 1960-1980 yılları arasında İnönü Caddesi üzerinde inşa edilmiş modern apartmanlar, bu amaç doğrultusunda, Alexander ve arkadaşlarının (1977) “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” kitabında sundukları örüntü temelli mekân okuma yöntemine dayandırılarak geliştirilen sistematik ile incelenmiştir. Böylelikle, modern apartmanların kentsel bağlamda önerdiği ilişkiler, binalar ve kentle temas eden yüzeylerinin sahip olduğu mekânsal arayüzlerin niteliği ve arayüzlerin etkilediği kentsel yaşam kalitesi araştırılmıştır.

Tarih boyunca kentlerde özel-kamusal mekân ilişkileri farklı biçim ve düzeylerde kurulmuş, kamusal-özel arasındaki etkileşimin incelenmesi ve açıklanması, çeşitli kuramcılar tarafından sıkça ele alınan konulardan olmuştur. Tarihsel süreçte, kamusal mekân-özel mekân arasındaki güçlü ilişkileri sağlayan özelleşmiş arayüzlerin, bazı dönemlerde kültürel, sosyal, ekonomik veya teknolojik etkenler gibi çeşitli gerekçelerle söz konusu ilişkileri sağlama konusunda yetersiz kaldığı görülmüştür. Özellikle, Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan modern mimarlık hareketinin, geleneksel dönemde var olan kamusal mekân-özel mekân arasındaki ilişkileri alt üst ettiği gözlemlenmiştir.

Mimarlık tarihinin önemli dönüm noktalarından biri olan Modern Mimarlık anlayışı, Sanayi Devrimi sonrası kentleşme, göç ve teknolojik gelişmelerin yanı sıra

dünya savaşları, ekonomik krizler gibi birçok dış etken ile beslenerek ortaya çıkmıştır (Dağaltı, 2010). Bu nedenle, modern yaşam, yeni bir kentsel tasarım ve konut anlayışı ile ortaya çıkan yeni bir mekânsal kurgu eşliğinde şekillenmiştir. Farklı mekânsal ilişkilerin etkisiyle oluşan bu yaşam modelini Colomina (2011), özel ve kamusal arasındaki geleneksel dengenin kökten değişerek yeniden yorumlandığı ve mekânı deneyimleme sürecinin baştan yazıldığı bir akım olarak değerlendirmiştir.

Bu radikal değişim ile topluma yeni bir kent modeli sunulmuş, insanlığa daha yaşanabilir bir dünya yaratma ilkesinden yola çıkarak her ulusu ve her kenti aynılaştıran bir tasarım yaklaşımı yaratılmış (Kaçel, 2014), bir başka deyişle tek ve evrensel olarak geçerli bir “uluslararası üslup” önerilmiştir. Bu üslubun en önemli örneklerinden Marsilya Bloğu (Le Corbusier, 1952), yaratıcısının taşıdığı işlevsel olma kaygısıyla, her tip kullanıcıya göre standardize edilen ve bağlam ile ilişkilenecek şekilde sadece kullanıcı ihtiyacına yönelik çözümler üreten bir konut yapısı olarak kent yaşamına getirdiği yaklaşımla süreci en iyi yansıtan örneklerden biri olmuştur. Her coğrafyaya uyma ve tekrar edilebilme, mimarinin kültüre ve yere bağlı olma durumunun göz ardı edildiği (Bozdoğan, 2003) bir ortam yaratmış, evrensel ve zamansız bir dile sahip olma amacıyla üretilen bu tasarım anlayışı (Url-23), ilerleyen yıllarda, mimariyi bağlamından koparan bir yaklaşım olması gerekçesiyle çokça eleştirilmiştir.

Kentsel çevredeki mekânsal ilişkilerin zedelenmesiyle sonuçlanan bu süreç, zaman içerisinde kendi karşı tepkilerini yaratmış, kentsel yaşamın yeniden canlandırılması ve sokağın kentliye yeniden kazandırılması, birçok mimar ve şehir plancısının üzerinde durduğu ve çözüm önerileri geliştirdiği öncelikli konulardan biri haline gelmiştir. Başka bir ifadeyle, kentsel çevrede insan-kent, konut-sokak, kamusal-özel dengesinin ve ilişkisinin kaybedilmesi bir tasarım sorunu olarak gündeme gelmiştir. Bu konuda geliştirilen ortak yaklaşım, her zaman kentsel tasarımda ‘kamusal temas’ (Jacobs, 2009) yaratacak adımlar atılması üzerine olmuştur. Jacobs’ın (2009) ‘birbirini tanımayan insanların samimi ve mahrem bir sosyallikte bir araya gelme biçimi’ olarak tanımladığı bu temas, tekdüze bir yaşam modelinin aksine kentliye farklı deneyim olanakları tanıyan, kamusal-özelin dışında üçüncül bir temas alanı yaratılması olarak özetlenebilmektedir. Bu etkileşim biçimi de konut-kent çeperinde yer alan mekânsal arayüzlerde gerçekleşmektedir. Bu nedenle, yoğun

yapılaşma içerisinde önerilecek mekânsal arayüzler, kentsel yaşamı besleyen en kritik noktalardan biri haline gelmektedir. Bu doğrultuda, modern anlayışla üretilen kentlerde kaybedilen mekânsal arayüzleri tekrar bulmak ve kentsel çevreyi yeniden üretmek amacıyla birçok çalışma yapılmış ve tipolojik okumalar, morfolojik çalışmalar, mekân dizimi metodu, örüntü temelli analizler gibi mekân okuma yöntemleri geliştirilmiş, kentsel çevrede mekânsal arayüzler oluşturmak için çeşitli çözümler üretilmiştir.

Öte yandan dönem içerisinde, kentsel çevrede kurgulanan mekânsal ilişkiler, modern yaşam kültürünün etkisiyle, kamusal-özel mekân etkileşiminin yarattığı eski alışkanlıklardan bağımsız olarak şekillenmiş, bu değişim, modern mimarinin evrensellik iddiasının aksine farklı coğrafyalarda farklı etkenler ile yorumlanmıştır. Türkiye’de modernleşme ise, ülkeye özgü siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal birçok girdi ile şekil değiştirmiştir. Ülkede bu süreç, mekânsal ve toplumsal anlamda da birçok değişime yol açarak kentsel yaşam biçimlerini yenilemiş, dolayısıyla ülkenin yaşadığı bu yeniden yapılanma süreci mekânsal ve toplumsal değişim ortamları ile kendine has deneyimler sunmuştur (Asiliskender, 2008). Bu değişim ortamının içerisinde genel olarak kabullenilen tutum, Türkiye’de gününün koşullarına bağlı olarak evlerdeki özel yaşamı yeniden yorumlayan çok katlı konut yapılarının kentsel çevrede çoğalmasıyla vücut bulmuştur. Bir başka deyişle, yereldeki modern yerleşim alışkanlıkları, apartman yaşamına geçiş ile sonuçlanmıştır (Özgen, 2002).

Modern dönem tasarım anlayışının aksine, kentlerin kendine özgü bir dokuda şekillenmesi, yapılı çevrenin önereceği mekânsal arayüzler ile desteklenmektedir. Bu bağlamda, farklı mekânsal ihtiyaçları karşılayarak ve konut birimlerinin hem birbirleri ile hem de kent ile kurdukları ilişkiye zemin hazırlayarak kentsel yaşamı destekleyen mekânsal arayüzlerin kentsel çevredeki yansımaları (Özgen, 2002) ve yerelde şekillenme biçimleri, çalışma kapsamında dikkat çekilen başlıca konulardan olmuştur. Ayrıca, bu çalışmada, evrensellik iddiasının doğurduğu tasarım kararları ile inşa edilen apartman yapılarının oluşturduğu arayüzler yoluyla, modern mimarlık ürünü olan apartmanın yere ait bir karakter kazanması, bağlamı ile ilişki kurmayı deneyerek bir nevi yerelleşmesi de dikkate değer bir başka konu olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda, İzmir kenti İnönü Caddesi, Türkiye’de tasarımda modernizm etkilerinin yaygınlaştığı, kentleşme ile birlikte konut üretiminin arttığı bir dönemde, yani 1950’lerde açılması

ve İzmir kenti planlama süreci boyunca konut bölgesi olarak gelişmesi nedeni ile tezin alan çalışması bölümü için seçilmiştir. İnönü Caddesi apartmanlarının, bir yandan hem biçimsel hem de mekânsal kurgusuyla Uluslararası Üslup ilkelerini yansıtırken diğer yandan yereldeki kentleşme koşullarına bağlı olarak yoğun bir konut dokusu oluşturması nedeniyle, tezin problemine ve amacına cevap vermesi beklenmiştir.

Apartman yapılarının sahip olduğu mekânsal arayüzleri analiz etmek amacıyla olan bu çalışmada, öncelikle geniş bir literatür taraması yapılarak modernizmde konut tasarımı ve kentsel yaşam yaklaşımları hakkında fikir edinilmiştir. Bu noktada, konutun, bir yandan şeffaflaşarak kullanıcının dış mekana katılma olanağını artırması, öte yandan kentten bağımsız bir şekilde ele alınarak yüksek katlı binalarda yaşamdan kopartılması ile, yani modernitenin yaşadığı ikilik ile karşılaşmıştır. Devamında, modernizmin Türkiye ve İzmir'deki yansımaları araştırılmış ve yerelde şekillenen modern hareketler incelenmiştir. Türkiye'de geçmişin etkisinden koparak modern mimarlığın evrensel ilkelerine ve ortaya çıkış gerekçelerine uygun şekillenen, hem gündelik yaşamın hem de mekânsal ortamın modernleşmesi yolunda atılan adımlar, yerel ortamın kendine özgü koşulları içerisinde öngörülenden farklı bir kentsel yapılaşma ile sonuçlanmıştır. Ülke genelinde yaşanan göçler, hızlı kentleşme sonucu alınan kararlar ve çıkan yasalar, yapılan kent planlama çalışmaları gibi ekonomik ve sosyal ortamın da bu sürece olan katkısının yadsınamayacak derecede olduğu belirlenmiştir. Pasin'in de (2018) belirttiği gibi, yereldeki modernleşme hareketinin dünyadaki karşılıklarının aksine, ülkenin kültürüyle çelişkili biçimde kentsel üretimlerin gerçekleştiği ve yaşama biçimlerinin tektipleştiği sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın bir sonraki aşamasında ise, kentsel çevrede özel, kamusal ve yarı-kamusal mekân ilişkileri üzerinde çalışılarak bu konuda geliştirilen mekân okuma yöntemleri belirlenmiş ve bu doğrultuda "mekânsal arayüzler" tanımlanmıştır. Kamusal mekân-özel mekân tanımları ve kentsel çevredeki ilişkilerinin tarihsel okuması sonucunda kamusal-özel arasında kesin bir sınırın çizilemediği, iki kullanım arasında yarı kamusal/yarı özel/yarı açık mekân tanımlamaları yapılarak bir geçiş bölgesi yaratılması gerekliliği ortaya konmuştur. Devamında, çalışmanın bir diğer basamağı olan, kentsel çevredeki sınırların niteliklerini ve üretim biçimlerini tartışan mekân okuma yöntemleri araştırılmıştır. Elde edilen verilere göre, yapı-kent özelinde

yataydaki veya düşeydeki fiziksel temasları inceleyen tipoloji ve morfoloji temelli yöntemler yerine, tüm bu ilişkiler sistemini sosyal girdilerle de tartışan örüntü temelli yöntemler, kentsel çevredeki mekânsal ilişkileri incelemek açısından uygun bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” (Alexander ve ark, 1977) kitabında tanıtılan kentsel örüntüler rehberi, tez kapsamında kullanılacak yöntemin çıkış noktası olarak seçilmiş ve mekânsal arayüzleri farklı ölçeklerde değerlendirecek bir inceleme sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem, kent ölçeğinde ön bahçeyle ana girişin tasarımını ve zemin kat işlevini araştırmak, yapı ölçeğinde cephe açıklıklarıyla cephe kesitinin analiz etmek, cepheye konumlanan mekânlarda ise iç mekân elemanlarıyla sağlanan mekânsal geçirgenliğin niteliğini incelemek amacıyla kurgulanmıştır. Böylelikle, mekânsal arayüzler araştırılırken farklı odak noktalarından faydalanılmış ve arayüzlerin çeşitli ölçeklerde farklı karşılıklar bulabileceği tespit edilmiştir. Alan çalışması bölümüne gelindiğinde ise, cadde üzerinde seçilen yapılar kurgulanan yöntem üzerinden okunmuştur.

Yapılan okuma sonucunda, İnönü Caddesi’nde 1960-1980 yılları arasında inşa edilen apartmanların, mekânsal arayüz olarak adlandırılan ve konut-kent arasında mekânsal ilişkiyi sağlayacak, kullanıcıya etkileşim alanları yaratacak oluşumların var olduğu, bu nedenle de apartmanların hem kent hem de yapı ölçeğinde kentsel yaşama katıldığı saptanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, fiziksel ve sosyal açıdan zengin bir biçimlenme ile karşılaşmış, dolayısıyla da mekânsal arayüzlerin kentsel yaşama sağladığı katkının yadsınamayacak derecede kritik olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler, özellikle geçirgenlik ve şeffaflık gibi birçok modern tasarım anlayışının uygulandığı konutlarda, iç mekândaki kullanıcının kamusal hayat ile etkileşim kurduğunu ve caddedeki hayatı benimsediğini, bu durumun da caddeye canlı ve yaşanabilir bir kimlik kazandırdığını ortaya çıkarmıştır.

Bulgular sonucunda elde edilen verileri özetlemek gerekirse, öncelikle apartman girişlerinin zemin döşemesi farklılaştırılarak, saçak gibi bir yapı elemanı ile örtülerek veya yapı hizasından geriye çekilerek tanımlandığı örneklerde, apartman girişinin, konut kullanıcısının vakit geçirdiği, komşusuyla sohbet ettiği bir mekâna dönüştüğü gözlemlenmiştir. Ancak, herhangi bir mekânsal tanımlamanın olmadığı örneklerde giriş hacminin sadece geçiş amacıyla kullanıldığı ve konut sakininin bu alanı benimsemediği fark edilmiştir. Gehl’in (2006) de belirttiği gibi, girişlerin farklı

tasarım elemanlarıyla zenginleştirildiği zaman kentli için ilgi çekici ve davetkâr hale geldiği açıkça görülmüştür. Aynı zamanda, apartman girişlerinin İnönü Caddesi'nin bulunduğu alandaki topoğrafik koşullar sebebiyle çoğu yapıda caddeden farklı bir kotta bulunması, konut-kent arasında doğal yollarla bir arayüz oluşturulmasını sağlamış, bu nedenle özel-kamusal geçişinin dengeli kurulduğu ve bu durumun konut sakinini apartman girişini kullanmaya teşvik ettiği saptanmıştır. Ayrıca, apartmanların zemin katlarında ticari işlevlerin bulunmasının, Jacobs'ın (2009) belirttiği 'kentlinin sokağı kullanması için ticari ve sosyal işlevlere sahip olması gerekliliği' ile doğru orantılı olarak kentlinin caddedeki yaşama katılmasını sağladığı ortaya konmuştur. Aynı zamanda, bazı kafelerin ve dükkânların alt kotlarda oluşan mekânsal boşlukları oturma alanı olarak kullanmasının, tek bir düzlemde değil birçok düzlemde arayüzler yaratarak konut sakini-kentli buluşmasının yaşanmasına olanak tanıdığı gözlemlenmiştir. Bu noktada, bölgenin topoğrafik karakterinin yapı ile kent arasında bir arayüz mekân oluşumuna katkı sağlayabileceği de saptanmıştır.

Yapı ölçeğindeki incelemelere bakıldığında ise cadde üzerinde konumlanan apartmanların çoğunlukla geçirgen cephelere sahip olduğu belirlenmiş Bozdoğan'a göre (2018) bir modern mimarlık değeri olan 'şeffaflık'ın mekânsal arayüzlerin karakterini belirlemede önemli bir rol oynadığı anlaşılmıştır. Cephenin yüzeyde ve kesitte sahip olduğu mekânsal arayüzlerin, görsel ve işitsel geçirgenliği sağlayarak iç-dış ilişkisini olumlu etkilediği belirlenmiştir. Buchanan'ın iç ve dış arasında bir arabulucu olarak nitelendirdiği pencerelerin (aktaran Songülen, 2012) bu ilişkiyi sağlayan yapı elemanları olarak konut sakininin kentle kurduğu ilişkiye katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, Colomina'nın (2011), "Duvar mekânı, pencere de mekânın açıldığı manzarayı çevreler." diyerek dış mekân ile kurulan doğrudan iletişimde pencerenin önemini bir kez daha vurguladığı gibi, incelenen apartmanların sahip olduğu cephe açıklıklarına göre kullanıcının kentle kuracağı etkileşimin niteliğinin değiştiği gözlemlenmiştir. Örneğin, saydamlık derecesi yüksek olan ve alçak denizlikli pencerelere sahip olan cephelerde perde gibi görsel iletişimi kesen elemanların çoğunlukla daha az kullanıldığı, saydamlık derecesi az ve yüksek denizlikli pencerelere sahip olan cephelerde ise perdelerin genellikle açık olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda, manzaraya açılan ve cadde hayatına katılımı sağlayan şeffaf cephe organizasyonunun, konut sakinini şeffaf olma konusunda teşvik ettiği ve böylelikle kullanıcının kamusal hayatla daha çok bütünleşmek istediği sonucuna

varılmıştır. Aynı zamanda, Cullen tarafından vurgulanan, dışarıya açılan bir iç mekânın, kamusal ve özel hayatın birbirine akması durumunun (aktaran Serdar Köknar, 2001), apartmanların cephe kesitinde sahip olduğu mekânsal arayüzler ile sağlanabileceği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, cepheden kopmak ve kamusal hayata dâhil olabilmek amacıyla konsol balkonların tercih edilmesi gerekliliği, konsol balkonların mobilyalarla yaşayan bir mekân haline getirildiği, loca balkonların ise kullanılmadığı görülerek desteklenmiştir.

Araştırmanın devamında, konutların iç mekân organizasyonu incelenmiş ve çoğu konutta plan kurgusunun ve iç mekân elemanlarının evin içinde geçirgen bir mekânsal organizasyon sağlayarak konut sakininin caddedeki kamusal hayata katılımını desteklediği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, öncelikle, mutfak-salon arasındaki iç mekân pencerelerinin kişinin salondaki kamusal yaşama doğrudan katılımını sağladığı, devamında ise salon bölümleri arasındaki geçirgen ayırıcı elemanların bu etkileşimi tüm yaşama bölümlerine ulaştırdığı görülmüştür. Giriş holü ve salon birlikteliğinin ise kişinin özel hayatına adım attığı anda görsel olarak tüm mekâna hâkim olmasını ve mümkünse salon penceresinden dış dünya ile ilişki kurabilmesini sağladığı tespit edilmiştir. Yani, gündelik yaşamda, annenin mutfaktayken salondaki çocukları izleyebilmesi, salondaki pencereden ise kente dâhil olabilmesi, böylelikle dış yaşamdan izole olmaması, babanın eve girdiğinde tüm aileyi görebilmesi, belki cadde ile direkt iletişim kurulması gibi olanaklar tanıyan tasarım kararların iç-dış ilişkisini olumlu etkilediği gözlemlenmiştir. Aysev Deneç'in de (2018) konuttaki mekânsal arayüzlerin gündelik yaşamda sağladığı temas çeşitliliğini "...Burada, hep birlikteyiz. Farklı köşelerde, farklı şeylerle meşgulken dahi birbirimizi görebilmek, hissedebilmek güzel. Arka masada kitap okuyan biri, halıda yuvarlanan birileri, içerde pişen yemeğin kokusu. Gökyüzü mekânın içinde, mekân ışık içinde..." cümleleriyle açıkladığı gibi, incelenen konutlarda da bahsi geçen yaşam biçiminin bir tekrarının olabileceği görülmüştür.

Modernist tasarım yaklaşımının yerelde şekillenen bir örneği olarak İnönü Caddesi'ne cephe veren apartmanların, buradaki kentsel yaşamı destekleyen, konut sakinlerinin kendi mahremiyetlerini zedelemekten cadde hayatına katılımını sağlayarak kentli ile buluşmasına olanak tanıyan mimari özelliklere ve mekânsal oluşumlara, yani "arayüzler"e sahip olduğu görülmüştür.

Bahsi geçen mekânsal arayüzlerin benzer şekilde kentsel çevrelerde üretilmeye devam edilmesi, mekânsal etkileşimi destekleyecek tasarım kararları alınması gerekliliği de çalışmada elde edilen sonuçlardan bir tanesidir. Apartmanların konut-kent çeperi tasarlanırken dikkat edilmesi gereken konular, çalışma kapsamında incelenen mekânsal arayüzlerin sahip olması gereken nitelikler olarak belirlenebilir. Bu nitelikler; apartman girişine çeşitli tasarım yöntemleriyle tanımlanmış bir giriş bölgesi veya bir ön bahçe eklemek ve böylece kullanıcı ve kent arasındaki görsel ve işitsel iletişimi kesmeden konutu caddedeki hayattan ayırmak, zemin katları işlevlerini değiştirerek ve geçirgenleştirerek kentli için daha çekici hale getirmek, apartman cephelerini daha saydam tasarlamak ve konut sakininin pencerelerden kent yaşamına dâhil olmasını sağlamak, balkon genişliklerini yeterli boyutta tasarlamak ve konut sakininin kente katılmasına olanak tanımak, iç mekânda yaşama alanlarını cepheye konumlamak ve daha geçirgen elemanlarla ayırarak görsel iletişimi ve mekânsal akışı sağlayacak mekânsal organizasyon kurgulamak olarak sıralanabilir.

Sonuç olarak, Alexander'ın (1977) da "Kent; ancak büyük yoğunlukla insanlar, çalışma ve çeşitli yaşam yolları arasında etkileşim olduğu zaman iyi bir yaşamdır." (aktaran Serdar Köknar, 2001) diyerek vurguladığı, kentlerde sosyal etkileşimin önemi ve konut-kent kesişimindeki arayüzlerin bu etkileşimdeki rolü, İnönü Caddesi'nin dinamik kentsel yaşamının incelendiği bu çalışmada ön plana çıkarılmıştır. Böylelikle, yapılı çevredeki sosyal, görsel, işitsel, fiziksel sürekliliği sağlayan mekânsal arayüzlerin tasarım sürecine katılması gerekliliği ve kentsel dokuda değerli bir öge olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, modern anlayışta şekillenen kentsel çevrelere bakıldığında, kullanıcısıyla ilişkilenemeyen mekânsal biçimlenmeler görülmesine rağmen, aynı anlayışla İnönü Caddesi üzerinde inşa edilen apartmanların, bağlamdan kopmayarak mekânsal arayüzler önermesi, dolayısıyla kullanıcıya cadde ile ilişki kurmasına izin vermesi nedeniyle canlı ve yaşanabilir bir kentsel çevre oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu tartışmalar ve bulgular sonucunda da, modernizmin yerelde bir yansıması olarak şekillenen bu bölgenin çalışılması ile "modern anlayışın kimliksiz alanlar yaratması" tezinin aksine, modern tasarıma sahip konutların zamanla kent içinde bağlamı ile bütünleşebileceği ve önemli, yaşanabilir, canlı bir kentsel odak konumuna gelebileceği konularına, dolayısıyla, bu durumu destekleyen mekânsal arayüzlerin kentsel çevredeki rolüne ve önemine, konut bölgelerinde kentsel yaşamı zenginleştirecek tasarım kararlarına dikkat çekilmiştir.

KAYNAKLAR

- Alexander, C. Şehir Ağaç Değildir. (Çev. Erşenkal, O.) Mimarlık Dergisi. 1970, 1 (75), 56-64.
- Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M. A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction (Vol. 2). Oxford University Press, New York, 1977, 1171 s.
- Altinkaya Genel, Ö. İzmir Nazım Planı: Le Corbuiser'nin Mimarlığı'nda Mekânsal Bir Strateji Olarak Lineerlik. Ege Mimarlık. 2017, 2 (96), 40-43.
- Arendt, H. İnsanlık Durumu (B. S. Şener Çev.). İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, 461 s.
- Ashihara, Y. Exterior Design in Architecture. Van Nostrand Reinhold Company, New York, 1981, 143 s.
- Asiliskender, B. Modernleşme ve Konut; Cumhuriyet'in Sanayi Yatırımları ile Kayseri'de Mekânsal ve Toplumsal Değişim. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, İstanbul, 2008, 224 s. (Doktora Tezi).
- Aşkan, A. A. 1922-1960 Yılları Arasında, İzmir'deki Mimarlık ve Kentsel Planlama Bağlamında Rıza Aşkan. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Bilim Dalı, İstanbul, 2011, 375 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Aysev Deneç, E. Ev. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 41: Ev. Ankara, 2018, 77-84.
- Bala Alkan, H., Çağlar, N. Kentsel Arayüzlerin Düzenlenmesine Yönelik Analitik bir Çerçeve. Mühendislik - Mimarlık Fakültesi Dergisi. 2004, 18(2), 87-105.
- Bala Alkan, H. Mimarlık - Şehircilik, Bina - Kent, İç - Dış, Özel - Kamusal Arasında Kentsel Arayüzler. YAPI Mimarlık- Kültür-Sanat Dergisi, 2006, 293, 44-49. (http://www.yapi.com.tr/haberler/mimarlik---sehircilik-bina---kent-ic---dis-ozel---kamusal-arasinda-kentsel-arayuzler_61114.html, erişim tarihi, 10.03.2019)
- Balamir, M. Kira Evlerinden Kat Evlerine Apartmanlaşma: Bir Zihniyet Dönüşümü Tarihçesinden Kesitler. Mimarlık Dergisi. 1994, 5 (260), 29-33.
- Balamir, A. Mimarlık ve Kimlik Temrinleri- I: Türkiye'de Modern Yapı Kültürünün Bir Profili. Mimarlık Dergisi. 2003a, 313 (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=6&RecID=66#>, erişim 14.09.2019)
- Balamir, A. Mimarlık ve Kimlik Temrinleri- II: Türkiye'de Modern Yapı Kültürünün Bir Profili. Mimarlık Dergisi. 2003b, 314 (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=26&RecID=260>, erişim 14.09.2019)
- Ballice, G. İzmir Kent Kimliği Oluşum Sürecinin Konut Yapıları Üzerinden İncelenmesi. Ege Mimarlık. 2004, 4 (52), 42-46.

Ballice, G. İzmir’de 20. Yy Konut Mimarisindeki Değişim ve Dönüşümlerin Genelde ve İzmir Kordon Alanı Örneğinde Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi Anabilim Dalı, İzmir, 2006, 447 s. (Doktora Tezi).

Ballice, G. Cumhuriyet Sonrası İzmir’de Az Katlı Konut Yapıları (1923-1965). Ege Mimarlık, 2009, 4 (71), 24-27.

Barlas, A. Kentsel Törenler, Kentsel Sokaklar. ODTÜ Yayınları, Ankara, 2014, 238 s.

Başdoğan, S. Konutun Modernleşmesi ve Modern Dünya’da Mimarın Meşruiyet Sorunu. Güney Mimarlık TMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi Dergisi, 2011, 5, 17-23.

Baysal, H., Birsal, M. Hukukçular Sitesi. Arkitekt. 1970, 4 (340), 157-158.

Benevolo, L. Modern Mimarlığın Tarihi, Cilt I: Sanayi Devrimi (A. Tokatlı, Çev.). Çevre Yayınları, İstanbul, 1981, 294 s.

Biddulph, M. Introduction to Residential Layout. Oxford: Elsevier Limited, Londra, 2007, 256 s.

Bilgin, İ. Modernleşmenin ve Toplumsal Hareketliliğin Yörüngesinde Cumhuriyet’in İmarı, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. Ed: Yıldız Sey, Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, 1998, 255-272.

Bilgin, İ. Serbest Plan, Serbest Cephe, Serbest Ev. Cogito. 1999, 18, 144-157.

Bilgin, İ. 20. Yüzyıl Mimarisi Barınma Kültürünün Hassas Dengeleri İle Nasıl Yüzleşti? Arkitera Platform, 2002.

(<http://v3.arkitera.com/platform.php?action=displaySession&ID=25&year=&aID=143>, erişim: 19.06.2019)

Bilgin, İ. Kent Üretiminin ve Kamu Yaşamının Örgütlenmesinde Güncel Eğilimler. Toplum ve Bilim. 2006, 105, 166-177.

Bilsel, C. Ideology and Urbanism During the Early Republican Period: Two Master Plans For İzmir and Scenarios of Modernization. METU Journal of Faculty of Architecture. 1996, 16 (1-2), 13-30.

Bilsel, C. 19. Yüzyılda Osmanlı Liman Kenti İzmir’de Kültürler, Mekân Üretim Biçimleri ve Kent Mekânının Dönüşümü. Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras”. 24-26 Kasım, 1999, İstanbul. (Bildiriler Kitabı, 213-220.)

Bilsel, C., İzmir’de Cumhuriyet Dönemi Planlaması (1923-1965): 20. Yüzyıl Kentsel Mirası. Ege Mimarlık. 2009, 4 (71), 12-17.

Birol Akkurt, H., Avcı Özkaban, F. Modernist Konut Üretiminin Merkez Dışı Yayılımı: İzmir - Buca Örneği. Mimarlık Dergisi. 2010, 353.

Bozdoğan, S. Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye’sinde Mimari Kültür (Modernism and Nation Building: Turkish Architectural Culture in the Early Republic) (T. Birkan Çev.). Metis Yayıncılık, İstanbul, 2002, 367 s.

Bozdoğan, S. Camdan Ev, 'Ev' Midir? TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 41: Ev. Ankara, 2018, 8-18.

Chermayeff, S., Alexander, C. Community and Privacy: Toward a New Architecture of Humanism. Doubleday, New York, 1963, 236 s.

Cihan, M. M., Erdönmez Dinçer, M. E. Sınırlandırılmış Konut Alanları Üzerinden Konut-Kamusal Alan İlişkilerinin Yeniden İrdelenmesi. MEGARON Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi e-dergisi. 2018, 1 (13), 102-116.

Colomina, B. Mahremiyet ve Kamusalılık: Kitle İletişim Aracı Olarak Modern Mimari (A. U. Kılıç, Çev.). Metis Yayıncılık, İstanbul, 2011, 382 s.

Conzen, M. R. G. Alnwick, Northumberland: A Study in Town-Plan analysis. Transactions and Papers (Institute of British Geographers). 1960, 27, 122 s.

Conzen, M. R. G. Thinking About Urban Form: Papers on Urban Morphology, 1932-1998. Peter Lang, Bern, 2004, 304 s.

Coşkun, H. 20. Yüzyılın Başlarında, İç ve Dış Arasındaki Çeperin Yeniden Tanımlanmasında Tarihselci Yaklaşımlar. İç ve Dış Arasındaki Çeper Temalı Ulusal Mekân Tasarımı Sempozyumu, 28-29 Mayıs, 2016, Kapadokya (Bildiriler Kitabı, 74-85)

Cullen, G. The Concise Townscape. Elsevier, Oxford, 1961, 199 s.

Çetin, M., Birol, G. Against the Decor of Nomadic-Modernity; Urban-Architectural Education within A Small Anatolian Town. 36th International Making Cities Livable Conference. 13-17 Nisan, 2003, Santa Fe (Bildiriler Kitabı)

Çıkış, Ş. Üretken Melezlik: Modern İzmir Konutunda Yapı Geleneklerinin Etkileri. Mimarlık Dergisi. 2019, 407, 57-61.

Çil, E. Bir Kent Okuma Aracı Olarak Mekân Dizim Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması, MEGARON Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi e-dergisi. 2006, 1(4), 218-233.

Dağaltı, A. Modern Konut Mimarlığında Mekân Anlayışı, Avrupa ve Türkiye İlk Konut Örnekleri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, İstanbul, 2010, 159 s. (Yüksek Lisans Tezi).

DETR. By Design Urban Design in Planning System: Towards a Better Practice. Commission for Architecture and the Built Environment, Londra, 2000, 99 s.

Ding, W., Tong, Z. An Approach for Simulating the Street Spatial Patterns. Build Simulation. 2011, 4 (4), 321-333.

Dostoğlu, N. Modern Sonrası Mimarlık Anlayışları. Mimarlık Dergisi. 1995, 3 (263), 46-50.

Durmuş, Z. Designing New Buildings in Old Settlements: A Case Study in Datça – Muğla. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, 1997, 191 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Eyüce, Ö. Erken Modernizmden Çoğulcu Modernizme İzmir’de Konut. Ege Mimarlık, 1999, 32, 33-37.

Faiz, S. Cumhuriyet Modernizmi Bağlamında 1960-1979 Dönemi Apartman Tipi konutlardaki Mekânsal Değişimler: Trabzon Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Trabzon, 2012, 191 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Gehl, J., Kaefer, L.J., Reigstad, S. Close Encounters with Buildings. Urban Design International. 2006, 1 (11), 29-47.

Gehl, J. Life Between Buildings: Using Public Space. (Koch, J. Çev.). Washington, Island Press. 2011, 207 s.

Gökgür, P. Kentsel Mekânda Kamusal Alanın Yeri. Bağlam Yayıncılık, İstanbul, Türkiye, 2008, 140 s.

Gökgür, P. Kamusal Alanın Değişimini ve Dönüşümünü Etkileyen Faktörler. Kamusal Alanların Mekânsal Organizasyonu Ed.: Selma Çelikyay. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Bartın, 2017, 1-19.

Gökmen, H. Cavit Ölçer. Ege Mimarlık. 1997, 3(24), 8-12.

Görgülü, T. Türkiye’de İlk Apartmandan Günümüze; Çok Katlı Konutlarda Yaşanan Dönüşümler. Kent Kültür Konut Sempozyumu, 14-16 Aralık, 2007, İstanbul (Bildiri Kitabı, 90-98).

Görgülü, T. Apartman Tipolojisinde Geçmişten Bugüne; Kira Apartmanından “Rezidans”a Geçiş. Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi. 2016, (14), 167-178.

Gündüz, O. Cumhuriyet’ten 1980’li Yıllara Karşıyaka’nın Mimari Kimliğine Katkıda Bulunan Mimarlar, Mühendisler ve İnşaatçılar. Ege Mimarlık. 2006, 3 (58), 28-35.

Güner, D. İzmir’de Modern Konut Mimarlığı 1950-2006. Planlama. 2006, 3, 123-141.

Güney, Z. Kamusal Alan Nedir? Kamusal Mekân Nedir? Arkitera Platform, 2007. (http://v3.arkitera.com/haber_21487_kamusal-alan-nedir-kamusal-mekan-nedir.html, erişim tarihi: 15.05.2019)

Gülbüz Yoldaş, N. Anadolu Geleneksel Konut Dokusunda Çıkamaz Sokak İşlevinden Günümüzdeki Durumunun İrdelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya, 2007, 116 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Harvey, D. Postmodernliğin Durumu (S. Savran, Çev.). Metis Yayınları, İstanbul, 2010, 407 s.

Hedman, R. Fundamentals of Urban Design. American Planning Association, Chicago, 1984, 146 s.

Hızlı, N. İ.E.T.T. Mensupları Yapı Kooperatifi Blok Apartmanlar. Türkiye Mimarlığı’nda Modernizmin Yerel Açılımları XIII Poster Sunuşları, 28-29 Nisan, 2017, Balıkesir.

Hillier, B. Designing safer streets: an evidence-based approach. Planning in London, 2004, 48,45–49.

Hillier, B., Hanson, J. The Social Logic of Space. Cambridge University Press, Cambridge, 1984, 281 s.

Hotan, H. İzmir Memurlar Kooperatifi Evleri. Arkitekt. 1952, 1952-11-12 (253-254), 228-231.

İhsan, B. B. Osman Kira Evi. Arkitekt. 1937, 1937-01 (73), 7-8 s.

İzmir 3 Boyutlu Kent Rehberi Programı

İzmir Büyükşehir Belediyesi Arşivi

İzmir Karabağlar Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi

İzmir Konak Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi

İzmir Şehri İmar Planı, Milletlerarası Proje Müsabakası Şartnamesi, Arkitekt, 1952, 1952-05-08 (249-250-251-252), 144-146.

İzmir Şehri Milletlerarası İmar Planı Müsabakası Jüri Raporu, Arkitekt, 1952, 1952-05-08 (249-250-251-252) 119-138.

Jacobs, J. Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı (B. Doğan, Çev.). Metis Yayınları, İstanbul, Türkiye, 2009, 472 s.

Kaçel, E. Mimarlığın Temsil Halleri. Mimarlık Dergisi. 2014, 380. (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=394&RecID=3513>, erişim tarihi, 05.09.2019)

Karabacak, G. İnsan-Kent İlişkisinde Bir Arayüz Olarak Mimarlıkta Kamusal Mekân. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 2015, 95 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Karadağ, A. Metropol Kent Olarak İzmir'in Gelişim Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafi Bilimler Anabilim Dalı, İzmir, 1998, 412 s. (Doktora Tezi).

Karakoç, E. Yapının Kentsel Mekâna Katılımı. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi Bilim Dalı, İstanbul, 2004, 142 s. (Yüksek Lisans Tezi)

Karakurt, E. Kentsel Mekânı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2006, 6, 1-25.

Kartal, A. N. Üç [Parantez] Bir Anlatı: Ucu Açık Fenomenolojik Bir Deşifre. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, İstanbul, 2015, 179 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Kaya, H. S. Kentsel Mekân Zenginliğinin Kaos Teorisi ve Fraktal Geometri Kullanılarak Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 2003, 142 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Kaya, N. Analysis of the Interaction Between Theory and Practice in Urban Planning: Understanding İzmir Experience, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İzmir, 2002, 200 s. (Doktora Tezi).

Kıvılcım, F. A Research on Design Principles in Historic Built Landscapes Case Study: Odunpazarı, Eskişehir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, 2008, 263 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Koca, D. Türkiye’de Çağdaş Konut Üretiminin Yeniden Okunması. Tasarım+Kuram. 2015, 19 (11), 19-36.

Serdar Köknar, A. B. Mekânsal Arayüzlerin Kente ve Yaşama Katılımları Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 2001, 105 s. (Yüksek Lisans Tezi)

Köseoğlu, E. Kent Mekânına İlişkin Kuramsal Bakışlar: Rob Krier, Christopher Alexander ve Bill Hillier. İDEALKENT. 2011, 3 (5), 96-111.

Krier, R. Urban Space. Academy Editions, Londra, 1979, 174 s.

Küçük, E. Experiencing Urban Morphology Development in Terms of Urban Property Relations: Cases from Historical Peninsula. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 2014, 189 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Lang, J. Creating Architectural Theory: The Role Of Behavioral Sciences in Environmental Design. Van Nostrand Reinhold, New York, 1987, 287 s.

Lozano, E. E. Community Design and the culture of the cities, The Crosroad and The Wall. Cambridge University Press, Cambridge, 1990, 356 s.

Madanipour, A. Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-Spatial Process. John Wiley & Sons, New Jersey, 1996, 254 s.

Madanipour, A. Public and Private Spaces of the City. Routledge, Londra, 2003, 237 s.

Melez Biçer, Y. Christopher Alexander's Concept of "Living Structure": Theories of "Wholeness" and "Centers" and Its Application to Traditional Kastamonu Houses. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, 2008, 168 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Menderes, F. Cumhuriyet Döneminde Yerel Yönetim Binalarının Kamusal Erişilebilirlik Açısından Mekân Dizimi (Space syntax) Yöntemiyle İrdelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, İstanbul, 2014, 169 s.

Mete, H. 1950’ler İzmir Mimarlığında Apartman Olgusu ve Melih Pekel. Ege Mimarlık. 2009, 4 (71), 28-32.

Moneo, R. Aldo Rossi ve Mimarlık Düşüncesi (M. Adam, Çev.). Mimarlık, 1984, 22 (7-8), 20-28.

Moughtin, C. Urban Design: Street and Square (3rd ed.). Oxford: Architectural Press, Londra, 2003, 300 s.

Mimar Necmettin. Hasan Nuri Bey Apartmanı. Arkitekt. 1933, 1933-09-10 (33-34), 273-277.

Mumford, E. The CIAM Discourse on Urbanism, 1928-1960. MIT Press, Cambridge, 2002, 396.

Nişli, F. Bir Apartman. Arkitekt. 1961, 302 (1961-01), 6-8.

Orhan Şahan, A. Boğaziçi'nin Avrupa Sahili'nde 1946-1966 Yılları Arasında İnşa Edilmiş Kat Apartmanlarının Koruma Öncelikleri Açısından Değerlendirilmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve-Restorasyon Bilim Dalı, İstanbul, 2014, 417 s. (Doktora Tezi)

Özaydın Kılıçreis, G. Kentsel Tasarım Kapsamında Tarihi Kentsel Mekânlarda Arayüzlerin Düzenlenmesine Sistemli Bir Yaklaşım. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Bilim Dalı, İstanbul, 1993, 220 s. (Doktora Tezi).

Özbay, E. Konut Yerleşimlerinde Yapılar Arası Mekân Düzenleme Esasları. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 1997, 141 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Özgen, E.Y. An Analytical Approach to Semi-Private and Semi-Public Spaces Within the Context of Urban Housing Pattern. İzmir Teknoloji Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İzmir, 2002, 167 s. (Doktora Tezi).

Özkan Özbek, M. Fizik Mekân Kurgularının Sosyal İlişkiler Üzerinden Arnavutköy Yerleşimi Bütününde Mekân Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Bilim Dalı, İstanbul, 2007, 249 s. (Doktora Tezi).

Özorhon, G. 1950-60 Dönemi İstanbul Konut Mimarlığının 21.yy Konutu Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Bilim Dalı, İstanbul, 2009, 131 s. (Doktora Tezi).

Özparlak, F., Meşhur, M. Ç. Sokaktan Siteye Dönüşen Yarı Kamusal Mekânlar: Komşuluk İlişkileri Üzerine. Mimarlık Dergisi. 2012, 365. (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=379&RecID=2956>, erişim: 05.11.2019)

Pasin, B. Türkiye için 'Modern Ev' Terimleri Sözlüğü. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 41: Ev. Ankara, 2018, 25-29.

Rossi, A. The Architecture of the City. MIT Press, Cambridge, 1982, 202 s.

Sayar, Y., Sormaykan Akdur, T. İzmir Karşıyaka'da Apartman Tipi Konut Yapılarında Mekânsal ve Morfolojik Dönüşümler: 1950-1980. Mimarlık Dergisi. 2009, 349, 85-92.

Sey, Y. Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Mimarlık ve Yapı Üretimi. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Ed.: Yıldız Sey. Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, Türkiye, 1998a, 25-39.

Sey, Y. Cumhuriyet Döneminde Konut. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Ed.: Yıldız Sey. Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, Türkiye, 1998b, 273-300.

Songülen, N. Space Organisation in Urban Block: Interfaces Among Public, Common and Private Spaces Based on Conzen Method in Bahçelievler. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, 2012, 207 s. (Yüksek Lisans Tezi).

Talu, N. Bir Arzu Nesnesi Olarak Ev. Skopdergi. 2012, 2. (<https://www.eskop.com/skopdergi/bir-arzu-nesnesi-olarak-ev/579>, erişim: 05.11.2019)

Tanyeli, U. Yıkarak yapmak: Anarşist bir Mimarlık Kuramı için Altlık. Metis Yayınları, İstanbul, 2017, 376 s.

Tanyeli, U., Taptık, A. Türkiye’nin Görsellik Tarihine Giriş. Akın Nalça Kitapları, İstanbul, 2010, 147 s.

Tekeli, D. 20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı. YEM Kitabevi, İstanbul, 2017, 308 s.

Tekeli, İ. Türkiye'nin Konut Tarihine Konut Sunum Biçimleri Kavramını Kullanarak Yaklaşmak. Konut Araştırmaları Sempozyumu, 1-2 Temmuz, 1993, Ankara, (Bildiriler Kitabı, 283-297.)

Tekeli, İ. Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Ed.: Yıldız Sey. Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, Türkiye, 1998, 1-24.

Tekeli, İ. 1980’li Yıllara Kadar İzmir’deki Konut Sunum Biçimlerinde Yaşanan Çeşitlenmeler. İzmir’de 80’li Yıllardan Günümüze Konut ve Mimarlık Kültürü Sempozyumu, 29-30 Kasım, 2008, İzmir.

Terim, B. İzmir’de Çok Katlı Konutlara Dünden Bugüne Bir Bakış. Ege Mimarlık. 2006, 2(57), 36-41.

Trancik, R. Finding Lost Space: Theories of Urban Design. Van Nostrand Reinhold Company, New York, 1986, 246 s.

Türkeseven Doğrusoy, İ., Uzun, İ. Konut ve Kentsel Kimlik: İzmir Konut Mimarlığına Tematik Bakış. Ege Mimarlık, 2007, 60, 32-37.

Url-1<<https://www.archdaily.com/409918/ad-classics-modern-architecture-international-exhibition-philip-johnson-and-henry-russell-hitchcock>> Erişim Tarihi: 07.05.2019

Url-2<<http://www.tugendhat.eu/en/the-interiors.html>> Erişim Tarihi: 07.05.2019

Url-3<<http://thecityasaproject.org/2014/03/the-dom-ino-effect/>> Erişim Tarihi: 26.10.2019

Url-4<<https://www.arkitektuel.com/villa-savoye-2/>> Erişim Tarihi: 08.05.2019

Url-5<<http://v3.arkitera.com/h19205-le-corbusier-nin-yasayan-marsilya-basyapiti.html>> Erişim Tarihi: 08.05.2019

Url-6<<https://architape.tumblr.com/>> Erişim Tarihi: 07.05.2019

Url-7<<http://paesaggio.over-blog.com/article-pessac-la-cite-fruges-une-creation-de-le-corbusier-52933969.html>> Erişim Tarihi: 26.10.2019

Url-8<https://en.wikipedia.org/wiki/Weissenhof_Estate> Erişim Tarihi:26.10.2019

Url-9

<<http://www.fondationlecorbusier.fr/corbuweb/morpheus.aspx?sysId=13&IrisObjectId=6159&sysLanguage=en-en&itemPos=2&itemCount=2&sysParentName=Home&sysParentId=65>> Erişim Tarihi: 07.05.2019

Url-10<https://twitter.com/seda_ozen/status/774585189607608320> Erişim Tarihi: 08.05.2019

Url-11<<https://www.arkitektuel.com/cinnah-19/>> Erişim Tarihi: 21.05.2019

Url-12<https://twitter.com/nostalji_izmir/status/925098227447234561> Erişim Tarihi: 31.05.2019

Url-13<www.mamak.bel.tr> Erişim Tarihi: 26.10.2019

Url-14<<http://www.arkitera.com/haber/gecmisin-modern-mimarisi-6-izmir/>> Erişim Tarihi: 26.10.2019

Url-15<<http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=5>> Erişim Tarihi: 19.05.2019

Url-16<<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/academic/>> Erişim Tarihi: 28.05.2019

Url-17<<http://sozluk.gov.tr/>> Erişim Tarihi: 28.05.2019

Url-18<<https://mimaritasarimveelestiri.wordpress.com/2015/04/13/kamusal-alan-kamusal-mekan-ve-o%CC%88zel-alanlarin-birbirlerine-gecisi-ve-zitliklerinin-mahremiyet-kavrami-uzerinden-tartisilmasi/>> Erişim Tarihi: 14.05.2019

Url-19<<https://mimaritasarimveelestiri.wordpress.com/2015/05/20/kamusal-ozel-ikiligini-toplu-konut-ozelinde-i-e-t-t-sitesi-ile-okumak/>> Erişim Tarihi: 14.05.2019

Url-20<<https://xlili.wordpress.com/2011/11/page/2/>> Erişim Tarihi: 09.07.2019

Url-21<<https://tr.pinterest.com/ercamlibel/>> Erişim Tarihi: 03.05.2019

Url-22<http://www.mimarizm.com/makale/yalnizca-bir-yerellik-evrensellik-tartismasi-mi-weissenhof-vs-kochenhof_114037> Erişim Tarihi: 09.09.2019

Url-23

<<https://www.google.com/maps/@38.3943441,27.0774838,3a,75y,219.11h,110.09t/data=!3m6!1e1!3m4!1s0qlCxyN2mQJ5I4NNRYsrUw!2e0!7i13312!8i6656>>

Uzgören, G., Erdönmez, M. E. Kamusal Açık Alanlarda Mekan Kalitesi ve Kentsel Mekan Aktiviteleri İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. MEGARON Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi e-dergisi. 2017, 12 (1), 41-56.

Ünlü, A. Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 1998, 81 s.

Von Meiss, P. Elements of Architecture: From Form to Place. Routledge, Londra, 1990, 228 s.

Walters, D., Brown, L.L. Design First: Design-based Planning for Communities. Architectural Press, Oxford, 2004, 304 s.

Walton, D., Lally, M., Septiana, H., Taylor, D., Thorne, R., Cameron, A. Urban Design Compendium. English Partnership & Housing Corporation, Londra, 2007, 125 s.

Yıldız, D. Peyzaj ile Mimarlık-Kentsel Tasarım İlişkileri ve Mimari Tasarıma Etkileri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 1996, 170 s. (Yüksek Lisans Tezi)

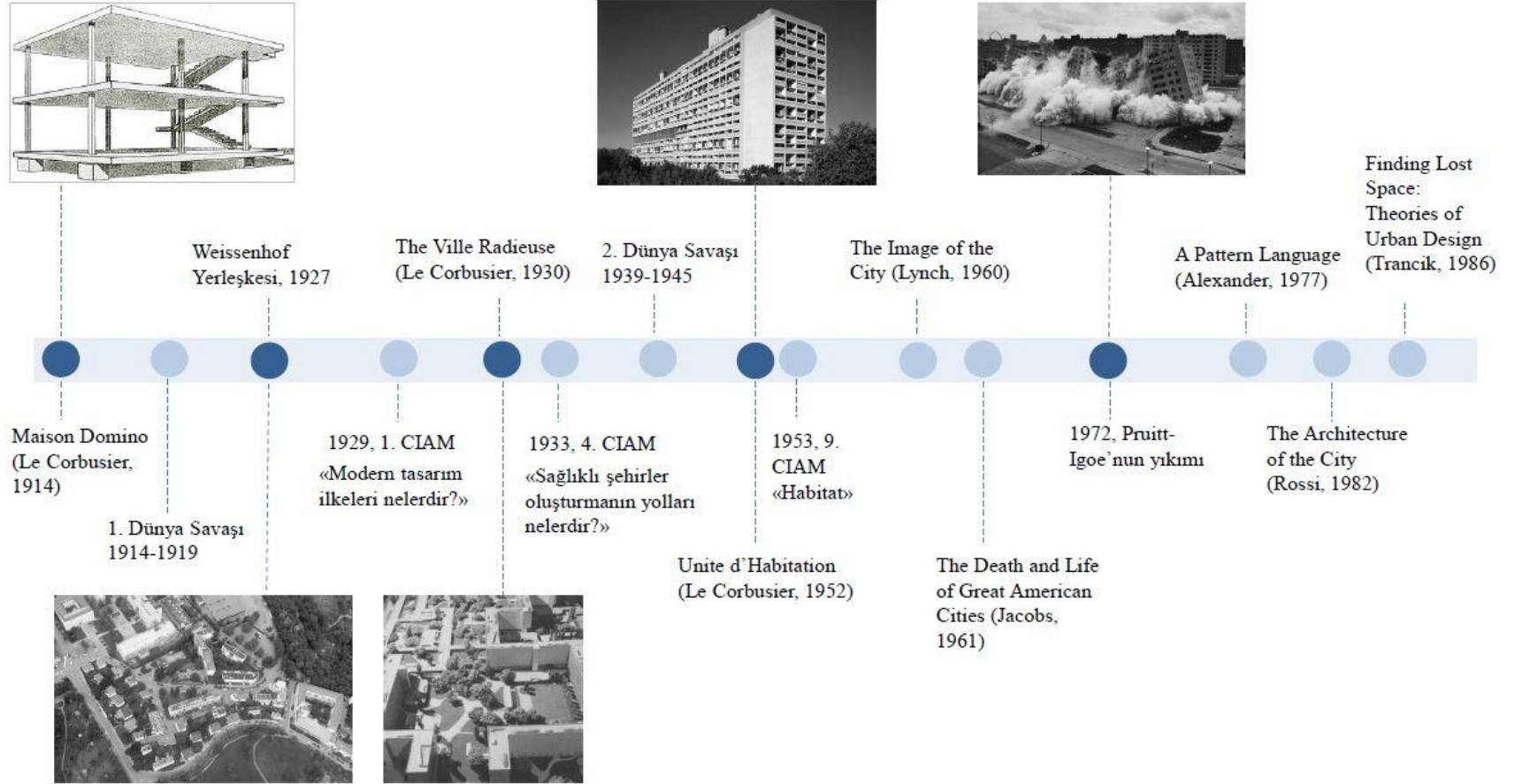
Yürekli, İ., Uz, F. Türkiye Tasarım Kronolojisi: Konut. Geç Olmadan Eve Dön, Konutun Serüveni Üzerine Bir Sergi, İstanbul, 2016, 48 s.

Zevi, B. Mimariyi Görmeyi Öğrenmek (H.D. Divanlıoğlu, Çev.). İstanbul, Birsan Yayınları, 1990, 144 s.

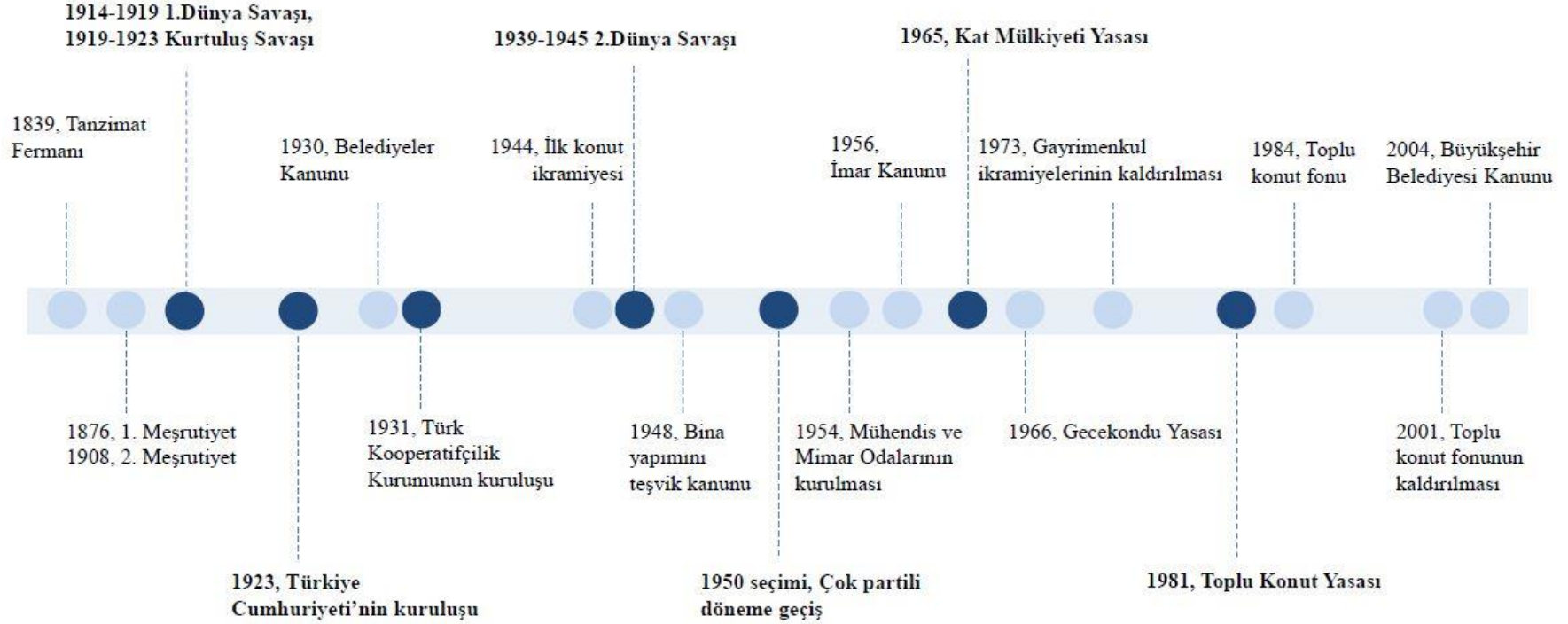
Ziya, A. Binanın içinde Mimar. Arkitekt. 1931, 1931-1, 14-20 s.

EKLER

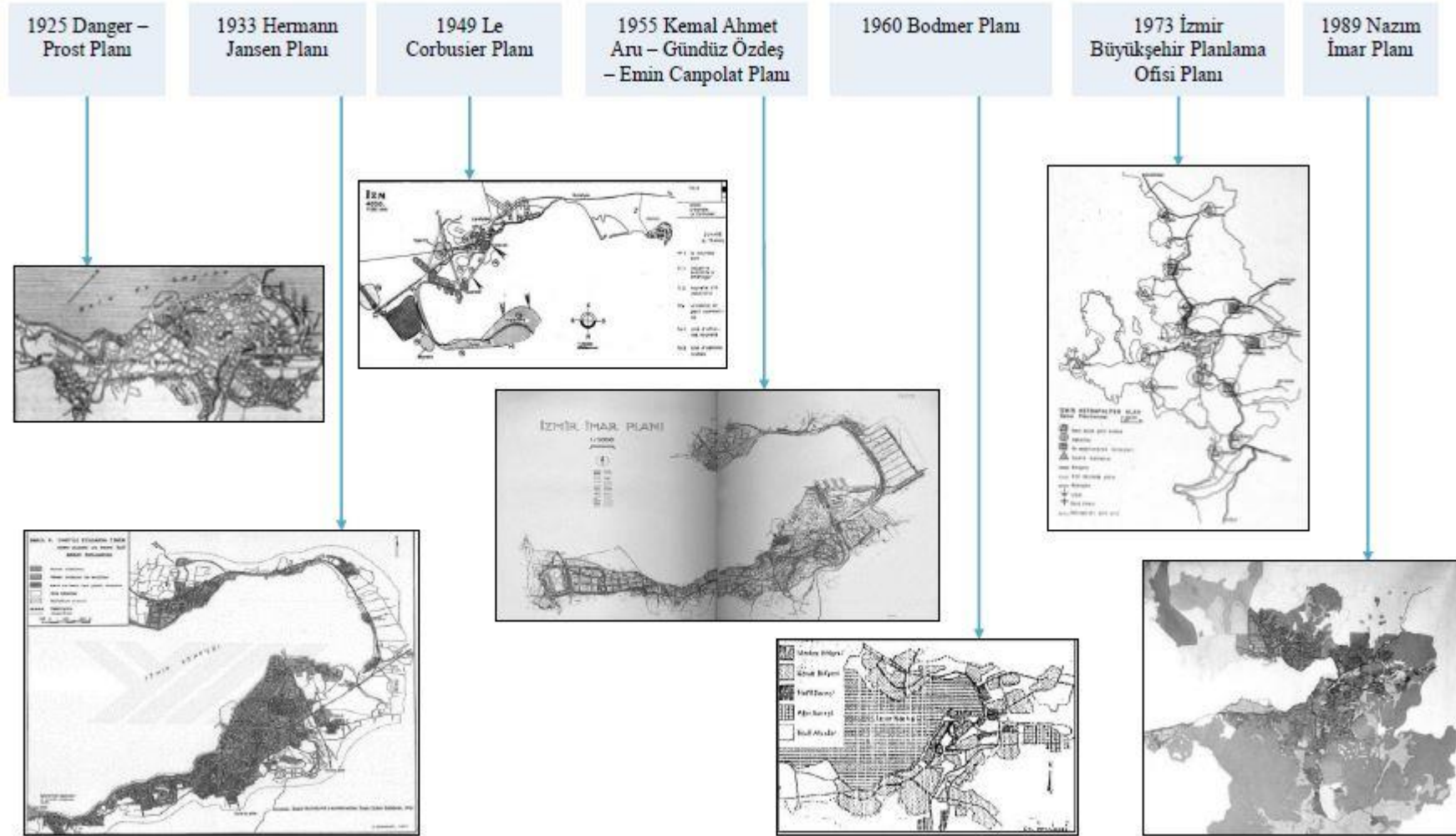
TABLO EK.A. 20. yüzyılda konut ve kentsel çevre tasarımı açısından yaşanan gelişmeler

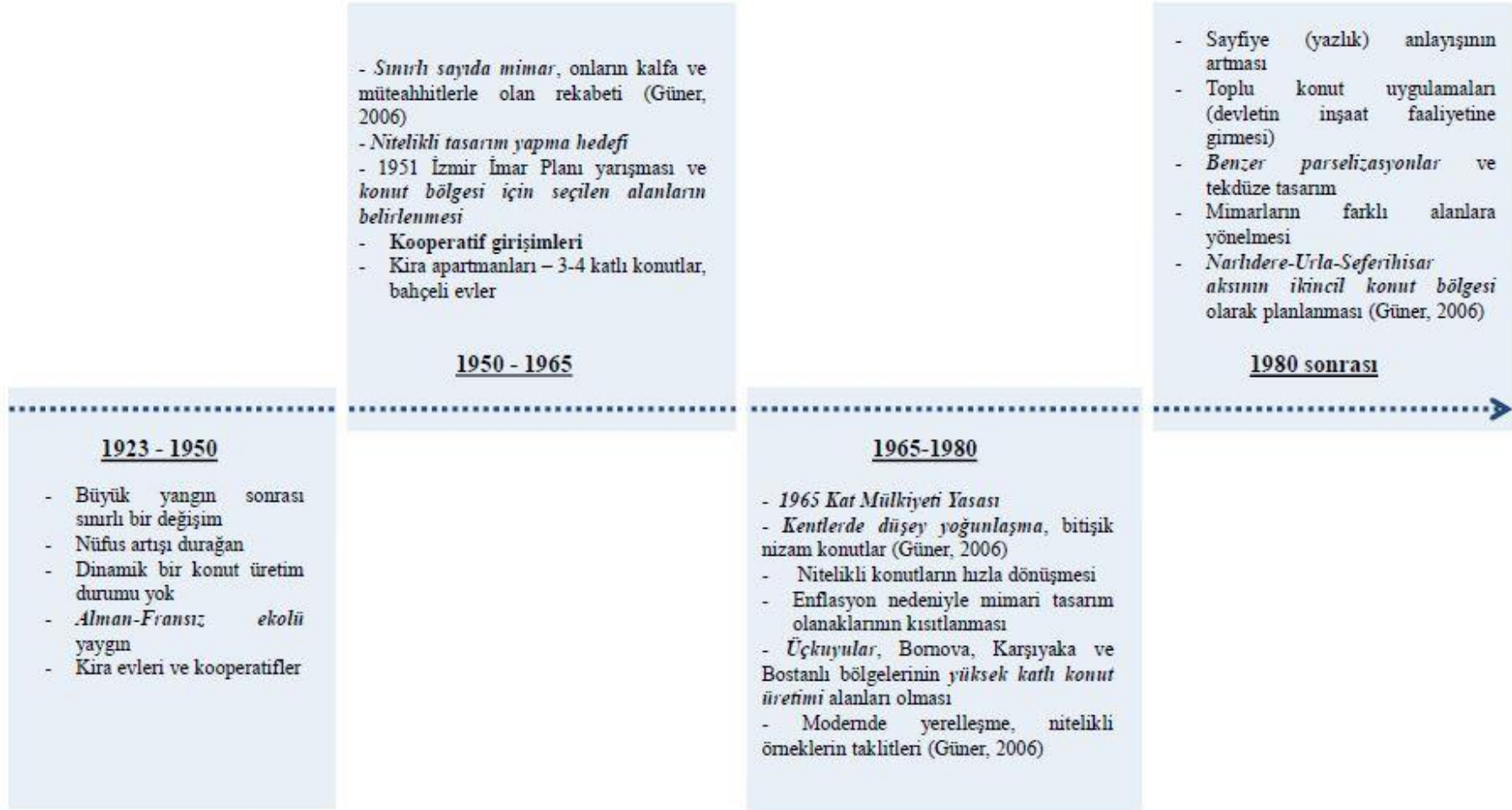
TABLO EK.B. Türkiye’de konut sunum biçimlerini etkileyen kırılma noktaları (Zaman çizelgesinin hazırlanmasında İpek Yürekli ve Funda Uz’un ‘3. İstanbul Tasarım Bienali: Biz İnsan Mıyız?’ etkinliği kapsamında hazırladıkları «Konutun Serüveni Üzerine Bir Sergi» (Yürekli ve Uz, 2016) çalışmasından yararlanılmıştır.)

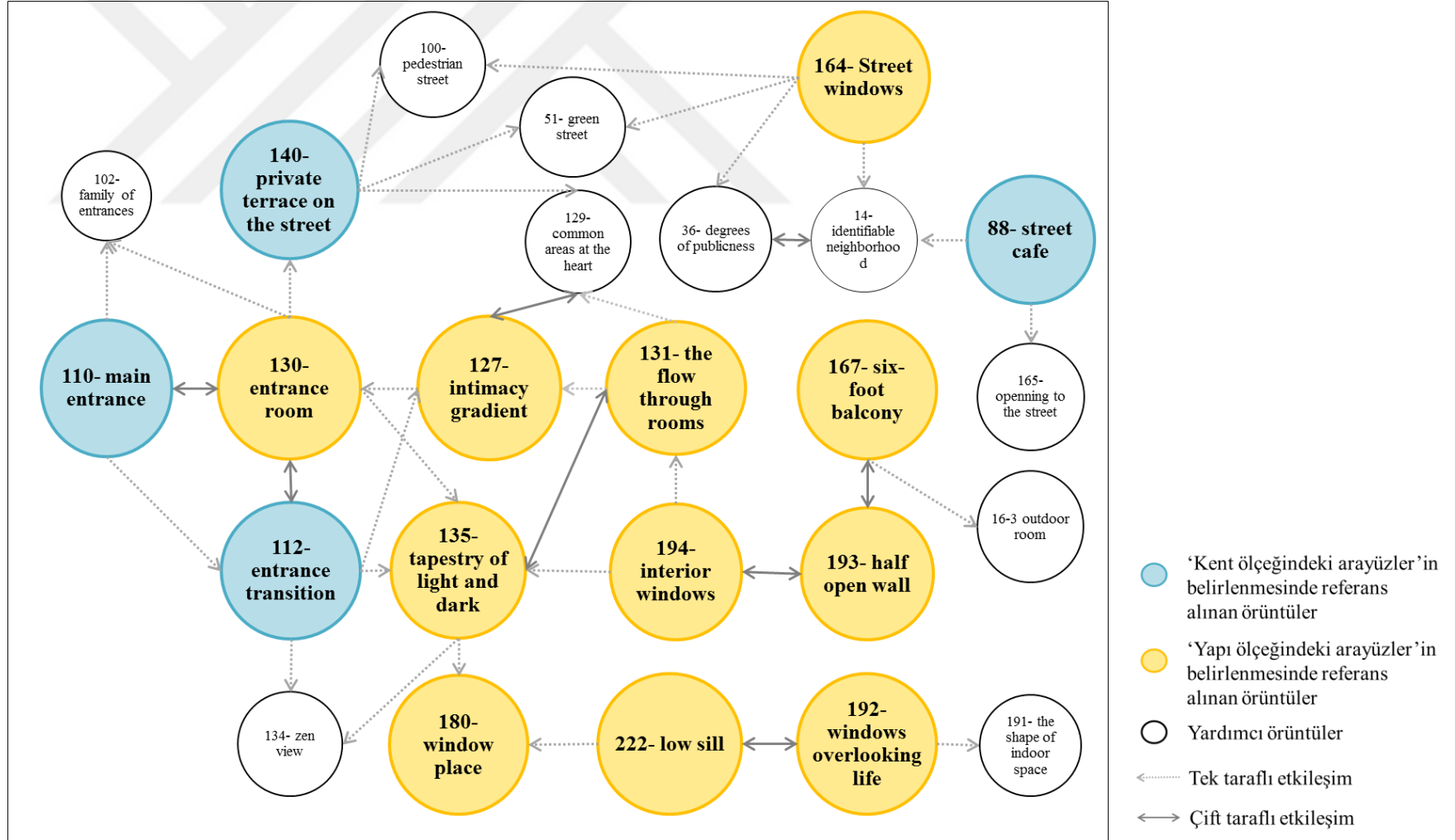
TABLO EK.C. Cumhuriyet dönemi İzmir kent planlaması çalışmaları

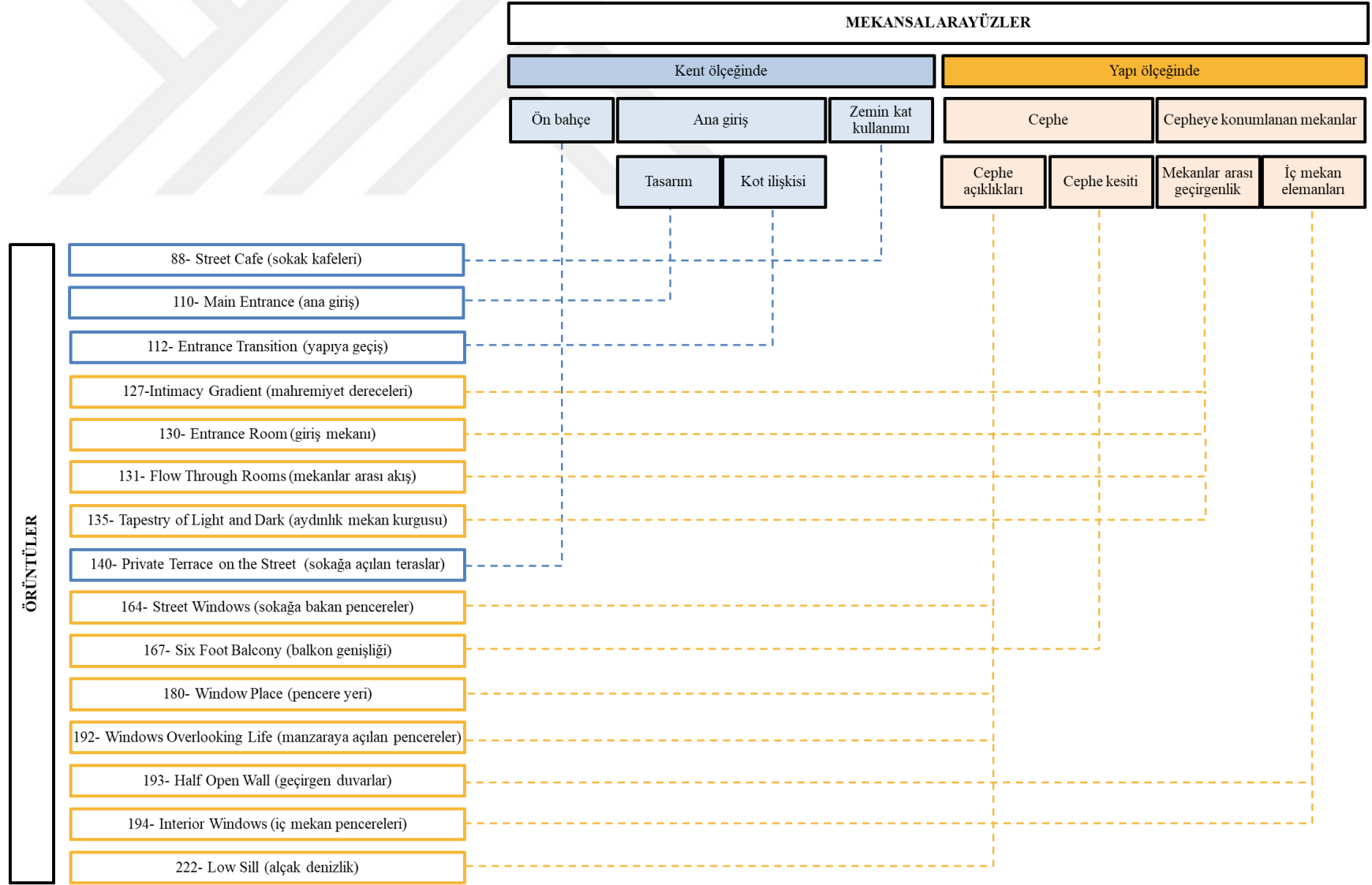
TABLO EK.D. Cumhuriyet dönemi İzmir’de mimarlık ortamı

TABLO EK.E. “A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction” kitabının örüntülerinden oluşan diyagram

TABLO EK.F. Seçilen örüntüler ve mekânsal arayüzler arasındaki ilişkiler

ŞEKİL EK.G. İnönü Caddesi üzerinde incelenmek üzere seçilen apartman yapıları (İzmir Büyükşehir Belediyesi, Harita ve CBS Dairesi Başkanlığı, 2001 hâlihazır haritasından faydalanılmıştır.)

TABLO EK.H. Çalışma kapsamında incelenen apartmanlara ait bilgiler

NO	FOTOĞRAF	KÜNYE	
1		Apartman adı	Özlü Apartmanı
		Yapım yılı	1965
		Mimarı	Yüksek Mimar Mühendis Ümit Ünal
		Ada/Parsel	6247/1
		Adres	3/1 sok. No:1 Karabağlar
2		Apartman adı	Güven Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Orhan Akbaş
		Yapım yılı	1978
		Ada/Parsel	6259/19
		Adres	İnönü Cd. No:684A Konak
3		Apartman adı	Gün Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Mühendis Murat Demirer
		Yapım yılı	1978
		Ada/Parsel	6247/6
		Adres	İnönü Cd. No:871A Karabağlar
4		Apartman adı	Tan Apartmanı
		Mimarı	Bürotek
		Yapım yılı	1975
		Ada/Parsel	6259/17
		Adres	İnönü Cd. No: 680 Konak
5		Apartman adı	Birlik Apartmanı
		Mimarı	Şakir Çetindağ
		Yapım yılı	1965
		Ada/Parsel	6247/9
		Adres	İnönü Cd. No: 865A Karabağlar

6		Apartman adı	Bahar Apartmanı
		Mimarı	Sermet Elçi
		Yapım yılı	1978
		Ada/Parsel	6259/14
		Adres	İnönü Cd. No: 674 Konak
7		Apartman adı	Güleryüz Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Mühendis Osman Uğur Kılbey
		Yapım yılı	1975
		Ada/Parsel	6247/11
		Adres	İnönü Cd. No:861 Karabağlar
8		Apartman adı	Geyik Apartmanı
		Mimarı	H. Basri İvit
		Yapım yılı	1979
		Ada/Parsel	6259/13
		Adres	İnönü Cd. No: 672 Konak
9		Apartman adı	Erden Apartmanı
		Mimarı	Erden Etker
		Yapım yılı	1977
		Ada/Parsel	6259/12
		Adres	İnönü Cd. No: 670 Konak
10		Apartman adı	Pınar Apartmanı
		Mimarı	Mümtaz Eren
		Yapım yılı	1975
		Ada/Parsel	6247/14
		Adres	İnönü Cd. No: 857/1 Karabağlar

11		Apartman adı	Tunay Apartmanı
		Mimarı	Mehmet Beset
		Yapım yılı	1973
		Ada/Parsel	6246/1
		Adres	11 sok. No: 1 Karabağlar
12		Apartman adı	Barış Apartmanı
		Mimarı	Süha Bekman
		Yapım yılı	1975
		Ada/Parsel	6260/9
		Adres	İnönü Cd. No: 662A Konak
13		Apartman adı	Alpan Apartmanı
		Mimarı	Ali Veryeri
		Yapım yılı	1974
		Ada/Parsel	6260/10
		Adres	İnönü Cd. No: 660 Konak
14		Apartman adı	Tunç Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Akın Tuncer
		Yapım yılı	1977
		Ada/Parsel	6246/6
		Adres	İnönü Cd. No: 841A Karabağlar
15		Apartman adı	Müftüoğlu Apartmanı
		Mimarı	Bülent Veryeri
		Yapım yılı	1977
		Ada/Parsel	6260/12
		Adres	İnönü Cd. No: 656 Konak

16		Apartman adı	Gazi Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Mimar Adnan Denker
		Yapım yılı	1973
		Ada/Parsel	6246/9
		Adres	İnönü Cd. No: 835 Karabağlar
17		Apartman adı	Sahil Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Mimar Adnan Denker
		Yapım yılı	1973
		Ada/Parsel	6246/10
		Adres	İnönü Cd. No: 833 Karabağlar
18		Apartman adı	Semt Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Mimar Adnan Denker
		Yapım yılı	1973
		Ada/Parsel	6246/11
		Adres	İnönü Cd. No: 831A Karabağlar
19		Apartman adı	Devrim Apartmanı
		Mimarı	Yüksel Ceztürnak
		Yapım yılı	1973
		Ada/Parsel	6246/12
		Adres	İnönü Cd. No: 829 Karabağlar
20		Apartman adı	Pakkaner Apartmanı
		Mimarı	İnşaat Yüksek Mühendisi Mehmet Ali Yavuz
		Yapım yılı	1975
		Ada/Parsel	6246/13
		Adres	İnönü Cd. No: 827 Karabağlar

21		Apartman adı	Desen Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Mimar Murat Demirer
		Yapım yılı	1973
		Ada/Parsel	6178/11
		Adres	İnönü Cd. No: 815 Karabağlar
22		Apartman adı	Gündüç Apartmanı
		Mimarı	Fahri Derelioğlu
		Yapım yılı	1969
		Ada/Parsel	6178/8
		Adres	İnönü Cd. No: 809B Karabağlar
23		Apartman adı	Nazif Apartmanı
		Mimarı	Fahri Derelioğlu
		Yapım yılı	1974
		Ada/Parsel	6178/7
		Adres	İnönü Cd. No: 807A Karabağlar
24		Apartman adı	Barış Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Gökalp Tekelioğlu
		Yapım yılı	1973
		Ada/Parsel	6194/1
		Adres	15. sok. No: 51 Konak
25		Apartman adı	Dalya Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Ali Süner
		Yapım yılı	1964
		Ada/Parsel	6194/2
		Adres	İnönü Cd. No: 632 Konak

26		Apartman adı	Özden Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Oktay Özden
		Yapım yılı	1965
		Ada/Parsel	6194/3
		Adres	İnönü Cd. No: 630 Konak
27		Apartman adı	Yüzbaşıoğlu Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Cumhuray Yeşiltürk
		Yapım yılı	1972
		Ada/Parsel	6194/4
		Adres	İnönü Cd. No: 628 Konak
28		Apartman adı	-
		Mimarı	Yüksek Mühendis Fahrettin Tanık
		Yapım yılı	1969
		Ada/Parsel	6192/5
		Adres	İnönü Cd. No: 789 Karabağlar
29		Apartman adı	Ömür Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Necati Karakurt
		Yapım yılı	1965
		Ada/Parsel	6192/6
		Adres	İnönü Cd. No: 787 Karabağlar
	(Url- 23)(Çalışma sırasında apartman yıkıldığı için fotoğraflama yapılamamıştır.)		
30		Apartman adı	Şehit Er Mehmet Akın Apartmanı
		Mimarı	F. Melih Oral
		Yapım yılı	1963
		Ada/Parsel	6192/7
		Adres	İnönü Cd. No: 785 Karabağlar

31		Apartman adı	Hüsnü Bey Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Bülent Doruk
		Yapım yılı	1963
		Ada/Parsel	6193/2
		Adres	İnönü Cd. No: 622 Konak
32		Apartman adı	Koçan Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Süha Bekman
		Yapım yılı	1963
		Ada/Parsel	6193/3
		Adres	İnönü Cd. No: 620 Konak
33		Apartman adı	Murat Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Mimar Murat Demirer
		Yapım yılı	1970
		Ada/Parsel	6192/29
		Adres	İnönü Cd. No: 781B Karabağlar
34		Apartman adı	Uğur Apartmanı
		Mimarı	İnşaat Mühendisi Feridun Erdil
		Yapım yılı	1970
		Ada/Parsel	6192/11
		Adres	İnönü Cd. No: 777 Karabağlar
35		Apartman adı	Deniz Apartmanı
		Mimarı	Kadir Torun
		Yapım yılı	1969
		Ada/Parsel	6193/6
		Adres	İnönü Cd. No: 614 Konak

36		Apartman adı	Funda Apartmanı
		Mimarı	Faik Kibaroglu
		Yapım yılı	1966
		Ada/Parsel	6193/7
		Adres	İnönü Cd. No: 612 Konak
37		Apartman adı	Filiz Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Mimar Aybars Kendir
		Yapım yılı	1965
		Ada/Parsel	6195/28
		Adres	İnönü Cd. No: 606B Konak
38		Apartman adı	Yonca Apartmanı
		Mimarı	Cavit Ölçer
		Yapım yılı	1966
		Ada/Parsel	6195/27
		Adres	İnönü Cd. No: 604A Konak
39		Apartman adı	Tülay Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Mimar Altan Olcaytu
		Yapım yılı	1972
		Ada/Parsel	6197/15
		Adres	İnönü Cd. No: 751 Karabağlar
40		Apartman adı	Dilek Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Süha Bekman
		Yapım yılı	1971
		Ada/Parsel	6197/16
		Adres	İnönü Cd. No: 749 Karabağlar

41		Apartman adı	Özden Apartmanı
		Mimarı	Öz Tozan
		Yapım yılı	1972
		Ada/Parsel	6197/17
		Adres	İnönü Cd. No: 747B Konak
42		Apartman adı	Evren Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mimar Süha Bekman
		Yapım yılı	1969
		Ada/Parsel	6197/18
		Adres	İnönü Cd. No: 745A Karabağlar
43		Apartman adı	Kavaklar Apartmanı
		Mimarı	Cavit Ölçer
		Yapım yılı	1966
		Ada/Parsel	6195/38
		Adres	İnönü Cad. No:580 Konak
44		Apartman adı	Esen Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Fahrettin Tanık
		Yapım yılı	1969
		Ada/Parsel	6219/84
		Adres	İnönü Cad. No:564 Konak
45		Apartman adı	Yiğitalp Apartmanı
		Mimarı	Yüksek Mühendis Fahrettin Tanık
		Yapım yılı	1966
		Ada/Parsel	6219/83
		Adres	İnönü Cad. No:560C Konak

46		Apartman adı	Barış Apartmanı
		Mimarı	Yücel Anmaç
		Yapım yılı	1972
		Ada/Parsel	6219/82
		Adres	İnönü Cad. No:558 Konak
47		Apartman adı	Firdevs Apartmanı
		Mimarı	Yücel Anmaç
		Yapım yılı	1972
		Ada/Parsel	6219/74
		Adres	İnönü Cad. No: 554 Konak
48		Apartman adı	Umut Apartmanı
		Mimarı	Atilla Koçanoğulları
		Yapım yılı	1976
		Ada/Parsel	6219/68
		Adres	İnönü Cad. No:542 Konak
49		Apartman adı	Polatyar Apartmanı
		Mimarı	Yusuf Özseçen
		Yapım yılı	1971
		Ada/Parsel	6219/67
		Adres	İnönü Cad. No: 540 Konak
50		Apartman adı	Şahin Apartmanı
		Mimarı	Oral Algan
		Yapım yılı	1968
		Ada/Parsel	6219/63
		Adres	İnönü Cad. No: 530 Konak

TABLO EK.I. Genel Değerlendirme Tablosu

NO	ÖN BAHÇE		YAPIYA GİRİŞ					İŞLEV		CEPHE								CEPHEYE KONUMLANAN MEKANLAR						
	bahçe var	bahçe yok	tasarım			kot		konut	ticari	cephe açıklığı				cephe kesiti				geçirgenlik				iç mekan elemanı		
			saçakla örtülmüş	yapı hizasından içeride	zemin döşemesi farklı	aynı kotta	farklı kotta			saydamlık		konum		balkon		mutfak - salon	giriş - salon	salon bölmeleri	giriş - mutfak	iç mekan penceresi	camlı bölme	alçak duvarlar		
										%50'den az	%50'den fazla	alçak denizlik	yüksek denizlik	tür	loca								1,8m'den geniş	1,8m'den dar
1		✓		✓		✓			✓		✓		✓	✓		✓		✓	✓			✓	✓	
2		✓			✓	✓			✓		✓		✓	✓		✓								
3		✓		✓	✓		✓		✓	✓			✓		✓		✓							
4		✓		✓	✓	✓			✓		✓		✓	✓			✓		✓					
5		✓			✓		✓		✓	✓		✓		✓			✓	✓			✓	✓		
6		✓			✓	✓			✓	✓			✓	✓			✓		✓			✓		
7		✓			✓	✓			✓		✓	✓			✓		✓	✓	✓		✓		✓	
8		✓			✓	✓			✓		✓	✓		✓			✓	✓			✓			
9		✓			✓		✓		✓		✓	✓		✓			✓	✓			✓			
10		✓		✓	✓		✓		✓		✓	✓			✓		✓	✓			✓			
11		✓		✓	✓		✓		✓		✓		✓		✓		✓		✓				✓	
12		✓		✓	✓	✓			✓		✓	✓		✓			✓							
13		✓	✓		✓	✓			✓		✓	✓			✓		✓		✓					
14		✓			✓	✓			✓		✓	✓		✓		✓		✓						
15		✓		✓		✓			✓		✓	✓			✓		✓		✓					
16		✓		✓	✓	✓			✓		✓	✓		✓			✓	✓			✓			
17		✓		✓	✓	✓			✓		✓	✓		✓		✓			✓					
18		✓			✓	✓			✓		✓	✓		✓		✓								
19		✓		✓	✓	✓		✓			✓	✓		✓			✓							
20		✓		✓	✓	✓			✓		✓	✓		✓			✓							
21		✓		✓	✓	✓			✓		✓	✓		✓			✓						✓	
22		✓		✓		✓			✓	✓		✓			✓		✓							
23		✓	✓		✓	✓			✓		✓	✓			✓		✓		✓			✓		
24	✓			✓	✓		✓		✓		✓		✓	✓			✓							
25		✓			✓		✓		✓		✓	✓		✓			✓	✓		✓	✓			
26		✓			✓		✓		✓	✓			✓	✓			✓	✓		✓	✓			
27		✓			✓		✓		✓		✓	✓		✓			✓	✓	✓	✓	✓			
28		✓	✓		✓	✓		✓			✓	✓		✓		✓							✓	
29		✓			✓		✓		✓		✓	✓		✓			✓		✓			✓	✓	
30	✓		✓		✓		✓	✓			✓	✓			✓		✓	✓			✓			
31		✓			✓	✓		✓		✓			✓	✓			✓	✓			✓	✓		
32		✓			✓	✓		✓			✓	✓		✓		✓		✓			✓	✓		
33		✓		✓	✓	✓			✓		✓	✓			✓	✓			✓			✓		
34		✓	✓		✓	✓			✓		✓	✓		✓			✓	✓			✓	✓		
35		✓			✓		✓		✓		✓	✓		✓			✓		✓			✓	✓	
36		✓			✓		✓	✓		✓			✓	✓			✓	✓	✓		✓	✓		
37		✓	✓		✓		✓		✓		✓	✓		✓			✓	✓	✓		✓	✓		
38		✓		✓	✓		✓		✓		✓		✓		✓		✓	✓			✓	✓		
39		✓		✓	✓		✓		✓	✓		✓		✓			✓	✓			✓	✓		
40		✓		✓	✓		✓		✓		✓	✓		✓		✓						✓		
41		✓		✓	✓		✓		✓		✓	✓		✓			✓		✓			✓		
42		✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓			✓		✓	✓			✓	✓		
43	✓	-		✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓		✓		✓							
44		✓			✓		✓		✓	✓		✓			✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	
45		✓		✓	✓	✓		✓			✓		✓		✓		✓		✓					
46		✓			✓				✓		✓	✓		✓			✓		✓					
47		✓			✓	✓			✓		✓	✓		✓			✓							
48		✓			✓	✓		✓		✓		✓		✓			✓		✓					
49		✓			✓	✓			✓		✓		✓		✓		✓	✓			✓	✓		
50		✓			✓	✓			✓		✓		✓	✓			✓	✓			✓	✓		

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Su Kardelen ERDOĞAN
Doğum Yeri ve Yılı : İzmir, 1993
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : suartan@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : İzmir Atatürk Lisesi, 2011
Lisans : İstanbul Teknik Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü (%100 İngilizce), 2016

Mesleki Deneyim

Araştırma Görevlisi : İzmir Demokrasi Üniversitesi, 2018 - (halen)

Yayınları

Erdoğan, S. K., Tavil Ünlü, A. İstanbul, Bedri Rahmi Eyüboğlu Evi. DOCOMOMO Türkiye, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XIII, 28-29 Nisan, 2017, Balıkesir (Bildiri Özetleri Kitabı, 45)

Erdoğan, S. K., Tavil Ünlü, A. İstanbul, Cem Apartmanı. DOCOMOMO Türkiye, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XIV, 27-29 Nisan, 2018, Zonguldak (Bildiri Özetleri Kitabı, 66)

Erdoğan, S. K., Tavil Ünlü, A. Technological Value Concept for Modernist Residences in Turkey. 16th DOCOMOMO Germany / 3rd RMB Conference, 1 Mart, 2019, Berlin (Bildiriler Kitabı, 251-263)

Erdoğan, S. K., Birol, G. İzmir, Filiz Apartmanı. DOCOMOMO Türkiye, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XV, 10-12 Mayıs, 2019, Tekirdağ, (Bildiri Özetleri Kitabı, 63)

Erdoğan, S. K., Birinci, N., Birol, G. Spatial Organisation of Urban Squares as Public Open Spaces: Municipality of Izmir Karabaglar Public Space and Urban Square Urban Design Competition. Design and Engineering: Sustainability, Innovation and Production (Ed: Gaye Birol, Aslı Güneş Gölbe, Uğur Çavdar), Frontpage Publication, Londra, İngiltere, 2019, 219-232.

Birinci, N., Erdoğan, S. K., Birol, G. Bir Kamusal Temas Alanı Olarak Kampüs Açık Alanları: İzmir Demokrasi Üniversitesi Kampüs Tasarımı. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 2020, 7(50), 232-240.

Erdoğan, S. K., Birol, G. Experince of Publicness in Housing Design from 20th Century to Today: Three Examples from Turkey. VII. International Virtual Architectural Design Conference ARCHDESIGN '20, 3 Nisan, 2020. (Bildiriler Kitabı, 161-175)

